Sud

Revistă editată de „Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu“

9-10

NR. 9-10 (222-223) • ANUL XXIV • Septembrie-Octombrie 2019
apare din anul 1996

Publicată cu sprijinul Primăriei și Consiliului Local Bolintin Vale
www.revistasud.ro

Editorial

Educația

Vasile GRIGORESCU

Chiar în momentul în care mă pregăteam să aștern pe hârtie cele câteva gânduri pe care doresc să vi le împărtășesc, mi-a căzut sub ochi o știre absolut bulversantă: „guvernul indian a profitat de celebrarea aniversării a 150 de ani de la nașterea lui Gandhi pentru a declara țara liberă de defecările în aer liber” (octombrie 2019, Agenția EFE). În continuare venea precizarea că, mai ales pentru femei, aceasta era o mare realizare, pentru că nu mai erau nevoite să-și riște sănătatea din cauza abținerii, așteptând întunericul pentru a-și putea satisface necesitățile fiziologice la adăpost de priviri indiscrete.

Iată ce poate face un guvern „competent” pentru cetățenii săi !

La noi sunt altfel de probleme. De exemplu, mulți deplâng absența unui ministru al educației la începerea anului școlar și universitar, în ansamblu a cuiva care să țină cârma instituției căreia cel puțin la fel de mulți îi critică activitatea nu numai de acum, ci și din ultimele decenii. Orice opinie în acest sens are darul să te eticheteze politic și nu asta era intenția mea, totuși, nu mă pot abține să nu mă întreb, după atâtea experimente în domeniu, dacă nu trebuia încercată și această variantă, adică un minister fără titular.

Cândva, în România, a existat un premier longeviv, pe nume Dimitrie A. Sturdza (1833-1914). Încă ocupând înalta funcție, s-a îmbolnăvit de nervi, adică, mai pe de-a dreptul, înnebunise și avea obiceiul ca în timpul ședințelor de guvern să plângă, să cânte cocoșește pe masă sau să meargă în patru labe printre miniștri. A durat ceva vreme până s-au îndurat de el și de țară și a fost internat la un sanatoriu din străinătate, unde, de altfel, a și murit. Se spune că mare a fost mirarea medicilor când au aflat ocupația pacientului, exclamând: „Ferice țară aveți dacă un asemenea vizitiu n-a băgat-o în șanț !”.

Constat că, din punct devedere economic, România, ca și în epoca lui Sturdza, a ajuns iar să funcționeze autonom, indiferentă sau foarte puțin afectată de gafele guvernanților de o coloratură sau alta. Iar gradul de libertate al românilor, mai precis al celor care s-au format ori s-au născut în deceniile postcomuniste și mai cu seamă sub influența aderării la UE, a început să se amplifice și să se diversifice din ce în ce mai mult. Românii nu mai depind de guvernanți, ei și-au căpătat o libertate de mișcare și de alegere nemaiîntâlnite până acum. Se deplasează liber de-a lungul și de-a latul continentului și-și pot „alege”, oricând, ce guvern vor. Ei comunică mai mult și mai bine, sunt informați și cosmopoliți.

Ca urmare a acestei evoluții, copiii acestor români liberi sunt altfel decât părinții lor, sunt construiți după alte calapoade și ar fi cazul să conștientizăm că ceea ce a funcționat, cumva, în trecut, în domeniul educației, acum a devenit anacronic.

Repet, copiii noștri sunt diferiți de noi, au alte așteptări și se plictisec foarte repede – nu au răbdare, de fapt nimeni nu mai are răbdare. Sunt mult mai liberi în gândire, mai deschiși, vor multă atenție, dacă nu chiar toată atenția. Au dorința de a se exprima și, mai mult, pretenția de a fi ascultați și luați în seamă. Au mai multe cunoștințe și mai diverse decât noi la vârsta lor și vor să fie protagoniștii oricărei acțiuni. Nu se formalizează, nu au inhibiții și vor rezultate imediate. Sunt produsul secolului lor.

Oferta educațională trebuia adaptată nevoilor acestor copii de veac nou și cred că sunteți în asentimentul meu că aceasta s-a întâmplat într-o foarte mică măsură. Așadar, avem o problemă. Dar, mai înainte de a ne întreba cum să o rezolvăm, trebuie să știm ce vrem să obținem, unde dorim să ajungem. Căile de soluționare vor fi adaptate obiectivului ales.

Așadar, ce ne dorim ?

Ne dorim niște copii triști, abuzați și abrutizați de muncă, așa cum au fost generațiile trecute, ba chiar și cei mai mulți dintre părinții lor ? Copii care nu aveau voie să sufle în fața celor mari sau să miște în bancă ? Nu vă ascund că mă număr printre acești foști copii, bătut la școală, bătut acasă, obligat să muncească, ba chiar pedepsit și nu o singură dată, pentru că-și pierdea timpul citind cărți în loc să învețe „ce trebuia”.

Lucrez la un proiect despre școală și am avut ocazia să văd zeci de fotografii cu elevi anterioare anilor ’50. Sunt surprinși pe treptele sau în incinta școlii. Am fost șocat să constat că niciun copil nu zâmbea, niciunul nu părea să se bucure de evenimentul care ocazionase imortalizarea lui în imagine. Numai ochi triști și fețe speriate. Nu mulți dintre noi suntem conștienți că școala a reprezentat și un asemenea loc, în care mergeai ca la pușcărie, în care libertățile îți erau amputate și în care oricând puteai încasa pedepsele cele mai grele. Poate mă veți contrazice și veți spune că se învăța carte și ajungeai „om”. Așa este, unii au ajuns, dar oare câți copii buni s-au pierdut în acest mecanism, câți au rămas timorați și cu sechele pentru toată viața, câți nu au reușit să-și valorifice potențialul din cauza acestor „metode didactice” pe care, din păcate, și azi doar unii le considerăm barbare, alții arătându-se nostalgici ?

Oare trebuie să continuăm să-i învățăm lucruri vechi, de o utilitate îndoielnică, deși nu par la prima vedere ? Un exemplu pe cât de simplu, pe atât de șocant pentru unii: dacă eu, care am o „vârstă”, nu mai folosesc scrisul de mână, utilizând aproape exclusiv tastatura, la ce-i poate folosi fiului meu (clasa I) scrisul de mână caligrafic ? Peste un deceniu se va scrie cu degetul în aer, precum scriau, cândva, școlarii pe nisip. În epoca zborului în spațiu noi ne ambiționăm să ne învățăm copiii să conducă o amărâtă de căruță ? !

E nevoie de o reformă radicală și îndrăzneață, la fel ca cea întreprinsă cândva de Spiru Haret cu „armata” sa de învățători. Altfel, vom rămâne „de căruță”, cu un secol în urmă față de lumea normală, cu o altă generație de copii traumatizați și vom ajunge să ne lăudăm cu realizări perimate, de râsul lumii, precum indienii cu a lor „eliberare” de defecarea în aer liber.

Referitor la această chestiune, anume la defecarea în aer liber a lui Modi, prietenul lui Trump, președinte al Indiei, stat cu arme nucleare și un ambițios program spațial, nu ne putem permite să rădem în voie de comicul situației câtă vreme azi, în Bolintin, sunt câteva zeci de copii care nu merg la școală pentru că, pur și simplu, părinții lor nu înțeleg utilitatea acestei instituții și alții, destui, care cerșesc pe la biserică sau în fața marilor centre comerciale, fapte care se petrec fără vreo reacție a autorităților competente. În aceași ordine de idei, constat și că Trump are niște prieteni destul de ciudați: Bolsonaro, care „rade” Amazonia, Modi, indianul, defecator în aer liber, sauditul care tranșează ziariști... Vorba aceea: „Spune-mi ce prieteni ai, ca să-ți spun cine ești !”.

Revenind la ale noastre, vom fi oare capabili să ne adaptăm vremurilor acestea complicate și ciudate și să fim la înălțimea așteptărilor copiilor noștri ? Este o întrebare care îndeamnă la acțiune imediată, dar care presupune, a priori, eliminarea imposturii și a nepricepuților care parazitează rândurile guvernanților de toate categoriile.

Mama de departe

de Nichifor Crainic

Lângă lacul larg – înfiorat și pal,
Te-am văzut în toamnă rămânând pe mal,
Profilată trist pe cerul sângeriu,
Printre foi căzute prea de timpuriu,
Cu năframa-n care căutai să-ngropi
Sfâșiatul suflet risipit în stropi,
Mamă de departe.

Și de-atunci mereu
Lacrimile tale cad în gândul meu:
Frunze veștejite peste lacul pal
Turburându-i veșnic sfărâmatul val.

PATRIMONIU

Școala Veche din Bolintin Vale (1889-2019) **pag. 7**

Am citit despre...

Scriitori, în viziuni grafice (VI)

Florentin POPESCU

Albumul intitulat „Silvan portretistul”, pe care fiul acestuia, dl. Adrian-Silvan Ionescu i l-a publicat ilustrului său părinte la Institutul Cultural Român în anul 2011 este o piesă bibliofilă de zile mari și totodată un mare deliciu pentru cei care îl răsfoiesc și privesc cu bucurie chipurile „adunate” acolo.

Dacă în numărul trecut al revistei noastre ne oprisem asupra portretelor unor titani ai literaturii noastre (Arghezi, Bacovia, Ion Barbu), recognoscibili de către toată lumea și ca figuri, nu numai prin textele cu care au sporit tezaurul de valori culturale românești, acum este, socotim, cazul să zăbovim și asupra altor chipuri pe care Silvan Ionescu le-a „eternizat” prin creion, culoare, viziune artistică proprie.

Este demn de remarcat că artistul (ca orice plastician care se respectă) a căutat și a găsit ! pentru suita lui de portrete nu numai personalități contemporane (pe care este posibil să le fi și cunoscut și întâlnit în drumurile lui prin București; de notat că era prezent mai peste tot unde știa, spera să le întâlnească și să-i inspire „uneltele de lucru” – creionul, acuarela, tușul ș.a.).

De aceea, fără a urma un criteriu cronologic anume, dl. Adrian-Silvan Ionescu a orânduit desenele după criterii personale (ce țin de expresivitatea figurilor, dar și de opțiunea proprie).

Iată-l, de pildă, pe Ion Băieșu, într-o acuarelă din 1976. O statură de pitic,

(continuare în pag. 2)

Prof. Dr. Neculai C. Muscalu
A.D. Xenopol despre “poetul poporan” Vasile Alecsandri pag. 9

George Apostoiu
Nicolae Manolescu. O istorie critică a literaturii române pag. 10

Luminița Cornea
Note dintr-o călătorie în Basarabia pag. 17

Victoria Milescu
“Noapte bună, Săgetătorule !”
Toma George Maiorescu (1928-2019) pag. 20

circumscrieri

Lumini interioare

Alexandru Cazacu

Segmentul de populație despre care se spune că „zidește istoria”, cel activ social, este supus la două tipuri de presiune: progres și profit, totul sub noua umbrelă a digitalizării și globalizării. Ele sunt ingredientele ce alcătuiesc noua religie, la care se aderă necondiționat și care presează „convertitul” cu o forță pe care umanitatea nu a mai cunoscut-o.

În cultura occidentală de azi evoluția este mult accelerată. Ciclul de viață al produselor, dar și al ideilor, bat recorduri de efemeritate. Impactul asupra societății este greu de evaluat, însă cel mai îngrijorător fenomen resimțit pare a fi un neomachiavelism generalizat, în care atât statul, cu toate structurile lui, cât și entitățile private, ba chiar și organizațiile nonguvernamentale sunt împinse de presiunea progresului și profitului să aibă un comportament care nu mai ține seama de umanitate, impunând automatisme comportamentale ce transformă omul secolului XXI asemenea eroului lui Chaplin din filmul „Timpuri noi”, care era obligat la acțiuni repetitive în fața unei benzi de asamblaj, doar că astăzi efortul nu mai este doar fizic.

Nici spațiul românesc nu este lipsit de influențele noii religii, doar că anumite nuanțe fac ca aici să capete o formă puternic îmbibată cu disparități, prin adâncirea extrem de vizibilă și ostentativă a diferențelor sociale. Lipsa meritocrației, încurajată de clasa politică, la care se adaugă o manieră egoistă și ineficientă de respectare și aplicare a legilor și regulilor, au dus fie la emigrarea către spații mai bine „organizate”, fie la retragere, la neimplicare civică.

Doi poeți, aparținând aceluiași spațiu geografic transilvan, au adus cu ei nu atât un lirism extrem de original (deși poezia lor este una de prim nivel în literatura autohtonă), cât mai ales o formă de noblețe umană ce transpare dincolo de text.

Ion Horea (1929-2019), exponent al primei generații literare de după război, are în primii ani o biografie extrem de tumultoasă datorită constrângerilor istorice. Este nevoit să se mute din urbea natală din cauza cedării teritoriale către Ungaria în anul 1940, apoi să revină, să se înscrie la studii superioare de artă de unde este exmatriculat din pricina originii „burgheze”, să urmeze apoi o „școală de literatură” și, în sfârșit, să-și găsească liniștea la două reviste centrale. Poet de factură neotradițională, dar cu un acut simț al înnoirii versificației, a cântat în aproape întreaga sa operă paradisul pierdut al câmpiei ardelene, folosind un limbaj de extracție rurală și reușind construcții de mare sensibilitate, specifice poeților autentici: „Cădelnițează timpul prin noi ca prin biserici/ Când morții îs duși la margini și-ncerci să te desfereci/ Din fața bizantină bătută-n aur vechi/ Să-ți pui din nou podoabe la gât și la urechi/ O să fugim pe câmpuri și o să ne întoarcem iară/ Mai dinspre amintire, mai noi, mai către seară/ De unde amiroase zăpezile-a pământ/ Și lupii trec lunatic pe dealuri, când și când.” (*De nicăieri*)

Din același areal cu Ion Horea, mai mic doar cu doi ani, dar diferit atât ca formare, cât și ca abordare lirică, **Petru Creția** (1927-1997) a fost un filolog universitar, poet, eseist și traducător de mare deschidere culturală, profesor de limbi clasice, dar și editor al multor ediții critice atât a clasicilor greci, dar și al manuscriselor eminesciene. Copleșitoare, în primul rând prin diversitate, este opera de tălmăcire din greacă,latina medievală și din limbile moderne: franceză, italiană, engleză. Preocuparea constantă în scrierile sale sunt marile teme ale umanității: iubirea, prietenia, curajul, blândețea, bucuria, speranța. În construcția sa lirică devin o formă de morală făcută nu acuzativ, ci mai degrabă prin solidarizare cu semenii: „Prin constituția lumii/ Tuturor, dar tuturor ne revine/ Dreptul de a nu fi mai mult/ Decât suntem/ Decât ce s-a întâmplat și se întâmplă să fim/ Între marginile nealegerii noastre/ Și neîntâmplător rămânem/ Îmbrăcați în straie regești/ Spălați pe picioare de pontifii negri ai soartei/ Și mai ales, mai presus, mai cu strâmbă dreptate/ Iubiți infinit.”(*Judecata*)

Poate deloc la modă (și tocmai din acest motiv), lirica celor doi poeți se întâlnește într-o răscruce radioasă a valorilor umane perene, având în fiecare cuvânt asimilată întreaga cultură umanistă europeană. Diferiți în exprimare, atât Ion Horea, cât și Petru Creția ne reamintesc că lumina interioară oferită celorlalți poate înlătura umbrele epocilor tentate de escaladarea divergențelor ce adeseori deformează mediul și actanții sociali. De noi depinde să dorim și să acționăm în sensul indicat de cei doi mari creatori.

pretexte

Cătălin Bursaci sau poezia care abia începuse...

Gabriel Dragnea

...visele prindeau o oarecare formă, iar tăcerile își găsiseră un glas care putea deveni foarte puternic. Dar soarta a decis să pună punct după doar 18 file de carte. Da, viața lui a fost ca o broșură, care putea deveni o carte de referință dacă nu ar fi fost lovit necruțător de leucemie. Toate realizările lui artistice până la 18 ani au fost promisiuni pentru un viitor frumos, în care, poate am fi făcut cunoștință cu un poet apreciat, un pictor recunoscut sau cu un regizor premiat pentru construcția filmelor sale. Da, din toate schițele, biletelele, notițele sau scrisorile lui iese la suprafață un talent căruia nu i s-a dat dreptul să crească: *„Veneau bizonii veneau cu vântul/ Copacul în urma copitei/ era rumeguș/ Stânca din calea privirii/ se scurma în nisip/ Veneau bizonii veneau cu vântul/ În calea lor nimic nu sta// Veneau cu vântul acum vântul mai vine/ Iarba se culcă și copacul foșnește/ Nisipul din stâncă stârnește”*. Toate zbaterile lui Cătălin Bursaci, planurile lui, durerile, zâmbetul, lacrimile, pofta de viață și resemnarea le regăsim în singura lucrare, postumă „Prima carte - Ultima carte”, îngrijită de însăși mama poetului, actrița și scriitoarea Cristina Tacoi. În prefața semnată de Mircea Sîntimbreanu, acesta subliniază: *„Paginile (...) stau mărturie că nu avem de-a face cu un veleitar, cu vărsatul de vânt al creației adolescentine. În Cătălin Bursaci înmugurise artistul. (...) El dobândise pofta de a privi, nesațul de a-și închipui, patima de a meșteri năluci și acestea au fost, e sigur, atât marile lui jucării, cât și singurele voluptăți pe deplin împlinite. Băiatul avea printre și deasupra demonilor vârstei pe cel al trudei solitare de scriitor, de actor, de pictor, de scenarist.”* În paginile tulburătoare ale acestei cărți ni se prezintă cronologic scurta existență a tânărului și artistului care a fost obligat să se predea în fața unei morți nedrepte și să treacă de partea acelora din sectorul destinelor tragice. Cu toate acestea el continuă să ne vorbească despre frumos, despre viață care, așa cum spunea și Nichita Stănescu *„merită să fie trăită, măcar din curiozitate, dacă nu din altceva”*: *„Trecătorule, te rog, fii fericit și încearcă să iubești fiecare clipă care trece, căci așa cum pare ea, utilă sau inutilă, este de o valoare nespusă, dar de o incertitudine totală”*. Atât cât a putut-o face, el a iubit oamenii și clipele petrecute alături de ei declarând în versuri aproape testamentare astfel: *„Vreau să nu moară nimic din ce e frumos în om. Și în el totul este frumos”*. În toate cele 296 de pagini ne întâlnim cu dorința lui de a trăi agățându-se de orice îi conferă un echilibru, o siguranță sau creându-și propria poveste, propriul vis cu o bucurie înfrântă cu greu - *„Când n-am un lucru, mi-l fac poveste. Și atunci e ca și când l-aș avea”*; ne întâlnim cu optimismul luptând neostenit cu frustrările, cu neputința și în ultimă instanță cu o boală în fața căreia soldații vieții sunt prea puțini: *„Numărătoarea inversă a început... La zero, un artificiu se va spulbera în mii de scântei, fiecare scânteie luminând un alt drum... Și fiecare dintre noi va avea drumul său și scânteia sa”*. Cu câteva zile înainte de a primi marea liniște, Cătălin Bursaci, parcă simțind că timpul nu mai are răbdare cu planurile și visurile lui, el îi cere mamei să îi cumpere 1000 de coli albe pentru a-și scrie cu repeziciune cărțile, pentru că, așa cum spunea plin de încredere și cu o maturitate fantastică pentru vârsta lui crudă, *„nu poți vorbi, nu poți scrie decât despre ceea ce ești tu, decât despre ceea ce porți în tine... Scrie, să nu moară acele lucruri pe care le-ai iubit. Să nu moară cei pe care i-ai iubit”*. Așa cum preciza și Mircea Sîntimbreanu în prefață, poetul nostru *„ar fi scris aceste cărți* [...]. *Avea totul pentru acest glorios zbor, dar steaua cărților lui, a picturilor lui, a filmelor lui, n-a mai răsărit.”* În luna iunie ar fi împlinit 62 de ani și, dacă i s-ar fi permis să mai rămână printre noi, Cătălin Bursaci, cu siguranță ar fi dat un alt nume lucrurilor, florilor și gândurilor noastre. Mulțumit că l-am readus în prezent, îmi voi aminti mereu despre afirmația lui, justificare a alegerii cărții, mai ales că nu s-a putut bucura în timpul vieții de un volum de versuri care să-i poarte numele: *„De ce o carte ? Pentru că amprenta ei sufletească te lasă puțin mai viu de fiecare dată”*.

Am citit despre...
Scriitori, în viziuni grafice (VI)

(urmare din pag. 1)

caricaturală și cu cap mare, de o expresivitate ieșită din comun. Duce sub braț un covor uriaș (era perioada în care comedia acestuia „Preșul” ținea afișul unor mari teatre din București și din țară). Tenta ironică și subtilă nu poate scăpa ochiului; în timp ce cu brațul stâng abia ține amintitul covor, uriaș și el (aluzie la succesul dramaturgului), cu brațul drept aruncă la spate o zdreanță de preș, fără importanță și gata de dus la coș. Covorul din subsoara stângă este bine rulat și lasă să se vadă oarecari înfloriturі ce trimit gândul la scumpele și prețioasele covoare orientale. De altfel, dintr-o parte a amintitului covor atârnă și o etichetă sugerând noutatea obiectului.

Dacă stăm să judecăm drept, Silvan avea dreptate: piesa de teatru respectivă i-a adus lui Ion Băieșu nu numai glorie și popularitate, ci și frumoase drepturi de autor…

Iată-l, într-un alt desen și pe Mateiu I. Caragiale (tehnică dublă – tuș și acuarelă). Autorul „Crailor de Curtea Veche” privește țanțoș înainte, are un nas supradimensionat (ce îți amintește numaidecât de nasul unui alt celebru personaj, Constantin Tănase) și stă țeapăn de parcă ar fi înghițit o sabie sau alt obiect drept și foarte greu de clintit. Buza de jos este scoasă mult în afară. Văzut din profil, scriitorul sugerează infatuare și răceală. Și este firesc să fie așa de vreme ce – adevăr cunoscut – el se afișa în public cu o distanțare aristocratică. În treacăt fie spus, pe când mă documentam pentru „Istoria anecdotică a literaturii române” am aflat că Mateiu Caragiale își „construise” și o descendență pe măsură, cu blazoane și pretenții cu mult peste condiția familiei. Nu degeaba celălalt Caragiale, Ion Luca, tatăl lui, îl cam lua peste picior și-i spunea să se uite mai atent în oglindă să descopere pe creștet urmele tăvilor de plăcintă pe care le-au purtat strămoșii lor…

Un alt desen, de această dată în creion, îl înfățișează pe Șerban Cioculescu, cunoscutul și temutul critic. Nu încape îndoială că artistul și literatul s-au cunoscut și s-au întâlnit și în viața de zi cu zi, fiindcă în josul portretului aflăm însemnarea făcută cu pix de culoare albastră: „Mă recunosc ! Șerban Cioculescu”.

Capul plecat într-o parte și cu părul vâlvoi, purtând ochelari și având o barbă proeminentă, ieșind mult în față (pe atunci era ras, barba cu păr mult și des de mai târziu a fost un apanaj al senectuții), chipul inspiră hotărâre și siguranță de sine, dar și un oarecare mister. E limpede că avem a face cu o lucrare inspirată, personajul deținând aceste atribute și în viața prozaică zilnică. Cine a avut prilejul să-l întâlnească pe Șerban Cioculescu realizează numaidecât că transfigurarea artistică nu este departe de realitate, așa încât putem spune, ca și el: „Îl recunoaștem !”

Nicolae Dan
Fruntelată

Altamire

I
Ce e câmpia, poate doar un vis
pierdut la ora asfinţitului
sau poate calul unui han nebun
fugit din hoarda răsăritului ?

II
Tu, Cleopatră cârnă şi frumoasă
iubită de un şarpe şi doi regi
domnind peste egipturi de mătasă
doar graiul viperei îl înţelegi

III
Ca un parfum de iarbă şi de mint
stă părul tău pe perna nopţii mele
când îl ating îmi pare că un vânt
mi-a dăruit aromele rebele

IV
Să mă aştepţi când ştii că n-o să vin,
să-ţi fie dor când m-ai uitat de mult,
să mă-nţelegi când doar neînţelesul
va da un sens acestui vis ocult

V
Iubito, sunt un pictor postmodern
ce desenează peşteri în etern
visând frumos culori şi altamire
şi-am fost gonit din cartea de citire

VI
Caut un drum, e iarnă şi târziu
în Bucovina nu pot să mai viu
nici mort nu mai ajung în Bucovina
din Voroneţ mă ninge rar lumina

VII
Doar de dânsa mă cutremur
chipul mamei nu-l mai văd
mă întind pe crucea vremii
iar în urma mea, prăpăd

VIII
Numai sătuii nu sunt trişti, stăpâne,
pe noi tu ne-ai lăsat flămânzi şi trişti
o parte alergând de azi pe mâne
şi altă parte, doar câţiva artişti

IX
Nu vreau să-njur, mi-e limba otrăvită
de câte am băut şi am trăit
sunt ca un şarpe ocolind ispită
ori sunt ispita primului venit

X
În cifra zece viaţa îmi e toată
ca o balanţă tremurând etern
un doctor mi-a scos inima afară
tăind un drum prin obositul stern

XI
Domnule profesor, e târziu pe lume
anotimpurile au înnebunit
şi mi-e dor de toamnă şi de brume
ca de tinereţea care a fugit

XII
De ziua mea iar am visat un corb
bătrân, trăind un veac şi încă-un an
îmi aducea bastonul alb de orb
şi bâjbâiam cu el spre Ispahan

XIII
Satul meu e-un cimitir de vise
în câmpia sudului fatal
mai trăieşte-n cărţi ce n-au fost scrise
cum trăieşte goana într-un cal

XIV
Nici nu-mi pasă dacă n-auziţi
ca un Beethoven de surd şi trist
cânt o simfonie la caval
singurul motiv să mai exist

XV
Aba, aba, strigau nebunii
din şatra unui liber vis
pe cel rănit în cornul lunii
l-au încolţit şi l-au ucis

XVI
Într-o noapte genială de toamnă
maica mea m-a adus până-n zori
dintr-o lume din care fugisem
(cum fuge un fulger din nori)

XVII
Iubito, nici nu te mai văd
în ceaţa marelui prăpăd
tu pleci mereu, eu nu mai viu
pe lume e târziu, târziu...

XVIII
Domnul Top aduce turmele de greieri
într-o toamnă ca un paradis
anii trec şi-i numără doar apa
sunt legat în acest straniu vis

XIX
Aceasta e Valea Ştiubeii
moşia mea împărătească
vândută graurilor toamna
când iarba uită să mai crească

XX
Satul meu, mamă şi rană
pe un drum uitat acum
o domniţă brâncovană
ţi-a dat nume şi parfum

XXI
Plouă-n cimitirul de la vale
ud e drumul către Oprişor
toţi ai mei sunt lacrimă şi jale
lumânări aprind la gândul lor

XXII
Călăreţii huni au venit
azi-noapte din Asii cumplite
ne-au lăsat un gorgan de murit
şi doar tropotul lor de copite

XXIII
Aici a fost o ţară, dragii mei,
ca o grădină de-nchinat, ehei,
acum e-un cimitir în asfinţit
în care doar eu singur n-am murit

XXIV
Andaluzii şi bascii, ţiganii
dansând pe a lunii aspidă
pe muzica lui Fede Garcia
pe sângele lui din coridă

XXV
Iarbă, puneţi iarbă multă
peste tot ce am iubit
iar pe iarbă puneţi coasa
Patriei ce m-a lovit

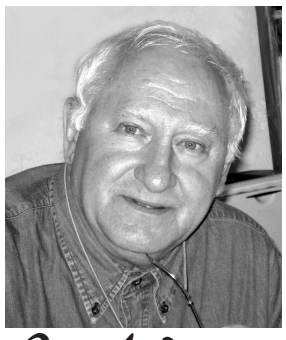
XXVI
Mi-e dor de marea simplitate
a cântecului spus în zori
de un gornist ce ştie, poate
ca nimeni, paşii călători

XXVII
M-au părăsit prietenii pe rând
în fiecare zi mi-e masa mai puţină
doar vocea bunei o aud în gând
aromânindu-mi tâmpla mea latină

XXVIII
Eu pe tine nu te înţeleg
ţara mea scăldată-n sărbători
ca o june proastă şi naivă
dănţuind drogată până-n zori

XXIX
Azi aş fi vrut să chem bărbaţi la masă
să tăinuim de ţară şi de neam
dar a venit doar pleava puturoasă
a zilelor în care nu credeam

XXX
Mă-ntorc în sud când îmi e dor de sud
doar sângele din tâmple îl aud
un fir de viaţă, Dăsnăţuiul meu
în care mă botează Dumnezeu...

Don Andreiță

De neamul moldovenilor... din Bărăganul ialomițean
5. Din caietul poetului Mitu Moldovitu

Rar trece săptămână fără ca *poetul nostru local cu dimensiuni naționale*, veșnic tânărul Mitu Moldovitu, să-mi facă o vizită, să-mi citească din creațiile lui. Un autentic seismograf al locului, cu datele transfigurate poetic, recepționând mișcările petrecute în viața Moldovenilor, pe straturi istorice ori clipă prezentă. Mă și mir cum de izbutește să scrie, când ? în ce timp ? (în *alt* timp ?) gândindu-mă că trebuie să aibă și el o slujbă pe undeva (un *job*, cum zic unii din consătenii lui) care să-l țină legat de datorie; altfel de unde să scoată pâinea cea de toate zilele (că de inspirație, constat, nu-i bai). Sigur, nu l-am întrebat niciodată cum se descurcă într-ale vieții; este delicat, chiar jenant, să-ntrebi astfel de lucruri *banale* pe un poet.

De aceea m-am hotărât ca rubrica de astăzi să i-o rezerv în exclusivitate lui; adică poeziei lui – transcriind câte ceva din caietul ce-l însoțește discret în vizitele ce-mi face.

Legenda celor Patru Frați

La hotarul Patru Frați
Stați puțin și nu mânați,
Opriți caii din buiestru
Și scoteți-le căpăstru
Și lăsați-i ca să pască
Iarba verde românească,
Iar noi roată adunați
Să ni-i amintim pe Frați,
Pe cei patru frați haiduci
Care-ai haiducit pe-atunci,
Când peste a țării zare
Se lăsa cu apăsare
Grea, din poruncă domnească,
Dar mai ales ciocoiască,
De-l băgară pe țăran
În poveri și-n chin și-amar
De n-avea pe unde scoate
Cămașa ruptă din spate,
Cu cuțitu-nfipt în os
De ciocoiul odios.
x
Atunci frații își luau flinta
Și plecau să prindă ținta,
Tot ciocoi cu ceafa groasă
Și cu pungi de bai în casă,
Aur greu și mamudele,
Icușari și toate cele,
Fel de fel de juvaere,
Lănțuguri, brățări, inele
Ce-mpodobesc pe cocoane
Pe la baluri și saloane.
Vreun ciocoi de se-opunea
Un glonț în frunte primea
Că haiducul nu glumea.
x
Cu prada de la bogați
Se-ntorceau cei patru frați
La amărâți și săraci;
Parte dreaptă le făceau
Celor care sufereau,
Împreună petreceau,
Chiuiau, se veseleau.
x
Dar potera nu dormea,
Iute urma le-o lua
Și pe urma lor pornea.
Dar haiducii mai cu minte
Le-o luaseră-nainte
Retrăgându-se fârtați
La hotarul Patru Frați,
În bordeie-acoperite
Cu stuf și iarbă-nverzite –
Nici pasărea din văzduh
Nu știa ce e sub stuf.
x
Și așa precum vă spun
Apăru noul cătun,
De la Moldoveni mai sus,
Tot pe Ialomița pus;
Care, dacă mă-ntrebați,
Se numește Patru Frați.

Pe Șoseaua Urziceni

Motto:
Pe Șoseaua Urziceni
Trece-o fată c-un șofer –
Șoferul trece cântând,
Fata mare lăcrimând,
Of, of, of, șoferule, șoferule...

– Te-am crezut că ești băiat
Giorno, cum m-am așteptat,
Te-am crezut om de onoare
Și-am urcat încrezătoate,

Te-am crezut băiat cu carte,
Mergeam cu gândul departe,
Mă visam mireasa ta
Când motorul duduia,

Dar tu trăgeai de volan
Spre pădure, la tufan,
Și-n carlinga fermecată
Am uitat că eram fată.

Ți-o părea, puiule, bine
Că ți-ai bătut bați joc de mine –
Când treci vesel la volan,
Pe la noi prin Bărăgan.

– Când te-am luat în basculantă
Credeam că ești bagaboantă,
Ca atâtea zeci și sute
Găsite pe alte rute.

Dar să știi că mi-ai plăcut
Dintre toate cel mai mult,
Erai dulce și suavă,
Nu ca altele otravă.

Mă pierdeam în ochii tăi,
Stârneai în mine văpăi,
Mă pierdeam în ființa ta
Cu toată ființa mea.
Acu' dă-mi să-ți pup gurița,
Nu fă pe mironosița,
Și nu-ncerca să mă certi –
Plăcere de-ambele părți,
Iar dacă nu-ți pare bine,
Nu te mai gândi la mine –
Alți șoferi, la alt volan,
Vor trece prin Bărăgan.

Catrene 1

Foaie verde barabule,
Îmi sunt caprele sătule,
Numai pe mândruța mea
N-o satură dragostea.
Foaie verde trei parale
Mă-ntâlnii cu mândra-n cale;
Eu voiam să trec de ea,
Dar ea piedică-mi punea

Foaie verde de mohor
Mândra mea cântă cu dor
Și mă cheamă la izvor
Să-i beau apă din ulcior,
Apa-ndrăgostiților.

Foaie verde de lipan
Mândra mea-i din Bărăgan,
Zveltă ca o ciocârlie,
Tocmai cum îmi place mie.

Catrene 2

Foaie verde-a bobului
Drumul Bărăganului
Este bătut an de an
De talpa de moldovean.

Vai de tine, moldovean
Risipit în Bărăgan,
Ca o pasăre pribeagă
Și cu inima beteagă.

Pe la noi, la Moldoveni,
Oamenii nu sunt vicleni;
Sunt buni și prietenoși,
La suflet și chip frumoși.

Moldovean din Bărăgan
Nu ți-ai pierdut timpu-n van,
Ai muncit și ai iubit,
Neamul ți l-ai împlinit.

Testamentul moldoveanului din Bărăgan

Vă asigurăm că moldovenii sunt
Stăpânii cei mai vechi pe-acest pământ,

Pământu-acesta aspru și potent
A fost întâiul nostru document,
Iar Ialomița, brazdă de răcoare,
A fost întâia noastră sărbătoare,

În apa ei ne-am botezat cu toții;
Noi, cei prezenți, strămunii – și nepoții.

CĂRȚILE SUDULUI (XVII)

Titus Vîjeu

„Câtă viață, atâta literatură”

Aflăm această sentință la pag. 157 a noii cărți a lui Florentin Popescu, amintindu-ne desigur de camilpetresciana „Câtă luciditate, atâta dramă”. Ea îl vizează de altfel pe un confrate al marelui prozator și dramaturg, un scriitor de succes al epocii interbelice căruia autorul i se adresează cu o întrebare la obiect: „Ce mai fac gâzele, brotăceii și scaieții, domnule Topârceanu ?”

O întrebare ce oferă titlul apariției de la editura *Semne*, devenită – conform consemnării de pe pagina de gardă – ediția a II-a, revăzută și adăugită a volumului „Șapte convorbiri imaginare cu G. Topârceanu” de la editura *TipoMoldova* în același an, 2019. O carte născută din respectul purtat înaintașilor. Căci, după Vasile Voiculescu și Nicolae Labiș, cărora Florentin Popescu le-a consacrat mai multe tomuri ce au îmbogățit cercetarea istoriei literaturii noastre moderne atenția sa afectuoasă se îndreaptă spre George Topârceanu într-o încercare de relansare a acestuia prin formula unor interviuri imaginare, în alternanță cu pagini – mai mult sau mai puțin cunoscute – ale autorului alegrei *Balade a chiriașului grăbit* și a atâtor nemuritoare fabule, parodii și epigrame. Pentru a nu uita nici paginile de proză și memorialistică ale lui Topârceanu, unul dintre cei mai populari scriitori români din întreaga noastră literatură.

Pe acest blând – și în același timp necruțător prin ironie – reprezentant al scriitorilor trăitori în capitala Moldovei dar cu rădăcini în Muscelul valah și l-a ales Florentin Popescu drept posibil interlocutor de la „masa umbrelor”. Avertismentul către cititor îi clarifică demersul: „Aici nu e vorba de spiritism, ci de o ficțiune în marginea adevărului”. Ca urmare, prolificul scriitor venit de la București pe aripa gândului va pătrunde în casa de pe strada Ralet din Iași, unde la numărul 7 îl va afla pe locatar, însoțit de o scrisoare de acreditare, după modelul diplomatic știut. Numai că ea este scrisă nu pe hârtie japoneză ci pe un brusture, ca un omagiu adus celui ce-a cântat natura „în fel și chip”. Încântat de isprava „florentină”, maestrul îi cere să renunțe la adresarea ceremonioasă, propunându-i ca în loc de „Domnule

(continuare în pag. 5)

Cărțile Sudului (XVII)

(urmare din pagina 4)

Topârceanu” să-i spună pur și simplu Top, aidoma colegilor de redacție. Odată stabilită platforma de comunicare, un potop de întrebări bine gândite se abate asupra gazdei care va oferi, simetric, un potop de răspunsuri. Toate au scopul de a clarifica multe din necunoscutele (ori parțial cunoscutele) fapte din biografia literară a magistrului care, în faimoasa conferință *Cum am devenit ieșean*, ținută în Aula Universității ieșene în 1935, se întreba el însuși „Ce este poezia, dacă nu un sentiment ?” dându-și singur răspuns:

„De la discuțiile stârnite de un articol al abatelui Brémond, a rămas stabilit că poezia este fiorul inefabil pe care-l simte omul, în contact cu misterele realității înconjurătoare și ale universului întreg”.

Prelatul-literat francez amintit lansase conceptul de poezie pură („De la poésie pure” – 1925) mărturisind convingerea că între rugăciune și poezie e o legătură indisolubilă („Prière et poésie” – 1925) iar aspirația tuturor artelor este să devină rugăciune.

Spre deosebire de vestitul abate, Topârceanu poate fi considerat autorul unui concept mai puțin savant dar mai aproape de nevoia de „cântec” a omului: *poezia vie*. Și chiar dacă nu-l va teoretiza vreodată, acesta se va impune cu autoritate. Dovada cea mai convingătoare este oferită chiar de această carte în care – alături de mărturii ca să zic așa oficiale ale autorului – aflăm utile „confesiuni provocate” de oaspetele de la București. Spre a nu mai vorbi de textele lirice cuprinse în cartea lui Florentin Popescu ca martore ale „declarațiilor” de dincolo de timp. Căci ce e oare descrierea autumnală din *Octombrie* decât înfățișarea unui mare spectacol al vieții ?:

„Octombrie-a lăsat pe dealuri / Covoare galbene și roșii. / Trec nouri de argint în valuri / Și cântă-a dragoste cocoșii. / Mă uit mereu la barometru / Și mă-nfior când scade-un pic, / Căci soarele e tot mai mic / În diametru. / Dar pe sub cerul cald ca-n mai / Trec zile albe după zile, / Mai nestatornice și mai / Subtile...”, ș.a.m.d., ș.a.m.d., până când din ceața anotimpului ne apare în fața ochilor silueta gracilă a celui care se-ntreba pe bună dreptate (în *Aeroplanul*): „Cui oare nu i s-a întâmplat, măcar o dată în viață, să viseze că zboară ?”

Răspunsul i l-a dat un alt Popescu, Adrian Popescu, coleg de generație cu Florentin: „Odată am știut să zbor, odată / Dovadă n-am, dar îmi aduc aminte (*Arsură* în vol. „Umbria”, 1971).

Poezia spațiului

Un poem de Nikiforos Vrettacos (*Cartea mea*) se potrivește deplin și traducătorului în limba noastră al eminentului liric grec: „Al meu trup este această carte. / Din ea am scuturat ce-a fost pământ. / Cine-o atinge – atinge trupu-n care sunt. / Al meu trup este această carte...”

Traducătorul este Valeriu Birlan, poet de aleasă simțire a unor „structuri de frumusețe” cuprinse în mai toate volumele sale de versuri: „Tăceri și cuvinte” – 1996 , „Colocvii sonore” – 2003, „Cumințenia pământului” – 2008, „Explozie în roșu” – 2009, „Înger pribeag” – 2013, „Prin aerul îndrăgostit, locomotiva” – 2015.

Aproape două sute de poeme, adunate între copertele noii sale cărți („Lecția de astronomie”, ed. Vasiliana ’98, Iași, 2018) confirmă unitatea unei opere lirice remarcabile. Primul poem, *Pământul*, pare a fi imaginea verbală a unui minunat film de Alfonso Cuarón, **Gravity**: „Punct albastru în oceanul de negru / Pământul, casa mea, văzut / de la 6 miliarde de kilometri. / Cine ar bănui, privindu-l, / mările, râurile, munții, / atmosfera, scutecul de lumină, / câmpul magnetic, scutul ce-l apără / de asteroizi, de razele X ? / Cine ar bănui, privindu-l, / războaiele, gulagurile, lagărele, / Inchiziția, genocidele în timp de pace, / carnajele din gări, baruri, redacții ? / În oceanul de negru, un punct albastru / Pământul, casa mea, văzut / de la 6 miliarde de kilometri”.

L-am citat integral căci în fibra sa ideatică mi s-a părut a afla ceva din fiorul ultimei poeme eminesciene *Stelele-n cer* și din emoția modernă din cel de-al șaptelea poem (*La terre est bleu comme une orange)* din culegerea „L’amour la poésie” (1929) de Paul Éluard. Până la ultima poezie din „Lecția de astronomie”, intitulată *Quasar îmblânzit* („Pare că stă pe loc. Dar vine și vine. / Cu pas de furnică, așa se-apropie. Dar vine și vine...” cititorul se află cuprins în această călătorie cosmică imaginară pe care poetul o întreprinde însoțit de „Biblia- cea mai limpede carte / a omenirii, dar și cea mai / de nepătruns”.

Aș putea spune că lentila prin care observă cosmosul acest autor delicat este sufletul: „Câmp ultraprofund. Mii de galaxii, / în expansiunea uniformă a Universului / se-ndepărtează unele de altele / cu viteza luminii. / Nu ele, unele de altele, se-ndepărtează, / spațiul în sine se dilată. / Asemeni galaxiilor și noi, iubito. / Același sentimentele noastre. / Dar spațiul crește între noi.”

Cândva, scriind despre Harry Martinson, poetul suedez ce nu ocolise în opera sa știința, fapt dovedit de poemul său *Aniara* (1956) în care „spațiul curbat” din vestita „general reletivity” a lui Einstein era transferat în versuri, aminteam că orice mare poet, de la Homer încoace, a fost preocupat de rezolvarea ecuației spațiu-timp, chiar fără a fi numit-o ca atare vreodată.

Alții, precum Octavio Paz, au pornit cu gândul spre astre, în infinitul interstelar. Pentru el oamenii sunt chiar „hijos del aire” (fii ai aerului) și numai aceștia pot vedea „culoarea cântecului” unei păsări încremenită-n văzduh...

Din câmpia în care trăiește el, la Budești, Valeriu Birlan vede cu certitudine culoarea nobilului tril.

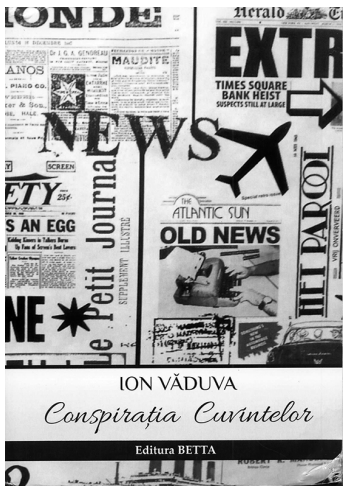
„Unde plecați când copiii aprind cerul ?”

Este întrebarea lansată de Ion Văduva în finalul cărții sale de poezii „Conspirația cuvintelor” (editura Betta, 2018) ce se alătură plachetelor anterioare: „Bluze de vânt” – 2011, „Lumină nenserată” (sic !) – 2012, „Descântec de fluturi” – 2014, „Anotimpul verbului a fi” – 2016, „Călăuză și cântec” – 2017.

O antologie de autor este cea apărută la Chișinău sub titlul generic al colecției *Ideal*: *101 poeme*. Mai toate aceste volume de versuri sunt însoțite de utile repere bio-bibliografice ale autorului, fost profesor de română și franceză la Urziceni unde în ultima vreme și-a asumat și o activitate jurnalistică.

Născut la 1 august 1945, poetul poartă cu sine însemnele zodiei leonine în care s-a ivit pe lume, „captiv curiozității lunii / Între noapte și zi”.

De altfel, cum observa criticul literar Aureliu Goci în prefața la noua culegere de poeme „fără accente de romantism desuet, Ion Văduva construiește un univers nocturn, în care luna, stelele,

cupola metafizică a bisericii și zborul îngerilor constituie dominante de semnificație și specificitate”. Un poem precum *Dospitul pâinii*, validează integral aceste percepții critice: „Noaptea agonizează / În vise stârnite de poarta / Prin care am deschis luminii / Celui apropiat, / Să primească bucuria / Din seninul crucii. / Pe treptele mănăstirii / Izbăvirea coboară / Din cântecul îngerilor. / Culoarea odihnei / Mă prinde-n brațele ce-mi devorează / Risipirea hărăzită cărții, / Puterea adolescenței curate / Prin care umblă cuvântul, / Când marea a fiert / Nedumerirea semințelor / În dospitul pâinii”.

Am citat în întregime poemul pentru a dovedi justețea unei alte constatări a prefațatorului: „Discursul liric curge sacadat, în ritm telegrafic și cu asociații lingvistice imprevizibile mizând pe așteptările frustrante și contrazicerea cititorului comod”.

Fără îndoială, orice poet ce se respectă își va dori includerea într-o atare categorie de autori care să simtă în poemele lor prezența unor „cuvinte primite / Din respirația lui Dumnezeu” (v. *Prin reverența tăcerii*, pag. 96), precum acest poet care aude „voci pe strada / Care se caută-n cămașă albă de înger” fără a uita să-și întrebe semenii: „unde plecați când copiii aprind cerul ?”

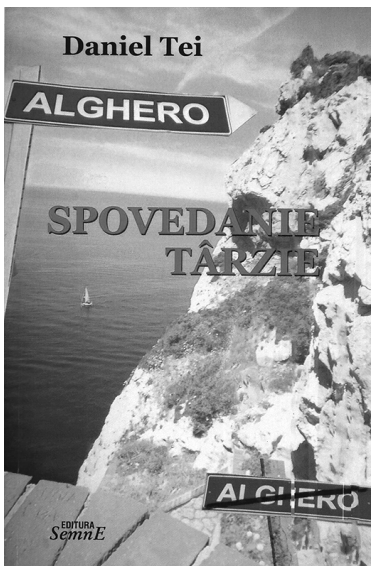
O aventură sardă

Scriam cândva despre literatura lui Daniel Tei că reprezintă o lucidă investigație a unor fapte cu tragice consecințe asupra mentalului colectiv, asupra dezvoltării sincopate a societății românești postdecembriste, nevoită să accepte spaima ca vector al puterii politice. Jurnalist de radio și televiziune cu o frumoasă și îndelungată carieră în domeniul emisiunilor culturale a rămas atașat valorilor libertare pe care orașul său natal, Timișoara, le-a însuflețit prin jertfa martirilor săi în revoluția română din 1989.

Regăsesc mesajul și în noua carte „Spovedanie târzie” apărută la *Semne*, editura predilectă a scriitorului. Și chiar dacă acțiunea cărții se întâmplă în „insula de smarald” a Sardiniei, subiectul este oferit tot de întâmplările sângeroase (și tenebroase) de la mijlocul lui decembrie ’89.

...La trei decenii de la acestea, pe aeroportul *Traian Vuia* din orașul de pe Bega se regăsesc doi oameni care și-au petrecut câteva zile într-un orășel sard, Alghero pe numele său. Naratorul, fost profesor în „mica Vienă” este abordat de o fostă elevă, Mioara, ce ține să-i destăinuie dascălului – cu omologată calitate scriitoricească – „aventura sardă” petrecută pe insula nemurită de cărțile Graziei Deledda, laureata din 1926 a Premiului Nobel pentru literatură.

Aflăm că tânăra bănățeancă primise la un moment dat o atractivă invitație din partea unui necunoscut de a petrece câteva zile la Alghero. Ajunsă la destinație este preluată de un domn misterios și foarte potent financiar care știe foarte multe lucruri despre

Mira (numele pentru familiari al Mioarei). După multe și surprinzătoare discuții la vila și pe iahtul personajului, botezat cu numele Mirei, personaj care vorbește nu doar italiana și engleza, ci și româna care se dovedește a fi limba sa natală aflăm că domnul Xivi Padru este de fapt Iulian Dumitrescu, fost ofițer în Securitatea lui Ceaușescu, care a luat parte la represiunea protestatarilor, în rândul cărora se aflase și Marcel, fiul său adolescent, împușcat – poate chiar de părintele său, „lunetistul” și al cărui cadavru fusese ars în tragicul lot adus din înalt ordin la București și a cărui cenușă avea să fie risipită în canalul de la Popești-Leordeni.

Dispărut din viața familiei (fără ca fiica să-l fi cunoscut practic) domnul Dumitrescu va face avere în binecuvântata insulă mediteraneană unde-și vor fi aflat adăpost și alți foști membri ai unor servicii secrete est-europene, precum albanezul „Sigurimi” ori cehoslovacul STB (Statni Bezpecnost). Chiar convertiți la valorile capitalismului ei vor continua să reprezinte peste ani coșmarul comunist pe care l-au țesut fiecare în patria de origine precum o plasă de păianjen.

Aceasta mi se pare a fi morala povestirii lui Daniel Tei, căreia i se alătură în volumul editat de *Semne* o altă mărturie literară de mare interes despre o cu totul altă insulă. Cititorul este avertizat că, urmare a anunțului: „piesa neterminată *Insula* a lui Mihail Sebastian își caută epilogul” autorul – având și o activitate notabilă de dramaturg – a luat parte la concursul organizat în 2018 de Centrul de Cercetare și Creație Teatrală *Ion Sava* din cadrul Teatrului Național *I. L. Caragiale* la care au participat 44 de autori. Varianta lui Daniel Tei a fost reținută între primele cinci, remarcându-se prin adecvarea situațională și de limbaj la piesa neterminată a lui Sebastian.

Sper ca unii dintre foștii noștri studenți și doctoranzi de la UNATC să se arate interesați de această „provocare” și s-o valorifice într-un spectacol viitor despre personajele dintr-un orășel „din această insulă neolatină, aflată la un capăt prea puțin interesant și încântător al lumii”. Faptul în sine reprezintă un experiment literar demn de interes mai ales că avem de-a face cu un gest de mare prețuire din partea unui urmaș literar al unui scriitor care iradiază prin opera sa o căldură umană deosebită, pentru a nu mai vorbi de „Jurnalul” apărut la mulți ani de la tragica sa dispariție, perceput drept un document intelectual excepțional. Ofensa pe care unii contemporani i-au adus-o acestui autor de uriașă sensibilitate este anulată prin atari gesturi de respect al creației. Pentru mine e limpede că fraza interogativă din prefața faimoasă a lui Nae Ionescu la romanul „De două mii de ani” („...Iosef Hechter, nu simți că te cuprinde frigul și întunericul ?”) își primește răspuns peste timp: lumina și căldura însoțesc din fericire postumitatea lui Iosef Hechter cunoscut în lumea literelor drept Mihail Sebastian, cel ce mărturisea în deschiderea romanului sus amintit „Nu m-am temut niciodată de oameni sau de lucruri, ci numai de semne și simboluri”...

Remus Valeriu Giorgioni

Remus Valeriu Giorgioni, născut la 2.12.1952, în com. Fârdea, jud. Timiș, este absolvent al Liceului teoretic „Traian Vuia” Făget, al Școlii Hidro Arad, licențiat în Studii biblice al BIMI din Chattanooga, Tennessee (1994-1998). A lucrat la ziarele „Lugojul”, „Actualitatea lugojană”, „Actualitatea” și la revistele „Cuvinte românești”, „Arcade”, „Banat”, „Actualitatea literară” (redactor-șef). A publicat cărțile de poezie: *Te caut*, poezii religioase pentru copii (1991), *Din rostirile pelerinului* (1992), *Pelerinul... alte rostiri* (1994), *El-Ariel,* basm modern în versuri (1995), *Norul de martori* (1996), *Kereslek Teged* (Te caut), în limba maghiară, *Fâlfâiri de aripă ale păsării colibri*, poeme-haiku (1997), *Mașina Meloterap* (2002), *Un suflet ectopic* (2003), *Crucișătorul poema* (2005), *Pe aleea cu incunabule* (2005), *Ferestre în cer* (2011), *Arhitecturi selenare*, poeme ultramarine (2018), *Marea, o frescă livrescă* (2018). Este membru al Uniunii Scriitorilor din România din anul 1997. Considerat de Cornel Ungureanu „un Don Quijote bănățean”, iar de Ion Cocora ca făcând parte din categoria acelor poeți „în așteptare de a fi descoperiți și a li se recunoaște valoarea”, Remus V. Giorgioni, deținătorul rubricii „Lăsați cărțile să vină la mine” din revista „Actualitatea literară”, din Lugoj, are o poezie cu un *sound* distinct în lirica noastră actuală, cu un remarcabil simț al mixajului de planuri spațio-temporale, cu întrepătrunderi de mituri și trimiteri biblice, în construcții de un livresc firesc și credibil, cu o nobilă și rezonantă rostire. (**Victoria Milescu**)

PANEGIRIC MARIN

(land-less-ness)

„Fiindcă, precum se știe, meditația și apa sunt
logodite pe veci” (Melville*, Moby Dick)*

Întorc „marea” pe toate fețele: adâncimile-i mari
de obiect translucid corp vitros
o fac să apară vederii verde-albastră – Se-arată
de-o impunătoare impunitate
cu albastrele ei stihare, ținută înaltă
de stihie stihuitoare)
*
Și văd semințe de stele pregătindu-se să răsară
seară de seară din solul fertil al bolții supramarine
(Apele beznelor sale fertile,
udate cu dușuri de ceață)
MAREA: aquarium monstruos, colcăind de viață
fecundă, necontrolată; „helește” cu balene și cașaloți
Caracatițe hydre gorgone
calmari monstruoși
*
Euphoria mării, care cuprinde
erinii și furii (eumenide) – danaide și nereide
Evghenia ei – boieria de viță veche ! asupra căreia
vântul cu impietățile sale de jivină extra-marină
joacă din țărmuri în țărmuri și din val în val
un rol magistral

LAND-LESS-NESS… vasăzică
un soi de sălbăticie lichidă
(wilderness), fără pic de uscat înăuntru
Continuu pustiu de ape în care
în afara acestui element
nici o stea de mare nu mai încape

... Un aprig memento mori e fiece clipă pe mare:
Răsună murmurul sării în valuri – atunci
tăcerea devine ea însăși albastră pe drumuri
întinse de ape / dar eu
nu vreau să merg prea departe - să răscolesc
mai tare de-atât rănile Mării, rupându-le crusta lichidă

Urechea mea aplecând
la asurzitoarele ei solilocvii: nu urmăresc
forțând comparația
altă turnură a-i da… Decât urletul mării înfuriate
mi-ar plăcea mai degrabă s-ascult
pașii Tăi liniștiți fâșâind peste ape -
Iehova, liniștea Ta !

LEVIATHAN

E MAREA leviathanul cel mare (gândea Matrozul)
Monstru în levitație, Ea
cea instabilă din fire… se pornise năvalnic
peste stânci și insule de coral
aflate acolo de veacuri și de milenii, zidite
la temelia planetei

Iar cașalotul, balena albă
mai colindă și azi mările Sudului, calde
lagune ecuatoriale:
Munte de făină praf cosmic cu greabănul înțesat
de harpoane și lănci, legată îmbălsămată
în kilometri întregi de *saulă* – parâma aceea subțire
și rezistentă cu care harponierii pe balenieră
pe dânsa o priponeau de coca vreunei corăbii
cu pânzele fremătânde sub vânt (fluturând
din totalitatea pavilioanelor sale) -
Desfășurate fixate jos cu bonete, în arboret,
cu aripile zburătorilor terminate

… Frenetic înaintează pe valuri - fiecare val despicat
de vârful bompresului e-un ceva câștigat -
Luând-o „în piept” (în bordaj, arboradă și greement)
Vânt din pupa ! îi uraseră prietenii la plecare
după vânatul cel mare - Iar ea
plecase așa într-o doară într-o plimbare pe mare:
O frumusețe de mare lină strălucitoare
Fremătând în siajul corăbiei ca o dâră de aștri

… Îndreptată statornic spre cămările vântului,
bolgiile lui secrete
din care răsare luna peste catarge
în catedralele mării sub alizee călătorind
de la Nantucket și până la Antipozi
pe mări calme sau neprielnice, lor
le-au băut ani întregi
văzduhul și ceața
lupi de mare corsari și matrozi !

CUM MAREA...

Cum marea-i mai mult
decât înmulțirile ei de talazuri
strivite zilnic de mal (vărsându-se în bulboane
și iezere/iazuri)
O bibliotecă de sare îmbrobonită

... Decât corăbii și vase, navele toate
clătinate pe mările lumii
cu ale lor căpitani -
tot așa viața omului e mai mult
mult mai mult decât suma de zile și ani

Un singur om de pe terra... semnele
trecerii lui prin viață
- un fulger pe cer -
sunt ca urma navei pe mare,
acolo
unde marea e cea mai adâncă

Lumea însăși: o cursă de șoareci, un clopot
de sticlă
sub care apare-nflorind
„visul chimeric”...
Generație de cobai glorioși - insectar
(Sau chiar
cutia colecționarului de gândaci)

LA MARGINEA universului – Marea cu mareele sale strălucitoare

Încurcate-încălecate, cărările mării
de demult - în zarvă și în tumulturi zorind
Hohotul hulei: răpăit de tobe pe ape
(universul mare se simte pe-aproape)
Fremătând de turbare
vântul încearcă sentimente contradictorii-victorii
Se zbate ca o rădașcă picată pe spate
printre rostiri nearticulate
aruncate pe-ntinsuri –
exuberanța-și-exultanța

Marile lui răbufniri: trufia și viclenia
Ironia lui marțială, picanteriile bizareriile
transformă marea-regină
într-o bacantă
itinerantă – papagal cu penaj spulberat

Emigrată
din sala oglinzilor, Nebuloasa din Anromeda:
Sala cu lespezi ascunse
străvechi străvezii ... Așa
am surprins-o-ntr-o dimineață: cu fața orientată
spre pajiști albastre, blondele privelești
astrale – un pod plutitor
între două stele vecine
.....
La potopul lui Noe, pământul
era un singur sferic ocean: prelinsă lacrima lui Iehova
strivită-ntre pleoape; „Mă intoxică indignarea !”
cerca a spune Marea atunci – părându-i-se
că prea o ferecase Preanaltul între hotare
Așa cum zăcea, mută și ancorată
fără chip de scăpare
la marginea universului mare

FEMEIA ȘI MAREA

Bărbatul e-o ancoră – femeia e-un port
El rupe sigiliul amforei vreunui tânăr
exemplar feminin (nu zice și Cartea: „urma șarpelui
pe o stâncă” - „urma bărbatului la o fată”):
Femeia și Marea - eternă
temă a poeziei universale
de la Homer și Elytis încoace

Plecat pe mare în tinerețe - vâslaș
pe o galeră imperială
Întors abia ieri, aflai pe malul mării
un templu falnic înconjurat
de palmieri mangotieri și cocotieri
ridicat în cinstea zeului mărilor, Okeanos

Când furtuna în larg încă mai ciocăne
alte și alte corăbii
ca un vultur de mare, în greement și în
bordaj

Iar lentila-ocean oglindă nemaicuprinsă
se sparge seara în mii de cioburi pe cer (planeta
însăși e ancorată cu parâme, odgoane
de luminile bolții)

Iar un suflet prizonier în adânc, în zonele abisale
devine astfel navigator sau pilot pe cer
Pe *mișcătoare cărări* lunecând
Stele clipocitoare rătăcite pe mări,
stela maris

NUMELE MĂRII, ISTORISIRE de amaranth

Corabia prinsese vântul - perversă mironosiță
din zbor
în ampenajul strălucitor
Cu toată velatura desfășurată
pe cer, ozeneu
de ocean – ea desfășurase
până și vela mare captând în cutele sale
(noi le ziceam terțarole !) atâta vânt cât ar încăpea
în cutia Pandorei –

O navă
nu poate duce mai mult vânt
decât totalitatea velaturii arboretelor sale,
și totuși
curajoasă, ea arborează cele mai bune „straie”
- și velastraie - pe furtună și vânt

...Dar degeaba
ai încerca de la bordul propriei nave să vezi
priveliștea aurorală a unei corăbii
năpădită de pânze albe ! (cântăreț în cor la o singură
voce
nu te poți bucura de armonia întregului !)

O corabie
prea amplu încrezătoare în mare
și-n dotările sale se lasă
condusă totdeauna-ncotro
ar duce-o instinctul... chiar
spre abisele sale... în osanalele
sirenelor, cunoscutele
fete-de-mare

Newport Beach, California: Corona del Mar; 16 sept. 2016
Din volumul *Un scrib se îmbarcă pe mare*,
în pregătire la Editura Junimea

ȘCOALA VECHE

Edificiul emblematic al Bolintinului din Vale, 1889-2019

Scurt istoric al Școlii Vechi:

• 1838 – atestarea primei școli, cu două săli de clasă, în satul Bolintinul din Vale;

• 1887 – Primăria comunei Bolintinul din Vale expropriază pentru utilitate publică de la moștenitorii Căpriță Bolintineanu terenul pe care va fi construită Școala Veche și pe care se afla casa în care se născuse marele poet Dimitrie Bolintineanu;

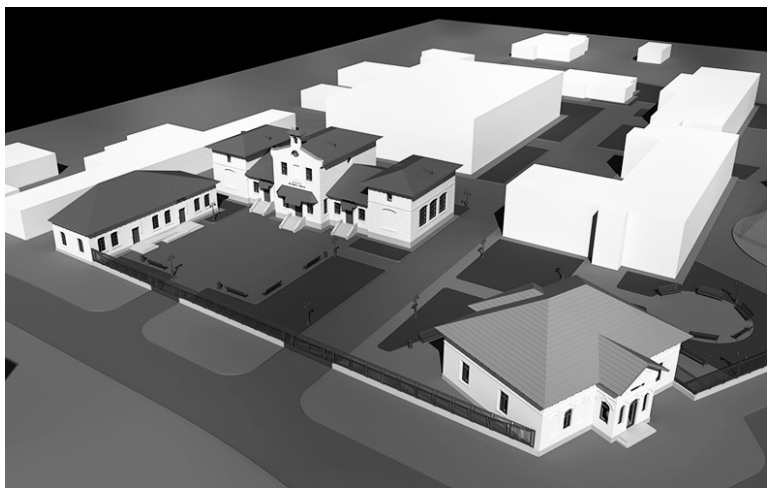

Constantin Șt. Bolintineanu

• 1888 – **Constantin Șt. Bolintineanu**, primarul comunei, refuză planul-tip de școală primară oferit de Prefectura județului Ilfov, considerându-l prea modest pentru o localitate ca Bolintinul din Vale;

• 2 iulie 1889 – Consiliul Comunal votează proiectul unui local de școală primară ce urma să fie executat conform planurilor și devizului cantitativ elaborate de arhitectul J. E. Berthet. Prefectura și Comitetul Școlar Ilfov refuză finanțarea unui altfel de proiect decât cel tip. În această situație, fondurile necesare construcției vor fi asigurate doar de comuna Bolintinul din Vale (90%), completate prin contribuția personală a lui Constantin Șt. Bolintineanu (10%);

• 17 iulie 1889 – semnarea contractului pentru construcția unui local de școală (Școala Veche), după planurile **arhitectului Jules Elisée Berthet**, de către **primarul Constantin Șt. Bolintineanu** și **antreprenorul Dobrică Grigoriu**, pentru prețul de 24.000 lei aur;

Proiect de refacere a Școlii Vechi

• 23 octombrie 1889 – încep cursurile în Școala Veche. Construcția era gata, mai puțin tencuiala fațadei. Era o clădire cu etaj, cu treptele scărilor exterioare din piatră de Sinaia, prevăzută cu ceasornic și o clopotniță de unde era anunțată atât ora exactă pentru tot satul, cât și recreațiile;

• vara 1890 – Școala Veche este tencuită la exterior;

• 1891 – recepția definitivă a construcției Școlii Vechi;

• 12 iunie – 26 octombrie 1913: sub îndrumarea lui Constantin Șt. Bolintineanu se desfășoară ample lucrări de reparații și modernizare a Școlii Vechi ce vor costa 26.827 lei aur;

• 1937 – se execută branșamentul și instalația electrică în localul Școala Veche;

• 1941 – reparații ale clădirii ca urmare a cutremurului din noiembrie 1940;

• 1977 – reparații și modificări impuse de consecințele cutremurului din 7 martie;

• 1992 – în Școala Veche nu se mai desfășoară cursuri, iar clădirea este lăsată în părăsire. Ca o primă consecință a abandonului, vor dispărea clopotul și ceasornicul de fabricație austriacă;

• 1992 – imobilul Școala Veche este clasat în Lista Monumentelor Istorice cod LMI 318/GR-II-m-B-14931;

• 2016 – prin HCL 64 a Consiliului Local Bolintin Vale se aprobă indicatorii tehnico-economici și documentația obiectivului de investiții „Restaurare, consolidare și valorificare ȘCOALA VECHE în vederea amenajării Centrului Multicultural”;

Școala Veche în perioada interbelică

• 27 februarie 2019 – Daniel Trăistaru, primarul orașului Bolintin Vale semnează contractul de finanțare aferent aplicației „Restaurare-consolidare și valorificare ȘCOALA VECHE în vederea amenajării Centrului Cultural Bolintin Vale”. Proiectul este finanțat din Programul Operational Regional 2014-2020, (POR), Axa prioritară 5 – *Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural*, în cadrul apelului dedicat sprijinirii obiectivelor Strategiei Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării. Valoare totală eligibilă – 7.926.570 lei;

• Termen de finalizare a lucrărilor de restaurare a clădirii Școala Veche Bolintin Vale – 31 octombrie 2021.

CTITORUL – Constantin Șt. Bolintineanu (1840-1925).

A fost inspector financiar și economist șef al Primăriei București, Director general al Societății de Asigurări „Universala”, proprietar al Fabricii de produse din ciment „Frații Bolintineanu”. Căsătorit din 1882 cu Ștefania Hory (fără copii). Construiește pentru familie conacul Bolintineanu-Băbeanu (1885), Moara Bolintineanu (1895), case în București etc. Mare filantrop, a sprijinit cu burse copiii dotați ai satului (Gh. Niculescu-Bolintin; Ștefan Marinescu-Bolintin; Vasile Dincescu-Bolintin etc.).

Ca primar al comunei Bolintinul din Vale (1888-1891; 1902; 1907-1917) este considerat cel mai de seamă dintre edili, din ale cărui înfăptuiri spicuim:

• 1888 – Monumentul Dimitrie Bolintineanu;

• 1889 – Școala Veche;

• 1893 – înființează bâlciul de Sf. Dumitru;

• 1903 – Societatea Prevederea Bancă Populară;

• 1908 – Societatea „Îndrumarea” ce avea ca scop „deșteptarea conștiinței morale prin conferințe, șezători și spectacole cinematografice instructive”;

• 1909 – renovarea, pictarea și mobilarea bisericii Adormirea Maicii Domnului;

• 1909-1910 – execuția unui mare număr de puțuri din beton pe străzile satului;

• 1910 – „Societatea cooperativă Îndestularea”, la care deținea 30% din acțiuni și Fabrica de conserve de legume și fructe;

• 1912 – Abatorul comunal;

• 1913 – „Sala de conferințe și cinematograf și stabilimentul de băi”, viitorul Cămin Cultural;

• 1916 – Societatea de Asistență Școlară „Iubirea de neam”, pentru înființarea unei grădinițe în scopul educării și hrănirii copiilor până la vârsta de 7 ani;

• 1922 – Asociația Culturală de Educație Civică Bolintineanu care își propunea să îndrume tinerii către îndeletnicirile tehnice, altele decât cele agricole, pentru care va construi în str. Poarta Luncii un gimnaziu înzestrat cu locuințe pentru profesori și cămin pentru elevi;

• 1925 – Constantin Șt. Bolintineanu lasă Bolintinului, prin testament, suma de cca. un milion de euro azi pentru continuarea proiectelor sale în domeniul educației și dezvoltării comunității.

ARHITECTUL – Jules Elisée Berthet.

Născut la Cologny, Elveția, 31 iulie 1851. A studiat la Școala Municipală de Desen, Ornament și Arhitectură din Geneva și la Școala de Arte Frumoase din Paris. În anul 1886 a fost numit arhitect în cadrul Serviciului Tehnic al primăriei orașului București.

Proiecte de arhitectură în România (selecție):

• 1884 – Casa „Grădișteanu-Ghica”, Calea Victoriei, București;

• 1886 – Proprietate Roland, str. Sf. Voievozi, București;

• 1889 – „Școala Veche” din Bolintin Vale;

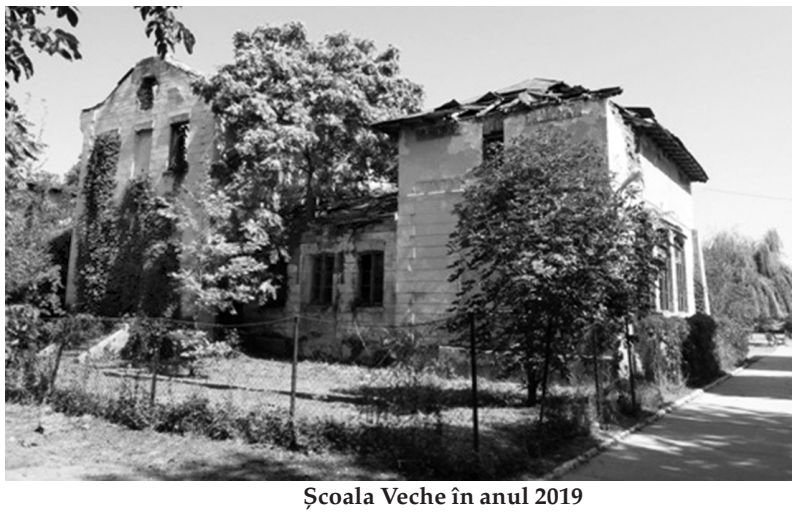
• 1891 – Casa „Macca” din str. H. Coandă, București

• 1892-1893 – Casa „N. Cesianu”, str. C.A. Rosetti, București;

• 1899 – Pasajul român, Calea Victoriei cu str. Ion. Câmpineanu, București.

Școala Veche în anul 1992

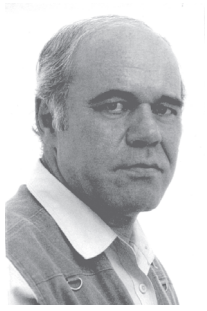

Școala Veche în anul 2019

CĂRȚILE PRIETENILOR MEI (XIX)

Între topos și atopos

George Alboiu, un împătimit cântăreț al „Câmpiei eterne”

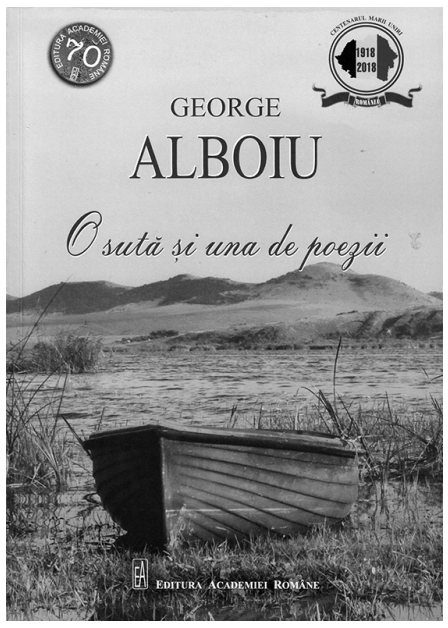

Florentin Popescu

Fie-mi îngăduit să încep aceste rânduri cu o amintire. În 1964 (pe vremea când examenele de admitere la Filologie se susțineau toamna, pe la jumătatea lui septembrie) l-am cunoscut și eu pe George Alboiu în căminul „Carpați”, aflat deasupra actualelor librării „Mihai Eminescu” și „Mihail Sadoveanu”, de lângă Universitate. Venise, ca și mine, din provincie să-și încerce norocul și șansele la Facultatea de Limba și Literatura Română, locul din care mulți tineri visau să ajungă ziariști, editori și chiar componenți ai unor corpuri diplomatice din străinătate, fiindcă se știa că importante instituții și ministere își recrutaseră în trecut o parte din personalul lor dintre absolvenții Filologiei, mai ales ai celei din București.

Toate bune și frumoase, concurența era mare, dar și pregătirea aspiranților la prestigiu și glorie culturală era pe măsură. În acel an Facultatea scosese la concurs fix 150 de locuri. Și ce să vezi ? În ziua afișării rezultatelor s-a aflat că pe ultimul dintre locuri, al 150-lea se aflau nu mai puțin de zece reușiți cu aceeași medie. Ce era de făcut ? Decanatul s-a gândit la o sesiune suplimentară, pentru a rămâne doar un singur reușit și a organizat un examen suplimentar pentru ei. „Proba de foc” consta în analiza gramaticală a unui text literar dificil, prin care să se poată departaja numai unul din cei zece. Zis și făcut, însă lucrurile s-au complicat și mai mult: toți cei zece au rezolvat problema. Nu existau pile și nici îndoieli, nu existau suspiciuni, de vreme ce examenul cu pricina se desfășurase sub forma unei lucrări scrise – de unde și posibilitatea oricui dintre concurenți de a contesta ulterior rezultatele. În această nouă situație Decanatul a făcut diligențele necesare la Ministerul Învățământului, s-a suplimentat cifra de școlarizare și toți cei zece au fost declarați admiși. Unul dintre ei nu era altul decât George Alboiu, care avea să se afirme mai târziu și ca un poet talentat și original. Parcă-l văd și acum cum stătea în holul Facultății, cu geamantanul lângă el, așteptând să se afișeze listele, să afle încotro trebuia s-o apuce – spre administrația căminelor studențești pentru a obține un loc, ori spre casă, unde ar fi urmat să-și pregătească valiza pentru plecarea la armată.

Am mai evocat undeva acest episod, însă ori de câte ori mă gândesc la George Alboiu, prietenul meu de atunci și de azi, momentul îmi revine în memorie de parcă s-ar fi întâmplat ieri și nu cu mai bine de cincizeci de ani în urmă…

Descins în București din localitatea Roseți (jud. Ialomița), George Alboiu (născut la 6.VII.1944) și-a luat în serios profesia de scriitor de timpuriu, încă de prin 1964-1965 publicând versuri în revistele literare (cu precădere în „Amfiteatru”, atunci una din principalele publicații în care-și tipăreau creațiile tinerii poeți studenți. În 1968, cu puțin înaintea absolvirii facultății a venit și volumul de debut, „Câmpia eternă”, primit elogios de critica vremii, întrucât în peisajul încă neeliberat de tot de proletcultism, autorul venea cu o reinterpretare proprie a unor mituri și motive străvechi, cum puțini mai încercaseră până atunci. Cărții amintite i-au urmat, de-a lungul timpului altele, puține la număr în comparație cu bibliografia multor confrați într-ale poeziei: *Cel pierdut*, 1969; *Drumul sufletelor*, 1969; *Edenul de piatră*, 1970; *Gloria lacrimei*, 1971; *Cumplita apoteoză*, 1973; *Stâlpi*, 1974; *Poemele câmpiei*, 1978; *Un poet printre critici*, 1979; *Aventura continuă*, 1980; *Metoda șoimului*, 1981; *Antologia poeților tineri*, 1982, *Turnir*, 1987; *Roata lumii*, 1993

Și iată că după atâția ani de „tăcere”, grație inițiativei scriitorului D.R. Popescu, directorul Editurii Academiei Române de a constitui o colecție numită „O sută și una de poezii”, în care să fie publicați poeții contemporani de valoare sub genericul acesteia a văzut lumina tiparului și o antologie (alcătuită și cu prefața și selecția reperelor critice semnate de Valentin F. Mihăescu) din creația lirică a lui George Alboiu.

Parcimonios și cu o mare exigență critică, editorul de acum a reținut texte din numai patru cărți (*Câmpia eternă*, *Drumul sufletelor*, *Poemele câmpiei* și *Turnir*), accentul căzând, din câte ne-am putut da seama tocmai pe acea zonă care i-a conferit/îi conferă originalitate întregii creații a poetului. Și nu este vorba numai de originalitatea în expresie, ci și modul de receptare și interpretare/reinterpretare a mitologiei câmpiei, chiar dacă de la Al. Odobescu încoace a curs multă cerneală pe această temă, abordată din varii unghiuri și dătătoare până azi de noi sugestii și căi de abordare.

Ceea ce surprinde încă de la prima lectură în lirica lui George Alboiu este forța ritualică prin care își construiește poemul. O mostră: „La casele rezemate de greieri/ aburi ai fetei clocotitoare,/ pe fundul râului umblă noaptea bărbații/ izbindu-se cu piepturile de maluri,/ lângă auzul celor ce așteaptă/ poleite de gelozia văduvelor/ce-și scuturâ trupurile în sălciile plângătoare./ Caii așteaptă pe mal prăbușiri de-ntuneric; tulburător pământul se repede-n copite,/ tropotul se răzbună în pernele fetelor,/ ies afară ele tremurând de rouă./ E prea surdă noapte: caii-abia struniți/ poticnesc copitele peste sânii-n zbor./ Până la ziuă lunecând sub lună/ ele cad pe iarbă fulgerând/ bărbații aplecați deasupra lor.” (*Caii de rouă*). O alta: „Oamenii în lotci de pământ/ pe ape botezate cu sângele/ dintr-o spărtură a raiului curs./ Plutesc în lotcile grele/ până când uită/ dacă visele sunt vâsle/ sau mâinile lor./ Idolii gem pe maluri/ și rugăciunile li se târăsc/ pe piept și pe umeri/ zornăindu-și lanțurile.” (*Zi de scaloieni*). Vedem aci un spațiu fabulos, de un fantastic ce vine de undeva de departe, dintr-o mitologie primordială, poetul având capacitatea de a transpune metaforic rituri și credințe ancestrale, dar și o vădită tendință de reconstruire a unui univers cu o forță neobișnuită.

De la fabulosul de sorginte autohtonă poetul transcende ulterior către mitologiile universale și cată să le transpună în propriul mit, cel al Câmpiei Eterne (*Laokoon fericit*, *Daniel în groapa cu lei*, *Cântecul lui Iov*, *Către Corabia lui Noe*) și, navigând în imaginar, recurge la locuri sau figuri atestate ca atare în marea literatură a lumii, ori în paginile Bibliei (*Viziunea lui Alexandru Macedon*, *Ovidiu în exil*, *Orbirea lui Homer*, *Cântecul Babilonului* ș.a.).

Cine urmărește traiectoria lirică a lui George Alboiu constată că între *Câmpia eternă* (1968) și *Turnir* (1987) există o cale ce pare a coincide chiar cu etapele biografiei poetului. Plecat din câmpia lui „eternă” și stabilit în mediul citadin, acesta pare a nu se mai simți în largul lui, lirica mai nouă, lipsită de tulburătoarea mitologie de dinainte, se sublimează în nostalgice aduceri aminte, care trimit cu gândul la „poezia dezrădăcinării”, de mai veche tradiție la noi, bardul nostru alăturându-se astfel lungului șir de scriitori care au glosat pe această temă: „M-aș duce din nou la câmpie acum seara – citim într-un loc – la o sută de kilometri de piatra/ în care locuiesc./ Acolo, fără grabă, fără istorie/ mă așteaptă surorile/ cântecul tatălui clătinând porumburile/ și liniștea aceea când se freacă cerul de pământ/ ca două animale liniștite. M-aș duce din nou pe câmpie/ acolo la o sută de kilometri de piatra/ în care locuiesc/ dar/ în fiecare seară/ orașul se închide în luminile sale.” (*Se închide în luminile sale*).

Prin excelență poet al teluricului, reînviind motive ale fantasticului de sorginte populară, George Alboiu este un poet cu o personalitate distinctă, inconfundabil în geografia atât de bogată și de diversă a literaturii noastre contemporane.

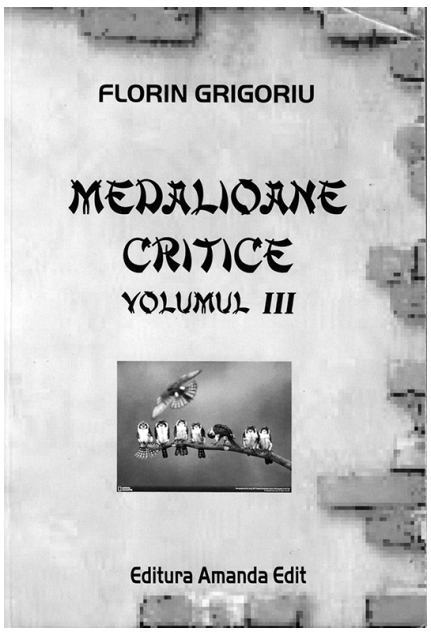
Un scriitor și publicist ubicuu: Florin Grigoriu

Când l-am cunoscut, cu puțini ani înainte de 1989, Florin Grigoriu, inginer și profesor într-unul din județele de sud ale României (dacă nu cumva mă înșeală memoria, prin Călărași ori Ialomița) făcea figura „cenaclistului de profesie”, cum îmi plăcea mie să-i numesc pe unii dintre frecventatorii conclavurilor literare de amatori, adică a omului ubicuu, prezent mai peste tot unde avea loc o manifestare culturală ori se întâmpla ceva legat de creația spirituală: o lansare de carte, un simpozion, o întâlnire cu un scriitor, cu un editor sau redactor la o publicație de profil. Atunci și nici mai târziu nu m-am dumirit dacă prezența lui ubicuă se întâmpla doar dintr-o dragoste pentru poezie sau din niște ascunse veleități scriitoricești, din onorabila dorință de a se iniția într-ale creației. Auzisem, totuși, pe ici pe acolo că ar fi publicat în unele reviste de provincie sau și în culegeri de cenaclu, însă nu citisem nimic sub care să-și fi pus semnătura spre a-mi face o idee despre înzestrarea și posibilitățile sale culturale.

Ubicuu a fost și a rămas Florin Grigoriu și după 1989, până azi. Îl întâlnești unde vrei și unde nu vrei, de la marile târguri de carte și până la nu știu care obscur cerc sau cenaclu literar de cartier de care n-a auzit nimeni. Își notează conștiincios ce-l interesează și uneori chiar se înscrie la cuvânt și-l auzi vorbind.

Născut la Brașov la 6 aprilie 1944 și naturalizat în sudul țării, Florin Grigoriu îmi apare astăzi (după ce m-a gratificat cu câteva din recentele sale apariții literare) drept unul dintre cei mai prolifici și totodată nedreptățiți scriitori din contemporaneitatea noastră imediată, întrucât are un palmares literar ieșit din comun și o bibliografie copleșitoare atât prin dimensiuni cât și prin diversitate. Citez de pe coperta volumului „Medalioane critice”, tomul III, apărut în 2018: *25 de cărți de poezie, o carte de proză, 5 cărți pentru copii, 12 monografii, 8 cărți de critică literară.* Tot de acolo mai aflu că a fost inclus cu texte proprii în peste 100 de antologii apărute la Iași, Brăila, Târgoviște, București, Constanța, Râmnicu Vâlcea, Mizil, Satu Mare, Slobozia, precum și în Austria, Bulgaria, Irlanda și că este membru al unor societăți literare din mai multe localități, că scrie în diverse reviste, el însuși fondând în 2015 o „foaie literară” a unui club literar din sectorul 2 al Capitalei.

Nefiind în măsură să mă pronunț asupra poeziei d-sale (nu i-am citit nicio carte), ceva mai la vale mă voi referi pe scurt asupra a două volume pe care mi le-a dăruit în urmă cu ceva vreme. Primul se cheamă „Medalioane critice”, tomul III (Editura Amanda Edit, 2018) și este – rog să nu fiu suspectat de elogii fără acoperire ! – o sui-generis panoramă a vieții literare din cenaclurile bucureștene ale ultimilor ani, locuri despre care poate că unii dintre cititorii noștri nici n-au auzit, ori dacă au auzit știu prea puțin despre ele. Zeci, poate sute de nume de autori sunt prezenți aci, cu succinte caracterizări ale semnatarului cărții, apoi sunt consemnate, tot în succinte fraze, cenacluri și instituții care găzduiesc manifestări literare. Este adevărat, acestea (cenaclurile adică) nu sunt de mare anvergură, însă întrețin un climat, o atmosferă, stimulează creația de amatori. Înțelegem din paginile cărții lui Florin Grigoriu că toată această lume alcătuită din oameni care aspiră la afirmare și glorie formează un fundal de luat în seamă al întregii vieți culturale de azi. Fiindcă așa cum se spune îndeobște orice soldat poartă în raniță bastonul de mareșal. Spusa asta se poate adeveri și în plan literar: nu se știe niciodată dacă dintre sutele de cenacliști nu se va ivi într-o zi „mareșalul”, marele scriitor. Florin Grigoriu îi consemnează conștiincios pe toți, așa cum îi apar lui: cu reușite și lipsuri, cu fapte dătătoare de speranță etc. etc.

Nu mai puțin meritoriu decât primul volum primit mi se pare cel de al doilea: „Cartea revistelor”, unde autorul se dovedește a fi un harnic și neobosit cititor al publicațiilor cu caracter literar, fie că ele au văzut lumina tiparului într-un mare oraș, fie că au fost tipărite într-un tiraj minuscul, confidențial într-un cenaclu literar, la o Casă de cultură, sau pur și simplu din inițiativa unui inimos gazetar de provincie. Florin Grigoriu, cu acribia și răbdarea unui călugăr benedictin le citește pe toate (sau, mă rog, numerele care îi parvin) și scrie despre ele cu înțelegere și simpatie, nu de puține ori făcând aprecieri critice sau trimiteri bio-bibliografice legate de fișa literară a fondatorilor și mentorilor publicațiilor cu pricina. Lucru mare, remarcabil, mai ales dacă ne gândim că astfel de gesturi sunt de o excepțională importanță pentru viitorii istorici și critici literari care se vor ocupa de comentarea climatului literar al zilelor noastre și de contribuția unor scriitori de azi la dezvoltarea și propășirea presei culturale.

Nu știu dacă Florin Grigoriu este conștient de acest fapt, însă truda și prestația d-sale merită cu asupra de măsură recunoștința celor care, într-un fel sau altul nu numai că îi înțelegem demersurile, ci îi simțim și solidaritatea colegială față de ceea ce, la rândul nostru încercăm să construim în plan literar.

A.D. Xenopol despre „poetul poporan” Vasile Alecsandri

Prof. Dr. Neculai C. Muscalu

În cadrul precedentei ediții a manifestării științifice, *Premiului Național pentru proză „Ion Creangă, Opera Omnia*, ediția a II-a, 2018, de la Piatra Neamț, am discutat despre A.D. Xenopol ca editor al operei lui Ion Creangă, analizând (și) prefața semnată, cu acel prilej, de marele istoric (în 1890). Am arătat atunci că Xenopol vedea în Creangă un scriitor „poporan” (și nu unul regional), un povestitor genial care ieșise din popor, care oferise apoi propriului popor roadele talentului său (împrumutat) și care, de aceea, merita, în schimb, prețuirea poporului respectiv. Era vorba, așadar, de *plata unei datorii*... O tratare similară, dar încă și mai pregnantă, vom descoperi în felul în care prezintă Xenopol importanța lui Alecsandri, pe care îl socotește un „poet poporan” în cel mai autentic sens al expresiei. Voi căuta să demonstrez, în continuare, cum s-ar justifica o astfel de etichetare.

În 1906, A.D. Xenopol ține un discurs cu ocazia dezvelirii, la Iași, a statuii lui Alecsandri. Pentru realizarea unui asemenea monument din bronz, Xenopol militase în mai multe rânduri[1]. Discursul în cauză a fost publicat în „Arhiva” (nr. 9 din 1906, p. 376-381) sub titlul *Cuvântare la dezvălirea statuiei*. În continuare, voi comenta unele idei cuprinse în acest discurs, cu intenția de a scoate la lumina concepția lui Xenopol despre valoarea (literară, mai ales) a lui Alecsandri. În manieră entuziastă, utilizând și analogii lămuritoare, Xenopol evidențiază meritele lui Alecsandri, mai ales în două direcții: *activitatea politică* și *activitatea poetică* („poetică” în sens larg, ca *activitate literară*). El subliniază însă că și aceasta din urmă (la fel ca și cea dintâi) a avut în bună măsură același țel pragmatic. Totuși, pe cât poate Xenopol estima, nemurirea lui Alecsandri va fi asigurată de opera poetică.

I. Încă de la începutul „cuvântării”, Alecsandri este caracterizat atât (i) ca un poet valoros, cât și (ii) ca un simbol al regenerării națiunii române, ca o expresie a altruismului pentru poporul său: „În Alecsandri se întrupează epoca cea mai însemnată a regenerării noastre naționale, epoca faptelor mari și a lepădării de sine pentru binele neamului. Sărbătorim astăzi reînvierea în bronz, nu numai a unui mare poet și a unui fruntaș literat, ci pe acea a uneia din cele mai de samă figuri ale trecutului ce ne atinge mai de aproape.” (Xenopol, *art. cit.*, p. 376).

1. Indubitabil, el și-a adus contribuția la realizarea statului modern, împreună cu alte personalități remarcabile (M. Kogălniceanu, C. Negri, Al. I. Cuza): „Alecsandri a făcut parte din o pleiadă întreagă de suflete mari care și-au închinat puterile întru propășirea țării, și el răsare din tovarășii săi, ca o stea de întâia mărime, alături cu Mihail Kogălniceanu, Costache Negri și cu conducătorul întregei falange, Alexandru Cuza, primul domnitor al României unite.” (*ibid*., p. 376).

2. Însă, spre deosebire de oamenii politici enumerați, de pe urma cărora au rămas doar rezultatele („faptele”) de ordin politic, Alecsandri lasă în urmă („nepieritoare”) și instrumentele de natură poetică prin care și-a pus în practică planurile politice: „Dacă conlucrătorii săi s-au ilustrat mai mult pe tărâmul faptelor politice, lui Alecsandri i-a fost sortit de a reînvia puterile lăuntrice ale minței, din care aceste fapte se hrănesc și izvorăsc. Pentru aceasta Dumnezeu îl înzestrase cu focul poeziei, cu darul întrupării cugetării în icoane; cu darul de a face să pătrundă în spirit, odată cu ideea, și căldura învietoare a simțimântului. Și acest dar îi însamnă un loc aparte în conlucrarea spre opera comună, prin faptul că, pe când la marii săi soți a[u] rămas numai faptele săvârșite, iar mijloacele pentru a lor îndeplinire au dispărut, la Alecsandri, pe lângă fapte, au rămas și mijloacele, întrupate în neperitoare plăzmuiri poetice.” (*ibid*., p. 376).

3. Așadar, Alecsandri are un dublu merit, cel de „erou civilizator” și, totodată, de poet: „Alecsandri este deci de două ori mai mare: mai întâi fiindcă a pus umărul la ridicarea poporului român din întunerec către lumină, din robie către libertate, din barbarie către civilizație; al doilea fiindcă, pentru a-și îndeplini menirea, a închegat în câmpul poeziei plăzmuiri de o neîntrecută frumuseță care vor rămânea de-a pururi ca să bucure și să desfăteze generațiunile ce se vor perinda în cursul viitorului.” (*ibid*., p. 376-377).

II. Conștient că românii aveau de recuperat și de îndreptat multe în privința culturii noastre, Alecsandri a asimilat elementele trainice ale culturii occidentale, dar, în același timp, a considerat necesară păstrarea și valorificarea bunelor tradiții din cultura românească: „Alecsandri, ca toți bărbații mai de samă ai timpului său, își desăvârșise cultura în Apusul Europei, și anume în centrul lumii civilizate, strălucitorul Paris. Dar, minte mare cum era el, nu se lăsă a fi orbit de prea marea lumină ce izvoria din acel soare intelectual, și el nu uită niciodată că este și trebuie să rămâie român; că rolul său este de a întrebuința cultura ce o dobândise la luminarea poporului din care făcea parte; că, dacă erau multe de îndreptat în țara lui de baștină, erau și lucruri ce trebuiau respectate, ca bune și vechi obiceiuri. De aceia și vedem că primele lui cântări, după ce se întoarse din străinătate, nu sunt imitațiuni de ale poeților franceji, ci sunt toate croite după calapodul național.” (*ibid*., p. 377).

1. Mă opresc acum la cel mai interesant paragraf din „cuvântarea” lui Xenopol, cel în care istoricul îl consideră pe Alecsandri drept un *poet popular* [„poporan”] *șlefuitor*, adică unul care nu se mulțumește să culeagă și să publice întocmai producția literară a poporului, ci unul care intervine în respectiva creație cu scopul de a o îmbunătăți din punct de vedere estetic. Iată fragmentul în cauză: „Această tendință a lui Alecsandri se manifestă în curând într-un chip mai rostit, în culegerea cântecelor poporane românești. *Alecsandri era înainte de toate un poet poporan* [s.m., N.M.], cu deosebire însă că, în loc de a fi înzestrat numai cu darul sfânt al cântărei, mai era și poleit în cuget și rafinat în simțiri. El prelucră deci nestimatele găsite în gura poporului, le desăvârși și le dădu forma cea mai încântătoare.” (*ibid*., p. 377).

Înainte de a continua cu redarea paragrafului vizat, să ne reamintim că în 1890, la Tipo-Litografia H. Goldner din Iași, apărea (sub îngrijirea lui A.D. Xenopol și a lui Grig. I. Alexandrescu) volumul I din *Scrierile lui Ioan Creangă*, subintitulat *Povești*. Mi se pare semnificativ amănuntul că acel volum conține, în facsimil, și cele câteva rânduri lăsate de autor sub numele *Prefața la poveștile mele*, rânduri pe care mi se pare nimerit să le reproduc aici: „Iubite cetitoriu, multe prostii ăi fi cetit de când ești. Cetește, rogu-te, și ceste și unde-i vedè că nu-ți vin la socoteală, iè pana în mână și dă și tu altceva mai bun la ivală, căci eu atâta m-am priceput și atâta am făcut.” (*op. cit.*, p. 29-30). Aceste cuvinte ale lui Creangă par a îndreptăți două interpretări: cititorul este invitat fie (**i**) să îmbunătățească textul lui Creangă acolo unde crede că nu sună bine (adică să intervină efectiv în operă, în locurile mai „slabe”), fie (ii) să creeze de-a-ntregul propriul său text, mai bun (eventual) decât cel al lui Creangă. În primul caz, am avea de-a face cu trăsăturile literaturii populare: autor anonim (în cele din urmă) și caracter colectiv. Abia în al doilea caz, am putea vorbi de un singur autor cunoscut (cult) și original.

Nu știm exact ce va fi avut în vedere Creangă (care, poate, doar mima o anumită modestie, conștient fiind de valoarea sa literară), dar putem bănui ce va fi înțeles Xenopol dintr-un astfel de mesaj prevenitor. Pentru el, Alecsandri ar fi tot un poet poporan (mai talentat și mai competent, ce-i drept), însă – oarecum paradoxal – unul cu nume cunoscut, totodată... Iată ce spune marele istoric mai departe: „Nu se poate pune lui Alecsandri măsura pe care unele minți înguste caută să i-o aplice, criticându-l asupra modului cum înțelege să reproducă folclorul românesc. Alecsandri n-a vrut numai să culeagă odoarele cugetărei și ale simțirei române. Trecându-le prin focul minței și inimei lui, în care bătea cu cea mai mare putere pulsul vieței și a simțirei naționale, el recântă toate creațiunile poporane, precum le recântase fiecare poet poporan prin mintea căruia ele trecuse[ră]; atâta numai că acuma, lacul fiind mai mare și mai adânc, undele se limpezeau mai mult și puteau reflecta mai clar și mai puternic lumea înstelată ce se oglindea în ele.” (Xenopol, *art. cit.*, p. 377).

Prin manualele școlare se obișnuiește să se spună că – spre deosebire de Alecsandri, care doar a cules folclorul românesc – Eminescu a cules literatura populară pentru a o folosi în propriul său laborator poetic, înzestrând-o cu valențe filozofice, dându-i o formă superioară ș.a.m.d. Felul în care Xenopol discută (încă de pe atunci) despre Alecsandri, analogia pe care o întrebuințează în acest sens (cea cu „lacul [...] mai mare și mai adânc”) îl situează pe acesta ceva mai sus (și mai aproape de Eminescu) pe scara creativității ori a originalității dovedite în raport cu literatura populară.

Totuși, trei ani mai târziu (prefațând un volum omagial dedicat lui Eminescu, publicat în 1909), Xenopol va preciza distanța sau diferența dintre cei doi poeți, utilizând o analogie la fel de sugestivă (numai că în cazul lui Eminescu apela la o „mare”, și nu la un „lac”): „Eminescu, la a cărui sărbătorire e consfințit acest volum, a făcut să se coboare, cel întâi la români, frumosul în adâncimile cugetării filozofice. De aceea, pe când versurile altor poeți, chiar și acele ale neîntrecutului Alecsandri, încântă sau înduioșează, ale lui Eminescu zguduie și copleșesc, căci ele răstoarnă muntele gândirei în marea închipuirei. Eminescu, îndreptând spre alte țărmuri barca poeziei române, a trebuit să dea naștere unei școli, care tocmai dovedește superioritatea minței lui.”[2].

2. Atracția lui Alecsandri către producția populară a propriei națiuni este explicată de Xenopol prin relația firească dintre parte și întreg, ca magnetism instalat între inima (și temperamentul) poetului și poporul aparținător: „Dacă Alecsandri însă se apropie așa de mult de popor, chiar de la primele începuturi ale activității sale, este că inima și firea lui îl trăgea[u] către întregul din care făcea parte; și de aceea pe lângă răsunetul cel mare al gândului poporului în vasta lui inteligență, Alecsandri înțelegea să pună în slujba acestuia toate puterile creatoare, cu care natura îl înzestrase cu atâta dărnicie, și să nu părăsească niciun moment rolul încredințat lui de soartă, de a fi apărătorul culturei, a limbei și a cugetului poporan.” (Xenopol, *art. cit.*, p. 377-378).

3. Prin intermediul literaturii, Alecsandri nu-și atinge doar scopul estetic, ci și un scop pragmatic, adică țelul politic. Mai ales cu ajutorul teatrului său, mânuind abil (și cu simțul măsurii) arma satirei, scriitorul a căutat să scuture poporul român de vicii, pentru a-l ridica pe scara civilizației: „Din vremile vechi rămăsese o sumă de rele, o sumă de apucături vrednice de râs, de care trebuia dezbărat poporul românesc care năzuia către civilizație. Alecsandri aplică arma mușcătoare a satirei, îmbrăcată în forma cea mai la îndămâna tuturor, acea a teatrului, pentru a ucide prin ridicol toate elementele putrede ale societății. Așa luară ființă plăzmuirile scenice ale lui Alecsandri, cu care el hrăni mult timp teatrul românesc, condus chiar câtva timp și de înțeleapta lui direcțiune. Dar Alecsandri nu era extrem în nimic, ci o minte din cele mai bine cumpenite. El nu depăși măsura când lovea în apucăturile greșite și urâte, și știu să facă totdeauna deosebirea între aceste apucături și bunele și sfintele obiceiuri rămase de la strămbuni. În *Iorgu de la Sadagura*, el biciuiește tocmai pe tinerii care, întorcându-se din străinătate, nu mai respectă nimic; disprețuiesc neam, țară și totul, fiindcă nu semănau sau nu erau la înălțimea modelului de imitat. Dacă însă primele lucrări teatrale ale lui Alecsandri aveau mai mult caracterul moralizator, cele de pe urmă ale sale plăzmuiri în acest gen, *Despot Vodă*, *Fântâna Blanduziei* și *Ovid*, reînviind pe scenă figuri din trecut, intrau în cercul activității sale de căpitenie pe tărâmul poetic, acel al înălțărei sufletului, prin evocarea fermecătoare a ceea ce a fost.” (*ibid*., p. 378).

4. Xenopol nu uită să menționeze abilitățile și meritele diplomatice ale lui Alecsandri, căci activitatea poetului în această direcție a adus mari servicii țării în vremea lui Napoleon al III-lea: „Tot la înălțarea neamului a tins și activitatea politică a lui Alecsandri, desfășurată mai ales la începutul domniei lui Alexandru Cuza, atunci când era nevoie de neapărata recunoaștere a îndoitei alegeri a domnitorului în Moldova și în Muntenia, alegere prin care românii călcau în chip vădit Convenția de Paris, actul de naștere al naționalității lor. Cu câtă ghibăcie, cu câtă căldură apără poetul acest mare, acest uriaș interes, fără de sprijinirea căruia, România de astăzi nu ar exista, precum nu poate să se mențină un turn înalt de la temelia căruia ar lipsi dintr-o parte un dărab de piatră. Cum știu însă el să placă lui Napoleon III, lui Malmesbury și lui Cavour; și cu toate că interesele Franței, ale Angliei, atrase de Napoleon în cercul politicii lui, și ale Italiei, doritoare ea însăși de unire, împingeau pe reprezentanții acestor trei țări la o plecare simpatică către purtarea poporului român, totuși nu e mai puțin adevărat că și rolul trimisului lui Cuza, Vasile Alecsandri, fu mare și minunat, căci știu să se folosească de aceste simpatii și să le întoarcă deplin în folosul țării lui, încât obținu mai mult încă decât stăpânii lumei erau plecați să încuviințeze.” (*ibid*., p. 378-379).

5. Tot în slujba neamului (și încă mai importantă decât activitatea diplomatică amintită) este pusă și literatura sa de factură istorică, rod al „geniului poetic”, literatură cu ajutorul căreia a reușit să-și mobilizeze semenii în momente de cumpănă, grație figurilor de eroi evocate într-o limbă românească nepieritoare: „Deși însemnată, nu pe acțiunea lui diplomatică se razimă însă nemurirea lui Alecsandri, ci pe cealaltă parte a activității lui, datorită geniului poetic. Aici Alecsandri, poetul, a scos din bogata lui minte și din arzătorul foc al simțirei lui cu care topea metalul cel prețios al limbei, niște plăzmuiri ce vor trăi atâta pe pământ, cât timp limba românească va fi una din coardele instrumentului melodios al graiului în omenire. Ca toți poeții, Alecsandri a cântat durerile și bucuriile inimei lui; și aceste cântări întrupează o gingășie și o frumuseță de rostire, o delicateță de simțire ce fac din ele neprețuite mărgăritare. Dar tot el, și nu ca toți poeții, a consfințit cea mai mare parte din lucrarea lui poetică înălțărei neamului, cântându-i trecutul și reînviind închipuirile poporului în icoane mult mai puternice decât acele făurite de el. Alecsandri a străbătut câmpul legendelor istorice ale românilor și a închegat în versuri nepieritoare puternicile și vitejele lor figuri; a căutat să reînvie mândria originei noastre romane, cântând *Sentinela romană* și aducând pe scenă figurile atât de dulci și de ademenitoare ale Gettei și ale lui Orațiu și Ovid; a apropiat de noi iarăși timpurile de virtuți militare, de nespusă jertfire pentru binele obștesc și apărarea moșiei, însemnate prin luptele noastre cele vechi cu polonii, tătarii, ungurii și turcii. A căutat, într-un cuvânt, să-și puie lira în slujba neamului, ca un ridicător puternic al simțirei lui, spre a-l rechema la mândrie și vrednicia de sine; spre a face să scapere în el scânteia dătătoare de viață a propășirei; spre a-l aduce la cunoștința de sine și la îndeplinirea rolului pe care D-zeu l-a dat popoarelor alese ce le-au presurat ici colea pe pământ.” (*ibid*., p. 379).

6. A. D. Xenopol ia în calcul și împrejurările propice în care Alecsandri a activat, împrejurări favorabile oamenilor cu inițiativă. Reușitele sale trebuie puse însă și pe seama altruismului său, a dorinței sale de a contribui la binele comun al obștei: „Și Alecsandri s-a născut și a trăit într-un timp când lucrarea lui trebuia să rodească, timp fericit și care foarte rar numai se arată în cursul trebilor lumești. El a trăit în una din acele clipe din viața popoarelor, când deșteptându-se în ele simțimântul păstrărei speciei, ele înăbușă egoizmul și pornirile interesate ale individului; când glasul cel mare al neamului acopere vocile acelor ce-l alcătuiesc, cum acopere vuietul cel puternic al oceanului clăpocitul fiecăruia din valurile sale. Era un timp minunat, acela în care fu dat lui Alecsandri să cânte și să îndemne. Purtat de un puternic curent către propășire în toate ramurile, poporul român era gata la toate jertfile, numai ca acest mântuitor curent să izbândească. Alecsandri a putut atinge cu deplina dezvoltare a strălucitei lui minți cei doi poli ai vieței noastre politice: anul 1848 cu începutul reînvierei și anul 1878 cu apogeul ei, și în acești treizeci de ani care încheagă cea mai frumoasă pagină din istoria neamului românesc, lira lui stătu vecinic încordată, vecinic la pândă, pentru a întări simțirile și a înviora inimile. Așa în 1848 el ridică, odată cu Mureșanu în Ardeal, glasul pentru a chema *Deșteptarea României*; în 1857 el cântă *Hora Unirei* care răspândește ideea mântuitoare de neam până în ultimele unghere ale țărilor române la auzul cuvintelor înaripate, însoțite de glasul vioarelor și de tropotele picioarelor. Și, în sfârșit, la capătul lungei sale carieri, atuncea când puterile corpului începând să se retragă, viața minței se întărește și strălucește un moment mai tare ca totdeauna, i-a fost dat să încoarde lira lui o ultimă dată, acum însă cu strune de oțel, pentru a cânta războiul și a sărbători vitejia de față a poporului, pe care el o văzuse izvorând atât de mănoasă în veacurile trecute. Aici lirica lui Alecsandri își ajunge culmea, și rar a[u] răsunat accente așa de convingătoare, așa de aprinse și așa de dătătoare de scântei, ca acele cu care el cântă pe vitejii săi curcani.” (*ibid*., p. 380).

III. În fine, meritele lui Alecsandri – personalitate multilaterală – sunt recompensate de națiunea recunoscătoare prin înălțarea statuii în care figura poetului este înveșnicită în bronz, căci poetul își plătise de multă vreme, cu asupra de măsură, datoria către poporul din al cărui sân a ieșit înzestrat plin de har: „Dacă se poate vorbi de fericire în lumea pământului, apoi Alecsandri a atins pe cea mai înaltă, întrucât el putu împlini până la bătrânețe menirea pusă lui de soarta din primii ani ai tinereței, plătindu-și astfel datoria către poporul ce l-a născut, datorie cotractată prin zămislirea geniului în crierul lui și a nobleței de simțire în inima lor. Și acum noi care ne-am adunat aici pentru a sărbători amintirea marelui bărbat, țintuindu-i în bronz metalic chipul pieritor, după cum în bronzul inimilor e săpată icoana nepieritoare a marelui său suflet – ne plătim și noi o datorie către unui din părinții neamului românesc.” (*ibid*., p. 380-381).

---

[1] Pentru mai multe detalii, vezi Al. Zub, *A. D. Xenopol. Biobibliografie*, Editura Enciclopedică Română & Editura Militară, București, 1973, p. 319.

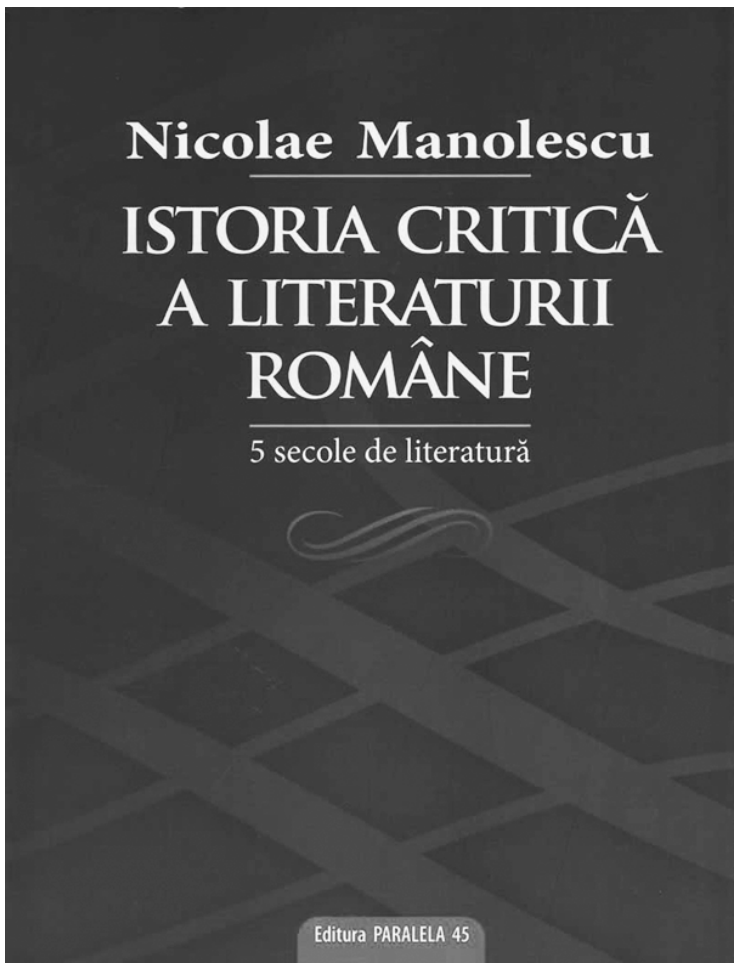
[2] A.D. Xenopol, *Cinste vouă*[,] *gălățenilor*, în *Omagiu lui Mihail Eminescu. Cu prilejul a 20 de ani de la moartea sa*, Atelierele Grafice Socec & Co., București, 1909, p. 1.

Nicolae Manolescu. O istorie critică a literaturii române

George Apostoiu

Când am aflat că Nicolae Manolescu pregătește o a doua ediție a *Istoriei critice a literaturii române. 5 secole de literatură* (Editura Paralela 45, 2008) m-am întrebat ce-l preocupă mai mult adăugirea sau revizuirea ? Așa cum a fost gândită, prima ediție răspunde unui criteriu, cel al preferințelor personale confirmate de valoare. Nicolae Manolescu făcuse în tinerețe un gest curajos publicând, în 1968, antologia *Poezia română modernă de la George Bacovia la Emil Botta. Antologie*, în care îi inclusese pe Aron Cotruș, Ștefan Baciu, Radu Gyr și Nichifor Crainic fără să țină cont de alergiile politice ale regimului pentru trecutul lor legionar; cartea a fost, totuși, scoasă din librării. La o întâlnire cu diplomații din Ministerul de Externe (ei, bine, se făceau astfel de întâlniri !), autorul a explicat sec preferința: este o carte de autor, nu una oficială.

La apariție, *Istoria critică* a fost întâmpinată cu entuziasm, mai întâi, și cu rezerve, chiar cu ostilitate, mai apoi. O receptare critică, am spune acum, afurisită, din care nu au lipsit ecourile unor dispute și ale unor critici direcționate. Două opinii pot da o imagine adecvată a dosarului critic, cea a Sandei Cordoș, la obiect, argumentată și cea a lui Daniel Cristea Enache, exacerbată, înflăcărată, excesivă, pamfletară chiar, care lasă impresia unei alinieri grăbite. Sanda Cordoș are dreptate când susține că unele capitole din *Istoria critică* sunt ,,expediate" (a se înțelege superficiale), că există erori de informare, verdicte pripite, excluderi nejustificate și – anticipează - crede că autorul va reveni. Ceea ce, iată, se întâmplă. Nemulțumirile Sandei Cordoș vizau, corect, construcția cărții ca ,,edificiu în lucru". Daniel Cristea Enache sesizează și el probleme de construcție de pe poziția unui evident nihilism și socotind că autorul nu este istoric, ci critic literar, creează platforma contestării importantei *Istorii critice*. Concluzia: Manolescu nu a realizat un ansamblu organic, ci a asamblat cvasi-mecanic scrierile sale critice anterioare, toate păstrând pecetea vârstei la care au fost realizate. Altă remarcă, discutabilă evident se referă la lipsă de încredere în ,,vitalitatea critică a autorului" și un reproș, anume că N. Manolescu nu a avut, precum Călinescu, studii monografice pe care – sau de la care – să pornească ,,asamblarea". Tânărul, revoltat atunci, uită sau nu vrea să țină cont că Manolescu publicase deja volume consacrate lui Maiorescu, Odobescu, Sadoveanu, poeziei și prozei românești (*Teme*). Asprimea lui Daniel Cristea Enache din suita de comentarii, mă refer la cele trei publicate în revista *2009,* lasă impresia unei alinieri critice. Nu cred că astăzi ar mai semna astfel de articole. Între opiniile Sandei Cordoș și cele ale criticului de la *Idei în dialog* sunt multe alte opinii asupra cărora nu mă opresc în aceste note de lectură.

*

În istoria literară revizuirea presupune reveniri asupra unor opțiuni sau judecăți. Vom asista, oare, la schimbări spectaculoase în ediția viitoare ? Pe Nicolae Manolescu nu îl interesează o istorie didactică, nici cronologică, nici de dicționar, nici corectă politic, ci una, critică este drept, văzută din jilțul divanului. O autonomie care merită salutată. Împărțirea pe etape, după stil: doric (clasicii), ionic (modernii) și corintic (post modernii) conferă particularitate acestei impunătoare și autoritare istorii literare. Autorul vede perioade, ritmuri, curente, școli, mode și le plasează riguros într-un sistem. Unul care i-a fost sugerat, ne spune chiar el, de o litografie a lui Escher, *Mâini care desenează.* Imaginea i-a întărit ideea viziunii critice: ,,*O adevărată istorie literară este totdeauna o istorie critică a literaturii.* Adică una scrisă la două mâini". Examenul, în partea fundamentală a materiei, a beneficiat de un al treilea ochi, cel critic.

Drumul parcurs de literatura noastră, de laișlicul lui Conachi la borsalina lui Marin Preda nu este numai unul al limpezirii, al nevoii de recuperare, ci și unul dictat de capacitatea și potențialul de creație. Este, în final, unul al refacerii spiritului latin, european pe fond, de care aveam nevoie să ieșim din Bizanț fără a-i nega influența – *critică* este opțiunea lui Manolescu – ține de ceea ce acesta indica prin trimiterea la „impurități". Vom vedea câte dintre ,,impurități" vor dispărea în ediția promisă. Deocamdată, să recunoaștem, autoritatea deja câștigată de *Istoria* sa *critică* o plasează în continuarea modelului: *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* a lui G. Călinescu.

Prefața la ediția I, *Istoria literaturii la două mâini,* este o incursiune în istoria genului, a conceptelor, a reușitelor și rămâne, chiar în corpul cărții, un eseu substanțial și necesar. Aceasta, împreună cu postfața, *Nostalgia esteticului,* alcătuiesc un adevărat tratat de teorie literară. Referințele la istoriile literare, vechi și noi, abundă, de la Ovid Densușianu, G. Călinescu, N. Iorga la Florin Manolescu și Mihai Zamfir pe care îi prețuiește. În multe situații, autorul face critica criticii întârziind asupra opiniilor confraților. Istoria literară are și ea istoria ei. Sunt separate trei etape din evoluția acestui gen; utilă este sesizarea lipsei de interes pentru istoria literară în anumite condiții și situații. Trei sunt cauzele: jdanovismul ideologic din primii ani ai comunismului, apoi, după 10-15 ani, spiritul științific care a respins diacronismul (structuralismul, apoi semiotica generalizată – Franța, SUA) și în fine, ,,americanizarea" culturală. Celor care au urmărit evoluțiile din ultima jumătate de secol în literatura română nu le scapă faptul că am avut – vom mai avea, este necesar – curente, școli, direcții, canoane, în lunga (sau scurta) istorie a literaturii române. Un istoric literar este chemat să facă nu o radiografie, ci un RMN al evoluțiilor din literatură. Să aibă, repet, un al treilea ochi.

Unii au reclamat subiectivismul excesiv al autorului în privința selecției sau, în unele cazuri, a tratamentului. Este bine să ținem cont de formula *carte de autor* și, în plus, *critică,* ceea ce vrea să spună că nu înlătură meritele, dar nici nu anulează subiectivitatea. Trimiterea lui N. Manolescu la disputele din jurul romanului lui Flaubert *Doamna Bovary* (percepția conservatoare și cea liberală, n.n.) nu este întâmplătoare: ,,În fond, ceea ce contează este tot opera, așa cum a venit ea pe lume și așa cum a fost și este citită". Obiectiv/subiectiv ? Se poate discuta, desigur, dar concluziile îl favorizează în multe situații pe N. Manolescu. Multe dintre poncifele instalate în privința teatrului lui Caragiale, chiar când aparțin unor critici autoritari – Lovinescu, Paul Zarifopol, Pompiliu Eliade – care au considerat posibilă perimarea fondului comediilor și *Momentelor.* Este la mijloc prejudecata privind esența comicului. ,,O sechelă clasică (comicul ar fi inferior clasicului) stăruie până târziu în comentariile moderne. Într-un fel, aceasta este și explicația actualizării forțate… A părut singurul mod de a face din Caragiale contemporanul nostru". Pedalarea pe actualitatea politică echivalează cu a-i minimaliza valoarea estetică. Interpretarea aberantă a pornit de la opinia unora că este posibilă o lectură ,,esopică sau polemică". Eugen Ionescu se află în eroare când se revendică din Caragiale. Și mai aberante sunt exagerările forțate în care este implicată ,,experiența noastră istorică din comunism… Pristanda întrupa ideea cea mai pură de represiune, amărâtul de Spiridon lua înfățișarea de securist". Manolescu atrage atenția: ,,Toată această tencuială stridentă trebuie înlăturată, dacă vrem să regăsim zidăria originară. Acest Caragiale de «de serie neagră» trebuie curățat precum au fost clădirile pariziene în urma deciziei lui Malraux. Vom avea surpriza să constatăm că, neactualizat forțat, Caragiale nu pierde din actualitate. Socotit ca un clasic, ni se va părea cu atât mai reconfortant.. N-are absolut nicio nevoie de o falsă modernitate, pe care el, cel dintâi, a refuzat-o, dorindu-se «vechi»".

Corectare sau nuanțarea unor evaluări găsim la tot pasul. Manolescu socotește că romanul lui Bolintineanu *Elena* (1862) „este cel mai bun roman românesc de dinainte de *Viața la țară* al lui Duiliu Zamfirescu. Mitul romanului modern românesc, spune autorul în altă parte, s-a născut cu doi ctitori, L. Rebreanu și H. P.-Bengescu. Liviu Rebreanu este ,,creatorul romanului nostru realist și obiectiv în deplinătatea lui". Este altceva decât știam de la predecesori despre romanul românesc. G. Călinescu socotea *Ciocoii vechi și noi* al lui N. Filimon ,,un mic roman stendhalian și pe Dinu Păturică un Julien Sorel valah. Pentru Lucian Blaga sunt reluate rezervele lui G. Călinescu care vorbea de stângăciile considerațiilor filosofice din volumul de debut, *Poemele luminii* (1919). Șase decenii mai târziu, Manolescu potolește și el entuziasmul pentru adâncimile meditative ale poeziei blagiene socotind că după *În marea trecere* (1924), acele stângăcii de care vorbea mentorul său „vor perfecționa maniera până la sterilizare". Rezervele se extind serios la epoca modernă, istoricul devine uneori sceptic. El proiectează o privelițte neliniștitoare pentru cei care au strigat victorie ! când s-au văzut în interiorul unui curent la modă: canonul modernist care a dominat secolul trecut nu mai are perspectivă.

De unde nevoia de revizuire a acestei *Istorii critice* construită după un criteriu ce pare imun la influențe exogene ? Se schimbă preferințele ? O re-lectură a unui editorial din R. L. nr. 29/2009, *Timpul „șifonat" al istoriei literaturii,* confirmă faptul că autorul vede istoria literaturii într-o mișcare lentă și, pe termen scurt, imperceptibilă. Scrisă în două decenii și publicată în 2008, *Istoria critică* a parcurs, probabil, respectiva perioadă. După trei decenii o nouă vedere se cuvine. Rămâne chestiunea revizuirii. Cine îl cunoaște știe că Manolescu nu are disponibilitate pentru aliniere. Din câte constatăm pornind de la capitolele revizuite și publicate în R.L., ideea de eliminare a ,,injustițiilor" este luată în considerație, dar în sensul pe care autorul îl socotește potrivit. Capitolele noi despre Slavici și Macedonski restabilesc reputația celor doi scriitori șifonată printr-un plus ipocrit de acuze de care aceștia au suferit. Dacă fondul va rămâne neatins – ceea ce cred

(continuare în pag. 11)

Nicolae Manolescu. O istorie critică a literaturii române

(urmare din pagina 10)

că se va întâmpla – nu este exclus ca unii să se aștepte măcar la corectarea tirului. S-a spus: *criticul* este, în unele cazuri, nedrept. Dar, să observăm, nici *istoricul* nu pare să-și fi propus să facă justiție literară. Este istoria literaturii un tratat de norme ? Este – merită să fie – o carte de învățătură. Așa încât rămâne de discutat chestiunea limitei preferințelor (și a capriciilor, vorba autorului). N. Manolescu ne lasă o monografie a unei jumătăți de mileniu de literatură română. Chiar precizarea din titlu, *cinci secole de literatură*, sugerează nevoia de repere istorice.

Unul dintre cele mai grele examene pentru un critic sau istoric literar îl oferă gazetăria politică a lui Eminescu. Adversarii acestuia, chiar și cei care îl contestă ca poet (vezi *Dilema* din 1999) se manifestă pe un teren exploatabil pentru manipulări. Manolescu nu cade în capcană, aș spune că își folosește autoritatea pentru a pune ordine în înțelegere și interpretare. „Un Eminescu examinat *politically correct* ar fi ultima măciucă la carul cu oale. Problema este de a-i raporta ideile la acelea ale epocii sale și de a le judeca cu onestitate intelectuală”. (Nu este singurul care cere acest lucru). Naționalismul, xenofobia, rasismul sunt luminate mai bine de critic: „Nu oportunismul caracteriza, s-ar zice, vigilența națională a gazetarului”, ,,problemele suveranității naționale ni-l arată pe Eminescu prudent și în idei, și în limbaj”. „Alogenii care au deturnat un proces organic în folos propriu nu sunt numaidecât vinovați că țin de altă religie… ori de altă rasă, nici că și-ar fi amestecat sângele lor tulbure cu al urmașilor vechilor daci, dar fiindcă au perturbat naturala dezvoltare istorică a poporului nostru”. Problema este a ,,*păturilor suprapuse* deasupra unui popor” cum zicea chiar Eminescu. Ca și G. Călinescu, N. Manolescu socotește că teza xenofobiei poetului este exagerată și, amintind că Monica Spiridon pune pe seama lui Iorga vina acestei erori, scrie: „Gestul lui Iorga l-ar fi scos pe gazetar din literatură ca să-l așeze, până azi, în ideologie”. Un istoric literar sesizează nu numai mediocritatea, ci și detestabilul, iar lui Manolescu nu-i scapă, nici nu putea, aberațiile folosirii lui Eminescu în tehnicile de manipulare. Spiritul de justiție literară este manifest, gazetarul Eminescu nu mai este lăsat singur în bătaia puștii pentru antisemitism, ci îi aduce lângă el pe Alecsandri și Hasdeu. Tabloul ar merita, însă, completat pentru că are cauze complicate produse de deciziile Congresului de la Berlin (1878). La drept vorbind, problema nu este a lui Eminescu, criticul știe bine acest lucru, ci a reacției clasei politice a acelui moment, junimiștii având doar mai multă vizibilitate. Așa s-ar înțelege mai bine de ce extrema dreaptă a putut să confiște ideologia lui Eminescu. Nae Ionescu și, între alții, o parte dintre discipolii lui. Unele studii ale noilor eminescologi sunt pe placul lui Manolescu, ca cele ale Ioanei Em. Petrescu (*Eminescu, modele cosmologice și viziune poetică,* 1978) și Dan C. Mihăilescu (*Perspective eminesciene,* 1982). După 1989, Ioana Bot cu *Eminescu – poet național român,* (2001) și Monica Spiridon cu *Eminescu, proza jurnalistică, 2003* aduc ,,interpretări inconturnabile”. Dacă aici nu putem avea rezerve, ele sunt de rigoare în unele cazuri. Caius Dobrescu, scrie Manolescu, „a analizat cel mai bine lunga și greoaia poemă (*Împărat și proletar* n.n.), fără merite literare remarcabile”; C. D. este gratulat cu isprava de a nu-i mai atribui poetului discursul anarhist. În afară de proletcultiști, nu știu să fi fost exploatată această pistă de criticii serioși. Lui Zoe Dumitrescu-Bușulenga i se reproșează ,,fastidioasa paralelă” dintre Eminescu și Hölderlin ,,fără proba că poetul german i-ar fi fost cunoscut”; numai că proba că îi era necunoscut Manolescu nu o face. Să amintim că prima apropiere Eminescu-Hölderlin îi aparține lui D. Caracostea, germanist, comparatist cu studii la Viena. Zoe Dumitrescu-Bușulenga a avansat precaut ideea posibilei paralele cerând să fie „încurajată cercetarea mai adâncă” (*Eminescu și romantismul german).* Impresia primă lăsată de interpretare studiilor vechi de eminescologie este, pe alocuri, de chirurgie fără anestezie.

Să punem sub lupă un caz de revizuire, cel al capitolului consacrat lui Cornel Regman. Manolescu îl lăuda în prima ediție pentru interpretarea clasicilor, pe de o parte, și socotea, pe de alta, că opiniile lui ideologice din perioada proletcultistă sunt banale. Iată cum arată ,,revăzută” această opinie într-o cronică din R. L. nr. 33/ 2019: ,,În anii 1950, activitatea criticului se rărește vizibil, ceea ce nu-l oprește a publica unele lucruri compromițătoare, uitate, din fericire, mai târziu, când li s-a cerut altora socoteală pentru contribuția la dogmatism, adevărații tenori ai criticii realist-socialiste. Reapariția, Regman și-o face la momentul oportun, după mijlocul deceniului 7, când critica e aproape pe deplin liberalizată (trimitere blândă la oportunismul lui C.R. n.n.). Volumele succesive, după acela de debut, *Confluențe literare*, din 1966, vor fi culegeri de cronici. La cărți de critică îndeosebi. Ele sunt, de obicei, necruțătoare (astfel, rezervele sunt anulate, n.n.). În Regman, criticii par a-și fi găsit nașul. Malițioasă și chiar „rea” este, de exemplu, aceea despre compendiul de *Istoria literaturii române* al lui Al. Piru. I se caută cărții nod în papură mai la fiecare pagină. Sunt și numeroase observații juste, exprimate de regulă memorabil: «Punga cu elogii, bine strânsă la gură în cazul altor scriitori, se preface într-un veritabil corn al abundenței înaintea proteguților, aproape toți prea mari pentru astfel de favoruri». Acesta e stilul caracteristic: o maliție, dacă pot spune așa, elocventă, o limbuție caustică și familiară, o plăcere a șuetei fără interlocutor”. Verva criticului îl face simpatic pe Regman. Era cazul ?

Capitolul dedicat generației optzeciste indică o selecție parcimonioasă. De așteptat. Să intuiești de la început valoarea este o performanță greu de atins. Maiorescu, cu Eminescu, este la temelia descoperitorilor de valori, dar și el s-a înșelat în selecție. Manolescu este sentențios – am văzut – atunci când radiografiază postmodernismul românesc. Ca profesor universitar îl cunoștea bine de la născare, din Cenaclul de luni pe care l-a creat și condus la Facultatea de Litere. Scriitorii lansați aici, cu mici excepții, sunt, în general, lăudați: Liviu Ioan Stoiciu este un poet autentic, Alexandru Mușina este nu doar poet, ci și eseist, Ion Stratan este un ermetic aparent; apar rezervele: Florin Iaru este un histrion, Nichita Danilov ilustrează cazul rar întâlnit al incapacității de fixare, Elena Ștefoi este furios-orgolioasă, Magda Cârneci îl decepționează. Cel care îi provoacă o întârziere în sesizarea valorii (la Cenaclul de luni, n.n.) este Mircea Cărtărescu până în momentul când, odată depășită răbdarea de a-l asculta recitind monoton un poem lung, îi apare poezia: Atunci criticul se trezește: ,,De la Nichita Stănescu, niciun poet nu a mai dat o impresie la fel de amețitoare că reconstruiește prin cuvintele sale lumea”. Ceva asemănător s-a întâmplat cu revelația lui Maiorescu care a descoperit, prin *Venere și Madonă,* pe Eminescu: ,,Cu totul osebit în felul său, om al timpului modern, deocamdată blazat în cuget, iubitor de antiteze cam exagerate, reflexiv mai peste marginile iertate, până acum așa de puțin format încât ne vine greu să-l citățm îndată după Alecsandri, dar în fine poet, poet în toată puterea cuvântului, este d. Mihail Eminescu” (*Direcția nouă în poezia și proza română,*1872), De ce, la urma-urmei, Nicolae Manolescu nu ar fi îndreptățit să-și revizuiască opiniile pentru, să luăm un exemplu, Sadoveanu, pe care îl răstignește, el, cel care ne dăduse în 1976 echilibrata *Sadoveanu sau Utopia cărții ?* „Puținul publicat de Sadoveanu după al Doilea Război, cu excepția parțială a romanului *Nicoară Potcoavă* este lamentabil literar și moral”. Chiar și *Nada florilor ?*. Manolescu este conciliant când scrie ,,Romanele și nuvelele (lui Mihail Sebastian, n.n.) nu sunt foarte interesante” (să remarcăm mierea din superlativ !), dar pune pe taler greutăți diferite în cântărirea prozei lui Eliade,: are vorbe apăsate în cazul romanelor *Isabel, Huliganii,* spre deosebire de *Nunta în cer* sau *Maitreyi,* prima simpatică, a doua excepțională. Criteriul reușitei/nereușitei este aplicat și în cazul nuvelisticii lui Eliade. Protocronismul, gândit de Edgar Papu în oglindă cu sincronismul lui Lovinescu, este taxat drastic pentru lipsa de nuanțare, de viziune critică, pentru că a urmărit să acrediteze un fals: sincronizarea literaturii române cu Occidentul înainte de 1800. Drastic se arată autorul și cu moda, cu mimetismul, cu formele fără fond care îl agasau pe Maiorescu. Nici postmodernismul nu-l seduce necondiționat pe istoricul literar. „Un lucru este sigur: postmodernismul optzecist își trăiește ultimele ceasuri: prezenteismul, așa zicând, al generației 2000, pune punct viziunii *retro* a postmodernilor…e și el o formă de globalizare, dar în timp, nu în spațiu, și va crea o standardizare a bunurilor culturale asemănătoare cu aceea a produselor de consum”. Sunt veștejite alinierea mediocră la canon a postmoderniștilor și ravagiile făcute de aceștia în școală. În perspectivă, este nevoie de discernământ și responsabilitate. „Scriitorii postbelici sunt la fel de afectați ca și cei interbelici sau clasici. E greu de presupus din acest motiv că vom avea prea curând un acord sau măcar un armistițiu între scriitorii și cititorii tineri, pe de o parte, critică și școală, pe de alta. Mai probabil e că se va găsi un compromis”. Cine să înceapă ,,tratativele” pentru acord nu ni se spune, pentru că autorul, de data asta, nu vrea să arate cu degetul a cui este vina.

Pe alt plan, putem înțelege cadourile făcute cuiva care „întreține un raport discret cu literatura” (adică nu este scriitor), altuia pentru ,,portretele în acva-forte” (idem) prin care își execută adversarii, chiar și unui scriitor care recunoaște onest că reevaluarea lui s-a făcut ,,din nevoia criticii de a-i recupera pe exilați”. Mai greu este să fim convinși de idiosincraziile strecurate în comentariile la unii dintre scriitorii reprezentativi contemporani: un romancier ,,nu-și găsește totdeauna cuvintele, nici tonul, se exprimă greoi…”; pentru altul aluzia la pastișă este străvezie: „variatele lui lecturi devin de nerecunoscut când le «restituie»”; unui confrate în critică îi contestă caritatea („n-a propus un autor, nici n-a demolat vreunul”) și îl culpabilizează pentru un exagerat simț de auto-protecție, demolând tot eșafodajul pozitiv al considerațiilor anterioare: „Un critic care nu-și dă niciodată în petic, probabil din cauza unui *self control* perfect, e tot așa de puțin simpatic ca o femeie splendidă, dar frigidă”. Vocabularul este pe placul galeriei mediocrilor.

În anul centenar al Marii Uniri, Nicolae Manolescu a testat în revista pe care o conduce interesul pentru istoria literară: a cerut opinii pentru 100 de cărți de poezie, proză, critică și istorie, literară dramaturgie, eseuri apărute în 100 de ani. Ancheta a fost utilă fie și pentru că a fost constatată… lipsa entuziasmului pentru istoriile literare. O fi de vină ,,americanizarea” de care vorbea, căci întoarcerea la „jdanovism” este exclusă ! Judecățile de valoare nu pot fi lăsate pe seama salvelor encomiastice care nu au lipsit din puținele răspunsuri primite la ancheta amintită. Ceea ce l-a indispus pe directorul R.L. și i-a adus aminte de risipirea gratuită de elogii la care recurgea Nichita Stănescu: „E meseria criticilor de a judeca valoarea literară. Dacă sunt considerați mai obiectivi decât scriitorii, este pentru că sunt judecați, la rândul lor, nu pentru valoarea sau nonvaloarea cărților despre care scriu, ci pentru valoarea sau nonvaloarea propriilor judecăți. Nichita Stănescu putea spune orice-i trecea prin cap despre prietenii lui poeți; ceea ce istoria literară reține nu sunt simpaticele lui trăznăi amicale, ci *11 elegii* și celelalte. Un critic care își bate cordial pe umăr toți confrații scriitori, fără alegere, este, el, pierdut”.

Călinescu a refăcut unele texte din *Istoria literaturii române* în forma ei din 1941, iar intervențiile lui sunt o mărturie a responsabilității față de posteritate. Unii socotesc că sunt îndreptățite așteptările în privința revizuirii *Istoriei critice.* Care ar fi, să ne întrebăm, nivelul subiectivismului acceptabil, de la ce punct ,,personalizarea” poate să fie orientată după cum dorim ? Este greu de spus. Manolescu deschide câmpul de observație, dar nu invită pe nimeni să-l urmeze. Infidelitatea, acolo unde există, nu-l tulbură. Trimiterea la temperament și capricii o înțeleg ca o conștientizare a nevoii de concluzii personalizate. Numai că atunci când tușele groase capătă alură, scriitorii suferă injustiții, iar istoria are de intervenit. Despre aceste „particularități” s-a mai scris. Dar, trecând peste ele, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură* rămâne o carte solid așezată la temelia culturii românești încă de la prima ediție. Este firesc ca un critic să vadă mai bine și mai departe decât cititorul obișnuit, că, încă și mai mult, are chemarea deloc comună de a sesiza nu doar inefabilul, adică excepționalitatea și particularitatea literaturii, ci și fermenții de care istoria literară are atâta nevoie în trăirea ei firească. Cercetarea, iscodirea textului adică, face parte din tehnica relevării sufletului scrisului. O istorie literară nu impune o religie. Este seducătoare experiența călinesciană de subiectivism și autoritarism. *Istoria critică* a lui N. Manolescu seduce și ea. Așteptăm ediția revizuită și adăugită încurajați de raționamentul francezului Hippolyte Taine care credea că nici o idee nu-l satisface dacă nu i se pare riguroasă și necesară.

PAN. M. VIZIRESCU MEMORIALIST

Nicolae Scurtu

Biografia poetului, dramaturgului, eseistului și jurnalistului Pan. M. Vizirescu (1903-2000), unul dintre cei mai longevivi scriitori și cărturari din veacul trecut, se augmentează, spre finalul existenței sale, cu o nouă și valoroasă dimensiune creatoare – *memorialistica*.

A cunoscut și a colaborat cu o sumă importantă de poeți, prozatori, eseiști, oameni de presă, oameni politici, directori și proprietari de mari și prețioase reviste și gazete de prestigiu național.

S-a format și s-a impus în viața literară, culturală și politică, fiind îndrumat și consiliat de Nichifor Crainic și Pamfil Șeicaru, modele emblematice ale presei românești interbelice.

În paginile revistei *Gândirea* și a ziarelor coordonate de Nichifor Crainic, Pan. M. Vizirescu a scris și a comentat, cu un accentuat simț critic, cele mai însemnate contribuții ale sale.

A urmat, cu fidelitate, pilda înaintașilor săi, printre care amintim pe Mihai Eminescu, Nicolae Iorga, Octavian Goga, Nichifor Crainic, Nae Ionescu și, desigur, Pamfil Șeicaru, care i-au fost autentice modele în arta scrisului.

A publicat câteva evocări ale unor confrați, ce se constituie în repere fundamentale ale vieții literare și culturale de la noi.

Evocarea, ce se publică acum întâia oară, este închinată memoriei Aglaiei Crainic, soția profesorului și poetului Nichifor Crainic, pe care a cunoscut-o la Viena, pe când cei doi tineri urmau studii postuniversitare.

Este un veritabil model de portretizare a unei doamne care și-a dedicat întreaga existență familiei, cu *un destin* atât de nefericit.

*

Rânduri închinate amintirii doamnei Aglaia Crainic

Sunt la ceasul amintirilor ce-mi vin cu adierea unei seri de primăvară, aromată de cruditatea miresmelor.

În leagănul lor, la banchetul atâtor sfinte întâlniri, îmi apare astăzi chipul de o prezență veșnic vie al doamnei Aglaia Crainic, așa cum am văzut-o dintru început în cadrul de viață al familiei sale.

Mărturisesc că nu e lucru ușor să vorbești despre sine, una dintre cele mai distinse personalități feminine din câte am întâlnit, o adevărată podoabă a neamului nostru. Voi încerca totuși, deși știu că-i displăcea cuvântul de laudă pe care nu-l voi putea evita, fiindcă i-l datorăm cu prisosință.

Trecuse câtva timp de când îmi începusem colaborarea la *Gândirea* și apoi la *Calendarul*, fără să-l cunosc personal pe Nichifor Crainic. Trimiteam manuscrisele prin poștă de la Cernăuți, unde eram profesor, pe adresa din strada Polonă. Acolo se afla redacția și administrația revistei, chiar în locuința redactorului, cum se intitula modest conducătorul și doctrinarul celei mai valoroase publicații de literatură și artă din vremea aceea. Pentru orice scriitor, colaborarea la această revistă însemna poziție înaltă, iar pentru cei tineri, suprema aspirație și consacrarea.

Crainic era poetul și ziaristul de cel mai puternic răsunet al vremii. După ce ne-am cunoscut, ori de câte ori veneam de la Cernăuți îl vizitam la redacție, precum îl vizitam și pe Octavian Goga la el acasă, împreună cu fratele meu Smarand Vizirescu, iar de câteva ori am trecut și pragul casei marelui Nicolae Iorga din strada Ștefan cel Mare.

Crainic primea vizitele mele cu drag și, uneori, împreună cu Dragoș Protopopescu, luam masa în oraș pentru convorbirile extrem de plăcute și pasionale în care ne angajam, pe tărâm literar și politic.

Într-una din venirile mele în Capitală, maestrul m-a invitat acasă. Cinstea ce mi-o făcea, era puțin turburată de jena ce-o resimțeam. Aveam s-o cunosc pe doamna Crainic în confruntare cu portretul ce mi-l făcuse Dragoș Protopopescu la Cernăuți. Îmi vorbise despre dânsa copleșit de o admirație fără limită față de virtuțile ce le întrupa. „Cea mai desăvârșită ființă. Noblețe, demnitate, bunătate, inteligență captivantă, zâmbet, castitate, o înaltă superioritate în mândrie dar fără sfidare, personalitate adevărată fără să-și piardă farmecul feminității sale de o rară încântare. Îngerul ocrotitor al lui Crainic și expresie de puritate a doctrinei și poeziei lui."

Mă așteptam totuși la un fel de rigiditate, poate și la vreun reproș pentru unele zăboviri ale poetului în compania noastră. Nu știam cât voi fi de adaptabil la primii pași în atmosferă intimă din casa poetului unde mi se făcea onoarea de a fi primit.

Avusese grijă să anunțe prin telefon că vine însoțit de un oaspete, spunându-mi numele, așa că nu mai era nimic de făcut.

Am coborât din mașină cu buchetul de flori pe care-l țineam destul de stângaci, în dreptul unei case, pe lângă care ne-am strecurat ca printr-un coridor până în fundul curții unde se afla o casă mai mică, dar cochetă cu o terasă în față și o scară de piatră prin care se urca la ușa de intrare și câte o fereastră într-o parte și într-alta. Astfel casa în care locuia poetul cu familia sa părea nereală, luminată și primitoare.

Am intrat în antreiașul despărțitor și îndată din camera din stânga, ne-a întâmpinat doamna Crainic.

Iată chipul asupra căruia îmi făcusem diferite închipuiri luând ca bază cele spuse de Dragoș, în care nu intrase însă și imaginea unei ctitorițe de pe zidul unei mânăstiri, cum îmi apărea mie atunci în suplețea și rochia sa de culoare neclară.

Deloc protocolară, dimpotrivă cu aer de familiaritate de parcă eram bine cunoscut, cu zâmbetul sincer al casei bucuroase de oaspeți, gata să-mi dezghețe cugetul cu o vorbă de spirit dacă m-ar fi surprins astfel. Cum am văzut-o atunci, așa a rămas întipărită în sufletul meu, cu o distincție rar întâlnită și plină de un farmec măreț, o siluetă statuară care în conturul său grațios lasă impresia de o gingașă înălțime. Și nu că era în vogă pe vremea aceea celebra actriță Greta Garbo, mi s-a părut totuși că se comunica ceva din trăsăturile și strania ei frumusețe, oarecum vaporoasă, asupra chipului ce-l aveam în față și el din genealogii nordice. De fapt, doamna Crainic era originară din Bucovina, deci ținutul cel mai sus al gintei românești, cu anotimpuri întrucâtva diferite de sudul țării, cu un peisaj turburător și o istorie profund răscolitoare, unde aveam cea mai autentică și sensibilă frumusețe a chipului românesc. Era firesc să-mi apară cum și era, într-un acord de perfecțiune, întruchipând în veac târziu noblețea și frumusețea rasei noastre din țara mânăstirilor voevodate, a plăieșilor și codrilor seculari adăpostitori de zâne în vraja și poezia lor.

Avea o privire blândă și curată ca seninul cerului, uneori cu pătrunderi adânci, alteori în contemplări visătoare, pleoapele străvezii, fruntea de o netezire caldă dar și cu ceva solemn în măreția sa, obrajii cu pometii într-o modelare fină, nasul în contur delicat, buzele subțiri și inspirate, părul bogat în bucle încununându-i chipul, gâtul zvelt ca de căprioară, cu un bust sculptural, oferind întrutotul imaginea adevăratei personalități feminine unde grația se unește cu distincția pe linia unei înalte demnități.

Camera în care am intrat, avea pereții încărcați de tablouri ca o expoziție de pictori celebri, între care Petrașcu, Șirato, Bunescu, Tonitza, Ștefan Dumitrescu, Theodorescu-Sion, Iorgulesu-Yor și alții – între toate tronând mai târziu, portretul poetului, operă a pictorului sas Hans Eder – deosebit de valoros prin redarea expresivă pe cât de vie, de caldă și plină de umanitate, pe atât de concentrată în viziunea lumii interioare, a omului de adâncă și iradiantă gândire artistică. Totul era învăluit într-o culoare liniștitoare și o lumină difuză cu împăcare de gânduri. Mâinile poetului pe genunchi avea ceva diafan. În partea opusă, portretul lui Nini, de Theodorescu-Sion, fetița cu chipul rumen și bucălat, cu o panglică mare deasupra creștetului ca un fluture protector și privirea zâmbitoare, aflată parcă în disputa rolului dominant cu portretul din față, la care poetul n-ar fi avut nimic de obiectat, fiind o adevărată oglindire a chipului său din copilărie.

Acum o vedeam și o cunoșteam în persoană alături de mama sa, domnișoară elevă de liceu, trecută de vârsta copilului din tablou, dar cu aceeași prospețime a imaginii care avea să-i rămână neschimbată. Întrutotul, foarte potrivit cuvântul de „copil dulce" aflat în răsfățul familiei și al marilor scriitori care se perindau prin casa poetului. Fiica lui Crainic de la început te uimea printr-o inteligență scânteietoare, prin istețime, curaj, îndrăzneală în a se afirma, un râs șăgalnic în gâlgâiri vesele, ascuțime de spirit cu punctaje ironice și un ceva de supremație.

Sufrageria în care am luat masa era o încăpere mică, dar tocmai de aceea cu atracție prietenoasă, intimă, însă necorespunzătoare pentru dorința poetului care se vedea stingherit că nu poate invita personalități celebre din străinătate cu care era în relații de prietenie, cum bunăoară Charles Maurras și alții.

Tacâmurile de argint vechi, se vedea că sunt din moștenirea doamnei Crainic și nu numai valoarea lor reală, dar și trecutul ce-l mărturiseau în folosința lor, mă făcea să văd în ele o cinstire de peste timp la masa poetului.

Foarte bine dispus, profesorul părea alt om în casa lui, ca soț și tată, drăgăstos, cu gesturi mângâietoare asupra fiicei, și bine așezat în scaunul vieții căreia aici îi aducea tot belșugul și rodnicia inimii sale. Doamna Crainic mi s-a părut cu oarecare deprinderi de profesoară, cum a și devenit mai târziu. Bună ca pâinea de pe masă, blândă și prietenoasă cu o tratare foarte atentă față de tânărul pus în porție lângă maestrul său, punea toată grija să ne simțim bine și în ceea ce mă privește, fără nici o încordare și sfiiciune la această primă masă în casa poetului.

Deși din spusele sale era informată asupra situației mele, îmi punea întrebări ca spre un fel de documentare, despre care m-am lămurit mai târziu. Nini vorbea cu dezinvoltură, aducând subiecte noi și cochetând cu o privire leneșă sau explozivă între iubirea părinților.

Prima vizită în casa poetului a intrat în viața mea ca un lucru minunat și sărbătoresc, cu perspectiva ce se deschidea ca pentru unul din cei mai apropiați.

La plecare, doamna Crainic a făcut încă un gest de atenție deosebită, fotografiindu-ne cu aparatul său pe terasă, în diferite imagini de grup și separat cu maestrul meu. L-am fotografiat și eu, între altele doamna cu capul aplecat pe umărul soțului său ca într-un cadru de film, căci nu degeaba mă dusese gândul la cea mai strălucită vedetă a timpului.

Adevărat că întotdeauna începuturile sunt mai grele. De-acum invitațiile la masă în casa poetului s-au repetat aproape cu fiecare ocazie a venirii mele de la Cernăuți.

Într-una din acestea și chiar printre primele, doamna Crainic a deschis o discuție privitoare la persoana mea, dacă nu cred că ar fi bine să-mi întemeiez o familie ca în regula de obște a oamenilor. Mi-a vorbit astfel: „Dumneata crezi că scriitorul se pierde prin familie, cum zic unii ? E cea mai mare înșelare. Dimpotrivă. Să știți că dacă-l aveți pe Crainic cum îl aveți, asta se datorește familiei, mie și copilului nostru. Dacă nu eram noi, altul ar fi fost destinul lui."

Dragoș Protopopescu îmi spunea și el la fel cu dovezi convingătoare.

Doamna Crainic rostise un adevăr, față de care n-aș fi avut îndreptățirea niciunei împotriviri, ba din clipa aceea mi s-a părut un adevărat înger bun povățuitor care dorea să-mi fie de folos. Crainic nu era de față la această convorbire. I-am spus doamnei de greutățile mele familiare pe care de fapt le știa, dar și aci a venit cu argumente juste: „În loc să fii singur, veți fi doi și atunci povara ți se va ușura. Și noi am avut situații dificile. Venitul lui Crainic nu era de ajuns pentru nevoile noastre. Atunci mi-am luat hotărârea și mi-am deschis eu cabinetul medical lângă programul spitalului. Mi-am dublat munca – altfel nu se putea." La spital lucra benevol, fără salariu (Nini).

După această convorbire, la masa care a urmat mai fusese invitată o persoană, o domnișoară care mi-a fost recomandată doctoriță – colegă a doamnei Crainic la școala sanitară, unde lucra atunci ca profesoară. Spun drept că m-am simțit foarte jenat. Mi se părea ca aranjamentul e făcut și că n-ar fi fost nici un motiv ca această întâlnire să nu ofere bune impresii reciproce. De felul meu fiind un om foarte dificil în hotărâri, unul din defectele care mi-au creat mari neajunsuri în viață, cu promptitudine mi-am zis în sinea mea că n-ar fi cazul și nu e încă momentul. Ceva prea repede, prea pe negândite, dar nici îndemnul unei atracții deosebite nu-l simțeam. Crainic vedea ce se întâmplă cu mine și mă urmărea. De fapt, nici invitata, nici eu, nu fusesem anunțați de această întâlnire, dar speciala atențiune a doamnei Crainic, nu putea ascunde ceea ce bănuia.

Poftit pentru a doua zi, doamna Crainic fiind dispusă să ducă lucrurile la bun sfârșit, mi-a dat toate lămuririle asupra doctoriței, spunându-mi că prima impresie e favorabilă, ceea ce am afirmat și eu, dar mă simțeam cu totul răvășit în gândurile mele de graba ce o punea, ceea ce dânsa a observat și m-a prevenit: „Dacă nu te grăbești, ți-o ia altul înainte și ar fi păcat pentru dumneata."

Acum când scriu aceste amintiri după atâtea și-atâtea câte au trecut peste capul meu, îmi dau seama bine că prin însoțirea acelei doamne s-ar fi deschis un drum al vieții mele cum mi-l dăruiseră părinții și buna mea doamnă protectoare, drum de care totuși n-am avut parte. Sau poate zbuciumul ce mi-a fost hărăzit tot s-ar fi ținut de mine și așa, de vreme ce nici prima doamnă care voia să-mi tuteleze temeinicirea vieții, nu a scăpat de grele încercări cu întreaga sa familie.

*

(continuare în pag.13)

(urmare din pagina 12)

La Sfântul Ion, ziua poetului, era sărbătorită cu participare numeroasă de prieteni și admiratori de toate vârstele. Ca la o ședință academică veneau scriitori, muzicieni, artiști plastici, artiști de teatru, încât camerele deveneau neîncăpătoare și puternic vibrătoare de atâta dragoste și voie bună, pe care sărbătoritul le întreținea în chip uimitor cu o extraordinară vioiciune spirituală.

În împrejurări de acestea, întâlneam între alții pe V. Voiculescu, Horia Furtună, Aron Cotruș, Tudor Vianu, Basil Munteanu, arhitectul I.D. Enescu, regizorul Victor Bumbești, pictorul Iordache, sculptorul Nae Constantinescu, ziaristul N. Lazăr, criticul Ovidiu Papadima, poetul Dan Botta, teologul Emilian Vasilescu, filozoful Petre D. Ionescu și mulți profesori universitari, colegi ai sărbătoritului și câți alții.

Spiritul organizator al acestei grandioase întâlniri era desigur doamna Crainic, care apărea între toți cu o înfățișare superbă, radiind de zâmbet și de bucurie, pentru fiecare având câte ceva de spus, cu farmecul ce-o caracteriza, adăugând la toate acestea bunătățile ce se puneau la dispoziție. Într-adevăr doamna Crainic impresiona cu distincție, dar fără protocol, cum am mai spus, dând sărbătoririi aleasa frumusețe și prestigiul de familie ce se recomanda prin sine.

Alături de dânsa, Nini, care se simțea foarte familiarizată între cei de față, pe care-i revedea fără timiditate, cu inepuizabila sa drăgălășenie și vorbele de voioșie ale copilului răsfățat în dragostea tuturor.

Era podoaba și fericirea casei, dar cu semnificație de păpușă.

*

Doamna Crainic cunoștea pe toți prietenii soțului său, chiar și pe cei care nu-i văzuse. Avea pentru fiecare părerile, convingerile și simpatiile sale, uneori diferind mult de ale poetului. Din cât am putut să-mi dau seama, ochiul său vedea oamenii mai aproape de adevăr. N-a înțeles aparențele și meșteșugurile diplomatice, sub care se ascundeau caractere uneori chiar cu rol nefast, din cele ce se aflau în anturajul poetului. El întârzia în erorile sale, producându-se și dezacorduri în unele cazuri, până când i se descoperea ceea ce în credulitatea sa nu putuse bănui.

Doamna Crainic prețuia omul după cinstea, după curățenia lui sufletească, dincolo de pasiunea artei în care ar fi putut să strălucească. Când se ivea împrejurarea, într-un fel mai deghizat, sau printr-o vorbă asociată cu o privire ironică, își da pe față gândurile, cam fără menajamente.

Cred că sunt printre puținii care s-au bucurat de încrederea atât de prudentă a doamnei, nu însă chiar înainte de a mă cunoaște personal după cum se va vedea.

*

Profesorul Crainic a fost în două rânduri Ministrul Propagandei, așezat în acest scaun mai mult fără voia lui, contrariu celor obișnuiți, doritori de ranguri și funcții înalte. Era devotat scrisului, revistei *Gândirea* și catedrei de la Teologie, unde a deschis orizontul unei gândiri de iluminat. După cum se știe, soția unui ministru împarte măreția și puternicia rangului cu el și-și afișează orgoliul public la treapta ce-i corespunde.

Nimic din toate acestea la doamna Crainic. Cu totul dezinteresată și în afară de preocupările soțului în funcția ministerială. L-am însoțit la cabinet de fiecare dată și mărturisesc că niciodată nu am văzut pe doamna Crainic călcând pragul ministerului. Nici n-am auzit-o vorbind cu soțul ei la telefon să-i recomande sau să-i ceară ceva foloase pentru cineva. De vreo două, trei ori mi s-a adresat mie pentru lucruri absolut legale, odată fiind vorba de un frate al poetului, altădată de un cumnat, care aveau nevoie la alte ministere, să-i ajut, dar fără să știe Crainic. A treia oară îmi trimisese un scriitor binecunoscut și de noi să-i înlesnesc intrarea la ministru, lucru pentru care nu era nevoie de nici o intervenție. Acestea au fost singurele relații ale sale, cu cabinetul nostru. Nu voia să asiste ca minestreasă. De acest lucru mi s-a plâns și Crainic. Erau unele recepții ministeriale la care în mod obligatoriu miniștrii veneau cu soțiile lor, numai ministrul propagandei, cel mai angajat în asemenea împrejurări venea singur, fiindcă doamna Crainic nu voia să apară în asemenea ocazii fastuoase. În sensul acesta i se făcuseră și observații ministrului, dar refuzul doamnei a rămas categoric. Am intervenit și eu, cu același rezultat.

*

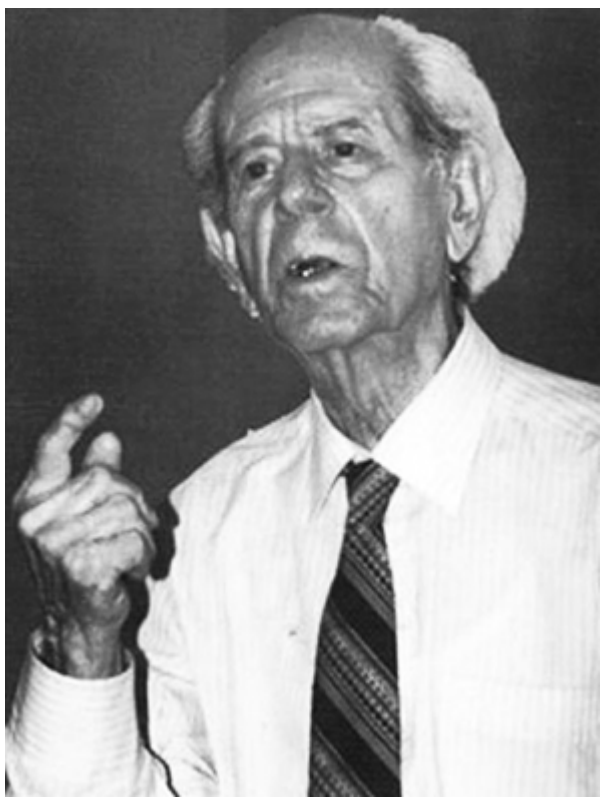
Deși ocupațiile și felul meu nu se potriveau cu rolul de a conduce un cabinet ministerial, am primit invitația stăruitoare a lui Crainic de a fi lângă el când și-a luat portofoliul în primire, spunându-mi că are nevoie de încrederea ce o avea în mine.

Profesorul nu era un politician cu școala meseriei făcută în partid și rutină demagogică, apoi treburile administrative ale unui minister, precum și personalul ce-l găsea acolo din plasarea tuturor partidelor, îl făcea să fie mai mult decât circumspect, foarte îngrijorat în raport cu cinstea și buna lui credință.

În această grea sarcină mă considera deci omul care i se potrivea, mai ales că mă găsise numit în minister înainte de venirea sa de care prof. C. Giurescu, care mă invitase special să fac parte din echipele de ziariști și scriitori ce le pregătea pentru străinătate.

Cu atenție sporită, cu bună priveghere și mâna lui de fier, Crainic era cel mai neconcesiv om din câți am întâlnit, lucrurile mergeau bine.

Când s-au făcut niște numiri și avansări, tocmai pe mine a căutat să mă lipsească de dreptul ce mi se cuvenea. Erau la direcția presei consilieri fără bacalaureat, iar eu cu un doctorat glorios în litere, nu puteam fi promovat într-un asemenea post de către ministrul meu, deși oricare

Pan. M. Vizirescu

altul ar fi făcut-o cu conștiința împăcată. A spus că s-ar expune, tocmai că eram din anturajul său, urmând în schimb persoane cu mai puțină îndreptățire. Gestul său mi s-a părut o ingratitudine jignitoare, toată lumea știindu-mi devotamentul cu care singur mai rămăsesem lângă sine.

Mi-am prezentat demisia și de la cabinet și de la direcția presei unde fusesem numit de Giurescu, spre a nu mai avea niciun fel de legătură cu ministerul, și am plecat asigurându-l de neturburata mea admirație pentru poetul și omul de gândire, dar nu și pentru ministru. Am schimbat vorbe tăioase și ne-am despărțit, predând cheile doamnei Margareta Poenaru, secretara cabinetului, o eminentă intelectuală cu doctoratul în drept de la Oxford. Dânsa în fiecare zi mă suna la telefon, insistând să revin, spunându-mi de indispoziția ministrului și atmosfera grea a cabinetului.

Am rămas însă categoric.

După câteva zile, m-a chemat la telefon doamna Crainic și m-a poftit să-i fac o vizită. Bănuiam motivul și aproape să nu primesc, cu toată postura jenantă în care mă situam. Cu tact însă și mult calm m-a determinat să merg. Doamna Crainic s-a arătat contrariată, dar povestindu-i cum stau lucrurile fără nici o discuție mi-a dat dreptate. Și totuși. „Vina dumitale e că de atâta vreme de când stai lângă Crainic, încă nu-l cunoști cum se cuvine.” – „Ba-l cunosc perfect”. „Nu domnule Vizirescu, fiindcă altfel nu l-ai părăsi tocmai acum, când cu adevărat are nevoie de dumneata. Când a luat ministerul îți spun că noi ne-am bucurat că dumneata erai lângă el, bizuindu-ne pe prietenia, pe cinstea și devotamentul dumitale de care avea nevoie în această împrejurare.

– „Toate i le-am oferit cu cel mai mare drag”.

– „Atunci trebuie să te întorci la locul dumitale”.

– „Nu mă întorc doamnă, cu toată părerea de rău”.

– „Atunci nu-l iubești cu adevărat pe Crainic”.

– „Eu îl iubesc, dar dânsul nu mă iubește”.

– „Dimpotrivă. Vezi că nu-l cunoști ?”

– „Marele talent al lui Crainic, nu e numai cel de poet, ci și acela de a nedreptății și poate chiar de a lovi în aceia pe care-i iubește. Iată, dovada ți-a făcut-o !”

Am rămas uimit de această comportare ilogică și pe care totuși o observam și eu, dar nu chiar în această formulare.

– „Și încă ceva. Dacă el nedreptățește pe cei pe care-i iubește, cei care-l iubesc cu adevărat, îl acceptă așa.”

Zic: „Doamnă, dar eu nu fac caz de actul în sine...”

– „Domnule Vizirescu, a reluat doamna Crainic cu duioșie... Te înțeleg și-ți dau dreptate... Dar dacă ții la Crainic, învață-te să faci și sacrificii pentru el. Cum facem noi familia lui. Ți-am vorbit ca nimănui. Te rog să fii lângă noi și să te întorci la locul dumitale.”

Puternic emoționat, am rămas pe gânduri. I-am sărutat mâna privind-o cu cea mai înaltă admirație pentru înaltele sale virtuți, aceeași admirație și recunoștință pe care numai față de sora mea am avut-o și am asigurat-o că sunt pătruns de cele ce mi le-a încredințat și-i voi îndeplini dorința.

În final a mai adăugat:

– „Să știi, că el devine foarte docil procedând astfel: Să nu-i argumentezi un lucru pe care vrei să-l obții. Să nu încerci explicații și pledoarii, că abia atunci ratezi rezultatul. Te duci cu hârtia la el pregătit de cum trebuie rezolvată, ba chiar și cu rezoluția scrisă, i-o pui în față și-i spui: «Domnule profesor, lucrul acesta se rezolvă așa și așa... Poftiți de semnați.» Lucrurile vor merge bine...”

De-atunci relațiile mele cu Crainic au reintrat în normal.

Ce înger mare și puternic veghea lângă marele poet !

*

Într-o vreme Crainic a fost bolnav de mastoidită, internat și operat de profesorul Ion Țețu la sanatoriul Dr. Gerota. Îl vizitam foarte des și mărturisesc că aș fi fost copleșit de o mare îngrijorare, dacă n-aș fi văzut cum doamna Crainic sta neclintită lângă soțul său, ca soție de un devotament fără margini, ca medic eminent și ca înger binefăcător. Zi și noapte veghea asupra bolnavului care trecea prin niște momente primejdioase, îl îngrijea, îi susținea moralul și era însăși speranța dătătoare de viață a poetului. Atunci fumatul său nesăbuit și-a dovedit puterea de vătămare ce-o acumulase, boala poetului de la operația cu dalta pe osul viu până la complicațiile pulmonare luând aspecte îngrijorătoare.

Încă o dată mi-am dat seama de rolul providențial ce-l avea frumoasa doamnă lângă marele soț, care-i datora însăși viața și putința de a fi mare în panteonul literelor noastre.

Nu știu cum aș putea să insuflu fiecărei femei care devine soție, exemplul de adevărat mit pe care l-a întrupat doamna Crainic până la sfințenia apoteozei.

*

Bucovineancă, doamna Crainic moștenea în sânge iubirea de țară, așa cum au păstrat-o codrii și mănăstirile acestui pământ martirizat, clocotind de dragul patriei sale și profund chinuită de suferințele ei. Dezastrele prin care a trecut o striveau și atât de mult au durut-o, că nu le-a mai putut îndura și a plecat luând în ochii săi îndureraţi imaginea țării sfârtecate.

Eram departe de familia Crainic în acele momente și totuși a ajuns la urechile mele sfârșitul bunei noastre doamne cu plângere și cumplită nevoință. Am închis în sufletul meu această tristă vestire, nevrând să-mi imaginez măcar, în ce sfâșiere s-o fi produs tragica despărțire de copilul crescut în vrăjile celei mai pătimașe iubiri materne. Credința sa în bunătatea mângâietoare a lui Dumnezeu pe care l-a slujit cu sufletul curat, o va fi ajutat cu miraculoase purtări de grijă în plecarea sa și în ceea ce rămânea în urmă.

*

Doamna Crainic s-a cunoscut cu poetul pe când erau studenți la Viena, dânsa urmând medicina, iar el teologia. În aceeași vreme studia acolo și Lucian Blaga care avea să le fie cel mai bun prieten, fiecare remarcându-se prin pregătiri temeinice.

Doamna Crainic a devenit un medic de faimă, căutat cu încredere de suferinzi. Profesiunea sa îi da putința de a săvârși și opere de binefacere, care-i aduceau multă satisfacție.

Iată bunăoară un singur exemplu, dar care rămâne edificator.

Era pe atunci un scriitor jurnalist, renumit prin provocări scandaloase și șantaj. Refuzându-i-se cererea de a scoate o gazetă, a pornit un atac josnic și trivial contra lui Nichifor Crainic în calitatea sa de ministru. A scris un articol murdar plin de insulte și calomnii, l-a multiplicat și l-a răspândit închis în plicuri, trimițându-i și lui Crainic la cabinetul său. Manifestările acestui scandalagiu indignau pe oricine, astfel că i s-a aplicat o pedeapsă penală cu închisoare.

În acest timp soția lui s-a îmbolnăvit. Trebuie luat aminte faptul neobișnuit, că soția nedemnului insultător, a găsit tratament și îngrijire medicală, ba și o bună susținere materială, chiar la doamna Crainic, ajutând-o mult timp.

Pare de necrezut desigur, dar așa acționau virtuțile doamnei Crainic, care prin credință și asemenea fapte părea o întrupare a omului evanghelic. Câți săraci și neputincioși nu s-au bucurat de mila și ajutorarea sa ?...

Astfel, Dumnezeu a întâlnit spre a-i sluji deopotrivă, două uriașe forțe ale credinței, pe poetul și doctrinarul ortodoxiei și pe smerita doamnă a binefacerilor spre lauda poruncilor sale. Cu acest nimb se păstrează în sufletul meu imaginea lor binecuvântată.

Pan M. Vizirescu
București
Vineri 17 iunie 1977

Notă

Originalul acestei evocări necunoscute se află în biblioteca profesorului Nicolae Scurtu din București.

Avangarda de la „A la Z”

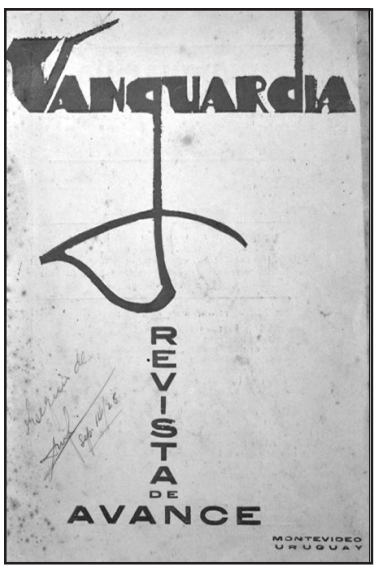
VANGUARDIA. Revista de avance

Florin COLONAȘ

Anul 1928 poate fi considerat drept „momentul instalării” definitive a avangardei în Uruguay. În 1927 comunitatea literară a țării a avut parte de trei creații deosebite care au marcat întreaga viață literară și culturală a statului sudamerican. Cele trei producții literare se numeau: „El hombre que se comio un autobus” semnat de Alfredo Mario Ferreiro, „Paracaidas” de Enrique Ricardo Garet și „Palacio Salvo”, creația lui Juvenil Ortiz Saralegui.

Revista „Vanguardia” din Capitala Uruguaiului, Montevideo, deși a apărut doar în două numere (septembrie și octombrie 1928), a înregistrat un mare pas în consolidarea mișcării înnoitoare a avangardei care străbătea lumea pe axele sale cardinale, pătrunzând în cele mai nebănuite ținuturi și culturi, cât se poate de diferite și tot atât de surprinzătoare.

La conducerea „Vanguardiei” s-au aflat doi tineri poeți: Juvenal Ortiz Saralegui și Juna Carlos Welker.

Escena final de la obra de Ricardo Roldán por Héctor Fernandez y González

Înainte de „Vanguardia” alte publicații încercaseră să prezinte idei de schimbare a instrumentelor literare, încercând o timidă ruptură între vechi și nou, precum s-a procedat și în Europa. Așa s-a întâmplat, între 1919 și 1921 cu „Los Nuevos” a lui Ildefonso Peredo Valdes și Federico Moredor. Doi animai târziu, apar șase numere din publicația „El Camino” editată de Nicolas Fusco Sansone, mai apoi împreună cu Juan M. Filartigos. În 1927 va aparea „Izquierda”, în care vor fi publicați Apollinaire, Gerardo Diego, Alvaro Yunque și mulți alții.

Dimensiunile celor două numere ale „Vanguardiei” au fost 24x17 cm, fiecare număr având 18 pagini, ultimele două pagini fiind ocupate de reclame profesionale, care, desigur, aduceau ceva foloase pecuniare revistei.

„Vanguardia reprezinta o dualitate armonioasă între textele polemice și textele fără nuanță acidă, revista fiind atent estetizată cu ilustrații de o mare spontaneitate. Publicația se deschide chiar cu o xilogravură – „Infinita tragedie” – în care un personaj sleit de puteri zace la picioarele unui personaj care are în spate un fundal alcătuit din copaci formați din fișicuri de monede. Lucrarea grafică este semnată de Hector Fernandez y Gonzales, care încheie de altfel cartea lui Ricardo Roldan.

În cuprinsul numărului vom intâlni pe Blanca Luz Brum cu un scurt, dar temeinic manifest, compozițiile futuriste ale lui Alfredo Mario Ferreiro, un eseu de Jose Bergamin, ca și poeme de Edgardo Cadenazzi, una dintre vocile cele mai originale și secrete ale liricii avangardiste sud-americane.

Demn de amintit că la începutul publicației se amintește o listă impresionantă de publicații prietene, cuprinzând continentul sud-american, dar și Europa hispanică.

Întâlnim, ca și în revistele noastre, o cronică plastică a Salonului Oficial care a avut loc la „Casa Artelor”.

Poezia, fără îndoială e bine reprezentată. Dovada ne-o oferă „Poema în serie pentru Charlie Chaplin” de Edgardo Cadenazzi.

Nu este nimic de mirare, marele Charlot este extrem de iubit pe continentul american din sud, întâlnirea cu el în revistele avangardiste ale diferitelor teritorii latino-americane devine un element obișnuit.

„CARLITOR CHAPLIN
milionario de metaforas rubias
que economizas palabras”.

Ce să vă mai spun, în „Poemul roșu”, semnat de Blanca Luz Brum, este vorba despre Panait Istrati și Kiralina sa:

„Panait Istrati que bien tu nombre
hecho de dos palabras tristes !
[...]
Tu hermana Kiralina cantandome al oido
como una balalaika.”

Poezie multă și gravură în cel de-al doilea număr. Redactorul șef Saralegui semnează „Poemul: în colaborare cu speranța mea”.

Două gravuri în lemn de Renée Magariños și Maria Clemencic, ca și un linoleum de Lucia Fournié, alcătuiesc un solid suport grafic.

Din nou o cronică a unei expoziții de pictură, analizând creațiile lui Juan del Preto, pictor autodidact. Este vorba despre o retrospectivă, cu o primă perioadă exploziv coloristică și apoi o paletă apreciată de Maurice Vlaminck, francezul înscris în linia fovistă.

Din cuprins aflăm și vești, oarecum mondene: poetul Santos Chocano s-a angajat într-un turneu prin Argentina, Chile și Uruguay, de-a lungul călătoriei recitând patru sute de poeme inedite, aflate în servieta diplomatică a poeziei.

Un combatant pornit într-o adevărata cruciadă, având drept pavăză muza poeziei.

Emil Talianu

SCRIITORI GIURGIUVENI UITAȚI – NICULAE CANTONIERU (I)

Perioada brașoveană, perioada afirmării literare

„Cantonieru, și-a început activitatea literară la Brașov,unde a ajuns ca ofițer, publicând în revista *Ritmuri* (1929-1930) proză și recenzii semnate N. Niculescu-Cantonieru.” se semnalează în sumare referiri biografice.

Despre revista „Ritmuri”, Daniela-Mihaela Florescu în lucrarea sa de doctorat „Reviste și grupări literare brașovene din secolul al XX-lea”,de la Universitatea „Transilvania” Brașov, 2003, consemnează:

«Tabloul literar al Brașovului interbelic a fost îmbunătățit prin apariția, în intervalul septembrie 1929-august 1930, sub directoratul poetului Ion Focșeneanu și a scriitorului Ion Al. Bran-Lemeny, a unei noi publicații cu caracter literar – „Ritmuri, revistă lunară de literatură și Critică”. Redactorul tinerei publicații era Ion Iordache. Analizând conținutul revistei, întâlnim pagini de proză și poezie, în cuprinsul cărora sunt descrise aspecte ale vieții pline de lipsuri a țăranilor, muncitorilor și intelectualilor. În special, scriitorul Nicolae Cantonieru prezintă oameni necăjiți, țărani sărăciți, trăind într-o atmosferă sumbră de deznădejde. Scriitorul Ion Focșeneanu prezintă viața plină de amar a sacagiului, silit să muncească pentru un salariu mizer, purtând mereu în suflet nostalgia locurilor natale. Aceeași atmosferă de deznădejde se desprinde și din unele poezii semnate de Ecaterina Pitiș, Ion Iordache, Pavel Nedelcu, Lucian Costin, Aurel Marin, George Voevidca. Valoarea literară a revistei „Ritmuri” constă în faptul că ea nu cuprinde o literatură de salon, ci exprimă realități ale societății contemporane. Pornită pe acest drum, revista și-a asigurat un mare număr de colaboratori, nu numai locali, dar și din întreaga țară: George Bacovia, Emil Isac, Ion Minulescu, Cincinat Pavelescu (devenit brașovean în 1929), nume bine cunoscute în literatura noastră.»

Primul număr al revistei de literatură și critică „Ritmuri”, directori Ion Focșeneanu și Ion Al. Bran-Lemeny, apare la 1 septembrie 1929 și se deschide cu „Cuvântul nostru”, din care citâm:

«O nouă revistă când anul a înregistrat atâtea regretabile încercări provinciale, însemnează optimism, îndrăzneală sau, dacă voiți, imprudență. Și totuși, antrenați de o energie care depășește tumultos nota acțiunilor banale, apărem azi în fața opiniei publice din Țara Bârsei și de pretutindeni, cu primul număr al „Ritmurilor” noastre. [...]

Noi vom îmbrățișa orice producție literară care va gravita în jurul milenarelor principii care stau la baza fenomenului artistic, singurul care poate marca o continuitate în lumea acestor realizări. Și pentru că am pomenit de faimoasele curente – tradiționalism, dealuvism etc. Formule care ucid arta, atunci când ea se reduce abia la un titlu sau la o idee, transformând pe artist din salahor în calfă, chibzuind și măsurând bine pentru executarea lucrărilor de comandă, trebuie să mărturisim convingerea noastră că literatura oricărui popor, situată în actual, nu poate evolua decât având continuu rădăcinile înfipte adânc în mănoasa țarină a trecutului, întinzând însă ramuri cu frunze lacome și flori deschise în atmosfera viitorului.»

Sumarul primului număr este destul de larg. Menționăm doar câteva nume ale autorilor: Ion Minulescu, Emil Isac, G. Bacovia, alături de care este și Niculescu-Cantonieru.

Acesta, în pagina 9, publică, probabil prima sa nuvelă de debut – „Într-o zi de post”, care se întinde pe două pagini și jumătate. Aparent, un subiect simplu. O zi de iarnă, în care un bărbat sărac venea de la pădure trăgând un copac pe care-l retezase cu toporul. Ajunge la o cârciumă „pe care o țineau doi bătrâni”. Cere mâncare și băutură simțindu-se sfârșit.

„Cât timp a mâncat, omul nu s-a gândit la nimic. Grămezile de pâine și de brânză îi alunecau grăbite pe gât, iar când a terminat a întins satisfăcut picioarele sub masă și a căzut pe gânduri. Târziu a scuturat firmiturile de pâine de pe jurnal în pumn și le-a aruncat pe gât, a luat apoi sticla, a clătinat-o să vadă dacă mai are ceva, și-a turnat și restul în pahar și a început să se agite pe scaun.

Cârciumarul își făcuse de lucru pe lângă tijghea, a șters cu o cârpă niște apă, a mai așezat paharele și în urmă a tras sertarul de unde a scos doi pumni de bani pe care i-a trântit pe tinichea. S-a așezat apoi pe scaun, în fața banilor, i-a resfirat cu palma și a început să-i aleagă, făcându-i grămezi în față.

Privirile mușteriului au căzut lacome pe grămezile de bani, care luaseră în ochii lui proporții de piramidă.

Când cârciumarul a ridicat ochii, a întâlnit privirea speriată a omului, s-a neliniștit și a băgat banii la loc în sertar.”

O descriere amănunțită și bine făcută, din care se înțelege că tensiunea crește, prevestind un episod neașteptat:

„Omul a dus înfrigurat mâna sub masă, unde lăsase toporul, i-a strâns tremurând coada, apoi ca împins de un resort, a sărit în spatele cârciumarului, i-a ochit capul și a izbit cu sete.”

Niculae Cantonieru

Și lucrurile nu se opresc aici.

„Din camera alăturată s-a auzit un zgomot de pași grăbiți. Omul a smucit toporul din lemnul tejghelii și a așteptat. Când nevasta cârciumarului a deschis ușa și și-a văzut bărbatul întins, a scos un strigăt și a dat să fugă.

Mai înainte de a păși pragul înapoi, lovitura de topor i-a despicat capul și femeia s-a prăvălit pe scări cu capul în jos.

Omul a rămas cu ochii pironiți pe cadavru, și-a șters cu mâna broboanele de sudoare de pe frunte, apoi, s-a dus la tejghea, de unde a scos banii și păsind femeia, s-a dus să cotrobăiască în cameră. N-a mai găsit nimic.... „

Este descrisă, apoi, o scenă da mare cinism: „obosit și tremurând din toate mădularele a căzut frânt pe un scaun și și-a prins capul în mâini. S-a ridicat, când i s-a părut că aude un zgomot afară și s-a îndreptat către fereastră, unde ochii i-au căzut pe o oală mare cu lapte.

Atunci a simțit setea grozavă ce-i usca gâtul și cu amândouă mâinile a prins oala. Când să bea, și-a adus aminte că este vineri, a lăsat oala jos, a făcut o cruce mare și s-a repezit în noapte.”

Din acest ultim fragment al nuvelei, se pare prima publicată în presa brașoveană, mai precis în revista de literatură și critică „Ritmuri”, se poate cunoaște talentul de scriitor al militarului Niculae Cantonieru, care alături de profesia sa de ofițer s-a afirmat și ca un priceput nuvelist, aducând în literatura română un stil al descrierii minuțioase, insistând asupra celor mai mici detalii, aidoma unui aparat de filmat care înregistrează prim-planuri.

La revista „Ritmuri” a avut o îndelungată colaborare, publicând în paginile sale nu numai scrieri epice scurte, dar și valoroase comentarii asupra unor cărți.

În numărul 6 al revistei, din februarie 1930, publică nuvela „Haita”.

În numărul următor, 7, din martie 1930, se publică nuvela în patru părți „Alt sfârșit”; scrisese și nuvela „Sfârșit”, în care îl prezintă pe vărul său, unchiul Alexandru, care are un sfârșit tragic. Moare mușcat de o viperă.

În numerele 8-9 publică nuvela „Aventura”, dar și o cronică de prezentare a cărții „Trenul de fildeș”, a lui Mihai Codreanu, apărută la editura „Cartea Românească”. Prezentarea cărții, făcută cu multă pricepere, este semnată „N. N. Cant”.

În numărul 10, din iunie 1930, semnează cu „N.C” în „Revista revistelor” unele pertinente observații asupra unor valoroase reviste literare ale timpului: „Țara Bârsei”, „Boabe de grâu”, „România literară” și altele.

În numerele 11-12, din august, 1930, publică un fragment din „Întâmplări omenești”.

Nu după mult timp revista „Ritmuri” își încetează apariția.

Poeți ai sudului (VIII)

Nicolae Dan Fruntelată sau un poet în labirintul de sânge și trădări al istoriei contemporane

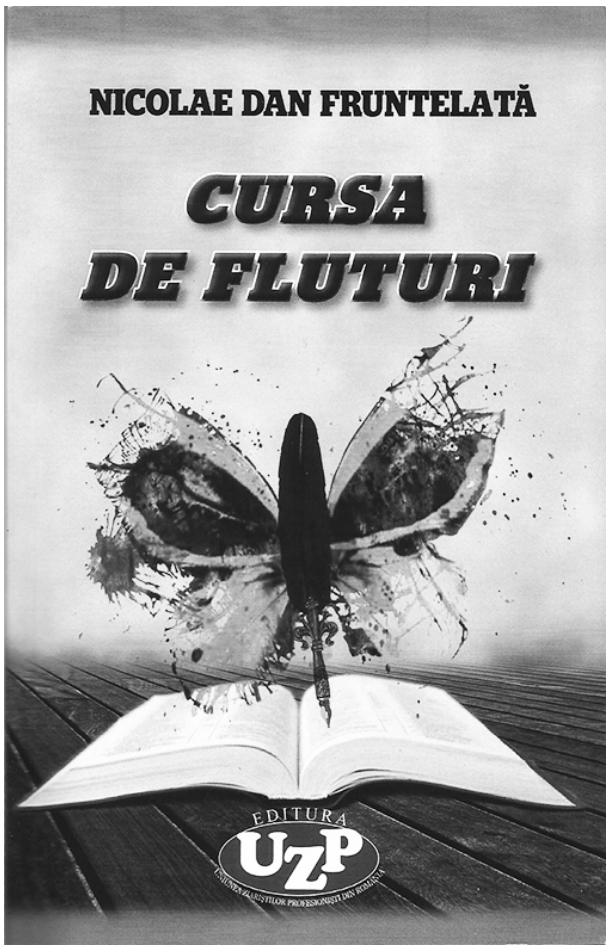
Șerban Codrin

Despre Nicolae Dan Fruntelată pare dificil să se scrie fără pericole, inclusiv din cauza multor voitori de bine, care consideră că numai părerile lor contează, înlocuind dictatura unor idei ideologice, de ieri, cu altele, mai liberale și mai gălăgioase, de azi. Nicolae Dan Fruntelată este o personalitate prea complicată, prea contradictorie să nu fi stârnit de-a lungul timpului furtuni de polemici, dar ce furtuni, ba chiar scandaluri, dar ce scandaluri, și unele și altele exagerate. În definitiv, eu m-aș opri la mult mai puțin, la o carte de versuri, dar ce carte, dar ce prilejuri, repet, de alte furtuni și scandaluri ! Nicolae Dan Fruntelată, altfel nu ar fi el însuși, scrie/compune/recită pasional, patetic, mai exagerează, beethovenian, cu multă percuție și prea multe disonanțe, dar poezia lui este participativă, mai crede, ce iluzie !, că poate acuza istoria, destinul, crima politică, dictaturile, sau poate să protesteze, precum Emile Zola în vremuri retrograde, burgheze, când dezaprobările publice mai erau luate în seamă. Astfel „*Scurt tratat de istorie contemporană*”, editura Semne, București, 2018, este o impozantă bătălie, contestare a istoriei din veacul sângeros, unde multe frumuseți constau tocmai în cum zice, ba chiar adeseori, cum se contrazice poetul cu/pe sine însuși sau pe alții, schimbându-se/schimbându-i la față cu superbie.

Tatăl rapsozilor dintotdeauna, Homer, nu orbul, ci clarvăzătorul, bate cu lira în ceafa lată a tuturor arheologilor și savanților și poeților cu întrebarea „*Unde e Troia, cetatea de aur pe care/ aheii lumii o tot visare* ?” Inclusiv bătutul nostru bard are un răspuns la îndemână, unul dintre multele: „*Poate fi Vietnamul lovit de napalm/ în Coreea spartă de bombe, în Afganistan/ în ținutul râvnit de ruși, de aliatul american/ apoi transformat într-un rug taliban/ în Kosovo, însângeratul/ de sârbi, de albanezi, de bosnieci/ Unde e Troia în veacul douăzeci/ și în al douăzeci și unulea veac de nebuni/ poate-n Crimeea, poate-n Somalia,/ nu vedeți cum vin noii huni/ din toate azimuturile, din toate vrerile/ cum își împart lacomi toate puterile ?”* Pentru poet, prezentul, sau veacul prezent este un timp rău famat, precum toate celelalte veacuri: „*acest timp sângeros, blestemat/ acest Ev Mediu, nou, întunecat/ Mi-e frică și frig/ Aceasta e voia/ Doamne, Dumnezeule, unde e Troia ?”* Considerându-se „*cap de locuitor*”, rapsodul are despre sine o viziune sălbatic de lucidă, de trează asupra mahmurilor patrioți, printre care „*un derbedeu fără gât/ și fără credință*”, dar și, alții, cu burțile pline de ciorbă de burtă și de mititei fumegând pe jăratic, când se cântă „*deșteptarea*” în zori, 1) imnuri ale străjerilor în țara Regelui Carol, 2) cazacioc în picioarele lui Lenin și Stalin, bolșevici de strânsură, 3) vânturi zăbăuce numite Ghiță, Nicu, Doamna Lenuța, 4) democrația, unde „*ne-am urât tot trecutul și gloria/ ne-am făcut de două parale istoria/ am scos în față golanii, hoții au devenit băieți deștepți/ din fier vechi, din petrol vechi, din aur vechi (...)*”. Țara nu mai are unde fugi ca pe vremea tătarilor/mongolilor „*în pădurile neamului*”, pentru că ele au fost „*tăiate de nemți, de arabii/ de toți piratii, mai blonzi ori mai negri/ mai grași ori mai slabi/ și n-am avut unde fugire/ ne-am tot dus în țările mari/ cerșetori și curve, căpșunari/ n-am mai avut unde ne-ntoarce/ Dragii mei, ursitele nației mele/ au fost doar întunecatele Parce*”. După ce i-a bește lit pe cei doi vinovați, poetul pare a revini la sentimente mai de lasă-mă-să-te-las și ne bate cu obstinație obrazul că am încălcat cutumele morale de omenie, cu grijă ca violența excesivă (tragicul hybris) să stârnească pedepse oculte: „*în ziua de Sfânt Crăciun, când ne strângem neamul/ când veneau colindători să ne ureze geamul,/ văd o cazarmă neagră și doi bătrâni/ prăbușiți în genunchi, plini de gloanțe/ ca niște câini turbați, ca niște câini/ Și-am fi putut să fim în rândul lumii iar/ de i-am fi judecat întru dreptate/ i-am fi lăsat să moară în boala lor/ și în (a) lor firească răutate/ ca alții, estici, foști prieteni și vecini/ de ce volgarii-au fost mai milostivi/ de ce polacii-au înțeles mai drept/ de ce răsăritenii nemți, de ce hungarii,/ slovacii, cehii-au inimă în piept ?*” Toate tind spre aceeași întrebare, „*Unde e Troia* ?”, în istorie, într-un loc geograficește anume, într-un piept de om cu milă, pentru că: „*Istoria e-o curvă, dragii mei,/ și nimeni, nimeni, astăzi nu mai are/ rușinea și presentimentul ei...*”, de fapt o parafrază după niște cuvinte atribuite tătucului impozant al celor mai teribile crime de stat, Stalin, „*Politica este o mare curvă.*”

Astfel curge, precum fluviul aluvionar al tragicei istorii, sub degetele bardului din Bălăcița Olteniei, sau din București, sau din Colentina, sau din Mica Valahie acest „scurt tratat”, mai bine zis, o suită alcătuită din 73 de balade/rapsodii, de ce nu, o „epopee” deloc scurtă, netemperată, de aproximativ 2000 de versuri.

Curvă, cugetă rapsodul, dar ucigașă pretutindeni în lume, așa că la Fântâna Albă, unde „*pământul de pe gropi s-a mișcat/ două zile și două nopți că erau încă vii*”, sau în pădurea Katyn prosperă numai gropile comune, nici un mormânt peste internaționaliste continente: „*Asta-i balada, atâta e tot/ Polonia, floare de sânge,/ Sora noastră tăiată-n bucăți/ De pactul câinilor, plânge/ Chinezii au un mit și o poveste/ Armata de teracotă a fugit sub pământ/ Polonezii, o rană ce nu se vindecă/ nici în mormânt/ Armata morților defilând în vis/ în pădurea Katyn, într-o grotă/ i se cântă nocturnele lui Chopin/ și e o armată de teracotă*” Motto-ul pare un text folcloric, cu trimitere fără echivoc la curva criminală, cu

mustață caucaziană: „*În pădure la Katyn/ unde ofițerii vin/ ca să mai moară puțin/ tot de glonțul lui Stalin*.” (Katyn, armata de teracotă)

Rapsodiile „Prinții cuvântului”, „Dor de Nichita”, „Scrisoare pentru Jenia și Vladimir”, dar și altele, adună valuri peste valuri „*pe cântăreții cei mari din Valahia/ din Pretutindenaria, din lumea/ s-a dus pe apa memoriei,/ Pe Nichita cel blond, pe Labiș cel brun,/ pe Amza din sudul nebun (...)*”, și așa mai departe, acoperind România, Rusia, Asia, SudAmerica, „*ca o pavară/ în lumea Orbului Sfânt, a Columbianului/ a tuturor celor din dunga Oceanului/ Lumea mea e atât de plină de poveste/ că nu mai încape nici o veste/ decât o rimă totală a visului/ în poarta de la Firenze, a Paradisului*.” Apar tărâmuri ale ororii, morții, reale, uneori inventate din rațiuni estetice, ale tuturor nedreptățiților istoriei sau ale îndreptărilor, Pretutindenaria, un târg din sudul istoriei, Vânju Mare, Hunia, La Țiganca, Nordul Păianjen, Fântâna Albă, Marea Uniune, imperiul durerii, Basarabia, o pasăre măiastră, Roșia Montană, Făt Frumos din Lancrăm, și așa mai departe, „*Moscova cârciumărească a lui Serioga*”, „*Jenia Evtușenko, poetul-strigăt/Un Maiakovski mai american/ Cel mort la Tulsa, în Oklahoma/ O Doamne, ce destin siberian*”, dar și o Piață, „*căreia toți gâzii i-au dat nume de sânge*”.

Balada „Greieri în a istoriei iarbă” blagoslovește taraful scârțâitor în dactilii epopeici de la Homer-citire: „*Cântă, zeiță, mânia ce-aprinse/ pe Stalin calmucul,/ bolnavul din Gori, cu pipă și pușcă,/ far Revoluției, generalissim, asasinissim,/ cu pete de sânge în ochi și-n vipușcă/ Cântă, zeiță, vin trenuri de umbre/ dinspre Siberii cu arbori flăcăi,/ cu femei îndoite de teamă/ cineva ne-a împărțit în cei buni și cei răi/ / Marea Uniune pe oasele lor/ fluierând un gopak de nebuni/ Nașa Rodina, imperiul durerii/ cu mongolii străbuni, cu vikingii străbuni* (...)”

O rapsodie, „Folclor moldovenesc”, este dedicată crezurilor politice și versurilor „*lui Vieru/ dar cade pe mine ceru’/ și rămân ca la-nceput/ tot prizonier la Prut*”; în substraturi, poemul preia aluzii la „Doina” lui Eminescu, „*de la Iași la Chișinău/ bate vântul cel mai rău*” și inventează verbe aluzive la oameni politici, a putini, a voroni. Altă rapsodie, „Gardul de sârmă” are o dedicație către Nicolae Dabija; cele trei catrene, cu falsă încărcătura de romanță, de elegie clasică, de aici puternicul efect estetic, maschează de fapt blesteme în bocete: „*Viii ară, morții sunt arați,/ Primăvara plouă cu cenușă,/Fiii mamei s-au făcut soldați,/ Casa noastră nu mai are ușă*”. Spre exterior, compus impecabil, până la ultima virgulă, poemul pare să cuprindă trimiteri/parafraze la poezia basarabeană încărcată cu vârf și îndesat de revoltă antirusească, antibolșevică, antiimperială, pentru că, învadatorii asiatici știu una și bună: „*noi, cioloveci monomahi/ vrem gubernia să fie/ sovietelor moșie*”. (versuri preluate din Grigore Vieru și citate în „Folclor moldovenesc”).

„Cântar de dragoste” devine în context o elegie de o puritate totală, ca în Eminescu sau Esenin: „*De frumoasă ce era/ când s-a așezat pe iarbă/ a luat foc iarba sub ea/ De frumoasă ce era/ sărea cămașa pe ea/ și sânii îi dezvelea (...)*”; întrerup cu amărăciune, ca să continui cu „Dragoste din flori”, unde nu știu ce se întâmplă, denumirile florale sunt inventate sau sunt neologisme, într-o beatitudine cum numai drogul poetic este în stare să răscolească: „*Mândra nenii, fată dragă/ ți-am adus o saxifragă/ și-o passiflora de-argint/ un boboc de horsemint/ o medilină buimacă/ dintr-o țară mai săracă/ și-o heliconia tristă/ să crezi că nu mai există/ te-am împodobit cu ele/ fată vrăjită de iele/ am văzut cum trecu veacul/ până a-nflorit zambacul/ și sălbatic și impur/ a luat foc iarba din jur/ și pe rug dansa ideea/ ca iarba de calathea/ Mândra nenii, fată dragă/ eu te-am iubit viața-ntragă*”. Sigur, sunt nume de flori inventate, pură eufonie, nu și cantilena veche, oltenească, de acasă. Această inventivitate lingvistică, de multe ori ironică, alteori de-o mătăsoasă candoare, este prezentă în mai toate rapsodiile, așa că nu notez decât: „*Mai lăsați-mi dreptul la pamflet/ apoi să mă-ngropați, e mare vina/ Sub un stejar bătrân, dar în Carpați/ trăgându-mi peste trup* iarba dacina” În altă parte, poetul revine cu o explicație: „*Iarba dacina, așa îi spuneau/ strămoșii mei dedițelului care creștea/ pe dealurile eternității/ Iarba dacina acoperă cetăți și/ morminte de călărești, mai ales/ ascult în fiecare noapte de iarnă/ câmpia cum crește în mine, o pâine/ coaptă în țestul memoriei (...): Dormi somnul celor vechi, visează/ visul lor, blestematule,/ te vei trezi legat pe/ crucea Dunării, cu o coroană de iarbă/ a nemuririi, iarba dacina...*” (Memoria)

Polemistul are multe de reproșat posmodernismului, pe care îl acuză fățiș de minciună acoperită în „valuta calpă a disperării”. Nu intrăm aici în nicio polemică, nu ne interesează propriile relații ale fostului director al revistei „Luceafărul” cu grupul protocronist din jurul marelui estetician umanist, profesorul universitar Edgar Papu, genialul cărturar, însă îi dăm voie lui Nicolae Dan Fruntelată să aibe conflictul său literar cu, să-i numesc, foștii cenacliști de luni, care și-au asumat, orgolios, propriile lor riscuri. Astfel, poetul proclamă: „*Trageți cortina, domnule regizor, vreau să văd dincolo de postmodernism/ nu cumva e un nou comunism/ În blană de miel îmbrăcat/ în blana mieilor împușcați/ de fratele lor democrat ?/(...) Înstrăinați de noi și de copii/ trageți cortina, domnule regizor, și învață-ne să conjugăm/ în limbi străine, un cinism suprem/ același verb etern:* ***a nu mai fi***” („Nu cumva ? Către Romulus Vulpescu”)

„Scurtul tratat...” e limitat ca număr de pagini și de poeme din rațiuni creative, dar încăpător în sugestivitate. Numele proprii ar cere un index special, iar din câte am citat ar fi numai o frunză dintr-un frunziș în mișcare: mari nume din istorie ale românilor, nume ale dictatorilor totalitariști ai statului-partid, cu aluzii la faptele lor, ale colaboraționiștilor din restul/resturile lumii, politicieni de înalt nivel statal, nume ale soldaților din istoria neamului Fruntelată, nume de scriitori, de prieteni, de artiști: „*Târziu a venit un zugrav de icoane/ Mircia, plecat din Cascioarele/ l-a desenat pe Nichita, i-a spălat, ca în Biblie,/ păcatele și picioarele* (...)”. („Dor de Nichita”).

Arta poetică a trubadurului nostru, care a mai hălăduit pe aceste teritorii, să le zic, arondate, în „Baladele de la Grand Vanju”, în „Baladângele”, este stratificată, complexă și complicată, de la figurile de stil, unde cele retorice sunt la mare cinste, până la rimele rare și la ingeniozitate de a zugrăvi, de a cânta, de a simți cuvintele, spre deliciul unui cititor versat, dar și a unui stilist al poeziei. Cum manipulează mulțimi de ritmuri, de la clasice și folclorice până la cele mai libere, frânte sau scăpate de sub control, apelând, numai adeseori și fragmentar, la un prozaism negru, scrâșnit, la fel, din rațiuni literare, pamfletare, grav acuzatoare, poetul ar părea, pentru un ochi atent la îndreptarul de punctuație, neatent sau neglijent. Aici ar trebui să observăm contrariul: haosul istoriei, marasmul ei gregar este sugerat inclusiv prin aparenta dezordine a aplicării punctelor și a virgulelor, iar efectul este, pentru un cunoscător, extrem de tonic. Asta-i mai lipsea istoriei contemporane, pare a scâșni sarcastic poetul, într-o lume a tuturor neorânduielilor și abuzurilor și crimelor în numele vieții fericite, viitoare, o rânduială și un abuz ortografic !

Nu-l cunosc pe oratorul Nicolae Dan Fruntelată decât sub înfățișarea unui elegant vorbitor în cenacluri, la întâlniri cu cititorii, patetic, pitoresc, capabil să citeze versuri din zeci de poeți, pentru că a cunoscut sute și sute, personalitate mustind de cultură, iradiind idei eclatante, prozator talentat și jurnalist dominant, de temut, cu inițiative, care i-au umplut opera și viața, admirate de prieteni și detestate de inamici, creatorul mai multor stiluri în poezie, cu acea forță de muncă mereu reînnoită a unui artist de prestigiu. Numele său se înscrie într-o elită deja remarcată de criticii literari. A fi contemporan cu un astfel de meșter al cuvântului scris este un privilegiu, dar și o ratare, din păcate, pentru mulți inchizitori, judecători ai contradicțiilor, multe și admirabile, ale unei personaj dinamic, temperamental, demn de strămoșii săi, ai familiei mici, personale, sau ai familiei mari, oltenești, din Mica Valahie, de care este atât de mândru.

OCCIDENTUL ȘI ORIENTUL, DE LA DICTATURA IDEOLOGIEI, LA DICTATURA DEMAGOGIEI, IPOCRIZIEI, URII șI INTOLERANȚEI ÎN SOCIETATEA POST-MODERNĂ

Gl.Bg.(r) Gheorghe DRAGOMIR
Președinte ***Centrul de Etică și Strategii (CES)***

Motto: *Trecutul apasă greu în cântarul istoriei prezente și viitoare a lumii.*

Dacă până mai ieri, adică în urmă cu trei decenii, am trăit într-o Românie aflată sub dictatura ideologiei comuniste care își propunea crearea omului nou, surd și mut la realitățile cotidiene și cu iluzia unui „viitor luminos", fără a fi însă încadrat într-un spațiu de timp, iată că astăzi, trăim într-o „democrație originală" și într-un „capitalism de cumetrie", cu un trecut obsesiv, un prezent confuz și tensionat și cu un viitor aflat sub amenințarea fiarei neîmblânzite – Inteligența Artificială – care tinde să preia controlul societății post-moderne, atât în România, dar și la nivel planetar.

Rămășițele „atavice" de comportament uman din acea perioadă: delațiunea, trădarea, disimularea personalității, viclenia, fățărnicia, pe care le-am fi dorit arse pe „rugul" nemiloasei „inchiziții" declanșată de evenimentele sângeroase din decembrie 1989 și de mineriadele ce i-au urmat, care și-au potolit setea de sânge prin martiriul unor suflete neprihănite, răbufnesc azi și domină societatea românească cu intensitatea unui tsunami devastator.

Un distins publicist, doctor în teologie, Stelian Gomboș, într-un articol intitulat sugestiv: „Trădarea și delațiunea ca sport național" (5 mar. 2019), aducea în atenția cititorilor această temă făcând recurs la Vechiul și Noul Testament, subliniind că: „la poporul ales, la evrei, în vremea Vechiului Testament, trădătorii și prădătorii, alături de alți păcătoși, erau alungați, scoși din cetate și uciși cu pietre. În timpul Noului Testament, adică sub legea creștină și a Harului, Iisus Hristos îi amenda și sancționa drastic pe unii ca aceștia numindu-i năpârci, vicleni, fățarnici și ipocriți, întâlnindu-se și confruntându-se cu această maladie chiar în interiorul corpului Său apostolic prin trădarea lui Iuda și *lepădarea* de Iisus a lui Petru (s.n.). La noi, la români, popor și neam eminamente creștin, acest flagel al trădării și delațiunii a fost ca un sport național, ca o practică predilectă, exersată cu zel, din generație în generație."

Pentru a fi obiectivi, aceste porniri umane nu sunt caracteristice doar românilor, ci se regăsesc în ADN-ul omului de la creația sa, din vremea proto-strămoșilor noștri și s-au manifestat în forme și cu intensitate mai mare sau mai mică, în funcție de specificul geografic, de tradițiile, obiceiurile, credința și Karma fiecărui popor, dată de amprenta energetică a locului.

În ciuda sacrificiului Fiului lui Dumnezeu, care și-a luat asupra Sa păcatele întregii umanități, de la proto-părinți și până în era creștină, lăsând creștinismului și întregii lumi arhetipul smereniei, milosteniei, umilinței, integrității și purității morale și fizice, ce ar fi trebuit să inspire la crearea unei lumi mai bune, în cele două milenii de la așezarea Sa pe Tronul Ceresc, alături de Tatăl Său, comportamentul uman nu a reușit să se curățească de aceste tare de caracter, ci a evoluat în forme și manifestări mai subtile, în pas cu „noile tendințe" ale vremurilor.

Civilizația post-modernă se confruntă azi cu o situație paradoxală, când trădarea, delațiunea, invidia, ipocrizia, indiferența și lipsa compasiunii, au transformat omul într-un prădător nemilos, interesat doar de propria persoană și de realizarea intereselor sale indiferent de suferințele și neplăcerile ce le cauzează semenilor.

Exemplul este dat de elitele care conduc lumea și care transmit spre baza piramidei puterii „rețete de succes" care nu au legătură cu valorile etice și morale propovăduite de toate religiile, ceea ce în mod trist și dureros perturbează ecosistemul social, organizarea spirituală a societății.

Din păcate, în ultimele decenii, la nivelul organismelor cu vocație universală sau regională, politice, economice, financiare și militare, se promovează tot mai mult agresivitatea limbajului, care apoi degenerează în atacuri la persoană, șantaj emoțional prin instituirea a tot felul de sancțiuni economico-comerciale, pentru a face pe plac marilor corporații transnaționale ce impun prin forța lobby-ului propriile reguli, obligatorii pentru state și guverne. Corporațiile sunt de fapt conducătorii jocurilor geopolitice, geostrategice și geo-economice la nivel planetar, șefii de state, guverne sau parlamente, sunt doar marionetele lor, ceea ce se răsfrânge negativ asupra menținerii păcii, prosperității și înțelegerii între popoare.

Poate că aceste aprecieri sunt considerate a fi exagerate, ori lipsite de temei, însă, aruncând o privire asupra radiografiei societății omenești, remarcăm cu ușurință că umanitatea se află într-o criză profundă de încredere față de cârmuitori și politicile promovate de aceștia, în plină depresie generată de lipsa de repere și indicii că mai există o speranță de schimbare în bine la nivel global.

Toate aceste elemente și factori anunță apariția de nori negri care vor declanșa „furtuna" ce va să vină, care va avea efecte devastatoare atât asupra celui bogat, dar mai ales asupra celui sărac care s-a obișnuit să plătească, de când există lumea, factura lăcomiei, incompetenței, imposturii, ignoranței și risipei aruncată în spatele lui de către cei cărora le-a încredințat mandatul să le reprezinte interesele.

Dar, să revenim la realitățile cotidiene care ne ocupă timpul și ne afectează emoțional.

Pentru început, m-aș opri asupra unui articol extrem de interesant și obiectiv apărut în „Dilema Veche" (nr. 783 din 21-27 feb. 2019), în care se face o radiografie corectă a situației Europei și UE, exprimându-se îngrijorări justificate privind viitorul imprevizibil al acestui proiect de unificare a tuturor energiilor creatoare și resurselor, pentru asigurarea păcii, prosperității, libertății, demnității și democrației tuturor popoarelor bătrânului continent.

„Europa se îndreaptă somnolent spre pierzanie; popoarele Europei trebuie să se trezească înainte de a fi prea târziu. Dacă nu o fac, UE o va lua pe aceași cale ca URSS în 1991. Nici liderii nostri și nici cetățenii de rând nu par să înțeleagă că trăim un moment revoluționar, cu posibilități de evoluție foarte vaste și că rezultatul final este, de aceea, extrem de imprevizibil. Cei mai mulți dintre noi își închipuie că viitorul va semăna, mai mult sau mai puțin, cu prezentul, ceea ce însă nu este garantat. Am trăit o viață lungă și bogată în evenimente, și pot să spun că am fost martorul mai multor perioade pe care le-aș numi *de dezechilibru radical*. Astăzi trăim o asemenea perioadă."

Interesant că, aceste aprecieri și evaluări aparțin lui George Soros, președintele „Soros Fund", părintele spiritual și sponsor „generos" al acestor „dezechilibre radicale" care au perturbat relațiile internaționale și au creat premise favorabile realizării Noii Ordini Mondiale (NOM), care legitimează controlul corporațiilor și multinaționalelor asupra sistemului de organizare a societății umane la nivel planetar, în baza „valorilor" impuse de acestea.

Strategia adoptată de miliardarul George Soros de a finanța o puzderie de fundații și asociații la nivel planetar având drept obiectiv schimbarea ordinei lumii prin crearea de elite autohtone sub lozinca construirii „unei societăți deschise", la care să participe activ cetățenii în luarea deciziilor la nivel local și central, a atras cu ușurință tineretul tot mai frustrat de opacitatea sistemelor de guvernanță din propriile țări considerate corupte, anchilozate în legi și norme birocratice, lipsite de empatie față de problemele sărăciei, marginalizării sociale și culturale, cu care se confruntă cetățeanul de rând.

Inițial, prioritate s-a acordat țărilor din Europa de Est, ieșite din lunga noapte siberiană, unde se dorea formarea unor organisme de control ale societății civile asupra modului de guvernanță, orientând dezbaterea publică în direcția creării unui curent antisistem prin înlocuirea treptată a democrației reprezentative cu democrația participativă, în care ONG-uri și Forumuri democratice să preia din atribuțiile statului. Astfel se ajungea la o reevaluare a funcțiilor statului, rolul acestuia devenind simbolic, ceea ce s-a numit în literatura politică conceptul „statului minimal."

Ce anume a urmat se cunoaște ! Europa de Est și apoi întregul continent au fost cuprinse de frenezia acțiunilor ONG-urilor, au trecut de la retorică la manifestații stradale, de multe ori violente cu tentă anarhistă, exercitând presiuni asupra guvernelor, impunându-le modificări legislative care să vină în sprijinul revendicărilor străzii. Prin aceste manevre s-a reușit căderea unor guverne instalate în urma alegerilor democratice, dar și a unor regimuri politice care nu se manifestau suficient de obediente intereselor marilor corporații sorosiste. În România am avut parte de asemenea acțiuni în urma cărora a fost instalat un guvern tehnocrat care s-a dovedit loial stăpânilor externi, compus în marea sa majoritate de membri marcanți și lideri ai unor ONG-uri finanțate deschis de miliardarul american.

Dar, controversatul G. Soros nu s-a oprit doar la Europa de Est, ci a împins valul manifestațiilor „antisistem" spre Europa Occidentală, care a instalat la conducerea țărilor guverne populiste, de extremă stânga sau dreapta, eurosceptice și separatiste, care au zguduit din temelii ordinea constituțională din Polonia, Franța, Belgia, Italia, Spania, Ungaria, ceea ce a încurajat indirect curentul antimigrație și BREXIT-ul, afectând serios stabilitatea și coeziunea în interiorul UE.

Așa cum s-a întâmplat de-a lungul zbuciumatei evoluții a societății omenești, când în numele lui Dumnezeu s-au declanșat războaie și conflicte sângeroase, astăzi în numele democrației și statului de drept, a luptei împotriva corupției, s-a impus o nouă dictatură, a unei minorități violente și bine organizată care se opune oricărei forme de organizare socială (instituții de stat, parlament, partide politice etc.)

Este perioada afirmării generației „fulgilor de nea", a tinerilor care au acumulat frustrări și nemulțumiri generate de politicile sectoriale promovate de guverne, de lipsa locurilor de muncă și de speranță într-un viitor predictibil, reziduuri ale unui capitalism corporatist care a adâncit inegalitățile sociale și profesionale, a creat un conflict artificial între generații, au dus la o negare a trecutului și la o ștergere treptată a identității culturale și spirituale a popoarelor europene. Din păcate, acest curent înglobează un amalgam de ideologii extremiste, de la neomarxism, anarhism, trecând prin fundamentalismul laic și religios.

Trăim în epoca extremismului și confruntării, care s-a propagat ca un virus asupra întregii planete, având drept cauze profunde în sărăcia tot mai cruntă și disperată a milioanelor de oameni, de efectele dezastruoase ale schimbărilor climatice generate de iresponsabilitatea unor guverne și corporații interesate de a exploata resursele naturale ale planetei fără protejarea mediului, apariția și extinderea cu rapiditate a unor pandemii care afectează viața oamenilor, faunei și florei planetei. Toate aceste semne sunt senzori de avertizare că civilizația umană se afla la o nouă cruce a destinului când trebuie să hotărască calea de urmat. Se pare că pământul nu mai suportă să fie desfigurat de lăcomia și inconștiența oamenilor și ne transmite prin intermediul calamităților naturale că s-a depășit linia roșie, că nu ne „mai rabdă".

Vorbind despre înlocuirea dictaturii ideologiei cu cea a dictaturii unei elite conducătoare ipocrită, plină de ură, dispreț și arogantă față de omul de rând, nu putem să nu reamintim aici, comportamentul rasist, xenofob, islamofob și antimigrație, al actualului ocupant al fotoliului de la Casa Albă, atât în relația cu oponenții politici, dar și cu proprii colaboratori, ori a narcisistului Boris Johnson, premierul britanic, considerat a fi „Trump britanic", la ipocrizia și demagogia președintelui francez care se visează conducătorul Europei, a cancelarului german și a majorității elitelor europene care au condus sau care vor conduce destinele popoarelor europene și nu numai, avem imaginea tragico-comică a „icoanelor" la care trebuie să se închine națiunile și politicienii Europei Centrale și de Est.

Elitele politice din România, fie ele președinți, premieri, parlamentari, miniștri și-au „însușit" rapid codul de etică și integritate adoptat de către occidentali, devenind alter ego al acestora, bineînțeles la o scară mai mică, dar cu un dispreț și o aroganță față de cetățeni care depășesc cu mult „mentorii".

Din păcate, liderii unor formațiuni politice care se identifică cu nouă generație de tineri intrați în luptă politică, în loc să afișeze în fața cetățenilor un comportament plin de altruism și devoțiune în slujba cetățeanului și pentru apărarea intereselor naționale, dezamăgesc prin metehnele, năravurile, lipsa de responsabilitate și discurs demagogic și extremist, caracteristic politicienilor care s-au perindat în ultimele trei decenii la cârma țării, promovând în funcții și demnități politice și publice personaje care nu au nici o legătură cu etica și morala și cu atât mai puțin cu meritocrația.

Sperăm că această nouă generație să facă un altfel de politică, impunând conceptul de „ecologie politică și socială", care să creeze premisele reconstruirii României, în respectul tradițiilor, istoriei, culturii și credinței străbune, curățând societatea de zgură care a acoperit în ultimele decenii, lumina speranței și încrederii într-un viitor mai bun, într-o societate democratică cu instituții care respectă cetățeanul și în care omul să aibă încredere că este aparat de abuzurile, birocrația și corupția de tot felul.

Este vorba de fapt ca acest popor să-și recapete demnitatea și respectul de sine, care privește și pășește cu încredere în noua civilizație care se construiește sub ochii noștri și poate fi denumită civilizația post-umană, în care omul capătă noi cunoștințe din Pomul Vieții și al Cunoașterii, contopindu-se treptat cu Inteligența Artificială dăruită omului mileniului trei de către Marele Creator pentru a-și schimba modul de gândire asupra lumii și pentru îmbunătățirea modului de viață, renunțând treptat la a raporta totul la acumulări materiale, risipă, consumism excesiv, pentru a îmbrățișa valorile spirituale, etice și morale, în armonie cu sine, cu semeni și Creația Divină.

Gustul dulce-amar al libertății și democrației.

Este timpul renunțării la teatrul absurd care ne-a fost livrat în ultimele trei decenii de către domnii și doamnele politicieni care s-au jucat cu încrederea și buna credință a cetățenilor ! Este timpul schimbării !

Au fost de ajuns trei decenii de căutare a firului Ariadnei care să ne scoată din întunericul labirintului tranziției nesfârșite.

Este timpul să ne bucurăm de lumina binefăcătoare a libertății care este un drept natural, alături de dreptul la viață demnă și la prosperitate spirituală !

Este timpul să ne păstrăm și să păzim cu vigilență matricea spirituală hărăzită de Marele creator poporului român, cea care ne-a asigurat supraviețuirea de-a lungul mileniilor pe acest pământ binecuvântat, pentru că războaiele viitorului vor ataca securitatea spirituală a popoarelor, credința în valorile perene: libertatea, demnitatea, omenia, cumpătarea, buna cuviință, smerenia.

Să nu uităm că domnul nostru Iisus Hristos ne-a oferit prin jertfa Sa arhetipul smereniei, umilinței, spălând picioarele discipolilor Săi și pe cele ale ucenicului trădător, pentru a arăta omenirii că cei care și-au asumat rolul de a fi lideri, conducători, trebuie să înțeleagă că rostul lor este să slujească cu umilință, nu cu aroganță supușii lor.

Sper că acest mesaj să fie înțeles de actualii și viitorii conducători ai poporului român, care încă de la început să refuze să poarte măștile fățărniciei, duplicității, aroganței, intoleranței și să-și îmbrățișeze cu o privire blândă și luminoasă poporul aflat la baza piramidei puterii, pentru că pe el se construiește arhitectura instituțională a societății, pentru că din rândul său apar geniile și conducătorii iubitori de glia străbună.

Îți doresc drag popor român drum drept spre lumina călăuzitoare a Adevărului Suprem, domnul nostru Iisus Hristos !

Este important pentru oamenii de stat și pentru politicienii români să înțeleagă că, pentru a fi adevărați lideri care să conducă destinele poporului, nu este suficient să aibă doar hărți mentale bune cum trebuie făcute lucrurile, ci și un nivel ridicat de smerenie și să aleagă drumul spre servitute.

Note dintr-o călătorie în Basarabia

Luminița Cornea

Unde mergeți ? O întrebare obișnuită, de rutină, pe care o auzi la punctele vamale de pe malurile Prutului, atunci când se intră în România sau se trece în Republica Moldova. Răspunsuri: la studii, la prieteni, la rude, la un eveniment cultural, la un festival etc. De ce un astfel de răspuns ? Ce-i interesează ? Mult mai concludent este răspunsul pe care-l dă românul basarabean care ne-a invitat la masă, în familia lui, de dragul românilor, în chiar prima zi de an bisericesc.

Merg în ȚARĂ ! Fiecare sunet al cuvântului ȚARĂ este intonat apăsat, hotărât, fără nicio urmă de îndoială, de nesiguranță. Merge în ȚARĂ, adică merge în ȚARA care este și a lui, indiferent dacă se află dincolo sau dincoace de Prut. Este o inimă românească ce fierbe în Basarabia. Numai una ? !

Și noi, la graniță, după ce am trecut Prutul, am fost întrebați: *Unde mergeți ?* Întrebarea presupunea mai multe detalii: în ce loc ?, în ce scop ?, pentru ce ?... Și răspunsul nostru ar fi putut fi tot: în ȚARĂ ! Din păcate, am răspuns concret unde mergem.

Am ajuns și noi în ȚARA de dincolo de Prut, în Basarabia cea înlăcrimată. Cele patru persoane aflate într-un autoturism confortabil admirăm șoseaua bună dintre Leușeni și Chișinău, admirăm mulțimea de nuci de pe margine, ne închinăm când trecem prin dreptul troițelor, care în Basarabia sunt numite *Răstigniri*. Vremea este admirabilă și se îndreptăm cu bucurie, deocamdată spre Onițcani, unde avem primul popas de noapte, la Slobozia-Dușca. Obiectivul nostru: *Salonul Internațional de Carte Bookfest*, Chișinău, 2019, unde sâmbătă, 31 august, chiar de *Ziua Limbii Române*, la ora 16, am participat la lansarea volumului: Romulus Cioflec, *Pe urmele Basarabiei*, ediție îngrijită, studiu introductiv, cronologie, note și comentarii, iconografie de Luminița Cornea, Editura Știința, Chișinău, 2019. Volumul apare în colecția *Pagini despre Basarabia*, responsabil de ediție Mihai Papuc.

La standul *Editurii Știința* am fost primită cu prietenie și cu bucurie de domnul Mihai Papuc, de directorul editurii, dl Gheorghe Prini, de doamnele prezente acolo. Am aflat că, pe lângă prezentarea mea despre volum, vor mai vorbi oameni de cultură din Chișinău: istoricul literar Vasile Malanețchi, istoricii Ion Negrei și Octavian Țicu, moderator fiind Mihai Papuc.

Atunci, la lansare, n-am spus nimic despre cronicile scrise imediat după apariția ediției I a volumului *Pe urmele Basarabiei* (1927). Cuvinte ce se cuvine a fi știute. Alexis Nour scrie prima cronică, apărută în *Convorbiri literare* (an LXI, ian.-apr. 1928, p. 345-346), apreciind faptul că volumul prezintă „icoane și momente din tragedia noastră în compania neleală a rușilor"; remarcă insistența lui Romulus Cioflec asupra perioadei de la începutul primăverii lui 1917 și până la începutul toamnei, perioada cea mai puțin cunoscută, a dibuirilor și a frământărilor sufletului moldovenesc"; evidențiază „farmecul vechiului grai moldovenesc, curat la unii, sărăcit ori învârstat cu rusisme la alții" și ilustrațiile sugestive.

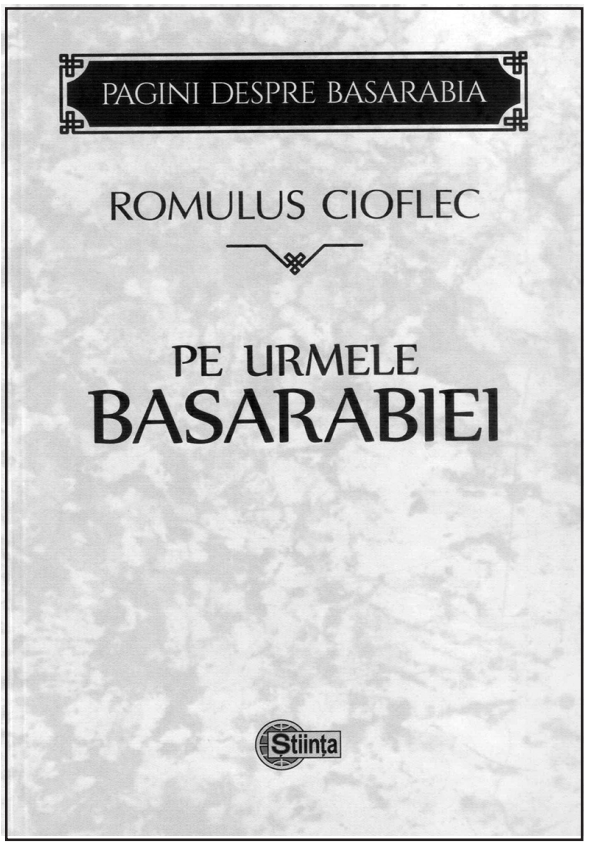
A doua cronică, scrisă de Vasile Harea, a apărut în *Viața românească* (an XX, nr 6, iunie 1928, vol. LXXIX, p. 335-337). Menționăm un scurt fragment: „în noianul de cărți și cărțulii ce apar asupra Basarabiei și în care, de cele mai multe ori, nu răsună decât flașneta patriotică învechită și falsă, o carte bună face, în adevăr, o operă românească, în primul rând, în această provincie unde e primită cu inima deschisă". După părerea cronicarului, cartea a contribuit la strângerea legăturilor sufletești dintre basarabeni și românii din celelalte provincii, la „înțelegerea sufletească reciprocă."

Public a fost neașteptat de numeros, onorând lansarea prieteni dragi din cadrul despărțămintelor Astra din Basarabia. Astriștii au venit la invitația mea, dar au venit în mod special la invitația doamnei profesor Areta Moșu, vicepreședinte Astra și președinta Despărțământului Astra „Mihail Kogălniceanu" din Iași.

Multe suflete, multe inimi românești fierb în Basarabia ! Așa era și în anii 1917-1918, așa cum evocă Romulus Cioflec în memorialul său *Pe urmele Basarabiei*. Atunci ca și acum ! Aflăm dintr-un text al scriitorului Romulus Cioflec că „oamenii cari păstrau ascuns, în sufletele lor, *focul sfânt al dragostei de moșie și de neam* s-au ridicat atunci – și de sub cenușa presărată pe sufletul nesățios, s-a ridicat atunci om după om". Sub haina atâtor „cinovnici", profesori, preoți și învățători, s-a ivit *omul*. Toți fuseseră la școala deznaționalizării, unde era preamărită Rusia și erau batjocorite popoarele ei. Puțini cunoscuseră cărți românești, deși cu seriozitate și cu deosebit tact își însușeau buchiile românești. S-au acomodat toți împrejurărilor și-au dus Basarabia, treptat-treptat, în anul 1917, apoi în 1918, spre popasul cel de pe urmă al revoluției, *Unirea*. Acești revoluționari ai Basarabiei – nu mulți, doar câteva zeci de români cunoscători ai culturii lor naționale, au știut să se ridice la înălțimea momentului istoric. Foarte bine evidențiat momentul de Romulus Cioflec.

Pantelimon Halippa, Nicolae Alexandri, P. Gore, V. Harea, Simeon Murafa, V. Hodorogea, Alexei Mateevici și mulți alții s-au bucurat când li s-au alăturat profesorii ardeleni (Onisifor Ghibu, Romulus Cioflec) și bucovineni (O. Țopa). Toți aveau armele culturii naționale românești. Anul 1917 a fost un „an de înfrigurare și de luptă", cum scria Romulus Cioflec, când multe nume se vor înscrie în *cartea de aur a Basarabiei*. Unii „adormiți atunci când steaua noastră începea să strălucească, precum Al. Mateevici, Murafa, Hodorogea, însă multe vor rămânea necunoscute – „sute și mii de necunoscuți – oastea revoluționarilor din Basarabia – cari au făcut pentru țara lor cel mai mare bine pe care înțelegeau ei să-l facă: *datoria*." (Romulus Cioflec, *Cartea de aur*, în *Sfatul Țării*, Chișinău, anul I, nr. 12, p. 2, 21.04.1918; s.v. 8.04.1918).

Omul care s-a înălțat atunci în spiritul datoriei a fost unul cu totul deosebit: părintele Dionisie Erhan, stareț al mânăstirii Suruceni, care s-a simțit imediat atașat de românii din Ardeal, Romulus Cioflec (1882-1955) și Onisifor Ghibu (1883-1972): „Așa am făcut noi prietenie, din cea dintâi clipă și fără rezerve, cu părintele stareț al mânăstirii Suruceni, Dionisie Erhan"; „Cum a aflat de *români*, singur i-a căutat, s-a făcut cunoscut cu ei și vorbește așa ca și când de-acum treaba moldovenească nu se mai poate pune la cale fără ei... Deși scrie la *Cuvânt moldovenesc*, în

politica activă nu ia parte, însă toți părinții la Suruceni știu de mult carte românească cu buchii latinești, iar starețul, de multe ori venind la Chișinău, lasă câteva sute de ruble din rodul vestitelor vii, pentru cauza oropsiților moldoveni" (*Pe urmele Basarabiei*, p. 78).

În timpul lansării de la *Bookfest* Chișinău, am observat printre participanți doi preoți. I-am cunoscut, mai apoi, datorită cercetătoarei Maria Isaev: părintele arhimandrit Porfirie Dobre, stareț al mânăstirii Sireți, care – surpriză: m-am bucurat să aflu că își are originea în orașul meu natal, Giurgiu; celălalt preot, arhimandritul Natanael Prisecaru, cu baștina într-un sat tocmai de lângă Cetatea Albă, în istorica noastră Basarabie. Ce distanțe ! Mare-i lumea Ta, Doamne ! Cu părintele stareț, am vorbit puțin despre Giurgiu, i-am oferit, printre alte cărți, revista de cultură *Sud* care apare în județul Giurgiu. I-am văzut ochii bucurându-se. Ne-a invitat la mânăstirea Sireți. I-am prezentat prietenii cu care eram: prof. Areta Moșu din Iași, familia Maria și Valentin Lupoian din Sf. Gheorghe, Covasna. Când a auzit că nu aveam sigură cazarea pentru noaptea următoare, chiar ne-a rugat să înnoptăm la Sireți, ceea ce s-a întâmplat, doar că am fost cazați la schitul „Sfânta Ecaterina", aparținător mânăstirii Sireți.

Altă surpriză mai deosebită: părintele stareț aflase de volumul lui Romulus Cioflec (de aceea și venise la lansare), în care scriitorul născut în Araciul Covasnei îl evocă cu mare drag pe Dionisie Erhan, stareț, pe vremea aceea, la Suruceni.

Suruceni ! ? Da, mi-am amintit de o imagine generală (foto) a acestei mânăstiri ce se află în ediția I (1927) a volumului *Pe urmele Basarabiei*. Extraordinar ! Dumnezeu rânduiește totul, după cum vom vedea în continuare !

Pe înserate, grupul nostru a ajuns la Sireți, unde am regăsit-o și pe cercetătoarea Maria Isaev. După o gustare cu pește (desigur, nu era de Dunăre), citesc pentru cei prezenți, la sugestia Mariei Isaev, fragmentul în care este înfățișat părintele Dionisie Erhan în volumul *Pe urmele Basarabiei* de Romulus Cioflec. De ce acest fragment ? ! Aveam să aflu imediat, când părintele stareț propune să mergem la mânăstirea Suruceni, acum seara. A doua zi, noi plecam de dimineață.

Astăzi, Suruceni este mânăstire de maici. În 1917, era de călugări. Îmi amintesc textul memorialistic al lui Romulus Cioflec – într-o zi de sfârșit de august, Andrei Hodorogea a invitat la via sa din apropierea Chișinăului pe „lectorii români" (din România), „o atenție din parte-i pentru munca săvârșită de noi în slujba Basarabiei" (se încheiaseră cursurile pentru învățători). Petrecerea lor s-a încheiat cu o zguduitoare dramă, fiind măcelăriți doi dintre cei mai buni fii ai Basarabiei: Simeon Murafa și Andrei Hodorogea. Este finalul cărții memorialistice a lui Cioflec.

Cum au scăpat ceilalți invitați din măcelul pus la cale de bandiții bolșevici ? Prin fugă, fiecare cum a putut. Romulus Cioflec a luat-o „întins pe drumul Hâncești lor. Umbrele înserării, ce tainic prind să se închege, se tot adună din adăposturi și vin să inunde câmpul, crescând singurătatea neliniștitoarei pustietăți..." Mai trecuse prin acele locuri în urmă cu doar cinci zile, „când arhimandritul Dionisie Erhan ținuse să-i aibă pe lectori." Îmi aduc aminte perfect textul. Profesorul și scriitorul Romulus Cioflec, cu frica-n sân, se îndreaptă pe o cale scurtată spre Suruceni „cărare drept peste culmea dealului, pe lângă copacul ce se schițează singuratic în amurg." Curând vede luna ce „se saltă plină și mare sosită din urmă, peste linia zării..." (p. 153)

Gata. Toți am acceptat, șapte persoane, patru din România, părintele stareț, părintele arhimandrit Natanael-șofer, și Maria Isaev. Plecăm la mânăstirea Suruceni, cam când se însera. Asemenea lui Romulus Cioflec. Urma marea surpriză.

Ajungem, pe la ora opt și ceva din noapte, în fața unei porți masive, încadrată într-un solid cadru de zid. Poarta este deschisă. Romulus Cioflec ajunsese pe la „zece din noapte" și a bătut „în poarta greu zăvorâtă a mânăstirii." Târziu, cineva îi răspunde și apoi din cealaltă parte a porții se aude glasul starețului Dionisie care-l „recunoaște după glas" pe profesorul Romulus Cioflec. În arhondaric, era atunci un fel de sfat de taină cu vizitatori importanți, Ștefan Ciobanu, Vasile Harea, Teodor Neaga.

Părintele stareț Porfirie ne conduce prin poarta deschisă (tot masivă; am convingerea că este aceeași) pe o alee de arbori bătrâni, sigur, gândesc eu, de pe vremea starețului Dionisie. Ne oprim într-un loc unde, prin semiobscuritate, zărim zidurile vechi în reconsolidare ale vechii biserici. Ne spune părintele stareț că, urmare a lucrărilor de consolidare, lângă zidul altarului sau în subsolul bisericii au fost descoperite morminte. Între acestea, mormântul lui Dionisie Erhan. Bucurie !

Urmează surpriza, pentru noi, extraordinară. Cu acel prilej, în vara anului trecut, chiar părintele Porfirie a scos la lumină trupul neputrezit, adică nestricat de vreme, răspândind bună mireasmă și bucurie duhovnicească tuturor, al starețului și apoi ierarhului Dionisie Erhan, vrednic slujitor al lui Dumnezeu. Au urmat demersuri pentru canonizare. Astfel, în 25 octombrie 2018, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a trecut în rândul Sfinților pe Sfântul Ierarh Dionisie, Episcopul Cetății Albe-Ismail, cu zi de pomenire 17 septembrie. În 1918, starețul Dionisie a devenit episcop vicar la Arhiepiscopia Chișinăului, în timpul mitropolitului Gurie, iar din 1932, episcop de Cetatea Albă-Ismail, după trecerea la cele veșnice a episcopului Justinian Teculescu – altă surpriză pentru mine care am scris atât de mult despre episcopul Justinian și familia Teculescu originară din Voineștii Covasnei.

Noaptea s-a instalat de-a binelea. Curtea actualei mânăstiri „Sf. M. Mucenic Gheorghe" Suruceni este slab luminată. Totuși s-a simțit prezența noastră. Am fost întâmpinați de o măicuță, după care, la scurt timp, a apărut maica stareță Epistemia care ne-a deschis biserica nou orânduită în fostul arhondaric al vechii mânăstiri, cea de pe vremea starețului Dionisie. Interiorul pare a fi de biserică nouă, jumătate pictată (partea de sus), pictură specifică bisericilor noastre românești.

Surpriza finală: la loc de cinste, într-o raclă, se aflau spre închinare moaștele Sfântului Ierarh Dionisie, Episcopul Cetății Albe-Ismail. Ne-am închinat cu evlavie, purtându-i în suflet cuvintele-îndemn: „Să iubiți Biserica cât am iubit-o eu, iar Neamul, mai mult decât viața. Fiți păstrătorii credinței strămoșești !" M-am oprit îndelung lângă raclă, i-am privit cu pioșenie mâinile care nu-i erau acoperite cu veșminte (amintindu-mi în această privință de moaștele Sfântului Ioan Iacob Hozevitul din Țara Sfântă). Am gândit cu voce: *aceste mâini au strâns cu dragoste de frate și mâinile lui Romulus Cioflec*.

Noaptea își intrase pe deplin în drepturi la ieșirea noastră din biserica nouă a mânăstirii Suruceni. Toți eram într-o firească stare de tăcere. Liniștea mânăstirii a pus stăpânire pe sufletele noastre, ori simțeam prezența printre noi a Sfântului Ierarh Dionisie ? O stare minunată !

N-am avut răgazul de a discuta mai mult cu maica stareță, care cu bucurie ne-a dăruit iconițe cu Sfântul Ierarh Dionisie. Desigur, am fi aflat mai multe despre mânăstire, despre tradiția păstrată în legătură cu fostul stareț și ierarh, despre canonizare, despre pregătirile pentru liturghia oficiată cu ocazia primei prăznuiri a Sfântului Ierarh Dionisie, din 17 septembrie 2019, zi care se apropie cu pași repezi.

I-am mulțumit cu plecăciune părintelui arhimandrit Porfirie Dobre, starețul mânăstirii „Sf. M. Mucenic Iacov Persul" din Sireți, o mânăstire binecuvântă de Dumnezeu, unde ne-am simțit ca pe cărarea Raiului, unde se vedea și se simțea truda vrednicilor părinți care alcătuiesc obștea. Ne-am promis în gând că, poate, dacă ne rugăm, Sfântul Ierarh Dionisie ne va ajuta să ne întoarcem pe meleagurile românești ale Basarabiei, „mărgăritarul prețios al țării", cum a definit-o atât de sugestiv Mihai Eminescu. Doamne-ajută !

ETNO-LOG

Etnologie și Filologie clasică

Doana-Ruxandra Fruntelată

Abia când am devenit profesoară mi-am dat seama cât de ușor și de frumos e să fii elev și să înveți tu în loc să-i înveți pe alții: stai în bancă și-i asculți pe oamenii mari și răbdători din fața ta și ți se deschid tot felul de drumuri nebănuite și împarți bucuria de a afla lucruri noi cu o comunitate școlărească unită de emoția unor abstracțiuni precum o integrală de analiză matematică ori un vers cristalin din creația lui Nichita Stănescu.

Îmi pare rău de unii tineri din zilele noastre, ajunși pe băncile facultăților fără să fi trăit această senzație că fiecare lecție te clădește pe dinăuntru și te face apt de zbor. Ei au impresia că știu totul dinainte, iar ceea ce nu știu nu este important, pentru că, oricum, pot afla citind sau ascultând ecranul telefonului magic de care nu se despart nicio clipă. Dacă-i privești în ochi, vezi parcă același ecran, pe care plutesc în derivă cuvinte, umbre de gânduri și imagini suprapuse. Ei nu au cunoscut niciodată bucuria de a desluși o tiradă citită din Shakespeare „în original", de a vizualiza mental unde se află o insulă pe glob doar auzindu-i numele exotic sau de a desena construcția auxiliară care rezolvă problema de geometrie de la teză cu zece minute înainte de a se suna.

Școala nu este un registru în care contabilizăm meschin notele, punctele, contestațiile și vinovățiile și din care rezultă că profesorii sunt corupți și incompetenți iar elevii și studenții lor neînțeleși devin inevitabil niște cetățeni analfabeți funcțional. Școala este entuziasm și aspirație și creștere, așa cum mărturisește experiența despre care voi scrie în aceste rânduri.

Am primit cu mare bucurie, ca pe un cadou nesperat de frumos pentru sfârșitul verii, invitația de a participa la a doua ediție a Școlii de vară de limba greacă veche, în perioada 26-30 august, 2019, la Muzeul Național de Istorie a României din București.

Îmi îndrept gândurile, cu admirație și recunoștință, către profesorii care au făcut posibil acest adevărat festin intelectual: doamna conferențiar universitar dr. Maria-Luiza Oancea, de la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București (inițiatoarea și coordonatoarea Școlii), domnul profesor universitar dr. Alexandru Barnea de la Facultatea de Istorie a Universității din București, doamna muzeograf dr. Andreea Ștefan de la Muzeul Național de Istorie a României și doamna expert dr. Ana-Maria Răducan de la Institutul de Studii Avansate pentru Cultura și Civilizația Levantului.

În numai câteva zile, pe durata Școlii, în amfiteatrul „Mihai Viteazul" al Muzeului Național de Istorie a României, ne-am (re)întâlnit cu subiecte clasice de mare frumusețe și actualitate, precum: scutul cosmogonic al lui Ahile, meșterit (măiestrit) de zeul Hefaistos în „sălașul lui înstelat"; întemnițarea copiilor Gaiei în pântecul mamei lor, săvârșită chiar de divinul lor tată, Ouranos, într-o încercare de a „inventa" moartea pentru niște odrasle nemuritoare și în stilul poetic „de mijloc" al lui Hesiod; problema potrivirii între vorbe și fapte sau a găsirii cuvintelor adecvate pentru a-i elogia pe eroii căzuți în luptă, formulată cu profunzimea retorică a lui Thucydide; compararea educației „pentru virtute" cu aceea pentru dobândirea unor abilități practice, în încercarea filosofică a lui Platon de a găsi forma de învățătură cea mai potrivită pentru tineri; noțiuni introductive de epigrafie greacă, aplicate în *Lapidarium*-ul muzeului pe o inscripție greco-latină de sec. V-VI de la Adamclisi; dimensiunea religioasă, simbolică și interculturală a *Cântării Cântărilor* și trăsăturile limbii grecești *koiné* utilizate în traducerea din aramaică a Noului Testament.

Îmi place enorm Filologia clasică și mă gândesc la cei trei ani în care am studiat-o la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București ca la cea mai frumoasă perioadă din viața mea. Îmi place pentru că te introduce în miezul problemelor umaniste (și umane) și pentru că se leagă de toate valorile noastre europene, de la inegalabilul, „adevăratul" Homer la lumea elenistică și la Bizanțul devenit Constantinopol, leagănul creștinătății ortodoxe, în care s-au împletit tradiția Apusului și a Răsăritului. Altfel spus, îmi place Filologia clasică pentru că, atunci când te apropii de ea, simți, cum spune Eminescu într-un manuscris, că „eternitatea, cu fața ei cea serioasă, te privește din orișice lucru".

În același timp, pentru un etnolog deja format, cum eram eu atunci când am început să studiez serios Filologia clasică, afinitățile dintre aceasta și Etnologie sunt uimitoare.

Ca și în cazul etnologului, care-și constituie documentele captând semnele din fluviul oralității și codificându-le pentru cultura scrisului, filologii clasiciști lucrează cu surse mediate, exceptând inscripțiile, care, într-adevăr, datează din Antichitate. În celebrele epoci clasice (având ca jaloane Grecia lui Pericle din sec. V î.Hr. și Roma lui Augustus din sec. I î.Hr.), dar și mai înainte și după aceea, scriitorii trăiau într-o lume a oralității, își dictau operele unor scribi care le așterneau pe papirusuri sau, ulterior, pe suporturi din pergament ori chiar din pânză de in. Copiate mai departe, cu parcimonie, pentru că papirusul era rar și scump, operele lui Cato sau Sofocle au ajuns la noi sub forma unor documente construite de filologi prin compararea tuturor variantelor existente și stabilirea textului celui mai apropiat de creația dictată de autor. Cam cum se întâmplă și în etnologie, când propui un tip al unei creații poetice folclorice ținând cont de toate variantele înregistrate pe teren și păstrate în arhive și/sau publicate.

Explorarea universului marilor tragici ne confruntă cu ritualitatea și legăturile de familie, două subiecte de literatură și cultură clasică, dar și de etnologie. Citind *Bacantele* lui Euripide, am descoperit cu uimire elemente de conținut și simbolice pe care le întâlnisem și în obiceiul popular de primăvară al *Lăzărelului*, descris de Simion Florea Marian la finalul secolului al XIX-lea, dar, fără îndoială, mult mai vechi, după reminiscențele sale dionisiace.

Din *Istoriile* lui Herodot, ca și din multe alte scrieri antice, aflăm detalii etnografice neprețuite despre popoare vechi, precum acela al geților de la sud de Dunăre. Iată, de exemplu, cum arată prima traducere românească a fragmentului 93 din cartea a IV-a a *Istoriilor* lui Herodot: „Și, până agiunge la Dunăre, [Darius] întâi supusă pre Gheti, cei ce zic că sânt făr' de moarte; pentru că alalți Thrachi s'au dat toți fără de război supt ascultarea lui Darie; iar aceștiia, stând înprotivă, căzură la robie, fiind dintru toți Thrachii mai drepți și mai viteji". Această traducere a fost găsită de Nicolae Iorga în mânăstirea Coșula, din județul Botoșani. Este un manuscris de la 1645, cu autor necunoscut, ce ar putea fi, în opinia lui Iorga, Eustratie logofătul, traducătorul din limba greacă al domnitorului Vasile Lupu. Originalul s-a pierdut, dar conținutul s-a păstrat într-o copie de la 1816, făcută de un anume Ion pentru Vasile Pogor.

Apoi, să nu uităm că problema oralității homerice a fost abordată de Parry și Lord la modul etnologic: impresionat de numărul mare de epitete diferite din *Iliada* și *Odiseea,* adaptate perfect pentru a împlini măsura hexametrilor dactilici, profesorul Milman Parry a emis ipoteza că acestea nu puteau fi creația unui singur autor, ci produsul unei formularități specifice creației orale; ulterior, cu ajutorul discipolului lui, Albert Lord, Parry și-a verificat teoria cercetând pe teren eposul folcloric din repertoriul guslarilor sârbi ai anilor 1933-1935.

Etnologia și Filologia clasică sunt două științe fascinante, ce se luminează reciproc.

80 de ani de la izbucnirea celui de al Doilea Război Mondial

Constantin Bărbuță

Recent, guvernul de la Moscova a hotărât să aducă la cunoștința opiniei publice, prin desecretizare, conținutul unui celebru și odios pact politic, respectiv înțelegerea secretă dintre Germania hitleristă și URSS, parafată în urmă cu opt decenii (23 august 1939) de miniștrii de externe Joachim von Ribbentrop (1893-1946) și Veaceslav Molotov (1890-1986) privind sferele de interese ale celor două state în Europa de Est, ale cărei consecințe s-au dovedit nefaste pentru milioane de oameni din acest spațiu și nu numai.

Dezastrul ce va afecta grav omenirea s-a declanșat la 1 septembrie 1939 când Germania hitleristă, pretextând un atac polonez asupra postului de radio Gleiwitz, în realitate o înscenare a serviciilor secrete, a trecut la aplicarea Planului Alb, de ocupare a Poloniei, față de care nutrea pretenții teritoriale istorice, printr-o invazie armată disproporționată numeric și tehnic – aviație, tancuri, artilerie, căreia armata poloneză nu i-a putut rezista decât trei săptămâni.

Deși la trei zile după atacul banditesc, marcând începutul celei mai mari conflagrații din istorie, Anglia și Franța au declarat război Germaniei, cele două state nu și-au îndeplinit obligațiile militare asumate, menținând inactive peste 100 divizii în fața a numai 23 germane. aceasta fiind una din cauzele înfrângerii rapide a Poloniei, fapt recunscut de beneralul Alfred Jodl, șeful de stat major al armatei germane.

Atitudinea României în primele zile de război a fost una preventivă și de solidaritate, în respectul regulilor neitralității, elocvente fiind permisiunea pentru tranzitul către Occident a tezaurului polonez, circa 82,4 tone, precum și sprijinul acordat refugiaților polonezi, membri ai guvernului, militari și civili, în total circa 100.000 de persoane.

O liniște relativă – „războiul ciudat" – s-a instalat pe frontul din vestul Europei după campania din Polonia, beligeranții pregătind confruntările viitoare, în timp ce URSS a atacat Finlanda, obținând prin Tratatul din martie 1940 teritoriu în Karelia, în vara aceluiași an încorporând și țările baltice, Basarabia și Bucovina de Nord, printr-un ultimatum acceptat de guvernul român, căruia Germania și Italia îi vor impune cedarea nordului Transilvaniei către Ungaria prin Dictatul de la Viena (30 august 1940).

Aceasta evoluție periculoasă a determinat preluarea puterii de catre generalul Ion Antonescu, abdicarea regelui Carol al II-lea în favoarea fiului său, Mihai, în vârstă de 19 ani și instaurarea unui regim de dictatură militară în România.

În vara anului 1940 ofensiva masinii de război hitleriste s-a dovedit de nestăvilit, Danemarca a fost ocupată în câteva zile, desantul aerian a funcționat formidabil în asaltul aerodromului din Oslo în ciuda ajutorului acordat de un corp expediționar anglo-francez, 137 de divizii, 2800 de tancuri și peste 4000 de avioane au fost mobilizate pe direcția Olanda, Belgia și, desigur, Franța, dușmanul secular. Ofensiva generalizată a început la 10 mai 1940, orașul Haga a capitulat fără luptă după numai cinci zile, urmat de Bruxelles două zile mai târziu, forțele aliate retrăgându-se spre portul Dunkerque, la Canalul Mânecii, 337.000 de oameni (din care 112.000 francezi) fiind evacuați într-o saptămână prin indecizia lui Hitler care credea că va putea negocia o înțelegere cu Anglia. Ofensiva germană a atins punctul culminant la 14 iunie 1940, când Parisul, părăsit de guvernul francez și declarat „oraș deschis" a fost ocupat, fără luptă de trupele germane, actul umilitor al capitulării Franței fiind semnat la 22 iunie în pădurea Compiegne, în același vagon în care la 11 noiembrie 1919 Germania semnase propria capitulare.

Anul 1941 va fi marcat de evenimente cu impact profund în desfășurarea războiului, se modifică strategii și tactici, se dau lovituri ce se vor decisive, se apelează la arme noi, îndeosebi submarine, tancuri, aviație.

Nereușind să invadeze Anglia – planul Leul de Mare – în urma unor bombardamente necruțătoare, la 22 iunie 1941 Germania și aliații săi, inclusiv România, ataca prin surprindere URSS, încălcând tratatul de neagresiune semnat cu doi ani în urmă.

Concomitent, în Extremul Orient atacarea de către Japonia la 7 decembrie 1941 a flotei americane la Pearl Harbour, Hawai, a determinat intrarea SUA în război, astfel că raportul de forțe începe să se schimbe în favoarea coaliției antifasciste, angajată în lupte pe toate continentele și oceanele. Pe frontul sovieto-german, în vara anului 1942 ofensiva germană și-a fixat ca țintă strategică zona petrolieră Caucaz, unde apelând la forțe impresionante în oameni și tehnică de luptă a reușit să pătrundă în Stalingrad fără a-l cuceri deoarece contraofensiva sovietică a produs armatei germane o înfrângere zdrobitoare (800.000 morți și răniți), obligându-l pe generalul von Paulus să se predea.

În desfășurarea războiului mondial anul 1943 a fost unul de cotitură. Pe frontul de est germanii au fost înfrânți în bătălia tancurilor de la Kursk (Operațiunea Citadela), înfrânt, generalul Romell a fost nevoit să părăsească Africa de Nord, Italia va ieși din coaliția tripartită după înlocuirea lui Mussolini din fruntea guvernului prin mareșalul Badoglio, iar în Pacific forțele americane produc japonezilor înfrângeri pe uscat și pe apă.

În noiembrie 1943 șefii de stat ai coaliției antihitleriste, Roosvelt, Churchil și Stalin au discutat la Teheran despre deschiderea unui nou front în Europa, Planul Overlord și prefigurarea unor măsuri de tragere la răspundere a hitleriștilor pentru atrocitățile comise, fiind semnalate și primele tatonări de ieșire din război a țărilor satelite Germaniei, între care și România.

La începutul anului 1944, Germania hitleristă dispunea încă de importante resurse materiale pentru ducerea războiului, având sub control o mare parte a teritoriului Europei, industria producând anual circa 25.000 avioane, zeci de mii de tancuri și tunuri, alte categorii de armament, numărul soldaților apropiindu-se de cinci milioane.

Din punct de vedere militar. operațiunile, pe toate fronturile sunt hotărâtoare, în est ofensiva sovietică se desfășoară cu succes, de la Golful Finic până la Marea Neagră, ajungând în aprilie la granița României, mareșalul Antonescu refuzând propunerea de armistițiu.

După o pregătire care a necesitat eforturi materiale și umane colosale, dar și păstrarea unui secret total, la 6 iunie 1944, în Normandia – Franța, a fost declanșată Operația Overlord, cea mai mare debarcare din istorie, prin care aliații au deschis al doilea front în Europa, menit să accelereze înfrângerea Germaniei hitleriste, tot mai evidentă prin eliberarea în lunile următoare a țărilor ocupate în vestul Europei, în Balcani și în est, concomitent cu victorii ameriacne în Pacific.

În februarie 1945, la Ialta, în Crimeea, a avut loc o conferință la care aliații au stabilit regimul Germaniei înfrânte, reparațiile de război, constituirea ONU, măsuri pentru înfrângerea Japoniei în perspectiva sfârșitului apropiat al războiului.

În iarna și primăvara anului 1945, forțele americano-anglo-franceze în vest și cele sovietice în est bombardează necruțător obiective militare și orașe germane, inclusiv Berlinul, unde Hitler s-a sinucis la 30 aprilie, după ce, cu putin înainte își oficiase căsătoria cu Eva Braun.

În noaptea de 8 spre 9 mai 1945, la Berlin s-a semnat actul de capitulare necondiționată a Germaniei, urmat de cel similar al Japoniei (2 septembrie), prin care, după șase ani de lupte, jertfe, distrugeri și suferințe incomensurabile se punea capăt celui de-al Doilea Război Mondial, cea mai mare conflagrație din istorie.

Valențele unui motiv citadin la Victoria Milescu

Elisabeta Bogățan

Noul volum de poezie *Strada Lăcustei*, apărut la Editura eLiteratura, București, 2017, confirmă talentul și maturitatea artistică a Victoriei Milescu. Înaltul prestigiu al poeziei sale este subliniat și de cele trei premii atribuite în 2018 acestui volum de poezie: Trofeul „Cerurile Oltului", Râmnicu Vâlcea, Premiul Național de Poezie „Vasile Voiculescu", Pârscov, Premiul Uniunii Scriitorilor, Filiala Poezie București, premiu care a purtat numele „Mariana Marin".

Poezia care deschide volumul, „Vaya con Dios" prezintă, într-un fel, „patternul", structurarea specifică a materialului poetic la Victoria Milescu. Demersul poetei este, în general, unul ontologic: mizând pe cele două accepții principale ale termenului de ontologie, aceea de a studia trăsăturile cele mai generale ale existenței și aceea de a căuta esențele și principiile ultime ale lucrurilor, poeta pare a decupa felii din existență, pe care le trece apoi prin filtrul intuiției și sensibilității poetice, pentru a le revela sensurile și principiile ascunse, în general, ochiului profan. „Merg pe o stradă mută/ nu știu ce nume are, ce vârstă/ nici ale cui sunt casele înalte/ cu frontoane, capiteluri, coloane/ înnegrite de vremuri" spune poeta. Lipsa oricărui determinant al ***străzii***, lipsa localizării în timp și spațiu, dă un grad de generalizare maxim, face posibilă irumperea sensurilor subterane: acela de ***cale*,** (cu ideea de direcționare spre o ieșire), cu îngrădirile mărginașe, aici clădirile aflate de-o parte și de alta; acela de ***drum***, în spațiu și în timp, drum care poartă amprentele trecerii, ale micilor istorii umane; Uneori, câte-o trimitere la un spațiu ontologic mai larg devine explicită: „moara veche ce măcina făină de stele". Aglomerări de amănunte par a avea funcția de a încărca „strada" de real, dar sensurile subterane pulverizează acest efort.

Motivul străzii se dovedește recurent la Victoria Milescu. De altfel, pare firesc într-o poezie puternic citadină. În „*Pe străzile dosnice*" poate fi vorba de strada copilăriei sau pot fi străzi citadine cu tulburătoare răutăți reflectate în gesturi de copii sau imagini ale bătrâneții neputincioase, deci tot lunecări pe felii de timp. În „*Orașul meu*", „străzile tocite până la transparență" poartă de asemenea pecetea măruntelor istorii care au marcat trecerea timpului, un timp în care poeta vede imaginea „orașului scufundându-se lent...". Cum poeta vede spirala timpului descendentă și încărcată de mizerii omenești, ea are nostalgia acelui *illo tempore*, a acelui pur timp al începuturilor, purtând în el toate posibilitățile și toate speranțele, transmisă explicit în titlul unei poezii: „*In illo tempore*".

În „*Strada fericirii*" aglomerările de ființe și obiecte par a voi de asemenea să-i dea străzii greutate, stabilitate, pentru a-i opri năruirea în timp, dar aceste aglomerări sunt impure, îi murdăresc mai degrabă imaginea, de aceea poeta vorbește despre „cea mai frumoasă stradă din lume/ strada fericirii crepusculare", unde visul, frumos, e scurt: astfel „soarele apare de pretutindeni și de nicăieri/ pare că aici nu locuiesc oameni ci zei/ dintr-o curte se aud acorduri de liră", deci o imagine idilică, dar brusc „trece o furgonetă cu sirenă și megafon: atenție, atenție/ bătrânii și copiii să rămână în case/ astmaticii să folosească din plin tuburile de oxigen/ astăzi, intoxicarea este la cote maxime..." și imaginea idilică se sparge în țăndări.

Pe astfel de străzi se înaintează cu pași mărunți, în atmosfera citadină care în viziunea poetei este întotdeauna apăsătoare : „pașii tăi în urma mea/ călcându-mi umbra diformă-n picioare/ nimic nu le stă în cale/ pașilor ce cheamă alți pași ducându-mă/ la masa cu oameni triști". În aglomerarea de pași pierduți în timp, doar praful cosmic rămâne dominator: „űre de praf se depun pe pantoű, pe cravate, revere/ űre de praf de stea...".

Străzile orașului nu duc niciodată către fericire, pare a demonstra poeta în „*Pe străzile vechi*": „Merg cu bagajul greu al inimii/ m-am antrenat o viață/ pentru moarte/ așteptând ceea ce puteam să-mi iau singură/ toate străzile duc în portul iubirilor interzise". Chiar dacă strada poartă, întâmplător , numele de „*Strada norocului*", nume ce sună ironic, drept o speranță amară, la fel cum arată poeta în „*Copac umblător*": „de unde salvare aici ?/ habar n-am unde suntem/ cum se numește această stradă ? / Strada norocului, îi răspund, ajung/ la zidul rotund pe care cineva a scris cu/ vopsea neagră: Fii recunoscător".

Strada, element citadin firesc, este cea pe care poeta caută urmele firave ale noncitadinului: „îmi place să întârzii/ pe străzile pustii, în parc/ lângă űrul de iarbă/ crescut neprielnic în bucata de zid"(„*Ca un tren*"), atunci când întreg universul pare atât de ostil încât până și ninsoarea e denaturată: „ninge cu șaibe, piulițe, șuruburi/ din atelierele circumstelare". („*O lingură de materie pe zi*"). Dar până și puținele elemente de vegetație primesc trăsături agresive: „străzile mă cheamă cu űorile de castan/ ca săbiile scoase din teacă". În acest univers greu respirabil, doar poezia este cea care poate să dea un sens, chiar greu plătit: „trec peste păduri tăiate de monștri de űer/ las din loc în loc bucăți din mine/ nimeni nu mă va opri să te urmez, poezie..." („*Încă liberă*").

Uneori tonul poetei dobândește accente ironic-umoristice: „ce bine că s-a inventat strada/ ea ne ajută să ajungem la serviciu,/ să nimerim la întoarcere casele în care locuim de ani și ani/ ea strânge ce se aruncă pe geam" („*Nu e decât*...."). Sau, alteori, accente ușor ludice, ca în poezia „*Sunt*", unde pornește de la faptul că atât strada, cât și propriul său eu, sunt vectori, proiecte către ceva: „Sunt// O iluzie/ așa cum ați vrea și voi să űți/ dar nu îndrăzniți/ printre atâtea iluzii (...) o stradă fericită/ căutând o țară fericită". Dar chiar și în astfel de cazuri, subtextul este meditativ, ușor amar.

În general, însă, asistăm la o *simbioză, între om și orașul cu străzile sale*, disperările eului rezonează cu disperările orașului: „Dar când ești femeie/ în orașul care urlă noaptea pe străzi/ sari din pat/ blochezi ferestrele/ tragi pereții, sticleții/ să-i ai la-ndemână/ dacă trebuie/ să arunci cu ei după/ urletul din ce în ce mai supărat"(„*Dar când ești femeie*").

În existența citadină, strada este omniprezentă: „Strada care te însoțește- în călătoriile de zi sau de noapte/ (...) strada pe care zilnic o calci în picioare/ (...) strada cu terase și baruri/ unde pariezi pe ziua de ieri/ strada pe care îți încetinești pasul trecând pe lângă o statuie vie, incoruptibilă/ strada cu cerșetorul cu pastilă în ureche/ (...) strada cu boli fără speranță/ fără interdicții la adicția iubirii/ strada pe care scuipi versuri nemuritoare/ fără să o privești în ochi/ sunt eu..." („*Rezistă până la capăt*"). Aici strada devine o sugestivă *metaforă a propriului eu poetic* al autoarei, care se identifică astfel cu un drum tinzând mereu către ceva, dar un drum citadin, supus tuturor vicisitudinilor asociate. Deși, așa cum am văzut într-o poezie anterioară, s-ar vrea „o stradă fericită/ căutând o țară fericită".

Într-un oraș al ternului, cu străzi anoste, întâmplarea unei iubiri veridice, care sparge tiparele banalului, o iubire nemaicuprinsă de zidurile interiorului și revărsată în stradă, primește proporții hiperbolice: „Îmbrățișarea lor/ ocupa toată strada" („*Poveste*"). Se subliniază astfel faptul că strada este mereu participantă la micile și la marile întâmplări care țes istorii. *Strada este o litotă care simbolizează, de fapt, orașul*.

Chiar și atunci când se încearcă o vizualizare a orașului din interior, ca mediu domestic, aparent securizant, sau ca mediu industrial, *evadarea spre stradă* e rapidă, ca într-o încercare de salvare: „străzile te duc în toate direcțiile,/ împletindu-se lovindu-se de trunchiurile copacilor/ pe crengile negre, uscate/ brusc izbucnesc űori albe și roz". („*Și timpul trece...*"). dar această încercare de salvare se dovedește iluzorie, căci străzile se întind, de fapt, prin atmosfera ostilă a orașului: „azi, un oraș fără azimut/ ros de viermi, patimi, răzbunări ancestrale/ înecat de șobolani, călcat în picioare/ cu potcoave din țeavă de tun/ un oraș de bâlci surdo-mut"(„*Altădată*"), dar, cu toate acestea, un oraș acaparator: „orașul meu fără întoarcere/ înghițindu-mi pe nemestecate űecare zi/ în care nu mă gândesc la el.." Sentimentul de înstrăinare e tot mai puternic: „Ce ciudat// într-un oraș străin/ într-o țară străină/ pe o planetă străină/ să te întâlnești cu atât de mulți cunoscuți." („*Ce ciudat*"), și tot mai sufocant: „tu, atavicul meu apendice/ bântuind/ grotele, galeriile cu gnomi/ m-ai însemnat/ cu gheara desfăcută a străzilor tale". Din nou întâlnim identificarea orașului cu străzile sale, pe care se caută, în contrapondere, iluzoriul spațiu securizant: „űecare stradă – o redută/ cu case de rezistență/ cu persoane de sprijin/ la lumina unui licurici" („*Nu pentru toată viața*").

Din acest spațiu acaparator al orașului, poeta găsește o singură, adevărată cale de salvare, un singur spațiu cu adevărat securizant: *poezia* : „se înserează/ mă întorc la casa mea/ mică dar caldă, mă strâng/ în uterul poeziei/ nu e timpul să ies deűnitiv, în lumea/ de cuvinte/ visez versuri/ cineva le scrie pentru mine.." Spațiul poeziei este securizant pentru că poezia e dar și e har, poetul dovedindu-se doar un transmițător, reiterează poeta credința veche. „Dumnezeu (...)/ Inventează poezia -/ produs de lux al suferinței" spune ea în altă parte („*Dumnezeu se gândește la toate*"). O adevărată artă poetică întâlnim în „*Pâinea cuvintelor*"- poezia ca mesaj: „Cuvintele/ ca pe vreascuri uscate/ le aprind/ űacăra lor să se vadă de departe/ de cei rătăcind pe mare/ de cei pierduți printre zilele fericite/ de cei ce mai cred în minuni/ scânteile să ajungă în cerul rece".

Dar poezia este nu numai un crez, ci și o evadare, și în acest sens se întâlnește cu motivul străzii, căci strada este și ea o evadare: din atmosfera sufocantă a clădirilor spre un înafară respirabil, dintr-o parte irespirabilă a orașului spre iluzoria lui zonă primitoare.

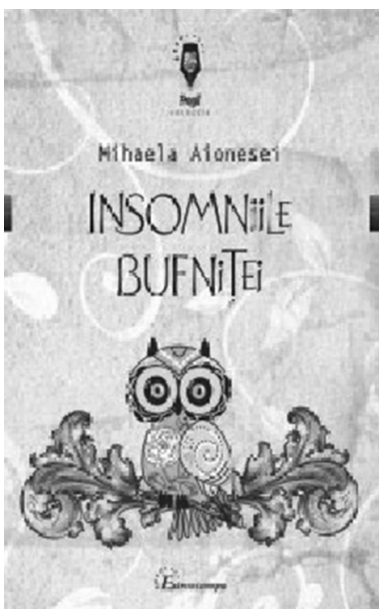
Victoria Milescu va rămâne, cu certitudine, în istoria literaturii, drept unul din marii poeți ai orașului. Cu atât mai mult cu cât perspectiva filozofică și ontologică îi așează poezia pe coordonatele poeziei majore.

Lecturi paralele

După entuziasm

Alexandru CAZACU

De fiecare dată entuziasmul a constituit, indiferent de vârstă (chiar dacă fenomenul este asociat prin excelență tinereții), unul dintre elementele care au condus la manifestare lirică. El poate fi și uneori chiar este o capcană, dacă nu este secondat rapid de o justă evaluare, cât se poate de obiectivă asupra propriei forme de expresie. Este și cazul celor doi poeți de azi, al căror „raisoin d'être" este format în mare măsură de frecventarea lui Apollo.

Mihaela Aionesei, poetă extrem de activă în zona literară, cu o constantă și permanentă prezență revuistică (fiind și redactor la câteva publicații culturale) este și o persoană foarte mult implicată social într-o zonă a țării multietnică și sensibilă din multe puncte de vedere: sud-estul Transilvaniei. Însă, dintotdeauna, Mihaela Aionesei acționează cu fermitate nu împotriva cuiva sau a ceva, ci pentru limba și cultura română, pentru tradițiile românești și pentru istoria națională.

Entuziasmul, în cazul ei, este unul urmat de o confesivitate, unde marile întrebări sunt trecute prin filtrul folcloric: „Târziul ne prinde numărând lacrimi/ pe o plită încinsă de vreme regrete/ depărtările suflă în flaute un cântec de cucuvea" (*în jur arde absența ta*). Deși modernă și utilizând mecanismele aferente liricii de azi, particularitatea versurilor poetei stă tocmai în apelul la recuzita aflată acum și aici: „Decembrie mă întâmpină cu un sărut inundându-mi cerul gurii/ cu lacrimi și miros de cozonac/ frământat din zăpada mâinilor tale/ mamă/ sunt un oftat în care sărbătorile nu mai încap" (*sub aceeași rană*). Se poate lesne întrezări în versuri un dramatism temperat în expresie, o asumare lucidă a stării de fapt și regăsirea resorturilor continuării aventurii spirituale în perimetre temporale deloc generoase: „nu, nu te voi lăsa să mă împrăștii nici să mă aduni/ voi săpa în mine mormânt/ pentru umbra ta care mi-e alint/ chiar și acum când nu îmi ești/ decât pustiul unui an rămas fără vară" (*nu te voi lăsa*). Chiar dacă câteodată reținută, o permanentă stare de calm a întâmplărilor și lucrurilor simple, dar importante răzbate din multe versuri ce poartă cititorul într-un topos unde speranța și bunătatea în formele lor genuine sunt posibile în ciuda oricăror căderi ale zilei.

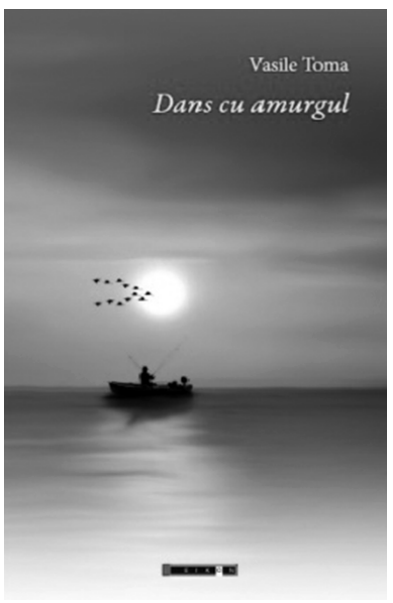
„Stoluri de gânduri vin după mine/ ca niște câini credincioși/ ling rănile altor zile umile" (*îmblânzind umbre*). Căci vorbim despre o autoare care și-a construit în timp, cu răbdare și migală, o zonă lirică non-urbană, dar extrem de actuală prin abordare și natura conducerii discursului poetic. În plus, Mihaela Aionesei știe să „ia primăvara în piept" aducând și punând la dispoziție o lume unde „prin crânguri se îngână cu păsările liliacul/ miroase a câmpii descărnate/ și a sâmburi striviți până la floare/ și știi/ bucuria vine cu pași mărunți".

Toate citatele au fost culese din volumul *Insomniile Bufniței*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2014.

De un cu totul alt tip de reacție după entuziasm este vorba în cazul poetului **Vasile Toma**. Discret și lipsit de orice tip de artificialitate, întreaga manifestare lirică a acestui autor este una care aduce mult cu o introspecție. Nu ține cu tot dinadinsul să dovedească ceva cuiva. Poezia lui Vasile Toma este mai degrabă *un jeux d'ombres et lumière* a unui om educat care încearcă să înțeleagă și să se înțeleagă în raportul dintre mundan și ideal. „Însă lumea nu înseamnă/ victime și călăi/ și nici cleștii unui crab tăind razele lunii pe o plajă pustie/ Lumea înseamnă și această câmpie hăituită de stele pâlpâind/.../ speranța ca un tărâm al copilăriei" (*Lumea*).

Este sinceritatea unui bard care invită la dialog liniștit sau ascultare calmă în agitata epocă contemporană: „Și totuși o promisiune mocnește în fiecare tristețe – acum/ când *acasă* e doar un cuvânt fără greutate/ când amurgul este un dor fără leac /.../ iar flăcările din sânge/ închipuie acel joc al primăverii/ când nici măcar cristalul veșniciei/ nu rămâne același". Un *stato di malinconia* întâlnit în scrierile de senectute ale poeților italieni de la începutul secolului douăzeci cu marile lor întrebări retorice, se poate regăsi în multe din textele lui Vasile Toma: „De ce, când mâinile tale/ deschid ferestrele zorilor/ aprinzi în mine un trandafir ?" (*Aproape un țipăt*).

Cu o scriere preponderent contemplativă, acele suferințe pe care toți le aflăm în inegala luptă cu trecerea timpului sunt exprimate într-o manieră tipică aceluia care își sublimează combustia interioară oferind cititorului unul din sutele sau miile de posibile, dar niciodată satisfăcătoare, răspunsuri: „Niciodată nu poți fi mai sus/ Decât în privirile mamei/ chiar dacă vindeci cu un surâs/ rănile soarelui de Noiembrie/ sfâșiat de crengile goale" (*Aproape o elegie*).

Trecând peste anumite pasaje lirice care pot scădea ansamblul din cauza, în principal, căderii în banalitate, poezia lui Vasile Toma face parte din acele discrete mărturii ale celor nu puțini și nu suficient remarcați autori care ne spun că „niciun amurg nu va fi/ prea aproape atât timp/ cât mai poți să zâmbești !"

Toate citatele sunt culese din volumul Vasile Toma, *Dans cu amurgul*, Editura Eikon, București, 2018, cu o *Prefață* de Victoria Milescu.

Ambii poeți dovedesc, prin vocilor lor distincte, cum entuziasmul decantat de manifestările euforice inițiale poate avea continuitate.

„NOAPTE BUNĂ, SĂGETĂTORULE!"
Toma George Maiorescu
(1928-2019)

Victoria Milescu

În vara acestui an, pe 6 iulie, a plecat dintre noi Toma George Maiorescu, poet, prozator, editor, profesor, lăsând în urmă peste 40 de volume de scrieri diverse și originale, dar și amintirea unei personalități complexe, un om plin de curaj și încredere în puterea literei scrise de a influența în bine cursul umanității. S-a născut la 8 decembrie 1928, în Reșița, județul Caraș-Severin, într-o familie de intelectuali evrei, cu numele Mayer. A studiat la Facultatea de Literele și Filosofie din Cluj, apoi la Universitatea din București, unde a avut șansa să audieze profesori ca: Lucian Blaga, filosoful D.D. Roșca, G. Călinescu, Tudor Vianu etc. Spirit neliniștit, dornic de cunoaștere, a colindat lumea pe uscat, pe mări și oceane, ca globe-trotter, sau ca ofițer II îmbarcat pe nave comerciale, ajungând până dincolo de Cercul Polar. A călătorit în Europa, Africa de Nord, America de Sud, Orientul Apropiat, realizând reportaje, fotografii, filme documentare. Bogata sa experiență de viață a constituit materia primă a cărților de poezie, eseistică, filosofie, reportaje, cărți de interviuri pe care le-a luat unor mari personalități ale vremii: cercetători, artiști, scriitori etc. A tradus din limbile poloneză, greacă, turcă, fiind tradus la rându-i de mari poeți care i-au făcut cunoscută opera pe mapamond. Evgheni Evtușenko l-a tradus în rusă, Pablo Neruda și Omar Lara în spaniolă, Per Olof Ekstrom în suedeză, Shlomo David în ivrit, Menelaos Ludemis și Dimos Rendis în greacă, O. Stamboliev în bulgară, Andrée Fleury și Paul Miclău în franceză, Oskar Pastior în germană, la care se adaugă traducerile în hindi, esperanto etc. Viața sa tumultuoasă, cu suișuri și coborâșuri, a cunoscut schimbări de profesie, de atitudini, de stil în cadrul schimbărilor de regim politic. A lucrat ca redactor la revistele „Contemporanul" și „România pitorească", a fost apicultor, restaurator de icoane, profesorul unei noi discipline, ecosofia, președintele partidului Mișcarea Ecologistă din România, având sloganul „Om curat, țară curată, lume curată". Între 1949-1954, a fost bursier al statului român la Institutul de literatură „Maxim Gorki" din Moscova. În 1992, absolvă un curs de specializare postuniversitar la Universitatea din Cleveland (Ohio). Între 1982-1990, este șomer, retras la Comana, unde se aflau mai mulți scriitori deveniți incomozi regimului vremii. Între ei, și Ana Blandiana, care îi creionează un portret sensibil și veridic: „Fantasmagoric și realist, scientricist și romantic, citadin și agrest, revoltat și îngăduitor, visător și casant, dramatic și ironic, liric și dur, laconic și dezlănțuit, ludic și îngândurat, Toma George Maiorescu trece prin ultimele decenii ale literaturii noastre contradictoriu, fermecător și încăpățânat, plin de umor și din ce în ce mai plin de tristețe, inconfundabil și necesar, autor al unor cărți care întreabă și se întreabă așteptând cu emoție și încordare răspunsul." Despre opera lui TGM, cum i se mai spunea, au scris oameni aparținând unor profesii și generații diferite: C. Bălăceanu-Stolnici, Nicolae Cajal, Șt. Aug. Doinaș, Dan Grigorescu, Fănuș Neagu, Laurențiu Ulici, Doina Uricariu, Titus Vîjeu, Traian T. Coșovei etc. I s-au decernat premii, ordine, titluri naționale și internaționale. A fost nominalizat pentru Premiul Nobel la Literatură în 2011 și 2012. Ultimul premiu a fost Grand Prix International de Poésie Francophone, 2018, Paris, din partea Societății Poeților Francofoni.

De la debutul reșițean din 1947, cu volumul de versuri *Lespezi pe un veac apus*, a publicat (selectiv): *Întoarcerea în patrie* (1955), *Ritmuri contemporane* (1960), *Unde se întorc cosmonauții* (1962), *Ochii Danielei* (1963), *Zeii desculți* (1966), *Dialog cu secolul și oamenii lui* (1967), *Ucigașul și floarea* (1970), *Insula cu orhidee mov* (1973), *Călărețul albastru* (1975), *Hoinar pe meridiane* (1976), *Fata din Piața Sfârșitului* (1980), *Singur cu îngerul* (1982), *Strategie și supraviețuire* (1992), *Îmblânzirea fiarei din om sau ecosofia* (2001), *Sub 50 de stele* (2001), *Cinci jurnale de bord și coroana de spini* (2003), *Prințul metaforei la curțile metafizicii* (2008), *Pământul minat al speranței* (2012), *Geneze la borna stelară* (2013). Ultima carte, *Sinucigaș plonjez într-un real imposibil*, pe care maestrul mi-a dăruit-o în 2015, când a apărut la editura Palimpsest, este o carte etalon, prin eleganța prezentării, prin conținutul de o bulversantă originalitate: un carusel amețitor de idei, informații, schimbări de plan, ritm și viziune, stârnind uimiri, contrarietăți, stimulând imaginația, deturnând raționamentele obișnuite, incitând la descoperirea unor noi unghiuri de vedere față de realitatea în perpetuă schimbare. Cartea a fost scrisă în Los Angeles, unde autorul obișnuia să meargă pe timpul iernilor din România, la fiica sa, Daniela-Wanda Maiorescu-Decca, graficiană, căsătorită cu Anghel Decca, director de imagine film. Ei îi aparțin ilustrațiile din interior, în acord cu textul, iar pe coperta a patra, cei doi, tatăl și fiica, zâmbesc sub blitzul unui moment unic și fericit.

Deși a debutat în perioada proletcultismului, TGM s-a adaptat din mers și a asimilat progresele esteticii epocii, ajungând la o înnoire și revigorarea a limbajului, perfect racordat la conceptele și idealurile prezentului. În acest poem-eseu, cum îl numește, cu cele două părți, „Sinucigaș, plonjez într-un real imposibil" și „Aventuri subliminale (neînscrise în Anale)", autorul experimentează un discurs de largă respirație despre natura ființei umane, a rostului ei, atenționând asupra pericolului dezumanizării. În pledoaria sa folosește un amalgam de date din biologie, istorie, geografie, fizică, literatură, parcă pentru toți și toate, cu o disperare ce se topește în paradoxuri, vizând ludicul unor situații și expresii urbane sau populare, într-o secvențialitate cinematografică intenționând panoramarea lumii de la începutul conștientizării ei, idealul militantului globalist fiind „îmblânzirea fiarei din om". Omul e singura specie care ucide din plăcere, care distruge intenționat. Ca toți marii gânditori, și autorul nostru se întreabă asupra originii omului, a sensului vieții lui, încercând un răspuns la dramaticele întrebări: De ce suntem așa ? Cine ne-a creat așa ? „Venim din neunde/ Programați genetic/ Cu demersuri fecunde/ Dar și cu infecții virale/ Cu limite în fluxul de unde/ Dacă am pune sub o iluzorie/ Cyberlupă/ Natura umană/ Am observa la prima vedere/ Că se întinde spre tine/ Amenințătoare/ O gheară/ Că biospațiul e ocupat/ De instincte subliminale/ De fiară/ Iar omenescul/ Fibra valorilor morale/ Al frumosului/ al respectului/ Și al motivărilor raționale/ E speriat și retractil" (...). Om al timpului său, autorul percepe acut tragediile prezentului. Atentatul de la Paris din 7 ianuarie 2015, asupra redacției revistei „Charlie Hebdo", îi determină o atitudine de civism reflexiv privind libertatea de exprimare, de acțiune, un „credo" moral al omului și creatorului: „P.S. Sunt Charlie deoarece credeam și cred în libertatea cuvântului rostit și scris/ Sunt Charlie din solidaritate și din compasiune pentru toate victimele deoarece cred în curajul de a înfrunta cu rost ideile fixe ale fanatismului, teroarea organizată a morții/ Dar nu sunt Charlie pentru că bunul simț și respectul valorilor mă împiedică să jignesc sau mai rău să-mi bat joc de credințele intime ale Celuilalt/ Nu sunt Charlie deoarece simt că libertatea mea se blochează atunci când limitează libertatea de spirit a Celuilalt/ De aceea *„Je suis Charlie et je ne suis pas Charlie"*. Ultima carte a lui Toma George Maiorescu, una eclectică, greu de încadrat, îi reflectă personalitatea, gândirea, idealurile. Experiențele trăite s-au contras în concluzii problematizante, în apoftegme, maxime. Postmodernismul său se manifestă la cea mai înaltă cotă, uneori până la extravaganțe. Apelează la toate mijloacele de exprimare pentru a ne atenționa asupra unei iminente Apocalipse dacă nu ne vom schimba comportamentul agresiv pe care îl avem față de mediul înconjurător, față de întreaga planetă. Toma George Maiorescu, inconfundabil ca om și scriitor, ne-a părăsit discret, după o viață lungă, bogată, impetuoasă, tipică unui Săgetător, pentru care multele călătorii au însemnat drumuri inițiatice, iar popasurile, prilejuri potrivite pentru cărțile în care și-a adunat gândurile, convingerile, dorurile. Titlul romanului său din 1989 este *Noapte bună, Săgetătorule !* Dar neobosit cum era, cred că acum călătorește printre stele.

Un poet talentat, cu valențe multiple

Don C. Ștefan

Domnul inginer Nicolae Vasile, cu un temeinic prestigiu științific, unanim recunoscut – ca membru al Academiei Oamenilor de Știință – profesor universitar, cu un doctorat în specialitate și autor a numeroase studii, intenționează, totodată, să se afirme și ca un prestigios scriitor.

El justifică astfel deplin încrederea noastră în talentul său real, dovedit, de-a lungul timpului, prin cele câteva volume, publicate la editura Arefeana, precum: *Românul ciclic*, *Dominoul iubirii – Raiul*, *Zâna și viața*, *Clubul* și încă alte câteva, tipărite la diverse edituri.

Recentul volum, intitulat *Începutul cercului*, este o antologie selectivă de versuri, de aproape 340 de pagini, structurat pe mai multe cicluri (*Cercuri*, cum le numește el, inginerește): *Poezia iubirii*, *Poezia vieții*, *Poezia filosofiei*, *Poezia poeziei* și un grupaj de traduceri în engleză sau spaniolă, făcute de prieteni ori de redactori de pe la diferite reviste europene, în care au apărut de-a lungul timpului, intitulate *Poetry* și *Poesia*.

Adică o prezentare lineară, în limba română, până la un moment dat, apoi un grupaj reprezentativ în cele două limbi de circulație europeană.

De unde, la început am fost încântat de farmecul unor versuri dedicate iubirii, admirația față de frumusețile naturii, prezentarea universului casnic, cu animalele dragi omului, pisica și câinele, poetul urcă treptat, la o filosofie cu tentă existențială, socială, politică sau morală. Am apreciat cu atât mai mult exigenta autoanaliză creatoare și umană, reușind, astfel, să comunice și cu alți creatori, pe plan european, prin grupajul tradus, de la finalul cărții.

De oriunde i-aș fi ales exemplele pentru această scurtă prezentare, dorința mea de a vă demonstra frumusețile versurilor inginerului Nicolae Vasile ar putea fi pe deplin convingătoare.

Pentru simplificare însă, iată câteva selecții, în limba română: „Dacă aș fi Eminescu,/ n-aș mai căuta flori albastre,/ pentru că ori nu mai sunt,/ ori nu mai sunt ale noastre" (*Dacă aș fi Eminescu* !, p. 61).

Tendința poetului tehnocrat de a comunica direct cu Luceafărul poeziei românești este evidentă, mai ales că, în cuprinsul volumului, a introdus și trei glosse.

Apoi, doar la câteva pagini mai departe, întâlnim dorința creatorului de-a făuri, prin artă, o lume mai bună: „Însă eu am muncit/ și am construit,/ am tras chiar pe brânci/ mult timp de atunci" (*Euforie*, p. 65) – efort pentru care „Dumnezeu,/ de-ar fi,/ chiar mi-ar mulțumi,/ că-n ograda Sa/ s-a trezit o stea/ să-I mai ia din griji/ măcar o tarla" (aceeași poezie, p. 66).

Dar, în zborul său liric, poetul caută *cheia cerului*, probabil în iubire: „Ai apărut în viața mea,/ aveai ceva din ce îmi lipsea,/ ce-mi umplea gândul/ și-mi anima cântul,/ ce păreau, demult, sortite/ să rămână/ pe veci, adormite" (*Cheia cerului*, p. 69).

Iată și unele mlădieri cu adevărat inginerești: „Viața,/ între un viitor ipotetic/ și un trecut ferm,/ este greu de trăit, / pentru cei ce se tem" (*Dimineața speranței*, 83).

Sau tendința sa spre autopurificare: „Azi,/ am făcut curățenie/ pe birou, în suflet și în gând,/ probabil pentru asta / a dat Dumnezeu/ primăvara pe pământ" (*Gând de primăvară*, p.84). Ori: „Să învățăm a trăi/ cum trăiesc pomii iarna/ fără frunze și flori,/ așteptând primăvara" (*Reînviere*, p.128).

Desigur, selecțiile ar putea fi continuate; m-am referit numai la câteva, doar ca să vă demonstrez că poetul inginer apelează la un caleidoscop de metode creatoare, cu un talent intuitiv deosebit, îmbogățit prin numeroase lecturi; este sobru și sensibil, atent la tot ce ar putea să admire și să selecteze în jur, energic și convingător în revărsarea bogăției sufletului său – un poet adevărat căruia îi prevăd o ascendență continuă, spre culmile creației lirice românești.

(Nicolae Vasile, *Începutul cercului*, Editura Arefeana, București, 2019)

Eliza Roha

Poetul THEODOR RĂPAN și IN VIVO, ca tumult al vieții

IN VIVO, un nou volum de versuri (1568 versuri, fiecare semnificând o idee și transmițând un mesaj) ieșite de sub încercata pană a d-lui Theodor Răpan, inundă ființa spirituală a cititorului cu o simfonie de trăiri sentimentale, exprimate la cele mai înalte volute, șlefuite până la rafinament, cu migală, cu sudoarea frunții și a inimii. Sufletul poetului devine un călător, „dresorul de himere", ce însoțește cuvântul prin labirintul octavelor.

O poezie paradoxală, un clocot ținut în chingi nebănuite figuri de stil, o puternică explozie de energie captată de poet și turnată în cuvântul cu înțelesuri diverse, un dans liric elaborat a cărui coregrafie este de inspirație divină.

Poetul se mărturisește, își mărturisește năvala trăirilor, a gândurilor și sentimentelor, a dezamăgirilor și tristeților prin căutări zadarnice (ce-i par cărări închise), găsind, totuși în „Octava iertării" panaceul mult căutat: „Iertare cer, iertare și iubire,/ Să scap de chin și dor e peste poate,/ Văzduh e tot, nepocăita fire/ Dreptate-ți dă, pornirile-mi zăltate/ În rugă stau și-n neorânduire,/ Călău al poftei fac din nou păcate !/ Mă ceartă, Doamne, duc pe-ascuns războiul,/ În rând cu alții îngroșând puhoiul !".

Această epopee lirică, în fond existențialistă, o permanentă luptă cu sinele, cântată în versuri – *In vivo, De trei ori 65+1 octave* – și-a ales drept personaj reprezentativ un „aed bătrân", „un biet bufon ce-și cântă-n vers durerea", nu orice durere, aceea a iubirii, torturat fiind de iubiri mereu neîmpărtășite și în harță cu ineluctabila moarte. Propriu-zis, Poetul nu încearcă teama de moarte ci doar îi simte umbra ca parteneră de drum, conștientizându-i iminența.

Viața și moartea, purtând în miez iubirea, constituie laitmotivul ce străbate ca un fir roșu această monumentală carte de poeme. Fiecare vers conține un mesaj încifrat în metafore surprinzătoare, fiecare octavă se încheie cu o înțelepciune, o concluzie adesea deprimantă, adesea lecție de viață. În „Octava dezolării" își exprimă direct dezamăgirea resimțită din iubire: „Furat pe față, inima, nătângă,/ Își dă-n zadar norocul pe-o iubire !" În subliminal, poetul îndeamnă ca, trecând peste suferință, omul să meargă mai departe.

Cuvintele, uneori scăpate din frâu, se asociază tulburător, seducător, demascând furtuna sentimentelor. Sentimentele, dorințele sunt nărăvașe, dar și căpăstrul neîndurător, de aici farmecul tainic al poeziei.

Cartea de versuri *In vivo* poate fi considerată și o cântare a iubirii, iubire pentru tot ce există în lume, uneori luând chipul femeii, încătușată în abile încriptări:

„Octava zăbovirii: În gând îmi stai o noapte și-ncă una,/ Venivoi singur să te fur, femeie,/ Îți cer să-mi dărui pacea, nu furtuna,/ Deschide-mi ochii, dă-mi a vieții cheie, Și-ascultă glasul, dulcei mătrăguna,/ Zăbava-i mare, toga ta – de zeie !/ Te-alint în vis cu palme iuți, de Iudă,/ Hristos mă iartă, umba mea asudă !"

Chiar și moartea poate fi așteptată ca o iubită ce-l urmează pe calea destinului, firele vieții sale, risipite în versuri, nu trebuie decât culese ori oferite, „Din pâinea soartei vă voi da și vouă !", iubirea, ca sentiment de sine stătător, apărându-i în diferite ipostaze: „Octava neclintirii: Murea secunda-n alergare, biată,/ Cu jind doream să-mi vii pe înserate,/ E mult de-atunci, povesteai terminată,/ Pe gene-mi cade bruma, neaflate/ Rămân cărări și pofta, înfrânată,/ Se-ntoarce-acas' cu mâinile curate…/ Vai, celei care neclintit va crede/ Că înger fost-am... Rana nu se vede !"

O accepțiune filosofică a conștiinței ar fi capacitatea omului de a simți nu numai tactil, organic, ci și cu sufletul, adică de a suferi sufletește, de a se încărca cu nuda suferință, „Octava furișării" nefiind altceva decât o declarație deznădăjduită de iubire fără șansa împlinirii trupești: „Nu-i codru-n lume care să mascundă/ Și nici culcuș să-mi doarmă-n voie gândul,/ În fapt, constat, o oră e-o secundă,/ Îmi trece viața versul frământându-l,/ Îl strâng la piept – iubirea-i muribundă,/ Din noapte-n noapte așteptându-și rândul !/ Capcană-mi ești și chiar de tine-ntinsă:/ N-auzi gemând tăcerea mea învinsă ?"

Pentru poet, iubirea, prea adesea neîmpărtășită, neîmplinită, e un sentiment sinonim cu un virtual dușman ce-i provoacă dureri și dezamăgiri, bătăliile vieții sale ducându-se cu aceasta, arma fiind versul, miraculos, fascinant, o sărbătoare a spiritului pentru cititor: „Sunt tânăr, doamnă, teii dau în floare,(...)/ Pun șaua iar, scot murgul pe răcoare,/ La tine vin, dușmanii mă alungă !/ Și, cum distihul glorios se scrie,/În gând voi duce cruda bătălie !" („Octava iuventuții"); sau „Smintit aed ce-nfruntă cu mirare/ Virtuți și lacrimi tăinuind nuntirea !/ Din tot ce am, eu inima îți dărui,/ Or vrei în negru cerul să mi-l vărui ? („Octava răzvrătirii")

Aceste nărăvașe trăiri ale vieții de "patimi crude" în care „Năravul firii n-are lecuință !", oricât de metaforizate, creând inclusiv zone ale unui lirism de o suavă splendoare, „Pe corzi de cântec plânge-o grea ninsoare/ Se-ncruntă cerul, vorbe zac pe gură,/ Lumina-n candel pe-nserate moare/ Se pune bir pe dragoste și ură.../ În gând e pace ! Îngerii sfiirii/ Dau slavă-n cor pe loc dumnezeirii !" („Octava bandolei"), conturează o sferă poetic-filosofică de aleasă ținută artistică și intelectuală, îmbrăcată în veșmintele unei exprimări care ne întoarce cu gândul la vremurile „mărețului Will", pe care îl invocă, pe deplin convins de valoarea scrierilor acestuia, amintind în „Octava deghizării" că „E totul fals de-acum și ei, actorii,/ Sub măști de vânt ascund a morții față (...) Mai sper și cred că nu-i butaforie/ Această pană care-ntruna scrie !" Mărturie ne stă impresionanta și sugestiva grafică a volumului cu ilustrații aparținând lui Andrea Alciati, 1549 – „Diverse imprese accommodate a diverse moralita", ocazie cu care aduc o înaltă apreciere prestigioasei Edituri SemnE și calității superioare a ilustrației artistice a cărților d-lui Theo Răpan. Constată că esența umană a rămas aceeași în ciuda veacurilor ce au trecut peste omenire: În „Octava cruțării" recunoaște că „...Mai am de mers prin bezne și lumine,/ Cobor și urc, pedeapsa-i nentreruptă...", de asemenea, recunoaște dualitatea firii umane, în „Octava sângerării": „Călău mi-am fost o viață, n-am scăpare !/ Cu mine lupt ades, care pe care..."

Întâlnim în poezia d-lui Theo Răpan un vârtej de trăiri viguroase, „urlă-n sânge lupul", diferite stări sufletești puternic tușate, lupta continuă dintre ispite și rațiune, „Dar pofta cărnii, Tată, nu-mi dă pace,/ Sunt rac fricos, m-ascund în carapace !", invocându-l adesea pe Dumnezeu-Tatăl ca forță supremă și singura să-l poată apăra de furtunile interioare ale sufletului său.

După cum am precizat, viața, iubirea și moartea, dimensionate ca un laitmotiv cursiv al creației literare, în „Octava războirii" impresionând cititorul cu dezarmanta sinceritate: „Aș vrea să pot război, dar nu-s în stare/ De unul singur pravila a scrie,/ Mă las vrăjit și lira forță n-are", reiterează perpetuu avatarurile condiției umane și vrajba continuă dintre ele și din interiorul lor ca un joc zvâcnit, aflat la limita suportabilității, viața cu toate ale ei, prin aceasta subînțelegând actul creației, fiind pândită, în fiecare moment, de moarte, subînțelegând fenomenul nu atât al trecerii în altă dimensiune cât lipsa inspirației.

Evident, poetul este obsedat de ideea morții care îl pândește de pretutindeni, incursiunea poetică fiind condusă de muză, nimeni alta decât iubirea, sentiment răscolitor care-l încearcă din plin, marcându-i existența: „Octava însufleții/ Ce suflet am ? Predestinat simțirii,/ Cobor și urc infernul vieții mele,(...)/ Aed nebun umblând pe mări de jele..." și pornește la drum cerând păsuire morții, „Cosașa, pe furiș tot vine" în „Octava învoielii": „Cu tine, moarte, fac o învoială,/ Mă lasă-n viață, zile-mi dăruiește,/ Nu preget, surdo, fără vreo tocmeală,/ Prescura faptei iute miluiește,/ Să batem palma, nu cu fandoseală,/ Pe chipul tău lumina împietrește./ Tu, sluta lumii, ochi ți-i coboară,/ Cum pana mea se-adapă-n călimară !"

Trupul spiritual al creatorului Theodor Răpan este invadat de sacrul sângelui poetic, producându-se o metamorfozare spectaculoasă a durerilor, păcatelor și nereușitelor lumii, a chinurilor năzbâtioaselor și nestatornicelor trăiri ale iubirii, în poezie pură. Spiritul poetic ne apare ca o flacără jucăușă ce se ia la trântă cu dilemele. Se întreabă, argumentează, caută explicații și răspunsuri, adesea, lăsându-se păgubaș. Ia viața așa cum este, cu bune și cu rele, pornind la scrierea următoarei cărți, și mai uluitoare, purtând același mesaj umanist, îndemnând la iubire, orice ar fi. Profundă și subtilă filosofie de viață, ca doctrină a întregii sale opere literare, abia sesizabilă privirilor profane: „Nu cer pe lume, dragoste, cruțare,/ Cât iau asupra-mi vina cea mai mare !"

În concluzie, miraculoasa pană poetică a Domnului Theodor Răpan ne deschide porțile unui tezaur liric mărturisitor, sclipind în metafore, în inefabil atemporal, peste și între secole, îngemănat cu omenescul, acea minune simplă și tainică a naturii, dovedind, în alegerea cuvântului, măiestrie și virtuozitate profesională definitorii unei altitudini superioare de gândire, inteligență și har.

(Theodor Răpan, *IN VIVO, De trei ori 65 + 1 octave*, Editura Semne, București, 2019)

Volumul a fost lansat pe 4 iulie, ziua în care poetul a împlinit o vârstă rotundă, la Casa Fundației Titulescu din București, în fața unui public numeros și avizat. La mulți ani luminoși și rodnici, Th. Răpan !

FLORENTIN POPESCU – Important poliscriptor contemporan și farmecul prieteniei

Domnul Florentin Popescu aproape că nu mai are nevoie de prezentare, atât de cunoscut este în lumea literară actuală. Critic și istoric literar, a citit cărțile mai tuturor scriitorilor care i-au înmânat rodul muncii lor și a scris despre ele, răspândindu-și cronicile prin reviste literare prestigioase, apoi adunându-ne în multe volume („Eu v-am citit pe toți" ș.a.). Cred că nici nu mai știe numărul ! Încă de pe băncile liceului și ale facultății frecventează cenacluri literare și publică în revistele literare. Scrie poezie („Flăcări și porumbei" ș.a.), reportaj („Carte de dragoste pentru București" ș.a.), povestiri, eseuri, roman, critică și istorie literară, literatură pentru copii într-un ritm amețitor, primește numeroase recunoașteri, diplome și premii, este inclus în antologii importante. Volumele dedicate vieții și operei lui Vasile Voiculescu și Alexandru Odobescu sunt foarte apreciate și premiate. Se implică în viața culturală a țării și a Capitalei cu devotament, profesionalism și forțe de nebănuit.

Făuritor de reviste literare, în prezent, ne dăruiește lună de lună „Bucureștiul literar și artistic", revistă de cultură care adună în generoasele sale pagini nume de rezonanță, într-o prezentare de zile mari și în care publică, neobosit, editoriale despre evenimentele importante ce ne traversează viața, strânse apoi între copertele cărților („Ăștia suntem !", Ed. RawexComs, 2018, București ș.a.).

Coordonator de cenacluri literare, bun prieten al scriitorilor, al editorilor, susținător fervent al activităților literare, prieten al cărții și al autorilor respectivi, prezent oriunde este invitat, nu lasă pe nimeni de izbeliște, ni s-a dezvăluit întrutotul, scriind poezie și povestiri apreciate și căutate de cititori. Ia interviuri scriitorilor și i se iau interviuri, adunate apoi în cărți importante („Gânduri de scriitor" ș.a.).

Se pare că timpul, în cazul său, are valențe spornice, înmulțindu-se, lărgindu-și hotarele, iar talentul condeiului zburdă în voie pe câmpia beletristicii. După atâta experiență, știe ce atrage cititorul și scrie proză scurtă, povestind sfătos, prietenos, ușor ironic reliefând farmecul poantei, după cum îl știm în viața de toate zilele, subiectele, diverse, fiind culese din viața lumii înconjurătoare, adesea îndemnând la meditații profunde, afirmându-se astfel drept o conștiință lucidă a vremurilor sale și nu vreun literat trăind în sihăstria turnului de fildeș. Iubește oamenii, se simte bine în compania lor, nu are astâmpăr și nici nu simte oboseală. Îi studiază cu zâmbetul pe buze, ca din întâmplare, apoi cugetă asupra meandrelor vieții și le întoarce trăirile în formula artistică a scrisului („Povestiri din Anul Cocoșului de Foc" ș.a.).

Domnul Florentin Popescu face parte dintre acei critici literari a căror cultură profesională se bazează pe cunoașterea în profunzime a operei înaintașilor, considerând-o un adevărat tezaur național. Îi respectă și îi tratează cu obiectivitate, pe câtă aplecare dovedește asupra cărților lăsate de aceștia, dedicându-le ani de studiu și scris. În același timp relaționează uman și profesional cu scriitorii contemporani, alături de care își duce existența. Scrie despre ei fără prejudecăți, cu politețe și considerație, fără a emite verdicte, ci analizându-le scrierile după criterii obiective și personale.

Desigur, s-au scris și se scriu cărți, de pildă, de către prozatori, despre confrați, cu prietenie, cel care a dat tonul fiind Fănuș Neagu, sau ca răspuns la răutăți nedrepte, așa cum a fost nevoit Vasile Băran. Pentru că, adevăr este, doar cel fără de păcat să arunce cu piatra. Lăsându-ne provocați de micimi, nu terminăm niciodată ciondăneala și să nu uităm că *scripta manent* (pe hârtie) și o nedreptate făcută cuiva ne poate costa și postum. Dar nu pe acest teritoriu vreau să alunec, și nu din prudență pentru că ar fi un teren minat, ci din înțelepciunea conferită de comprehensiune. Doresc să mă refer la o carte interesantă și importantă, bine scrisă, adică profesionist, despre scriitorii colocatari ai domnului Florentin Popescu, într-o anumită perioadă, domiciliați în vestitul bloc al scriitorilor din strada Apolodor.

Cartea *Scriitorii din Strada Apolodor*, Editura RawexComs, București, 2013, cuprinde o scurtă informare cu date privind biografia și opera literară a scriitorului la care face referire, apoi o caracterizare generală, mai mult reieșită din atitudinea și comportamentul respectivului, relevându-ne o lume a politeții, a sclaviei scrisului, a bunei înțelegeri. Retrași ori aparent timizi, nespectaculoși, trăitori ca oricare alții, cu bucurii, necazuri, chiar tragedii, împliniri și neîmpliniri omenești, dar care au lăsat o zestre literară ori continuă să trudească înmulțindu-i volumele… De asemenea, găsim în carte și fotografiile respectivilor scriitori și ale blocului din strada Apolodor.

Bun povestitor, în stil propriu, pe îndelete, cu accente ghidușe ori plin de compasiune, după caz, condescendent, echilibrat în etalări și recunoscându-i fiecărui personaj meritele, ne introduce într-un univers în care își găsesc locul acești creatori de literatură, unicate ale „performanței", apropiindu-i cumva de cititorul avid să cunoască, să înțeleagă ceva din tainele acestei lumi. Trudă, cultură umanistă prin studiu intens, cunoaștere la modul general, conștiinciozitate, dăruire, perseverență, mai ales talent și multe altele, laolaltă sublimându-se într-un crez, într-un fel de a exista… Ne îndeamnă și la meditație pe noi, scriitorii, la ce scriem atâta dacă nu știm să ne impunem cât timp suntem în viață ? Care ar fi adevărata verigă autor-cititor, publicarea cărților, evident, în momentul de față, nefiind suficientă ? Peste cincizeci de ani se va mai găsi un Florentin Popescu, animat de bunăvoință, dedicându-și timp și alergătură să ne scoată din anonimat și omitere ? Volumul poate fi socotit și o antologie, o formă discretă de a nu-i lăsa uitării, relatându-ne și principalele repere ale operei și activității literare, precum și funcțiile ocupate de respectivii truditori ai penei.

O carte interesantă, care captivează atenția cititorului preocupat de viața noastră literară, bornă importantă ce scoate din neuitare scriitorii domiciliați în strada Apolodor. Cred că este și un omagiu discret și atipic conturat.

Elegiile pământului la începutul toamnei

Alex CĂLĂRAȘU

În seara de 19 septembrie, Casa de Cultură Schiller din București a fost, în continuarea unei frumoase tradiții începute cu Editura Betta, gazda unui nou eveniment: lansarea volumului de versuri al poetului Victor Pencu intitulat „Elegiile pământului”, a cărui prefață este realizată de poetul Gabriel Dragnea și care beneficiază de o prezentare a scriitorului Liviu Ioan Stoiciu. Tot cu această ocazie a fost lansat și numărul 14 al revistei „Arena Literară”. Amfitrionul evenimentului a fost, ca de fiecare dată, directorul Grupului Editorial Betta, dl Nicolae Roșu. Domnia sa a prezentat autorul, traseul sinuos al acestuia, dar și volumul în sine, care este al doilea tipărit de Victor Pencu la Editura Betta.

Poetul Ion C Ștefan, un alt editor al poetului Pencu, a subliniat originalitatea neo-tradițională a versurilor, ca apoi criticul Aureliu Goci să contextualizeze geografico-literar toposul de proveniență al autorului unde *„noiembriene iubiri/ încheagă chipuri în cărnuri”*, vorbind despre curentul gândirist inițiat de Nichifor Crainic (rudă, dacă nu de sânge, cu siguranță în spirit cu autorul volumului).

Doamna Paula Romanescu a creionat poezia lui Victor Pencu prin analogii cu poezia blagiană, indicând surse din poezia universală într-o frumoasă intervenție lirică.

Victor Atanasiu a atras atenția asupra modernismului existent în versurile acestor elegii, a căror originalitate constă în asamblarea fragmentarului și a fulgurațiilor poetice aflate la un nivel estetic ridicat: „Și iată cum vin fluturii iernii/ Să-mi sărbătorească numele”.

Doamna Antoaneta Rădoi a vorbit despre prezența temelor rurale în versurile autorului și a lecturat o cronică publicată recent pe marginea volumului în revista „Convorbiri literar-artistice”.

Gabriel Dragnea, receptor al poeziei lui Victor Pencu încă de la primul său volum, a făcut o așezare cât se poate de justă pe harta lirică actuală a poeziei din „Elegiile pământului”, menționând că și în aceste vremuri atât de tehnologizate, la sat mai pot (re)apărea poeți, și încă dintre cei buni, într-o oarecare măsură, departe de tensiunile și prieteniile din lumea literară, proba pentru cele spuse fiind versurile: „Făclia candelei pâlpâie pe pereți/ niște cai de foc/ stă decembrie pajură de ger/ pe inima ta de camee//prin cețuri sălbatice/ se rupe dimineața/ de păsări”.

Între intervențiile vorbitorilor mai sus menționați, dl Nicolae Roșu a propus intercalarea unor fragmente de poezie sau proză la care și-au adus concursul aurorii: Vilia Banța (poezie), Silvan G. Escu (proză), Constantin Kapitza și Marin Dumitru (poezie).

Concluziile serii au fost trase de Florentin Popescu (redactor șef al „Bucureștiului literar și artistic”) care a vorbit atât despre autor, dar și despre cei care s-au exprimat literar, salutând evoluția calitativă a evenimentelor Betta.

Jean-Yves Conrad, un ROMÂN *cu totul special*

Constanța CRUDU

Un eveniment de cotitură ce a marcat evoluția noastră, a României, a Europei în general, a fost marea conflagrație mondială de la începutul veacului trecut, între 1914-1918. Atunci, poporul francez ne-a fost alături în momentele dificile, sprijinindu-ne în demersul nostru spre Marea Unire.

Cu „inima vrăjită” de ceea ce a însemnat sacrificiu și eroism românesc, l-am cunoscut pe Jean-Yves Conrad, istoric și scriitor francez, Ofițer al meritului Cultural Român, prieten cu jurnalistul Ion Andreiță și cu Dumitru Preda, director al Arhivelor Ministerului Afacerilor Externe, delegat permanent al României la UNESCO, cel care, în calitatea sa de specialist în probleme privind Primul Război Mondial îi prefațează al treilea volum al unui ciclu despre miile de soldați români morți pe pământ francez între 1916-1918. Intitulat „Mémoriel des 3.030 soldats roumains *Morts pour la France* durant la Grande Guerre 1916-1918", volumul este o mărturie a faptului

că Jean-Yves Conrad și-a dedicat zeci de ani din viață cercetării și scoaterii la lumină a unor informații de o deosebită importanță referitoare la necropolele unde sunt înhumați, pe teritoriu francez, ostașii noștri, luați prizonieri de nemți, morți de foame și de frig în lagărele de muncă forțată din estul și nordul Franței în cumplita iarnă dintre 1917-1918. Cel mai mare cimitir unde dorm somnul de veci acești bravi eroi se află tocmai în zona natala a autorului, în satul Dieuze, în Labry, localități din Lorena sa natală, dar și din Haguenau și Soultzmatt din Alsacia.

Remarcăm în cuprinsul volumului admirația autorului Jean-Yves Conrad pentru familia regală, regina Maria și regele Ferdinand, ca și pentru reprezentantul guvernului român de atunci, Ion I.C. Brătianu. Același respect și considerație le exprimă pentru diplomatul Nicolae Titulescu, al cărui nume îl poarta o strada importantă din Paris și care scria, răscolit de dor: „În Franța, simt dorul de România și în România, resimt nostalgia pentru Franța”. Această aserțiune, inversată de jurnalistul francez, este cea care îl caracterizează, ca titlul unui capitol în care prezintă în detaliu desfășurarea evenimentelor din timpul acestui război: „România nu îmi aparține, dar eu aparțin României”.

Toate acestea denotă noblețea sufletească a unui mare francez care a adus, prin opera sa, un omagiu acelor soldați deveniți martiri prin faptele lor de arme și care, prin eforturile și consecvența scriitorului Jean-Yves Conrad nu au rămas niște soldați necunoscuți, numele multora fiind menționate pe monumentele funerare înalțate în amintirea lor.

Volumul „Mémoriel des 3.030 soldats roumains *Morts pour la France* durant la Grande Guerre 1916-1918" va fi prezentat în data de 9 octombrie 2019 la Clubul Academiei Române, în prezența autorului, Jean-Yves Conrad și a unor reprezentați de seamă ai culturii noastre: acad. Ioan Aurel Pop (Președintele Academiei Române), acad. Răzvan Teodorescu (Vicepreședintele Academiei Române), prof. univ. Mihai Ionescu, prof. Mircia Dumitrescu, în cadrul unui eveniment moderat de Ioan Cristescu, director al Muzeului Național al Literaturii Române.

„*Mesaje pentru Iulia*” la *Festivalul de Carte și Muzică* de la Brașov

Gabriel DRAGNEA

La scurt timp după închiderea ediției și apariția numărului din iulie-august al revistei „Sud”, Brașovul a fost gazda *Festivalului de Carte și Muzică* organizat de Libris Cultural, cu sprijinul Primăriei Municipiului Brașov. Astfel că, în ziua de 26 iulie, în cadrul acestei sărbători a cărții din Piața Sfatului a fost lansat și volumul de versuri „Mesaje pentru Iulia” al poetului Alexandru Cazacu, lucrare apărută anul acesta la Libris Editorial. Despre această recentă lucrare, directorul editorial Dana Anghelescu a precizat că *„acest volum, așa cum prefigurează și titlul este unul cu tentă epistolară, cu un destinatar unic. Interesant este faptul că acesta nu este un stil epistolar foarte concret, adică nu acesta este mesajul cărții - o colecție de scrisori adresate unei persoane – ci este practic un pretext ca autorul sau noi, ca cititori, să ne îndreptăm spre trăirile noastre interioare. Deci, până la urmă, acesta este un pretext pentru a descoperi poezia din noi, din fiecare”*.

Având o emoție cu greu stăpânită, în intervenția sa, poetul Alexandru Cazacu și-a prezentat structura cărții,

contextul realizării ei, dar și motivele care au dus la apariția acesteia: *„acest volum este scris cu intenția de adresabilitate unei persoane care nu există, pentru că Iulia nu există și nu a existat niciodată. Este o formă de comunicare în încercarea de a mă regăsi. Pe scurt, acest volum este o formă de comunicare cu cineva pentru regăsirea sinelui. Acesta este un volum de poezie de dragoste scris într-un interval destul de mare de timp, aproximativ patru ani de zile, volum scris de regulă în spații oarecum în afara zonei mele de locuire, în zone atât din țară, cât și din străinătate, în zone unde te poți vedea pe tine într-o formă, să zicem, sine ira et studio”*.

Și, pentru că am fost invitat de autor la acest eveniment editorial, am ținut să precizez public faptul că, știindu-i textele încă de la pregătirea lor pentru acest volum le-am considerat ca fiind *„cele mai bune poeme ale sale; sunt poeme care ne prezintă un Alexandru Cazacu mult mai plin de expresivitate și de modernism, o voce distinctă care vine să încline balanța către ceea ce este frumos comparativ cu ceea ce se creează de multe ori din dorința de a epata, de a șoca. El a ales să vorbească sincer, natural, așa cum ar face orice poet care își asumă acest statut cu onestitate”*.

Alături de cartea poetului Alexandru Cazacu a mai fost prezentat și volumul *Zdrențe* al tânărului poet Cristian Emanuel Ștefănescu, prezentat de d-na Gabriela Costescu, redactor șef al Revistei *Creneluri Sighișorene.*

PRIN MEMORIA UNUI CONCURS
Despre cea de a XX-a ediție a Festivalului Concurs „Tra le parole e l'infinito"

Alexandra FIRIȚĂ

Motto: *Ce țară mai poetică/ Mai dulce decât tine/ Își coperă cosițele/ Cu flori așa divine.* (Dimitrie Bolintineanu)

Peregrinând într-o lume în continuă schimbare, măcinată de noi idealuri și supertehnologizată, unde valoarea comunicării este în continuă creștere, ne întoarcem la bucuria cuvântului scris și a înfrățirii prin cuvânt.

Întâmplător am găsit aceste versuri ale marelui înaintaș și patriot Dimitrie Bolintineanu, cel care, peregrin fiind prin lumea largă, s-a întors în Patrie și a slujit-o cum a știut mai bine prin cuvânt, punând în joc tot talentul și emoția sa de mare poet, cât și propria viață, la realizarea unor mari idealuri, cum ar fi Universitatea din București și care în 1872 s-a stins din viață într-o neînchipuită sărăcie. Spun întâmplător și îmi vine în minte un șir lung de poeți și scriitori români care au scris nu numai din inspirație ci și dintr-o înaltă conștiință a menirii sociale a scriitorului – aceea de educator, într-un frumos estetic și de noblețe patriotică al poporului român.

Plecată prin lumea largă, dintr-o dorință de mai bine, mi-am ascuns în suflet această bucurie pe care poezia mi-a dat-o. Și limba română cu fagurele ei de lumini. Și foamea de a cunoaște în profunzime acest trup viu în continuă schimbare și șlefuire, numit artă a cuvântului. Am rămas o însetată șlefuitoare și rostitoare de cuvânt românesc și am încercat să port cu demnitate numele de româncă. Și de aici o întreagă lume minunată mi s-a înfățișat și încă odată m-a convins cât de importantă este comunicarea și „contaminarea" interculturală.

Nu am să vorbesc despre o mare prietenie legată prin intermediul rețelei sociale Facebook pentru că veți zâmbi ironic. Nu. Am să vorbesc mai puțin de Napoli, acest oraș-cetate al Italiei, ce pare o altă țară, cu freamătul lui neobișnuit și renumele legat de Camorra și mai mult am să vă vorbesc de fapte culturale ce vin să se înfăptuiască aici, în acest areal plin de istorie și de artă. Să nu va închipuiți că aici lumea nu își trăiește visurile, idealurile, iubirile, pasiunile. Dimpotrivă. Napoli este viu, plin de lumină și cultură în toate formele sale. Napoli își trăiește istoria și spațiul geografic la cele mai înalte ritmuri și dăruiește turiștilor o magică amintire pe care niciodată nu o vor putea uita. E ceea ce am simțit de fiecare dată când am pășit în gara plină de agitație și de rumori de trenuri ce necontenit vin și pleacă.

Am să vorbesc despre cea de a XX-a ediție a Festivalului Concurs „Tra le parole e l'infinito", concurs inițiat de Cavaliere Nicola Paone, anul acesta, desfășurat pe 14 iunie 2019 la teatrul Academiei de Aeronautică din Pozzuolli (Napoli), unde am avut onoarea să particip ca invitat pentru prezența mea în „Antologia de aur" a Festivalului, loc pe care mi l-au rezervat prin prisma faptului că sunt dublu laureat al concursului lor de proză și poezie din anii anteriori și jurat internațional în comisia de evaluare a operelor trimise la concursul din 2018.

„Tra le parole e l'infinito" s-a născut în anul 2000 ca premiu literar „pentru o cultură adevărată a mileniului al treilea și pentru dragostea pură pentru cuvânt", definiție emblematică aleasă de Cavaler Nicola Paone, poet, pictor și maestru în comunicare, personaj dintotdeauna implicat în lumea artei și culturii, care de-a lungul carierei a fost decorat cu numeroase și importante distincții, ultimele, în 2017, Ambasador onorific pentru cultură în Europa, iar în 2018 Cavaler ad Honoris Guardiano di Pace.

Concursul are mai multe secțiuni, care au fost adăugate ulterior: „Premiul pentru carieră", care onorează pe cei ce au contribuit cu munca lor la creșterea și dezvoltarea culturală și socială a provinciilor regiunii Campania; Premiul „Ad Haustum Doctrinarum (La Izvoarele Doctrinelor) este o ocazie de evidențiere a doctrinelor și persoanelor care prin activitatea lor au contribuit la progresul regiunii și a națiunii italiene, ca un loc de unire și efervescență culturală; Premiul Recunoștință pentru carieră „Labore Civitatis", instituit, cum spune Cav. Paone, „în scopul punerii în evidență a înaltelor calități umane de inteligență, de muncă și de simț al datoriei". Din 2018 devine Award Festival Cultural Internazional, conținând cele trei premii pentru carieră și premiul literar de poezie și proză ce se desfășoară în ani altenativi și care reunește autori din întreagă lume.

Evenimentul de anul acesta, patronat printre altele de Academia și primăria Pozzuoli, a fost sprijinit de Gran Priorati (Înalta Magistratură) a regiunii Campania și de Confederația Internațională a Cavalerilor Cruciați. Printre numeroasele personalități invitate la ceremonie au fost reprezentanți ai instituțiilor publice, ale forțelor armate, ale corpurilor diplomatice, ale consulatelor, din lumea spectacolului, jurnalismului, culturii și televiziunii. În cursul galei a cântat orchestra d'Avalos dirijată de maestrul Fabio Espasiano, sopranul Francesco Divito, Rosa Montano Laura și Egidio Mastrominico și alți artiști internaționali.

Protagoniști, uniți în numele artei și a pasiunii pentru literatură, au fost autorii proveniți din Italia și din întreaga lume care au participat la concursul de literatură „Tra le parole e l'infinito" și care au trăit momente de neuitat. Printre concurenții români premiați au fost poetul Alexandru Cazacu, Angi-Melania Cristea, Maria Niculescu.

Aici am reîntâlnit cu mare bucurie pe Daniela Forcos, poetă din diaspora română, laureată a mai multor ediții ale concursului „Tra le parole e l'infinito", prezentă în „Antologia de aur", cu care am colindat pe străzile pline de soare, miros de mare și cafea, descoperind întâmplător o reprezentanță a mărcii noastre automobilistice „Dacia". Este o mândrie și o onoare să îmbraci ia românească, capodoperă a poporului român, aici la poalele Vezuviului, să descoperi „Dacia" și să asculți versul românesc într-o serată de gală a unui concurs internațional care a mobilizat resursele culturale ale regiunii Campania, Italia.

„Antologia de Aur" a fost un alt capitol din istoria de anul acesta a concursului. A fost alcătuită cu participarea premianților din edițiile anterioare și cuprinde pe autor cu o lucrare și o prezentare făcută de către cunoscuta scriitoare și critic literar Cinzia Baldazi. Lucrarea a fost prezentată în cadru festiv, fiind înmânată alături de un frumos trofeu ce amintește de a XX-a aniversare și de o diplomă pe pergament.

Gala s-a desfășurat pe parcursul a trei ore, însoțită de muzică din operele marilor clasici italieni și de poezia celor premiați. Aceste manifestări culturale, ca multe altele în Italia, creează oportunități pentru înlăturarea barierelor sociale, accesului liber și neîngrădit la cultură, ocazia reunirii unui mare număr de autori europeni cu intenția de strânge legăturile în interiorul unei Uniuni care trebuie să fie, înainte de toate, una a oamenilor și valorilor culturale și abia apoi una economică.

Acestea sunt motive suficiente care ne fac să reflectăm și să ne angrenăm într-un minunat proiect precum „Tra le parole e l'infinito", care oferă o arenă de cel mai înalt nivel cuvântului scris, provocându-ne la înfrățirea prin cuvânt.

Grazie Napoli ! Grazie Bolintin Vale !

Note franceze
Al. CAZACU

Alternativă urbană la Bordeaux

Oraș traversat de un fluviu, dispunând de un centru istoric înscris în patrimoniul mondial UNESCO și de un nume ce a oferit și oferă viticulturii unul dintre cele mai solicitate soiuri (este numit orașul vinului) la doar câteva zeci de kilometri de ocean, la care se adaugă o eficientă legătură aeriană, feroviară și rutieră cu toate marile orașe din Franța, sunt principalele puncte forte ale orgoliosului Bordeaux.

Dincolo de acestea, care rămân piloni fundamentali în dezvoltarea și chiar internaționalizarea urbei, în ultimii ani municipalitatea este foarte deschisă la numeroase proiecte independente care au drept scop nu doar promovarea turistică, ci mai ales implicarea așa numiților *les actionnaires urbaine* sau *stakeholders city*, în fapt tuturor actorilor sociali (turiști, rezidenți, societăți private sau de stat etc.) în diverse zone, încurajându-se descentralizarea culturală.

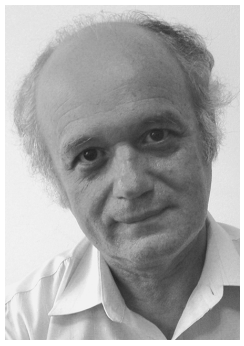

Una din aceste inițiative este și „L'alternative urbaine Bordeaux". Este, de fapt, o franciză a unui proiect dezvoltat la nivel național, iar această asociație își propune un singur scop: valorizarea patrimoniului urban, cu preponderență cel al cartierelor periferice sau al zonelor neaflate pe lista turistică principală a orașului. Și un scop secundar: resuscitare profesională prin cooptarea în echipa proiectului de persoane, dar și de societăți chiar din aceste zone, în mare parte cvartale sau cartiere populare. Concret, la solicitarea unui grup de turiști, asociația pune la dispoziție un „éclaireur", o persoană, un ghid care propune trasee în aceste cartiere sau cvartale prezentându-le istoria, populația, nota dominantă din punct de vedere profesional, apoi vizitează obiectivele din zonă, fie de mică industrie, fie de artizanat sau orice alte puncte de minim interes, evident, luând masa în aceeași zonă. Toți cei din cartierul sau cvartalul respectiv sunt invitați să participe cu orice poate prezenta un cât de mic interes. Atât persoane, cât și societăți, indiferent de natura lor. Chiar ghizii, adesea sunt din zonă, aparținând diferitelor etnii de aici și cu ocupații diverse, sunt dornici să ofere cât mai multă informație și în general o experiență de calitate vizitatorului care în mare parte constă în dezvăluirea unei părți de viață veritabilă care și ea aparține orașului Bordeaux.

Vizitatorul, pentru această cunoaștere alternativă a orașului, este lăsat singur să aprecieze pecuniar experiența, neexistând un tarif. Se recomandă doar o sumă accesibilă, dar nici aceasta nu este obligatorie. Derulat de câțiva ani proiectul are succes. Aceasta pentru că a reușit să aducă turiști în zone puțin expuse ale orașului, transformându-le în puncte de atracție, dar și un mare beneficiu pentru aceste cartiere care devin animate. Societățile din zonă, de la mici magazine până la ateliere și chiar hale de producție și restaurante vor să devină parteneri ai „alternativei urbane", iar locuitorii acestora dezvoltă un interes pentru culturală în general.

O alternativă urbană la care se poate reflecta, căci niciun centru nu poate exista în absența periferiilor, cele care, de fapt, îi definesc caracterul.

ZILELE MUZEULUI

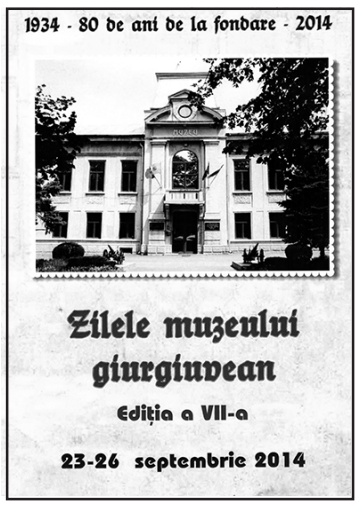
Emil Păunescu

În 2007, Muzeul județean „Teohari Antonescu” a aniversat 30 de ani de funcționare în fostul sediu al Prefecturii județului Vlașca. După o dezbatere internă, am decis ca în ultima decadă a lunii septembrie a fiecărui an, prin manifestări specifice, Muzeul să se sărbătorească, transmițând totodată un mesaj mai percutant publicului său.

A doua ediție

În 2009, când se împlineau trei sferturi de veac de la fondarea instituției, „Zilele Muzeului giurgiuvean” au primit rolul de a sublinia câteva adevăruri, insuficient percepute în comunitate. Primul dintre acestea era chiar vârsta Muzeului, cea mai veche instituție profesionistă de cultură din oraș și județ. Cel de-al doilea ținea de patronaje: cel inițial (al Prefecturii), cele intermediare ale Sfaturilor Populare (raional, apoi municipal) și cel actual (al Consiliului județean). La vremea respectivă am căutat, prin organizarea a trei expoziții distincte, să atragem pentru susținerea publică a așezământului nostru de suflet toți factorii de putere din Giurgiu. Mai popular fie zis, să împăcăm capra cu varza și cu lupul.

La 21 septembrie 2009, la sediul de la Parcul Alei s-a vernisat expoziția „File din istoria Muzeului”, în prezența conducerii Consiliului județean și a unor personalități ale vieții cultural-științifice naționale. A doua zi, la sediul Instituției Prefectului, a fost vernisată expoziția „Constantin Baraschi și județul Vlașca”, însoțită de o conferință de presă de ținută. Dovadă a imobilismului societății românești contemporane este și faptul că acea expoziție continuă să stea pe holul Prefecturii și astăzi, după un deceniu ! A treia zi, la Galeria de Artă (ce se pare că, între timp, și-a pierdut numele ? !), a fost vernisată expoziția „Repere din evoluția urbanistică a municipiului Giurgiu”, în prezența unui public numeros și a unor reprezentanți ai Primăriei. Am prelungit existența acelei expoziții până când a fost posibilă vizionarea ei și de către primul edil al orașului.

Un reper de succes

În fiecare an ce a urmat, suita de manifestări organizate în cadrul acestui program a reprezentat un eveniment important în viața culturală a municipiului și județului nostru. Calitativ și cantitativ succesul „Zilelor…” a depins de posibilitățile materiale de moment, de nivelul angajamentului personalului propriu și de cel al colaborării cu alte instituții, dar mai ales de implicarea și profesionalismul managerilor.

Până în 2015 programul nostru se concretizase deja în aproape 40 de manifestări, desfășurate la sediu și în alte locații din oraș, dar și din Capitală. Pe lângă vernisarea diverselor expoziții și lansarea unor publicații, au avut loc simpozioane, mese rotunde, conferințe, comunicări, cu participarea unor specialiști locali, dar și a unor personalități din București și din alte centre ale țării. După aceea, următoarele trei ediții au fost mai curând formale și cu un impact public scăzut.

Anul trecut, în calitate de membru al Consiliului de administrație și de inițiator al programului, am hotărât să intervin pentru redresarea lui, după o perioadă în care muzeul în general și activitățile sale culturale în special intraseră în derivă. Astfel, pe lângă o lansare de carte și două expoziții programate la sediu, am inclus două manifestări la secțiile din județ (Casa memorială „Petre Ghelmez” de la Gogoșari și expoziția permanentă de la Mănăstirea Comana).

Ediția a XII-a

Anul acesta programul „Zilele Muzeului” a fost pus sub semnul aniversării unui veac și jumătate de la fondarea școlii care poartă acum denumirea de Colegiul Național „Ion Maiorescu”. Programul a debutat luni, 23 septembrie, la sediul Muzeului de la Alei, unde a fost vernisată expoziția „Nicolae Droc-Barcian, un renascentist în epoca modernă”, care valorifică în premieră o serie de fotografii inedite. În ziua următoare, tot la Muzeu, a fost deschisă publicului expoziția colecționarului brașovean Vasile Aldea, intitulată „Un Giurgiu de poveste”. Inginerul Aldea, giurgiuvean de origine, este maiorescian, unul dintre șefii promoției 1954. Expoziția sa va putea fi vizionată până la sfârșitul lunii octombrie, iar în ziua de 2 noiembrie va fi prezentată în foaierul Teatrului „Tudor Vianu”. Miercuri, 25 septembrie, a avut loc, la sediul Centrului cultural local „Ion Vinea”, vernisajul expoziției „File din istoria Gimnaziului”, urmată de lansarea oficială a volumului „Ateneul”. Joi a fost inaugurată expoziția permanentă “Savin Popescu”, la parterul Colegiului Național, lângă laboratorul care poartă numele ilustrului profesor. Celelalte două expoziții amintite mai sus se vor regăsi, începând cu 28 octombrie, la etajul Colegiului Național, spre a celebra și în acest fel cei 150 de ani. În cadrul programului „Școala altfel” vor avea loc întâlniri ale elevilor cu muzeografii, ce vor evoca momente de seamă din trecutul învățământului vlăscean.

Ediția 2019 a „Zilelor Muzeului giurgiuvean” s-a încheiat vineri, 27 septembrie, la secția muzeală de la Mănăstirea Comana, cu o masă rotundă pe tema „Credință și cultură pe meleaguri giurgiuvene. Teologi vlăsceni”. Este pentru prima dată când o asemenea temă a fost abordată exhaustiv de o instituție locală din județ și suntem convinși că va genera un interes sporit în anii viitori.

Ce-am gândit și… ce-a ieșit !

Programul pe care l-am conceput și condus în majoritatea edițiilor s-a dorit mai mult decât sărbătoarea inițială. Pe de o parte i-am atribuit o semnificație aparte, prin poziționarea calendaristică, în așa fel încât să cuprindă nu atât echinocțiul de toamnă (deși am ținut cont de caracterul bilanțier al perioadei), cât mai ales ziua atestării documentare a Giurgiului (dat fiind profilul principal istoric al muzeului nostru). Pe de altă parte am dorit să concentrăm mai multe activități la fiecare ediție, pentru a spori impactul asupra autorităților și publicului larg, pentru a consolida solidaritatea celor care trudesc în domeniul cultural-educativ și prestigiul printre partenerii noștri din diferite proiecte.

Deocamdată rezultatele nu sunt pe măsura așteptărilor, având de luptat atât cu tarele societății românești contemporane, cât și cu înapoierea culturală a zonei noastre. Impunerea drept eveniment tradițional în calendarul cultural giurgiuvean nu este un fapt cert nici după 12 ediții. Nici măcar toți muzeografii n-au înțeles rosturile programului, darmite cei pe care “cultura” îi sperie. Evident, aceasta nu înseamnă să renunțăm la strădania de a îmbunătăți imaginea instituției, să abandonăm programul în ansamblu ori unul sau altul dintre scopurile lui.

Mersul târgului

Ștefan Crudu

21.07.2019: *Sfinții lui Cuptor*

La intrarea în târg, un mic grup de Martori ai lui Iehova care bântuie zilnic prin cartierul spoitorilor ne „invită cu căldură”, cum scrie pe un afiș, să ne cumpere sufletele. Interesant marketing, dar și Sf. Ilie ne oferă căldură destulă, pe care o vom simți din plin și azi când se anunță caniculă și I.T.U. 80%. De aceea am văzut multă lume la prima oră. În topul vânzărilor, tomatele: 4 lei/kg la toți vânzătorii, producători sau nu. La ora 9:00, tarabele erau goale. Mai erau ceva ardei grași cu 4,5 lei/kg și ultimii kapia cu defecte vizibile, 5 lei/kg. Morcovi românești la producători cu 2-3 lei/kg. Vinetele, cam mature pentru gustul meu, 3 lei/kg. Ceapă uscată nouă 4 și chiar 3 lei/kg. Cea roșie, 1,5-2 lei/leg. de 3 buc. Atrăgea. Am luat 3 leg. cu 5 lei. Castraveții 3 lei/kg, iar varza, deloc băgată în seamă, aștepta să fie pusă la murat pentru zeamă cu 1 leu/kg. Pepenii, foarte mulți, cu 3 lei/kg cei galbeni și 1,5 lei/kg cei verzi. Ce mai, de toate, inclusiv ceva fructe de moment: caise (4 lei/kg) și prune (2,5 lei/kg). Dar și zarzavaturi și încă diverse răsaduri: de varză de toamnă și de praz cu 20 de bani firul. Cartofii s-au scumpit conjunctural: producătorii nu au venit azi pentru că plantează varza de toamnă. Așadar, toată lumea mulțumită. La gogoși iarăși coadă – se cumpără cu punga. La grătare, aglomerație mare. Ai noștri își ostoiesc mădularele și-și reînnoiesc forțele. Cei mai mulți sunt obișnuiții aperitivelor și ai berii, cei care se ghidează după învățăturile strămoșilor: „Fă-te gură pâlnie și tu burtă butie, ca să torn să duduie !”. La brânzeturi dau onorul și nu cumpăr nimic, să nu mă mai păcălesc. Nici la pui, căci sărăcesc, fiindcă cerealele, în pofida producției mari de până acum, sunt scumpe. Toți vânzătorii sunt înțeleși între ei, practicând aceleași prețuri. Ce puii mei, vorba lui Bendeac ! După aceste constatări mulțumitoare era firesc să mă simt fericit și fără griji. Numai că, la mijlocul nopții, m-am trezit dintr-un vis cel puțin ciudat. Prin porțile mari, deschise, ale curții, intrau căruțe pline cu fân mânate de împielițați, care erau descărcate peste legumele și zarzavaturile mele. Disperat, am zis: Vai, dar am legume eco, ce mă fac ? „Nu-i nimic, iei din târg !” Dar ce faptă am făcut, pe cine am mâniat de sunt pedepsit așa ? „Știi tu prea bine, și acesta-i doar un avertisment !” Trezit bine, am luat de pe raft cartea cu descifrarea viselor și am găsit o explicație: sunt cârtitor, nu am reținere în a critica unele fapte ale unor anumite persoane, aflate mai presus de orice critică. Oare pe cine am deranjat ? În curte (tot în vis, dar parțial) lătrau câinii. De ce ? Păi, iarba adusă era plină de pene de ciori năpârlite și bieții câini disperați. Ca să vezi ! Am aflat astfel cine mi-a trimis iarba. Voi ați ghicit ? Dau premiu cui va dezlega șarada. Vai mie, cârtitorul, care ia în derâdere și sfinții din cer, dar și pe cei de pe pământ. Am aflat și la ce cazne voi fi supus: voi fi trimis în Tahiti (cel de odinioară) într-o zonă cu văduve nudiste. Cam târziu, dar așa-mi trebuie dacă mă dau prea deștept. Amin !

25.07.2019: *Aferim bairam, ales bules !*

În târg, în zona fiare-cherestea, mare cort mare. Cel mai mare până acum, cca 30 m lungime, cu 3 turnulețe stil turcesc la intrare, poartă de flori, podium pentru dansul miresei, aranjamente de lux. Totul alb. Eveniment în cartier: nunta nepoatei ex-bulibașei, nuntă de top. Așadar, organizare fără cusur. Mirii, foarte tineri și frumoși, super eleganți, îmbrăcați princiar. Trei calești de epocă cu cai de rasă, Lincoln-uri lungi și zeci de alte mașini luxoase, decapotabile, au dus alaiul la biserică pentru cununie. Totul ca-n povești, pe bune. A urmat apoi paranghelia. Muzică la maxim posibil ca să se audă în tot satul (cel fără câini de pază), să se simtă bine toți bolintinenii și să nu doarmă chiar dacă mâine pleacă la muncă, pentru că „așa vrem noi !”. Deci muzica urla, cu sincope pentru strigat darul baban pentru orchestra electronizată și dezlănțuită. În final, focuri de artificii de calibru mare ca să știe tot poporul ce ne permitem noi, n-așa ? Nicio teamă de autorități, care și ele erau prezente la acest eveniment. Atât de tare era muzica, încât se auzea și la Bolintin Deal, la 4 km depărtare, v-o spune mandea. A lipsit Florin Salam, ce păcat, ne-a întristat. În zonă, pe ambele laturi ale DJ 601 (recte str. Palanca), zeci de mașini de lux ambuteiau circulația. Bolintinenii au ascultat toată noaptea manele gratis. În astfel de cazuri, toleranța este tributul ce-l plătim permanent. Aceste nunți (toate cu mare staif) se țin de dinainte de Paști (cu aprobări bisericești în posturi) de patru ori pe săptămână: marțea, joia, sâmbăta și duminica. Etnie numeroasă, cu evenimente continue: nunți, botezuri, cumetrii. Vrem, nu vrem, ne-am cam obișnuit, dar vara, pe căldură, devin insuportabile dacă n-ai aer condiționat. Blocajele circulației mașinilor în zonă nu preocupă pe nimeni. În încheiere, pentru întreaga Europă de unde vin banii mulți pentru nunțile fastuoase:

– Do you like Brahms ?

– Sorry, I like *bairam* ! Understand ?

A consemnat Fane Barosanu (Agenția Bollyhood Press, Filiala Bolintin Vale).

28.07.2019: *Artă la bucată*

Am sosit cam târziu, având și niște comenzi de la rude pe care m-am străduit să le onorez ca „specialist” în starea și mersul târgului. Destul de cald încă de dimineață (21 grade C). Canicula ne va topi și azi. Se cumpărau în grabă legume și fructe de sezon. Am luat ce-am găsit, mai puțin roșii care se terminaseră. Producătorii motivează că lipsa lor este legată de faptul că, în solarii, roșiile timpurii (unele soiuri) cu creștere programată genetic și-au terminat ciclul de producție (cca 4 etaje), iar cele din câmp urmează să apară în curând. Situația cred că este mai complexă. La mine, ca amator, care nu fac stropiri, toate roșiile din grădină s-au mănat (la fel cartofii) din cauza ploilor exagerate din primăvară, cât și a poluării și apariției diverselor boli transfrontaliere, ajunse la noi prin importul masiv de legume și fructe, cu care plantele de la noi nu s-au adaptat. Când citim proveniența lor în marile magazine rămânem perplecși: America de Sud și de Nord, Rep. Sud-Africană, China, țările din zona mediteraneană și nordul Africii etc. De la fiecare primim „la lădiță” și partea bună, dar și cea rea: boli și dăunători nespecifici. Echilibrul în natură este precar și afectat puternic de rapacitatea importatorilor și indiferența autorităților care ar trebui să controleze și să ia măsuri fitosanitare stricte. Se mai adaugă și faptul că populația este reticentă în a mai munci grădina. Au mai rămas puțini grădinari autentici. Tineretul nu mai este atras de munca migăloasă și de câștigul mic și nesigur. Cei ca mine au obosit, iar cei tineri nu mai au timp nici să mănânce cum trebuie, dar să mai și producă. Adaptarea are și ea limite. S-au ieftinit ardeii grași (2,5 lei/kg) care, deși proaspeți, sunt pistruiați de zici că au vărsat de vânt. Pepeni din belșug, iar varza 1 leu/kg. Foarte ieftină, dar e bună doar de salată și mâncare imediată, nu de murat, cum s-a păcălit mătușa Niculina care a cumpărat de la o căruță de pe drum, de la spoitori. În zona talciocului (eu le zic „fiare”, cum strigă spoitorii pe străzi), o „minigalerie” ambulantă. Nu-i spun „de artă”, ci de „tablăuri”. Un urmaș nevrednic al celebrului Aritică „expunea” câteva picturi de doi bani (dar pe pânză) pe care cerea destul de mult (preț unic, 50 lei/buc). Câteva exemple: imitații de grații, hetaira cu ochi de sticlă, când bați cuiul sigur pică, anotimpuri cu cervidee etc. Atâtea căprioare iarna, vara, încât de mă-ntreabă nepoții de ce sunt atât de multe, trebuie să le spun că pe vremea aceea nu erau nici lupi, nici braconieri, doar pictori la care aceste animale veneau să pozeze

(continuare în pag. 30)

Romanița-Maria Ștențel

București – capitala de la sud... De-a lungul veacurilor, în septembrie

Într-un septembrie, în urmă cu 560 de ani, era consemnată într-un act de Cancelarie existența unui tânăr oraș pe harta Europei: BUCUREȘTI… Un hrisov al lui Vlad Țepeș, Domn al Țării Românești, datat 20 septembrie 1459, redactat în limba slavonă, este prima mențiune documentară a „Cetății București” ca reședință domnească.

Cetatea, care avea case, poduri, drumuri de lemn, a căzut deseori pradă focurilor, incendiilor, de-a lungul veacurilor fiind produse mari pagube… A fost așa și la anul 1804, zi de 9 septembrie, când un mare pârjol a pustiit București distrugând Curtea Domnească și o bună parte a urbei, construită din lemn…

Ca să fie păziți de asemenea necazuri, oamenii apelau la mila cerească, se rugau în sfinte locașuri, precum Mânăstirea Văcărești. Ctitorie a domnitorului Nicolae Mavrocordat, Mânăstirea a fost sfințită tot într-un septembrie, în zi de 13, anul 1724. Este un ansamblu arhitectonic în stil brâncovenesc, un valoros monument de patrimoniu istoric și artistic… care a căzut și el pradă distrugerii și focului demolator al secerei&ciocanului comunist, în anul 1986…

În mai multe rânduri, tot în septembrie, Bucureștiul a fost gazda unor manifestări cultural-artistice, naționale și internaționale importante:

În septembrie, la anul 1874 (26sept.-8 oct.) Bucureștiul a găzduit prima competiție internațională din analele sportului românesc: un Concurs de tir, numit pe atunci „tragere la semn”.

8-12 sept. 1906 – primul Congres internațional, organizat și găzduit de România, la București: *Congresul pentru protecția proprietății literare și artistice.*

La Teatrul cel mare, la 30 sept. 1879, a avut loc un eveniment artistic de excepție: premiera piesei „Despot-Vodă”, de Vasile Alecsandri, cu o faimoasă distribuție: Grigore Manolescu, Constantin Nottara și Matei Millo.

La București și-a început gloria un festival muzical cunoscut/recunoscut național și internațional: Festivalul și Concursul „George Enescu” la 4 sept. 1958, prima ediție, la trei ani de la moartea marelui compozitor și interpret George Enescu, ca semn de recunoaștere a geniului său muzical. Prima ediție a adus pe scenă reputați soliști, din țară și din străinătate, concurenți la secțiunile: vioară, pian, și canto. Anul acesta va avea loc doar Festivalul, în perioada 31 august-22 septembrie. Iată o caracterizare scurtă a ediției din acest an, care aparține muzicologului Cristina Bohaciu Sârbu: „Festivalul George Enescu 2019, este o pledoarie pentru muzica de operă,clasică și modernă,va fi găzduită în multe Săli de concerte din Capitală, dar și în alte mari orașe ale României.”

Veniți, așadar, la București, alergând, de la o sală la alta, pentru un concert favorit, pentru un solist ori o orchestră îndrăgite… Unde ? La Sala mare de concerte de la Atheneul Român, la Sala de Concerte a Radiodifuziunii, la Sala mică a Palatului, la Sala „George Enescu”, de la Universitatea Națională de Muzică, la concertele în aer liber din Piața Festivalului – piața Palatului... La ediția din anul acesta participă 2500 de muzicieni străini și 1000 de artiști români, ce vor susține 84 de concerte.

Bucureștiul, *Capitala de la sud*, a avut mulți admiratori, care i-au pus în valoare, în opere literare, muzicale, plastice, arhitecturale și frumusețea și… tinerețea, prin ochii multor generații, care au numit cu tandrețe Cetatea păstorului Bucur, „Micul Paris” !

„Cu bastonul prin București” s-a plimbat Tudor Arghezi, iar Macedonski scrie despre „Bucureștii tinereții mele”… iată doar două mărturii, pe care vă îndemn să le citiți !

Dar, dacă nu ar fi fost (și) penelul lui Spiru Vergulescu (născut la 13 sept. 1934), nu am fi avut frumoasele, coloratele imagini ale Bucureștiului, văzut din multe unghiuri , cu ochii plin de har și cu afecțiunea acestui mare artist, numit pe drept cuvânt „pictorul Bucureștiului”, plecat la stele în 2007, dar privitor de sus la farmecului orașului, murmurând parcă, cu drag și nostalgie un „să ne trăiești, mulți ani, bătrâne, dar mereu tânăr… BUCUREȘTI !”

Vasile Szolga

Lumea așa cum este

RUGĂCIUNE

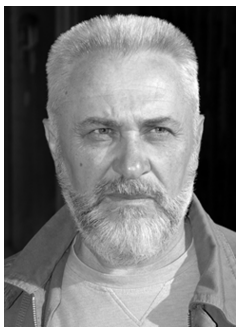
Ea, suferise cea de-a doua operație, destul de complicată, și acum zăcea pe un pat de spital. El, stătea ziua lângă patul ei, dar spre seară, o rudă apropiată venea și îl schimba, deoarece el a doua zi mai avea și serviciu. Era deja a patra zi și ea nu-și revenea după operație și nici nu se intrevedea vreo îmbunătățire în starea ei.

Plecă de la spital plin de gânduri negre. O luă pe jos spre casă. La un moment dat când ridică privirea, observă că se află în fața unei biserici. Nu era un creștin practicant. Nu cunoștea decât rugăciunea „Tatăl nostru”. Nu era ateu, dar nici nu credea într-un Dumnezeu cu barbă albă, lungă, care știa tot ce se întâmplă în lume și chiar și gândurile tuturor și aranja lucrurile în lume pentru a se desfășura în ritmul și cu rezultatele dorite de El. Nu credea în acel Dumnezeu nemilos care de la început și-a ales un popor, ca fiind „poporul ales” și pe ceilalți i-a oropsit, ba în multe cazuri i-a exterminat și nici în Dumnezeul în numele căruia, în istorie s-au făcut unele din cele mai mari atrocități. Sigur credea într-un spirit universal, prea erau multe coincidențe: Pământul se afla în poziția destul de limitată, față de Soare, în care apa se poate găsi în stare lichidă și apoi are un satelit naturat care produce mareele ce au permis ca viața incipientă să iasă din supa primordială și să colonizeze Pământul. Până și dimensiunea Lunii era astfel ca, pe cer să aibe exact același diametru cu al soarelui acoperind în timpul eclipselor de soare exact discul luminos. Aș mai putea enumera încă multe alte coincidențe, printre care și existența omului, care, credea el, nu se trăgea din maimuță.

Dar acum, nu știa ce imbold îl făcu să intre în biserică și îngenunchie în fața icoanei „Maicii Domnului” și, după ce repetă de câteva ori singura rugăciune cunoscută de el, începu să se roage așa cum gândul îl îndemna.

La sfârșit, se ridică anevoie și părăsi, trist, incinta bisericii. Cum ajunse afară, începu să-i sune telefonul. Ruda care rămăsese la spital îl anunța cu bucurie că de câteva minute soția lui se trezise, ba mai mult, își revenise.

Se grăbi să ajungă la spital și când intră în salonul unde până atunci ea zăcuse inertă, o văzu în picioare lângă fereastră privind cerul, norii și copacii. Se întoarse și-i spuse, de parcă atunci se despărțiră: „frumoasă e viața !”.

George Theodor Popescu

Academia lui Diogene (VI)

Valea Mostiștei – *Ultimul țăran*

I.

Se înstrăinase de-o vreme. Altminteri – nu mai era cel pe care-l știam. Și-l știam bine. Să-l scot din ale lui fac „pă dășteptu” și-ncerc o „stratagemă” – tocmai parcasem mașina sub șopron – și-l iau ușor peste picior cum s-ar zice.

– Ce faci bre, nu te bucuri… acu’ că ți-a dat și pământu’ ? ! ! Trist – se uită așa peste umăr ca la un neisprăvit „adică ce întrebare e asta ? !” cu o privire care dură. Un amestec de silă cu milă.

– Mă bucur, cum să nu… nu să vede… că dau p-afară ? Neînțelegând ce-l frământă, bat în retragere, împrumutând aerul ăla strengăresc și tâmp din copilărie când voiam să-i câștig îngăduința.

– De-asta zic, nu te bucuri… că s-a făcut dreptate ? !

– Ce știi tu mă băiete… și rămase în cumpănă „preț de-o minută”… Dă-mi o țigară. Ai ? Asta într-un efort de-a schimba vorba și de-a scăpa de gândul ăla de-l asuprea. Nereușind, continuă chibzuit și absent ca și cum ar fi vorbit cu salcâmu’ din bătătură cum avea uneori obiceiul „mare istorie” zicea.

– Păi bine domne, acu vin io și-ntreb. Dreptate-i asta ? Carevasăzică mi-l iei când sînt tânăr și-n putere și când am mai multă nevoie de el, îmi strici rostu’ și mi-l dai acu la bătrânețe – că și dacă-aș mai avea chef, nu mai am putere – și pă d-asupra cu ce – că mi-ați luat tot, nu tu cal, nu tu plug, nu tu grapă, nu tu căruță… copiii care-ncotro c-a trebuit să ia calea Bucureștiului să se hrănească. Asta nu-i dreptate bă, e blestem, asta e – s-a dus pă apa Sâmbetii bruma dă liniște, dă echilibru cum zici tu – să-l vând nu-mi vine – cum fac alții, nu pot că la noi nu s-a pomenit, s-ar răsuci ăi bătrâni în groapă… că din două războaie l-au câștigat… cu sânge, cât țara a avut nevoie dă ei… Mai știe careva că ăl bătrân a avut în ăsta din urmă – patru din cinci băieți pă front ? ! A, că mi l-ai luat cu forța, asta e altceva… da să-l dau dă bunăvoie la samsari ? ! !… nici dă lăsat pârloagă nu pot că mă doare sufletu’ și-atunci nu-mi rămâne decât să mă rog dă unu – dă altu’ cu banu-nmână… din amărâta asta dă pensie, care nici asta nu-i cine știe ce scofală după treijdani dă hamal la tine stat.

– Ascultă la mine aicea, asta nu-i dreptate. Basta ! Ce vreți voi mă acu’ dă la mine ?... n-a fost d-ajuns marea comasare… urmează marea deposedare ?… să-l dau dă bună voie, pă nimic… oarba după voi... Și chiar așa, de apuc să-l lucrez ce fac cu produsu’ că nu-l ia nimeni – nu că n-ar avea nevoie… fiindcă-l vrea pă daiboji și la anu’, la anu’ pă ce sămânță, pă ce arătură, pă ce ? ! !… Și tu-mi spui mie dă dreptate… asta să fie la ei – mai spuse cu amărăciune.

Și amărăciunea aia era surdă… ca zgura depusă în timp, și părea de neînțeles și venea de departe… și n-avea leac. Aveam de față icoana îndurerată a **ultimului țăran**, dintr-un lung șir… și acesta era **tatăl meu**. În vreme ce trupul subțire i se curbase ca sub greutatea unei poveri, fața i se lumina și în lumina aia, printre riduri am deslușit ca-ntr-o carte: Rovina, Drumul lui Berechet, Puțul lui Toader, Colceagul – susurând încet ca o rană.

II.

– Ex tra or di nar... ! Nu se poate.

– Extraordinar… extraordinar… Ce te-oi fi minunând așa ? !

– Păi n-auzișsi, mă femeie ? !... A murit Stan, cică.

– Ei... și ? Ce, ți-oi fi zis că-i nemuritor.

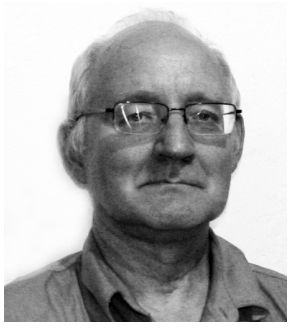
– Ăsta nu-i dintr-ai lui Bidă, de ne-a vândut nouă iapa ? Când cu comasarea…

– Așa… pă Tisa.., și ?

– De-asta zic… și se ducea într-ale lui.

Proverbiala fragilitate disimulată a tatei.

IN MEMORIAM SUZANNE LAST (1900-1944)
Une héroïne de la résistance française originaire de Fălticeni

Jean-Yves Conrad

Un village martyr: Roullens, près de Carcassonne (dép. de l'Aude)

Roullens, petit village de 500 habitants, blotti sur les contreforts de la Malepère, au cœur du pays Cathare, bénéficie d'un cadre de vie exceptionnel. En 1944, avant leur départ de Baudrigues, les Allemands ont fusillé des résistants. Des stèles sont érigées dans le parc du château, dont celle honorant la Roumaine Suzanne Last. Chaque année, la population se souvient…

Dix-neuf fusillés sommaires ou explosés par les Allemands au dépôt de munitions du parc du château de Baudrigues. Parmi les restes humains retrouvés, ceux de deux femmes dont une femme, juive arrêtée à Béziers pour actes de résistance dans un mouvement (ou réseau) non connu. Son nom, Suzanne Last, née à Fălticeni.

Évoquant le massacre de Baudrigues, Lucien Maury, historien de la résistance audoise, signale qu'il eut lieu le 19 août 1944 quand les Allemands, avant d'évacuer Carcassonne, procédèrent à quelques sabotages et destructions dans divers points de l'agglomération. Selon les premières interprétations répandues après la Libération, les Allemands auraient eu le projet d'exécuter vingt otages, à savoir des détenus de la prison de Carcassonne, en représailles aux actions de la Résistance. Mais dans son article publié en 2015, Jean-Louis Bonnet a révélé que dans une «*note de l'autorité allemande de Carcassonne il était stipulé que les détenus susceptibles d'être déportés dans des camps de concentration de troisième degré, c'est à dire les plus rigoureux, et qui n'auraient pu être envoyés à Compiègne, doivent être exécutés sur place*». Pour sa part, lors d'un interrogatoire pendant son procès en 1945, René Bach, agent de la SIPO-SD de Carcassonne impliqué dans la traque des résistants du département, déclara: «*Quant à ceux qui ont été exécutés, je ne puis vous dire pour quelles raisons ils l'ont été, ils ont dû être considérés comme susceptibles d'être envoyés dans un camp de troisième catégorie, ou comme dangereux pour la sécurité allemande en cas de libération. Peut-être même que le colonel de Montpellier avait déjà classé les détenus dans les diverses catégories de camps en vue d'un envoi hors Carcassonne. J'ignore si le colonel du S.D. de Montpellier avait procédé à cette classification. C'est lui qui désignait les catégories des camps sur proposition du chef de la Police allemande de Carcassonne*.»

Un détenu de la maison d'arrêt de Carcassonne, André Biaud (1918-2000), a laissé un témoignage écrit où il raconta les péripéties de sa détention et de celle de sa femme. Ce texte permet de reconstituer les événements qu'il vécut du 15 au 19 août inclus: l'incarcération à la prison de la citadelle de Perpignan occupée par les Allemands ; le voyage bien gardé par des soldats et des policiers allemands depuis la citadelle de Perpignan jusqu'à la maison d'arrêt de Carcassonne dans un autobus de trente places ; le séjour dans des geôles carcassonnaises contrôlées également par la SIPO-SD; les tortures qu'il subit ; l'explosion du dépôt de munitions de Baudrigues; sa libération et celle de sa femme.

Les détenus furent transportés dans un fourgon cellulaire au domaine de Baudrigues (commune de Roullens, 6 km au sud de Carcassonne dont elle est limitrophe) où les forces d'occupation avaient installé un dépôt de munitions (obus d'artillerie et torpilles pour l'aviation de bombardement). De l'extérieur, des témoins virent Jean Bringer et Aimé Ramond (qu'ils connaissaient) dans le fourgon cellulaire. Des dispositions avaient déjà été prises afin de provoquer l'explosion du dépôt et les occupants du domaine (parmi lesquels Henri Cambon, le régisseur, et son fils Alphonse) ont expliqué, après le drame, que les Allemands leur avaient demandé de quitter les lieux. Ce fut le capitaine Georg Reinhardt, de la *Kommandantur*, officier très lié à la *Siecherheitspolizei*, connu pour ses attitudes expéditives dans la mise en œuvre des exécutions, qui, en l'absence d'officiers supérieurs, organisa la tuerie de Baudrigues. L'*Oberfeldwebel* (adjudant-chef) Karl Bauger, présent à Baudrigues, fut chargé, dans la perspective de l'abandon de la place de Carcassonne par les forces allemandes, d'exécuter l'ordre de destruction du dépôt de munitions. Les chefs artificiers Fritz Ballaenger et Fritz Dierkes chargés de miner le dépôt et le château, aidèrent à l'exécution des résistants. Les jours précédents, ces deux hommes, connus pour leur cruauté, avaient participé avec zèle à la répression des forces résistantes.

D'après les premières versions, les dix-neuf détenus furent attachés à des arbres et, semble-t-il, fusillés oût 1944 et ont consigné les déclarations de plusieurs témoins. Leur rapport, rédigé le 28 août, indique que deux des neuf corps retrouvés après l'explosion Ils constatèrent aussi que l'examen des corps d'un homme et d'une femme semblait prouver qu'ils avaient été fusillés. Roger Lair, Claude Rival et André Roou (*op. cit.*, p. 119) ont formulé l'hypothèse que, au lieu de les fusiller, dans leur hâte, les bourreaux leur auraient placé un détonateur dans la bouche. En effet on n'a retrouvé aucune des têtes des victimes. Mais le rapport de gendarmerie laisse peu de doute sur le fait qu'ils furent d'abord fusillés puis que leurs corps furent déposés sur des munitions qui explosèrent. Toutefois, des témoins (le régisseur Henri Cambon en premier lieu) déclarèrent ne pas avoir entendu des tirs d'armes à feu avant les explosions. En tout état de cause, les Allemands firent sauter le dépôt de Baudrigues et on ne retrouva que des débris de corps humains

Neuf suppliciés furent initialement retrouvés. Le docteur Delteil, épargné par la SIPO, procéda, le 25 août, aux autopsies des restes et n'en reconnut qu'un seul, celui d'une victime dont l'abdomen était partagé en trois et sur lequel il avait pratiqué une opération le 5 août 1943. Julien Allaux a voulu savoir combien il y avait eu de victimes et entama des recherches afin de donner un nom à celles qui n'avaient pas été identifiées. Il apporta des réponses partielles. Seule une victime, Suzanne Last, fut identifiée après la publication du livre de Lair, Rivals et Roou.

Trois exécutés furent identifiés après enquête de la gendarmerie, deux dès le 25 août, le troisième En ce qui concerne les deux femmes exécutées, il a été dit par des résistants détenus avec elles à la maison d'arrêt de Carcassonne qu'elles étaient «israélites», ce qui s'est avéré exact pour Suzanne Last. Celle-ci, d'origine roumaine, infirmière à Béziers était résistante de l'Hérault, mais on ignore dans quel mouvement ou réseau elle fut active.

Baudrigues – Inscription sur la stèle : «*Ici ont été relevés les corps de 19 martyrs de la barbarie nazie en août 1944*». Noms (1ère colonne): Bertrand Gilbert, René Eugène, Bronson Joseph Jacques, Juste Léon, André Gros, Suzanne Last. Noms (2e colonne): Hiot Jean Antoine, Roquefort Pierre Joseph, Sévajols Maurice. Photographie: André Balent, 10 novembre 2015.
Baudriges – Inscripția de pe monumentul funerar: „Aici au fost îngropate trupurile celor 19 martiri ai barbariei naziste în august 1944". Prima coloană: Bertrand Gilbert, René Eugène, Bronson Joseph Jacques, Juste Léon, André Gros, Suzanne Last. Coloana a doua: Hiot Jean Antoine, Roquefort Pierre Joseph, Sévajols Maurice. Foto: André Balent, 10 noiembrie 2015.

Dans les vestiges du parc du château de Baudrigues, trois stèles rappellent le souvenir du massacre. Les noms de Jean Briger et d'Aimé Raymond figurent notamment sur deux des monuments qui leur sont tout particulièrement dédiés. L'autre stèle porte les noms des exécutés suivants: Gilbert Bertrand, Jacques Bronson, André Gros, Jean Hiot, Léon Juste, **Suzanne Last**, Pierre Roquefort, Maurice Sévajols. Cette liste est incomplète, car tous les noms des exécutés identifiés n'y sont pas inscrits. On y a gravé l'inscription suivante: «*Ici ont été relevés les corps de 19 martyrs de la barbarie nazie*».

Oskar Schiffner, adjoint de la SIPO-SD de Carcassonne, qui ordonna l'exécution des prisonniers à Baudrigues fut condamné aux travaux forcés à perpétuité le 23 mars 1953 par le tribunal de Bordeaux (Gironde). Il existe à Carcassonne une rue des martyrs de Baudrigues, dont faisait partie Suzanne Last.

Une fusillée roumaine: Suzanne Last, de Fălticeni, divorcée de Charles Michelson

Suzanne Last naquit à Fălticeni le 1er mars 1900. Si les informations la concernant, y compris des lettres signées par sa fille Monique Salzmann[1] la présentent comme «*juive*» ou «*israélite*», son acte de naissance indique qu'elle était de religion catholique romaine[2]. Son père Joseph Last, âgé de trente-et-un an, était alors commerçant à Fălticeni. Sa mère, Maria David, était âgée de vingt ans en 1900. En 1937, son père était banquier à Bucarest.

Suzanne Last quitta la Roumanie au début des années 1920. Installée à Paris, elle habitait 27, rue Kléber dans le IVe arrondissement. Elle se maria le 15 mars 1928 à la mairie du IVe arrondissement avec Charles Michelson[3], né lui aussi à Fălticeni le 29 octobre 1900. L'acte de mariage indique que, domicilié 1, rue du Plâtre, il était «*industriel*».

L'acte de mariage des époux Michelson a été reproduit et commenté dans le précédent numéro de Sud. Divorcée par un jugement du 15 mai 1937 prononcé par le tribunal civil de la Seine, alors que Monique n'était âgée que de 8 ans.

Infirmière, Suzanne reprit, après son divorce, son nom de jeune fille. Son ex-mari semble avoir eu la garde de leur fille puisque celle-ci, d'après un document déposé aux archives départementales de l'Hérault, était en «*Amérique*», sans doute avec son père. Après la fin de la Seconde Guerre mondiale, Charles Michelson et sa fille revinrent à Paris. Pour sa part, Suzanne Last a dű s'installer à Béziers peu après son divorce, puisqu'elle sollicita une traduction de son acte de naissance roumain auprès du consulat de Roumanie de cette ville. En 1944, elle était logée à Béziers chez madame Hayart, passage Galabrun au 34, rue de la République, selon les sources. Après son arrestation, Mme Hayart déclara à Georges Fontès qu'elle avait «*beaucoup d'estime*» pour Suzane Last. Celle-ci fut arrêtée à Béziers le 10 août 1944 par la Sipo-SD. Elle était résistante, mais nous ignorons à quel réseau ou mouvement elle appartenait.

Pendant longtemps, on pensa qu'elle avait été déportée en Allemagne et qu'elle avait disparu. En 1947, son ex-mari, Charles Michelson, installé à Paris, entreprit des démarches afin de s'informer sur ce qu'il était advenu d'elle après son arrestation. Deux témoignages de Biterrois (Pierre Sèbe et Henri Bou) vinrent s'ajouter à celui de Mme Hayart pour confirmer qu'elle avait bien été arrêtée le 10 août. Elle figurait sur une liste de déportés depuis l'Hérault qui n'avaient pas été rapatriés en 1945 et dont on n'avait plus aucune nouvelle. L'acte de disparition de son ex épouse (établi 16 juin 1948, reçu par son destinataire le 22 juin) permit de régulariser l'état civil de Suzanne Last.

Monique Salzmann[4], fille de Suzanne Last, a longtemps cru que sa mère avait été déportée et avait péri sans laisser de traces en Allemagne. En 1983, elle a su que son père, Charles Michelson, avait expliqué que Suzanne Last «*avait fait partie d'un groupe de détenus qu'on aurait fait sauter sur une charge d'explosifs sur une place publique*». S'étant adressée à divers services, elle contacta aussi le ministère des anciens combattants et victimes de guerre. Le maire, Georges Fontès, interrogea personnellement Mme Hayart. Dès le 14 décembre 1983, celle-ci expliqua au maire de Béziers que, s'étant inquiétée du sort de Suzanne Last, elle réussit à savoir qu'elle «*aurait été transférée à la prison de Carcassonne*». Mais plus de dix ans après, en dépit de démarches réitérées, Monique Salzmann ne savait toujours rien du sort de sa mère. Ce fut Ange Ayora, de Narbonne, secrétaire de l'Association des déportés internés, résistants et patriotes de l'Aude qui, après enquête, fit savoir à Monique Salzmann que sa mère avait disparu dans l'explosion du dépôt de munitions de Baudrigues. Dans un courrier du 22 août 1999 qu'il envoya à Monique Salzmann, Ange Ayora, définitivement convaincu des circonstances de la mort de Suzanne Last à Baudrigues, annonçait qu'il lui adressait aussi le petit ouvrage de Julien Allaux, correspondant du comité d'Histoire de la Seconde Guerre mondiale pour l'Aude, *Les martyrs de Baudrigues,* publié en 1991. En effet, les recherches de Julien Allaux avaient porté de nouveaux éléments sur le déroulement de la tragédie de Baudrigues et l'identité de ses victimes.

On y apprenait que Suzanne Last fut l'une des dix-neuf victimes de la tuerie du parc du château de Baudrigues, sur la commune de Roullens. Juive, elle faisait partie des résistants détenus à la maison d'arrêt de Carcassonne réquisitionnés par la police allemande. Elle en fut extraite le 19 août 1944 en même temps que d'autres résistants emprisonnés, sur ordre de la SIPO-SD. Elle fut fusillée et son corps fut déchiqueté par l'explosion programmée du dépôt de munitions installé dans le parc du château par les troupes d'occupation.

Dès le lendemain et dans la semaine qui suivit, la gendarmerie réussit à dégager les débris de neuf corps, dont celui de deux femmes qui ne furent alors pas identifiées. Il fut alors suggéré que celles-ci étaient des Israélites. La seule des femmes identifiées ultérieurement était Suzanne Last.

Son nom figure désormais sur l'une des trois stèles érigées dans le parc de Baudrigues en hommage aux victimes de la tuerie du 19 août 1944. La section de l'Aude de l'Association des anciens combattants et résistants du Ministère de l'Intérieur honora aussi la mémoire de Suzanne Last, en 2012, lorsqu'elle célébra le souvenir d'Aimé Ramond, officier de police, résistant fusillé à Baudrigues le 19 août 1944.

La romancière britannique Kate Mosse, qui réside à Carcasonne, a publié en 2012 (Londres, Orion publishing, 701 p.) un roman, le troisième livre de *Languedoc trilogy*, qui a connu un grand succès et a été traduit dans plusieurs langues : *Citadel* a été traduit en français en 2014 (*Citadelles*, Paris, Jean-Claude Lattès, 654 p. et Livre de Poche, LGF, 2016). Les deux «*inconnues*» de Baudrigues, l'auteur du roman semble avoir ignoré que l'une d'entre elles, Suzanne Last, a été identifiée depui deviennent, sous la plume de Kate Mosse, des agents d'un réseau féminin audois de résistance, *Citadel*, actif dans le renseignement et les passages dans les Pyrénées et auquel l'auteur mêle les recherches ésotériques du nazi Otto Rahn à propos du catharisme et du Graal.

---

[1] Sa fille Monique Salzmann (Paris, 12 juin 1929 – 9 août 2018) devint la psychanalyste jungienne mariée avec Charles Salzmann (Neuilly-sur-Seine, 25 mars 1927 – Paris, 22 septembre 2009). Nous en reparlerons dans le prochain numéro de la revue «Sud» et nous ne répéterons pas ici les éléments de la vie de Charles Michelon que nous avons décrite longuement dans le numéro précédent de la revue «Sud», notamment le fait qu'il était un ami intime du président François Mitterrand, le mariage ayant eu lieu le 10 octobre 1952.

[2] Monique Michelson était bien de religion juive.

[3] Son mari était Charles Michelson (Fălticeni, 27 octobre 1900 – Paris, 27 mai 1970), futur créateur de Radio Sarre, de Télé Monte-Carlo et de Europe. L'acte de mariage des époux Michelson a été reproduit et commenté dans le précédent numéro de la revue.

[4] Nous dresserons un portrait de Monique Salzmann dans le prochain numéro de la revue.

IN MEMORIAM SUZANNE LAST (1900-1944)
O eroină a Rezistenței franceze originară din Fălticeni

Jean-Yves CONRAD

Un sat martir: Roullens, aproape de Carcassone (departamentul Aude).

Roullens, un mic sat cu 500 de locuitori, înghesuit între înălțimile din Malepère, în inima ținutului catar, beneficiază de niște condiții de viață excepționale. În 1944, înainte de plecarea lor din Baudrigues, nemții au împușcat luptătorii din Rezistență. Monumentele funerare dedicate celor uciși sunt ridicate în parcul castelului. Printre ele și cea care o omagiază pe romînca Suzanne Last. În fiecare an, locuitorii își amintesc...

Nouăsprezece persoane împușcate expeditiv sau ucise în timpul unei explozii provocate de germani în depozitul de muniție din parcul castelului din Baudrigues. Printre trupurile găsite, rămășițele a două femei, dintre care una de origine evreiască, arestată la Béziers pentru acte de rezistență împotriva ocupației germane, aparținând unei rețele necunoscute. Numele său, Suzanne Last, născută la Fălticeni, în România.

Evocând masacrul de la Baudrigues, Lucien Maury, istoric al Rezistenței din Aude, semnalează că acesta a avut loc la 19 august 1944, când nemții, înainte de a părăsi Carcassone, recurg la câteva acte de sabotaj și distrugeri în diverse puncte aglomerate. Conform primelor interpretări făcute publice după Eliberare, germanii intenționau să execute 20 de ostatici și anume deținuți din închisoarea din Carcassone, ca represalii la actele de Rezistență. Dar în articolul sau, publicat în 2015, Jean Louis Bonnet a evidențiat faptul că într-o notă germană se stipulează că deținuții susceptibili de a fi deportați în lagărele de concentrare de gradul trei, adică cele mai riguroase și care nu ar fi putut fi transportați la Compiègne, urmau să fie executați pe loc. Din punctul său de vedere, în cursul unui interogatoriu din timpul procesului său din 1945, René Bach, agent al SIPO-SD din Carcassone, implicat în hăituirea luptătorilor din Rezistență din departament, declara: „În ceea ce privește pe cei care au fost executați, nu pot să vă spun pentru care motive ei au fost, ei trebuia să fie considerați ca susceptibili de a fi trimiși într-un lagăr de gradul trei, ca periculoși pentru securitatea germană în situația eliberării. Poate chiar colonelul din Montpellier stabilise plasarea deținuților în diferite categorii de lagăre de concentrare în vederea unei expedieri în afara localității Carcassone. Nu pot confirma dacă acest colonel al SD din Montpellier a întocmit respectiva repartizare. El este cel care desemna categoriile de lagăr, la propunerea șefului Poliției germane din Carcassone."

Un deținut al arestului din Carcassone, André Biaud (1918-2000), a lăsat un tezaur scris unde povestea peripețiile prizonieratului său și ale soției. Acest text permite reconstituirea evenimentelor pe care le-a trăit din data de 15 până la 19 august inclusiv: încarcerarea în închisoarea citadelei Perpignan ocupată de germani; călătoria bine păzită de soldați și polițiști nemți de la Perpignan până la arestul din Carcassone într-un autobuz cu 30 de locuri; ședera în temnița carcasoneză, controlată, de asemenea, de SIPO-SD; torturile pe care le-a suportat; explozia depozitului de muniție de la Baudrigues; eliberarea sa și a soției.

Deținuții au fost transportați într-un furgon compartimentat în celule pe teritoriul localității Baudrigues (comuna Roullens, 6 km sud de Carcassone cu care se învecinează) unde forțele de ocupație instalaseră un depozit de muniție (obuze de artilerie și bombe pentru aviație) în furgoane speciale. Dispozițiile fuseseră deja date ca să provoace explozia depozitului și ocupanții domeniului (printre care Henri Cambon, regizorul și fiul său, Alphonse) au explicat, după ce s-a petrecut drama, că nemții le-au cerut să evacueze locul. Cel care a condus operațiunea a fost căpitanul Georg Reinhard, de la Comandament, ofițer devotat Poliției secrete, cunoscut pentru maniera expeditivă de a pune în practică execuțiile, care, în lipsa ofițerului superior a organizat masacrul de la Baudrigues. Adjutantul-șef Karl Bauger, prezent la Baudrigues, a luat răspunderea asupra sa în eventualitatea abandonării orașului Carcassone de catre forțele germane, de a executa ordinul de distrugere a depozitului. Artificierii șefi Fritz Ballaenger și Fritz Diekers, responsabili de minarea depozitului si a castelului, contribuie la executarea celor din Rezistență.

După primele versiuni, cei 19 deținuți au fost legați de copaci și, se pare, împușcați în august 1944, așa cum au consemnat declarațiile mai multor martori. Raportul lor, redactat la 28 august, indică faptul că e vorba de două dintre cele nouă trupuri descoperite după explozie. Ei constată, de asemenea, la examinarea cadavrelor unui bărbat și unei femei că părea să demonstreze că au fost împușcați. Roger Lair, Claude Rival și André Roon (op. cit., p. 119) au formulat ipoteza că la locul împușcării, în mare grabă, călăii plasaseră explozibil în gura lor. Într-adevăr, nu a fost găsit niciunul dintre capetele victimelor. Dar raportul jandarmeriei arată, cu siguranță, ca au fost împușcați mai întâi, apoi că respectivele corpuri au fost depuse pe muniția care a explodat. Totodată, martorii (regizorul Henri Cambon în primul rând) declară că nu au auzit focuri de armă înaintea exploziilor. În orice caz, nemții au făcut să sară în aer depozitul din Baudrigues și nu s-au putut găsi decât bucăți de corpuri umane.

Au fost găsiți inițial nouă torturați. Doctorul Delteil, protejat de SIPO, a făcut la 25 august autopsia rămășițelor umane și nu a recunoscut decât unul, cel al unei victime al cărei abdomen era sfârtecat în trei și asupra căruia a efectuat o operație la data de 5 august 1943. Julien Allaux a vrut să știe câte victime au existat și a început căutările ca să identifice victimele. Una singură, Suzanne Last, a fost identificată după publicarea cărții lui Lair, Rivals și Roon.

Trei executați au fost identificați după ancheta jandarmeriei, doi începând cu 25 august, apoi al treilea. În ceea ce privește cele două femei ucise, s-a spus de către cei din Rezistență, care au fost deținuți odată cu ele la arestul din Carcassone, că erau „israelite", ceea ce s-a adeverit exact pentru Suzanne Last. Aceasta, de origine română, infirmieră la Béziers, făcea parte din Rezistența din Hérault, dar nu se știe în ce rețea activa.

Omagiu eroilor înmormântați la Clairière de Baudrigues

Printre rămășițele parcului castelului din Baudrigues, trei monumente funerare păstrează amintirea masacrului. Numele lui Jean Briger și Aimé Raymond figurează pe două monumente care le sunt dedicate în mod special. Altă piatră păstrează numele următorilor executați: Prima coloană: Bertrand Gilbert, René Eugène, Bronson Joseph Jacques, Juste Léon, André Gros, **Suzanne Last**, Hiot Jean Antoine, Roquefort Pierre Joseph, Sévajols Maurice. Această listă este incompletă, căci nu sunt înscrise aici toate numele celor identificați. S-a gravat acolo următoarea inscripție: „Aici au fost îngropate trupurile celor 19 martiri ai barbariei naziste".

Oskar Schiffner, adjunctul de la SIPO-SD din Carcassone, care a ordonat execuția prizonierilor la Baudrigues, a fost condamnat la muncă silnică pe viață la 23 martie 1953 de tribunalul din Bordeaux. Există la Carcassone o stradă a martirilor din Baudrigues, printre care se număra și Suzanne Last.

Romînca Suzanne Last, împușcată la Baudrigues.

Suzanne Last s-a născut la Fălticeni la 1 martie 1900. Dacă informațiile care se referă la aceasta, incluse în scrisorile semnate de fiica sa, Monique Salzmann[1] o prezintă ca „evreică" sau „israelită", certificatul de naștere indică faptul că ea era de religie romano-catolică[2]. Tatăl său, Joseph Last, în vârstă de 31 de ani, era pe atunci negustor la Fălticeni. Mama, Maria David, avea 20 de ani în 1900. În 1937, tatăl Suzannei Last era bancher în București.

Suzanne Last părăsește România la începutul anului 1920. Stabilită la Paris, locuia pe strada Kléber nr. 27, arondisment IV. Se căsătorește la 15 martie 1928 cu Charles Michelson[3], născut de asemenea la Fălticeni, la 29 octombrie 1900. Certificatul de căsătorie arată că, domiciliat pe strada Plâtre nr. 1, era „industriaș".

Divorțează prin hotărârea judecătorească din 15 mai 1937 pronunțată de tribunalul civil al Senei, atunci când Monique nu avea decât opt ani.

Infirmieră, Suzanne reia, după divorț, numele de fată (Last). Fostul soț pare să fi avt grijă de fiica lor, deoarece aceasta, conform unui document păstrat la arhivele departamentale din Hérault, se afla la un moment dat în America[4], fără îndoială cu tatăl său. După terminarea celui de-al Doilea Război Mondial, Charles Michelson și fiica sa revin la Paris. În ceea ce o privește pe Suzanne Last, aceasta a fost nevoită să se stabilească la Béziers la scurt timp după divorț, din moment ce solicită o traducere a certificatului de naștere românesc de la Consulatul României din acest oraș. În 1944, se cazase la Béziers la doamna Hayart, pe aleea Galabrun nr. 34, Str. Republicii, după cum mentionează sursele. După arestarea sa, doamna Hayart declară lui George Fontés că o „respecta mult" pe Suzanne Last. Aceasta a fost arestată la 10 august 1944 de SIPO-SD. Era membră în Rezistență, dar nu se cunoaște cărei rețele aparținea.

Mult timp s-a crezut că a fost deportată în Germania și că a dispărut. În 1947, fostul soț, Charles Michelson, stabilit la Paris, face demersuri ca să afle ce s-a întâmplat cu ea după arestare. Doi martori din Biterrois (Pierre Sèbe și Henri Bou) se adaugă celei a doamnei Hayart pentru a confirma că ea era deja arestată la 10 august. Figura pe o listă cu deportați de la Herault care nu fuseseră repatriați în 1945 și despre care nu se mai știa nimic. Actul de dispariție a fostei sale soții (întocmit la 16 iunie 1948, primit de destinatar la 22 iunie) permite stabilirea stării civile a lui Suzanne Last.

Monique Salzmann, fiica lui Suzanne Last, a crezut mult timp că mama sa fusese deportată și a dispărut fără urmă în Germania. În 1983 știa că tatăl ei, Charles Michelson, explicase că Suzanne Last „făcuse parte dintr-un grup de deținuți care săriseră în aer într-un loc public". Adresându-se diverselor instituții, ea a apelat și la Ministerul foștilor combatanți și victime ale războiului. Primarul Georges Fontès o interoghează personal pe doamna Hayart. Încă din 14 decembrie 1983 aceasta îi explica primarului că Suzanne Last „a fost transferată la închisoarea din Carcassone". Însă, peste zece ani, în ciuda demersurilor repetate, Monique Salzmann nu știa aproape nimic despre soarta mamei sale.

Ange Ayora din Narbonne, secretară a Asociației deportaților închiși în lagăre de prizonieri, luptătoare și patriotă din Aude, dupa o anchetă îi comunică lui Monique Salzmann că mama sa dispăruse în timpul exploziei de la depozitul de muniție din Baudrigues. Printr-un curier, la 22 august 1999, trimis la Monique Salzmann, Ange Ayora, convinsă definitiv de circumstanțele morții lui Suzanne Last la Baudrigues, anunța că i-a trimis, de asemenea, mica lucrare a lui Julien Allaux, corespondent al comitetului privind Istoria celui de-al Doilea Război Mondial din Aude, „Martirii din Baudrigues", publicat în 1991. Într-adevăr, cercetările lui Julien Allaux au adus noi elemente despre derularea tragediei de la Baudrigues și date privind identitatea victimelor de atunci.

S-a aflat că Suzanne Last a fost una din cele 19 victime ale masacrului din parcul castelului din Baudrigues din comuna Roullens. Evreică, făcea parte din grupul membrilor Rezistenței deținuți în arestul din Carcassone. De acolo ea a fost scoasă la 19 august 1944, în același timp cu alți prizonieri și a fost împușcată. Trupul său a fost rupt în bucăți de explozia programată a depozitului de muniție instalat în parcul castelului de către trupele de ocupație.

Încă de a doua zi și în săptămâna următoare jandarneria reușește să degajeze rămășițele a nouă trupuri, printre care și două femei, care nu au fost atunci identificate. Se sugerase că acestea erau evreice. Singura dintre femeile identificate ulterir a fost Suzanne Last.

Numele său figurează de acum înainte pe una din cele trei monumente funerare din parcul din Baudrigues, înalțate în memoria victimelor măcelului din 19 august 1944. Secția din Aude a Asociației foștilor combatanți și luptători în rezistență din cadrul Ministerului de Interne cinstește memoria lui Suzanne Last, în 2012, când celebrează memoria lui Aimé Raymond, ofițer de poliție, membru al Rezistenței, împușcat și el la Boudrigues în aceeași zi.

Romanciera britanică Kate Mosse, care își are reședința la Carcassone, a publicat în 2012 (Londra, Editura Orion, 701 pagini) un roman, al treilea volum din „Languedoc trilogy", care s-a bucurat de un mare succes și a fost tradusă în mai multe limbi. „Citadela" a fost tradusă în franceză în 2014 („Citadelles", Paris, Jean-Claude Lattés, 654 pagini și Livre de Poche, LGF, 2016). Cele două „necunoscute" din Baudrigues – autoarea romanului pare să fi ignorat că una dintre ele, Suzanne Last, fusese identificată în acel moment – devin, sub pana lui Kate Mosse, agente ale unei rețele feminine din Rezistența din Aude – „Citadel" – activă în informarea și traversarea Munților Pirinei și la care autoarea adaugă cercetările ezoterice ale nazistului Otto Rahn în legătură cu Sfântul Graal și catari.

Traducere în limba română de
Constanța Crudu

---

[1] Monique Salzmann (Paris, 12 iunie 1929 – 9 august 2018), psihanalist (adeptă a lui Jung), căsătorită cu Charles Salzmann (Neuilly-sur-Seine, 25 martie 1927 – Paris, 22 septembrie 2009). Am prezentat-o în numărul precedent al revistei „Sud" și nu vom relua aici date din biografia lui Charles Michelson pe care l-am înfățișat în detaliu în numărul trecut, menționând doar faptul că era prieten intim cu președintele François Mitterand.

[2] Fiica ei, Monique Michelson-Salzmann avea religia iudaică.

[3] Charles Michelson era viitorul fondator al Radio Sarre, al Télé Monte Carlo, Europa etc. Certificatul de căsătorie al soților Michelson a fost reprodus și comentat în precedentul număr al revistei noastre.

[4] Vom realiza un portret al Monique Salzmann în următorul număr al revistei „Sud".

Clubul de istorie

Marian GRIGORE

Din motive bine întemeiate, tradiționala de acum întâlnire a iubitorilor de cultură cu istoria zonei circumdante Bolintinului s-a desfășurat cu o săptămână mai devreme decât era planificat, pe 7 septembrie 2019. Tema a fost una extrem de generoasă, incitantă în același timp și anume „Conace de pe Sabar" cu un subtitlu care s-a conturat în urma discuțiilor purtate: „Patrimoniul nostru încotro ?".

Participanții au fost purtați pe un traseu ce a urmat malul stâng al Sabarului, cumva împotriva curentului, căci s-a pornit de la vale spre amonte. Punctul de start a fost conacul Gigurtu de la Ciorogârla (monument istoric), apoi, în aceeași localitate, s-a vizitat conacul marelui ziarist Pamfil Șeicaru. Apucând șoseaua ce trece prin marginea pădurii Cotroceanca, ne-am oprit în centrul satului Bolintinul din Deal unde am rămas impresionați de maiestuoasele monumente funerare ale boierilor Băleanu, aflate în curtea bisericii și peste drum de conacul aceleiași familii, ce acum are funcțiunea de spital. Drumul – ce coincide parțial cu traseul vechiului Drum al Baiului – ne-a purtat apoi în satul Poenari, unde am văzut ce a mai rămas din conacul Poenărescu-Butculescu. Plecând de aici, o mare și plăcută surpriză a constituit-o „Uzina de Apă" de la Ulmi, edificată la începutul secolului XX de specialiști germani și care avea rolul de a alimenta cu apă potabilă Capitala. Un monument istoric industrial, impresionant, care ar merita să fie valorificat în folosul culturii. Tot pe căi mai puțin bătute ne-am îndreptat apoi către satul Drugănești, unde se află cel mai vechi conac de pe traseul nostru, unul de epocă brâncovenească, anume conacul Drugănescu din Drugănești (Stoenești), a cărui „față", așa cum o cunoaștem azi, o datorăm marelui arhitect Gheorghe M. Cantacuzino și proprietarului din epoca renovării, prințesa Marina Știrbei-Brâncoveanu. Călătoria noastră, începută în judetul Ilfov, avea să se încheie la fruntariile județului Dâmbovița, în satul Florești, în mijlocul căruia se află două conace înfrățite prin istoria lor, conacul Djuvara și conacul Rioșanu.

Fascinantă călătorie prin densitatea monumentelor întâlnite pe o distanță de doar câțiva kilometri. Impresia predominantă a fost dezolarea. Doar în câteva cazuri (mormintele Băleanu, conacul Drugănescu și conacul Djuvara) se observă interes și grijă pentru prețioasele monumente istorice și de arhitectură. În celelalte nepăsarea, interesată sau nu, oferă nota dominantă. Conacul Gigurtu de la Ciorogârla este practic prăbușit; conacul Pamfil Șeicaru are aspectul unei șerpării – invadat de buruieni și vegetație sălbăticită; conacul Rioșanu are aspect de C.A.P. lăsat în părăsire. Ce se poate face ? Dacă factorii responsabili ar aplica legea cu toată asprimea ei am fi pe calea cea bună ? Se pune întrebarea: de ce ar face-o ?, când nimănui nu-i pasă, când oamenii locului, vecinii, locuitorii satelor respective sunt indiferenți la asemenea chestiuni și consideră că cu ei începe și se termină umanitatea. Lipsa de simț civic naște, așadar, „monștri" și condamnă trecutul neamului la dispariție sigură.

Discuțiile au fost aprinse, cum de altfel era de așteptat. Ele au atins intensitate maximă atunci când au fost prezentate imagini cu resturi ale Monumentului Dimitrie Bolintineanu aflate acolo unde nu ar fi trebuit să fie, adică în curte la un cetățean de pe strada Libertății. Cunoaștem cum și-a însușit, fără drept, această persoană bucăți dintr-un monument istoric clasat categoria A, ceea ce nu pricepem este de ce nu dorește să le restituie și de ce autoritățile nu fac nimic în această privință. Fotografiile erau mai vechi, din urmă cu câțiva ani, la fel cum sunt și cele ale monumentelor pe care le arătăm în aceasta pagină.

Desigur, s-au abordat și alte teme. Cea mai importantă a fost cea despre organizarea Festivalului Toamna Culturală Bolintineană, ediția 2019, care va fi dedicată tot unui obiectiv de patrimoniu și anume aniversării a 130 de ani de la construcția și inaugurarea Școlii Vechi din Bolintinul din Vale. Evenimentul central, la care deja vă puteți înscrie participarea, se va desfășura pe data de 19 octombrie 2019.

O altă știre care a iscat interes a fost cea care a anunțat nașterea Editurii Sud și participarea la Târgul International de Carte Gaudeamus 2019.

Sunt dovezi mai mult decât consistente că la Bolintinul din Vale truditorii culturii nu „șomează". Printre ei se află și participanții la cea de-a XLVI-a ediție a Clubului de Istorie: Niculae Stoica, Vasile Constantin, Corneliu State, Mioara Mănescu, Alexandru-Sașa Ghiță, Alexandra Firiță, Ștefan Crudu, Milica Dan, Marian Grigore, Constantina Chiva, Valerian Crețu-Taulescu, Nicolae Ciubuc, Alexandra Man, Constanța Crudu, Gabriel Dragnea, Vasile Grigore.

Vă așteptăm la următoarea ediție a Clubului de Istorie care va avea loc în ziua de sâmbătă, 16 noiembrie 2019, cu începere de la ora 15.

Capitelurile Monumentului D. Bolintineanu

Mormintele boierilor Băleanu din Bolintin Deal

Conacul Djuvara, Florești

Conacul Gigurtu, Ciorogârla

Conacul Drugănescu, Stoenești

(continuare în pag. 29)

Festivalul TOAMNA CULTURALĂ BOLINTINEANĂ 2019

Ediția a VII-a

130 de ani cu Școala Veche – un monument istoric emblematic

Vineri, 18 octombrie 2019, ora 11.30-13.00, Sala Polivalentă Bolintin Vale:

• lansarea volumului „Școală veche, școală nouă la Bolintin Vale", semnat de prof. Milica Dan și publicat la Editura Sud;

• evocări – elevi de ieri, azi „oameni mari", împărtășesc impresiile anilor petrecuți în atmosfera Școlii Vechi;

• premierea câștigătorilor Concursului de pictură și desen „Școala Veche" dedicat elevilor de școală primară și gimnazială;

• vizionarea filmului documentar „Școala Veche, o istorie fără sfârșit".

Sâmbătă, 19 octombrie 2019, ora 12.00-19.00, Sala Polivalentă Bolintin Vale și Ferma „Cocoșu' Roșu":

• slujbă pentru pomenirea poetului Dimitrie Bolintineanu;

• depunerea de coroane la Monumentul Dimitrie Bolintineanu;

• vizită la monumentul istoric Școala Veche;

• Conferința de lansare a proiectului ***„Restaurare-consolidare și valorificare Școala Veche în vederea amenajării Centrului Multicultural Bolintin Vale, județ Giurgiu"***;

• vizionarea filmului documentar „Școala Veche, o istorie fără sfârșit";

• despre istoria și arhitectura clădirii, despre epocă, ctitor și arhitect: arh. Irina Popescu-Criveanu, prof. dr. Cristina Ștefan, Vasile Grigore;

• evocări – foști elevi despre Școala Veche: George Apostoiu, Nicolae Constantin, Ștefania Dinu, Gheorghe Dragomir, Neagu Udroiu;

• concert aniversar „Școala Veche la 130 de ani" – formația „**Trei parale**";

• festin culinar bolintinean – pâsat de porumb cu lapte, pastramă și cârnați boierești de Bolintin, stropite de licorile toamnei.

20-24 noiembrie 2019, București, Târgul Internațional de Carte „Gaudeamus", standul revistei și Editurii „Sud", organizat sub deviza „Hai la Bolintin". Evenimente dedicate promovării Bolintinului și lansării lucrărilor semnate de: Alexandru Cazacu, Ștefan Crudu, Milica Dan, Gabriel Dragnea, Alexandru-Sașa Ghiță, Marian Grigore, Vasile Grigore, Ciprian Necșuțu, Nicolae Scurtu...

Organizatori:

• Asociația pentru Cultură și Tradiție Istorică Bolintineanu (ACTIB)

• revista „Sud"

• Editura Sud Bolintin Vale

Parteneri:

• Consiliul Local și Primăria orașului Bolintin Vale (primar Daniel Trăistaru)

• Școala Gimnazială nr. 1 Bolintin Vale (director prof. Irina Andrei)

• Liceul Tehnologic „Dimitrie Bolintineanu" (director prof. Mihaela Enache)

• Sala Polivalentă Bolintin Vale (adm. Emilia Bordieru)

• Club Sportiv „Braka" (Ionuț Dumitru; Mihai Dumitru)

• Mircea Paraschiv

Sponsori și susținători:

• S.C. Imob Norvacon – Florești-Stoenești (Marinică Marinică)

• S.C. Adi Intercon Edilitara – Florești (Ovidia Răducu; Adrian Răducu)

• S.C. Tudor Mobil Construct – Crivina (Dumitru Daniel Tudor)

• Ferma „Cocoșu' Roșu" – Ghionea-Ulmi (Liviu Rosz)

• Ionela Toma (Podișoru-Bucșani)

• Arnăutu Răduță (Bolintin Vale)

Clubul de istorie

(urmare din pagina 28)

Conacul Pamfil Șeicaru, Ciorogârla

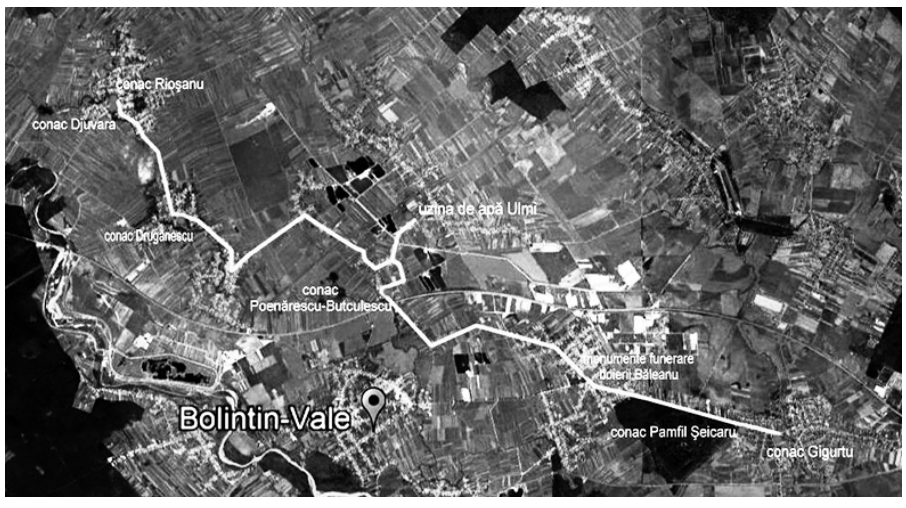
Conacul Poenărescu-Butculescu, Poenari

Conacul Rioșanu, Florești

Uzina de apă, Ulmi

Harta traseului

Mersul târgului

(urmare din pagina 24)

fără teamă. Vânzătorul, un tânăr tuciuriu, mi-a cerut bani ca să fotografiez. Alături, un alt ofertant de diverse lucruri aruncate pe jos m-a îmbiat să cumpăr orice ca să aibă de-o bere. Am negociat „ca la carte” și de la 20 lei am ajuns la 5 lei pentru o plăcuță delicată de ceramică (proveniența Italia) pe care scrie „Attenti al Cane”. Atenție, nea Fane, că nu câinii sunt cei mai răi, ci oamenii (unii, nu chiar toți). A rivederci, amici di mercato. Grazie, Alexandra, amore mio !

4.08.2019: *Pitici „mici” și monștri „mari”*

Pace și liniște după ploaia foarte scurtă de la ora 3:30, binevenită pentru a înmuia praful atotbiruitor din Bolintin. Vacanță pentru mulți, dar nu și pentru grădinari. Toată lumea vinde, iar noi cumpărăm la disperare, de parcă mâine ar veni sfârșitul toamnei și nu ne-am făcut planul la conserve. Unele semne tot ar fi: marți este Schimbarea la Față. Prețurile, încă mari după mine, sunt stabilizate. Ne pregătim de intrarea în zona Euro. Doar cartofii sunt ieftini: 1,3 lei/kg. La fel, pepenii verzi (1,2-1,5 lei/kg). Cei cu prețul mic și fără codițe sunt borșiți de plimbări și de căldură și te păcălești ca mine duminica trecută, când am aplicat dictonul: ieftin și prost ! Regrete fără rost c-am fost încrezător în vânzător. Roșiile 5-4-3 lei/kg, după calitate (cele mai ieftine pentru bulion). Ardeiul gras 3 lei/kg, proaspăt cules de grădinarii veritabili. Usturoiul scump (10 lei/kg, căței mari, proveniență extracomunitară sigur). Castraveți 3-4 lei/kg. Total cheltuit: 110 lei – ofranda verii.

Căruță interjudețeană

La fiare, spoitorii îmi ofereau cu insistență tablouri diverse, kitsch-uri înrămate pretențios. La ofertă, cu 20 lei, am luat un mic tablou origine Elveția, cu o ramă care merită banii, după gustul meu. Rău m-a indispus că prietenul Mitu Șovărel a înlocuit tablierul vechi al faetonului cu scândură fălțuită care slutește tot ce avea valoros și autentic. N-am comentat. Se modifică ele monumente istorice fără aprobări, în disprețul legii și nimeni nu este întrebat și nici nu dă socoteală. Eu, care mi-am spus părerea în câteva cazuri flagrante, am fost afurisit că și în iad voi avea locul cel mai întunecat, unde voi sfârâi ca micu-n tăciuni. De jur împrejur, piticii vor juca tantaroiul. De aici avertismentul: cine face ca mine, tot la fel o s-o pățească ! Dar, păcătosul de mine, în loc să se căiască, răspunde acuzatorilor: „mă doare-n ciur” !

N.B. În târg, Mirel vinde ciurul cu 12 lei. Să tot iei, că iată, e nevoie câteodată. Mai trebuie doar mangal și iadul e gata.

11.08.2019: *Bursa zvonurilor*

Canicula stresantă de câteva zile. Nopți tropicale, 21 grade C minim, după amiezi sufocante de până la 37-38 grade C la umbră. Scapă cine poate (ITU 80%). Apa Argeșului ne așteaptă în zadar pentru răcorire, fiind concurată de piscine. Târgul, cu producătorii și cei ce vând sub acoperirea de producător (în fond comerț la negru), a început să miște de la ora 4:30 când s-a terminat paranghelia din vecini, care au petrecut cu mare zgomot (preoții, din cauză că personajul este sponsor bun, nu-și permit să critice aceste manifestări interzise în calendar în acest important post). Și eu mănânc de dulce, dar în intimitatea bucătăriei personale. În fine, vorbesc degeaba: fiecare face ce vrea (la bairam a participat și un fost primar, băiat bun, a tolerat orice pentru binele partidului și al lui). Am auzit printre vânzători (zvonul pornise de la un grătaragiu duminical, om al legilor) că se va închide din nou târgul. Dar, întrebând supervizorul din partea Primăriei, dl L., acesta mi-a spus că într-adevăr, la Ogrezeni, în curtea unui tractorist (cu alte cuvinte, unul care bate câmpii și aduce boli porcine) s-au găsit trei porci cu pestă porcină africană pentru care s-au luat măsuri imediate de izolare. La fel, ar fi murit 15 porci mistreți în parcul de vânătoare al Romsilva din Malu Spart și se fac analize. Târgul însă va funcționa, mă asigură. Azi în târg, dis-de-dimineață a fost aglomerație la orice. S-a vândut cam tot. Așa că ultimele grămezi de ardei grași și chiar de roșii le-am luat cu 2 lei/kg. Curată pomană ! Grădinarii veritabili spun că în solarii a fost producție, dar nu și în câmp, unde mana s-a manifestat fără apărare, ca și la noi, amatorii. Pepenii verzi cu 1-1,2 lei/kg ne vor completa necesarul de lichide, la umbra bolților din curți. La fiare, multe tablouri de duzină, dar și obiecte interesante. Am luat cu câte 5 lei/buc. două obiecte de ceramică patinate, „importate” din țări U.E. de spoitorii noștri. Unul dintre ele are o valoare deosebită: este clondirul din care a băut Julieta lichidul cataleptic care a produs celebra dramă. Nu au fost de vină cele două familii, Montague și Capulet. Exclus. Principalul vinovat este călugărul capucin care a preparat lichidul ce a declanșat tragedia. În mintea mea (de copil, când am văzut filmul american) acel călugăr era de fapt diavolul deghizat. De nu credeți ce vă spun, vă pot arăta recipientul care are și dopul original din plută de Malaga. Ce pierdeți dacă credeți ?

N.B. La plecarea din târg, în drum spre satul vecin Poenari, am văzut la ocazie o băbuță adusă de spate și cu ochelari mari cât jumătate de față. I-am spus să urce ca să scutească 2 km de mers pe jos prin căldura care deja deranja, dar m-a refuzat. Cred că a văzut un cal negru (kara-cal) sau un gerontofil, că doar a înnebunit lumea și nu mai poți face nici măcar un gest creștinesc față de un bătrân.

11.08.2019: *Far în derivă*

De atâta vreme (din octombrie 1875) târgul a rezistat timpului și timpurilor. A suferit în vremuri grele, a fost mutat de pe locul inițial (e drept, se impunea). Nimeni nu a îndrăznit însă să-l desființeze. Este într-adevăr o emblemă a Bolintinului, de necontestat. În ultimii ani însă este tot mai contestat și pe bună dreptate. Deși aduce venituri localității, a fost total lăsat în paragină. Nicio investiție vizibilă (că bani s-au păpat pentru zisa întreținere). După starea în care se află și lipsa totală de dotări specifice, supraviețuiește în virtutea inerției, tolerat. Nu are autorizație sanitar-veterinară pentru că nu corespunde din niciun punct de vedere al condițiilor de expunere și depozitare mărfuri, apă curentă, construcții specifice pentru vânzare produse lactate și carne etc. Prin urmare, soarta acestui târg depinde de oameni. Cei ca noi, care venim în târg să cumpărăm sau să vindem, îl considerăm foarte necesar. Cei care îi vor hotărî soarta sunt tot oameni, dar ei sunt cei care ar trebui să ia măsuri de reproiectare, amenajări specifice, dotări moderne, conducere optimă, pază și ordine, regulamente clare și responsabilități pentru vânzători în primul rând. Alții au rezolvat toate aceste probleme necesare ca un târg să funcționeze. La noi suntem încă în faza de promisiuni. Mi-e teamă să nu fie doar electorale, iar târgul chiar să fie într-o fază de desființare.

Șaolin, negustor la Bolintin

18.08.2019: *Legume este. Carne ioc. Kazacioc sau sârba pe loc ?*

Zvonurile s-au adeverit pe jumătate: carnea, preparatele din carne și micii au fost interzise. Se cam repetă istoria recentă. Anul trecut, târgul era închis total în aceeași perioadă. Tot pesta porcină africană (p.p.a.) este de vină. Păcat că nu suntem informați ca să înțelegem fenomenul. Dar asta este o altă boală a administrației actuale, de jos până în vârful piramidei. O consider – ca și voi – o lipsă de respect. Așadar, târg eminamente agrar: legume, zarzavaturi, cereale (! ?), cherestea și manufacturate. Lactatele și brânzeturile au fost permise. Cartofi cu 2-2,5 lei/kg, ardei gras și vinete foarte frumoase și de calitate 3-2,5-2 lei/kg. Capia semiroșii proaspeți, 4 lei/kg. Pepeni roșii 1-1,5 lei/kg (după vechimea de expunere și plimbare prin alte târguri). Și grădinăritul a devenit o boală, de care suferă cei care îl practică de mici, precum zicea Maria din Băleni (66 ani !), confesându-se unei vecine de plastic pe care-și etala legumele proaspete: „Nu pot să mă las, m-am obișnuit așa !”. O felicit pentru sinceritatea sa și-i urez sănătate acestei Sfinte Truditoare Maria ! Sigur, târgul gemea și de alte legume de sezon printre care varza (2 lei/kg), dar și ceapa uscată (3 lei/kg). Roșiile nu au scăzut sub 4 lei/kg. Dacă iei de 5 lei, mănânci doar 3 zile la salată. În rest, numai de bine. Mai puțin vestea tristă că a murit și Marinel al lui Ganea, om cumsecade pentru care târgul era locul de depănat amintiri la un grătar duminical. Avea ce povesti. În plus știa ca nimeni altul să aleagă lemnele și scândurile pentru binale (deh, fiu de rotar). Îl regret ca vecin și prieten de când mă știu. Ne ducem cu toții, dar de ce pe rând ? Ca să regretăm Adormirea, sora cea mare a Uitării ? Se simte că mă apucă melancolia dar și oboseala după o noapte cu muzică asurzitoare de la trei nunți și-o cumetrie.

N.B. Am oferit la doi țigănuși spoitori aflați într-o căruță cu-n cal slăbănog, un măr de la mine, foarte bun, ce-l luasem de sete. Văzându-i sărmani, m-a lovit mila creștină. După ce l-a luat cu oarecare silă (nu sfială !), frate-său i-a spus: „Dă-l la cal !”. De ce ?, că-i foarte bun am zis eu. „Nu ne place !” a răspuns hotărât. Am regretat gestul și promit că nu-l voi repeta. Oare ce mănâncă ăștia de fac nazuri ? Nu mai trag concluzii. Vă las pe voi. Când am pornit motorul mașinii, un vârtej puternic format chiar în mijlocul târgului aproape golit dar plin de ambalaje, a ridicat în aer praf și pungi de plastic, ba chiar și un sac până la câțiva zeci de metri. Un spectacol rar. E semn de secetă, care revine. Și semn pentru mai ce ?

25.08.2019: *Fără bere, mici și bragă/ Târgul n-are nicio vlagă*

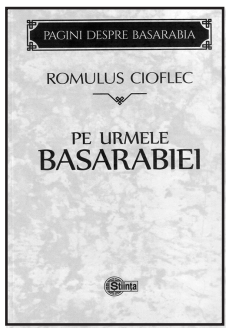
Secetă profundă. Temperaturi caniculare ziua (37 grade C) și nopți tropicale (21 grade C minim). Oamenii, pomii, legumele și zarzavaturile din grădini suferă. Porumbul s-a uscat prematur, cu urmări nefavorabile producției, cantitativ și calitativ. Grădinarii, cu eforturi, aduc legume destule care atrag cumpărătorii. Prețuri relativ stabile la tomate și ardei. Producție record de pepeni în acest an. Acum sunt copți natural. Spre final de târg s-au ieftinit vinetele (2 lei/kg). Morcovi mici și cam stafidiți, 3 lei/kg. Fructe de sezon (prune) destule cu 2-2,5 lei/kg. Castraveții, și ei cu 1,5 lei/kg pentru salată. În sfârșit, de toate. Din păcate, nimic de mâncare rapidă. Grătarele, carnea dar și păsările vii sunt interzise din cauza focarelor de p.p.a. Din păcate, comunicarea este ca și inexistentă: un afiș în avizierul Primăriei, pus ca să fie, că nu vine nimeni să-l citească. L-am văzut din întâmplare și l-am simțit cum se vede, în târg. Gogoșile, căutate de foame, s-au terminat la ambele „firme” de făcut bani negri. Posibil ca peste o săptămână să mai apară încă una. Există acum vad. Investiție minimă: un ceaun, cocă congelată, apă și ulei, un arzător, zahăr vanilinat și... gogoașa a zburat în gura clientului hămesit și pofticios. Nu mă-ntrebați cum va face primul milion viitorul capitalist al acestor vremuri. Oricum, nu va pomeni de acest târg unde se fac bani buni de unii.

15.09.2019: *Călduri de vară, griji de toamnă*

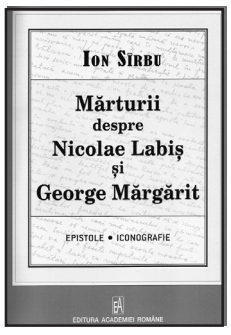
Încă foarte cald pentru această perioadă (32 grade C). Seceta profundă afectează toată vegetația și pune în pericol anul agricol viitor (nu a mai plouat de peste două luni).

Legumele autohtone s-au maturizat oarecum prematur. Culoarea roșie predomină. Vânzări record. S-a cumpărat la disperare, cu baxul. Parcă ar fi ultima duminică de târg (sunt zvonuri îngrijorătoare privind soarta târgului). Cine a venit mai târziu nu a mai găsit mare lucru. Totuși, prețurile foarte mici la final pentru ardei gogoșari și capia: 2 lei/kg, la lichidare. Cartofi 2 lei/kg. Ultimii pepeni verzi, cam veștejiți și mici. Deci, tarabele goale la producători. Vinetele, greu de găsit. Cei cu fiare aveau și cărți recuperate. Printre ele, proza scurtă „Lecția de logică” de Passionaria Stoicescu. Am luat-o cu 3 lei, scăpând-o de la o posibilă topire. Cu 20 lei (de la 50 lei !) am cumpărat un album cu artiști de cinema, foarte frumos. Al cui o fi fost oare de a ajuns la spoitori, pe o folie de plastic, în zona de talcioc a târgului ? Mi-a trezit interesul o căruță cu coviltir cu doi cai și o codirlă mare unde sta un biet câine de pripas care aparține lui Ion, din Titești, Argeș, comerciant itinerant de cherestea (zis Șaolin !) și care era încărcată cu diverse binale de la cherestegiul Vasile, un borțos înalt, brunet și cu părul lung legat șmecherește la spate. Oameni care servesc oameni cu ce le trebuie. Ar fi păcat să nu mai aibă unde veni la Bolintin. Lângă șosea, o mașină de Vrancea vindea struguri de vinificație cu doar 1,6 lei/kg. Anul acesta, din cauza căldurilor, culesul a început mai devreme (iar ieri a fost Hrisovul viilor !). Toamna a venit deja, dar e încă înveșmântată de vară.

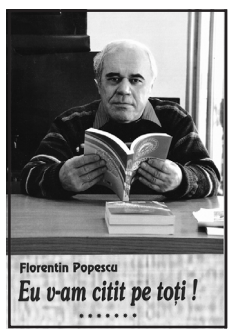
Biblioteca SUD-ului

Romulus Cioflec, ***Pe urmele Basarabiei***, *ediție îngrijită, studiu introductiv, cronologie, note și comentarii, iconografie de Luminița Cornea, Chișinău, Editura Știința, 2019. „Volumul Pe urmele Basarabiei nu este numai o carte de memorialistică, ci și una a crezului autorului despre natiunea română, prin tot ce are ea specific în Basarabia, o carte a identității autorului cu speranțele și idealurile basarabenilor dintr-o perioadă dificilă a istoriei acestei provincii românești atât de amarnic vitregită de soartă. Profesorul și scriitorul Romulus Cioflec, intelectualul ardelean din Araci, a fost legat sufletește de Basarabia și basarabeni. S-a simțit bine între ei, și-a făcut prieteni, a luptat pentru cauza lor, pe care o simțea și a lui. Prin activitatea de aproape zece ani desfășurată la Chișinău a dovedit că este un bun și fidel prieten al basarabenilor."* (Luminița Cornea)

Ion Sîrbu, ***Mărturii despre Nicolae Labiș și George Mărgărit: epistole, iconografie***, București, Editura Academiei Române, 2018. *„Cartea aceasta, atipică sub multiple aspecte, impresionează, mai ales, prin faptul că autorul ei, Ion Sîrbu, a scris-o cu o mare discreție și distincție, evitând cu obstinație să-și aroge vreun merit sau vreo influență asupra celor doi confrați, pe care îi portretizează cu o reală simpatie intelectuală. Spre deosebire de alți memorialiști sau biografi care au fost într-o oarecare legătură, în timp, cu Nicolae Labiș și George Mărgărit și care au scris nepermis de mult despre cei doi poeți, Ion Sîrbu, cu delicatețe și discreție relatează numai ceea ce știe sau ce poate fi, oricând, verificat cu documente scriptice și iconografice."* (Nicolae Scurtu)

Florentin Popescu, ***Eu v-am citit pe toți***, vol. 7, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2019. *Viața cititorului de literatură, a cronicarului ei reprezintă o continuă mirare. Mirare provocată de multe fapte și întâmplări, desigur și de unele lecturi, dar cea mai mare parte rămâne cea din fața rapidității trecerii timpului – cel care dă răgazul să parcurgă toate cărțile la care ar merita să facă popasuri mai scurte ori mai lungi, după împrejurări și după valoare, în sufletul celui care se caută pe sine și totodată caută lumea în paginile lor.*

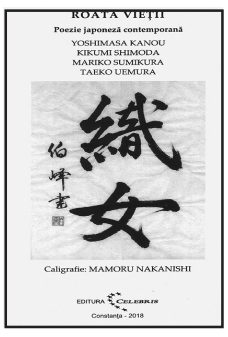
Ștefania Dinu, ***Mese și meniuri regale: eleganță, fast și bun gust***, București, Editura Corint, 2019. *Am încercat să aduc în prim-plan modul cum se desfășurau mesele la Curtea Regală a României în perioada 1866-1947, protocolul impus cu acest prilej, orele la care membrii familiei regale luau masa, ce alimente preferau și ce tipuri de mese aveau loc cu diferite prilejuri. Odată cu trecerea timpului, bucătăria s-a înnoit continuu și constant, posibilitatea de a lansa moda în acest domeniu aparținând, bineînțeles, marilor familii regale. În acest context se încadra și familia regală a României, care urma preceptele bucătăriei franceze.*

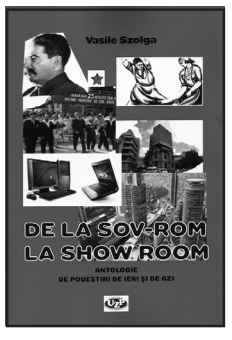
Victor Pencu, ***Elegiile pământului***, București, Editura Betta, 2019. *„Universul poetului Victor Pencu are doar ferestre care dau în grădina din spatele casei, unde poezia răsare în fiecare dimineață la umbra copacilor, se amestecă printre norii cerului, se așează pe aripile păsărilor în zbor și se întoarce să adoarmă pe pragul înmugurit al poetului, un poet tot mai proaspăt, mai viu, mai tulburător."* (Gabriel Dragnea)

C. V. Duțulescu, ***Printre vii și morți***, Craiova, Editura Aius, 2016. *Sunt multe de povestit despre prietenul meu, dar mai bine citește tu povestea care urmează. O să fii mai satisfăcut de cele ce vei afla dacă le vei trece pe toate prin filtrul tău. Deși îmi propusesem mai demult să pun în pagină viața de medic legist, pot spune acum ca mi-a fost mai ușor să scriu povestea prietenului meu, printre puținii pe care îi am.*

Roata vieții: poezie japoneză contemporană, traducere din limba japoneză în limba engleză Mariko Sumikura, traducere din limba engleză în limba română Clelia Ifrim, Constanța, Editura Celebris, 2018. *„În general, poezia japoneză este cunoscută prin haiku și tanka, poeme de 17 și respectiv 31 silabe, poeme fixe, scurte, și foarte puțin, aproape deloc, prin poeme lungi, poeme choka, de genul celor scrise de Mariko Sumikura, Yoshimasa Kanou, Kikumi Shimoda, Taeko Uemura, autorii acestei cărți."* (Clelia Ifrim)

Vasile Szolga, ***De la Sov-Rom la show room***, București, Editura U.Z.P., 2019. *Ileana nu avu puterea să se opună acestei propuneri. După câteva zile se răspândi vestea în editură că tovarășul Zaharia Pavel se însoară cu tovarășa Ileana de la secția corectură. În biroul secretarului de partid acesta se gândea: „Ce noroc pe capul acestui jidan, Pavel, sa pună laba pe o bucățică așa fragedă !"*

Elena Mitru, ***Catacomba Bucureștiului***, București, Editura Rawex Coms, 2019. *Raluca... este cel mai minunat om pe care l-am întâlnit până acum în viața mea. Este omul care, în cazul meu, a făcut minuni. De ce spun asta ? Pentru că, atunci când am mers să mă pregătească pentru examenul de chimie pentru „Medicină", tot ce știam, era CO_2 și H_2O. Atât ! Iar ea a muncit enorm cu mine, s-a dăruit necondiționat, m-a încurajat permanent, ca în final să iau examenul cu o notă mare !* (Ioana Ducu, Studentă anul III, Facultatea de Medicină Generală „Carol Davila" București)

Reviste primite la redacție

Litere, anul XX, nr. 7 (232), iulie 2019, revistă lunară de cultură a Societății Scriitorilor Târgovișteni. Director Tudor Cristea; Redactor șef Mihai Stan.

Bucureștiul literar și artistic, anul IX, nr. 8-9 (95-96), august-septembrie 2019. Director Coman Șova; Redactor șef Florentin Popescu.

Actualitatea literară, anul X, nr. 94, iulie-august 2019, revistă a Unirii Scriitorilor din România editată de Societatea Culturală Lugojpress. Director Nicolae Silade; Redactor șef Remus V. Giorgioni.

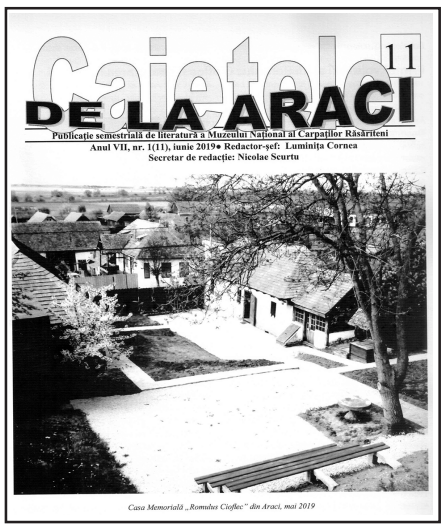
Caligraf, anul XIX, nr. 207, august 2019, revistă editată de Centrul Cultural Teleorman. Redactor șef Florea Burtan; secretar general de redacție Stan V. Cristea.

Mozaicul, serie nouă, anul XXII, nr. 7-8 (249-250), 2019, revistă de cultură editată de AIUS Printed. Director Nicolae Marinescu; Redactor șef Petrișor Militaru.

Bucovina literară, anul XXX, nr. 1-2-3 (335-336-337), ianuarie-februarie- martie 2019, revistă editată de Societatea Scriitorilor Bucovineni. Redactor șef Alexandru Ovidiu Vintilă.

Mărturii culturale, anul IV, nr. 2 (14), aaprilie-iunie 2019, revistă trimestrială de cultură. Director fondator Aurel Pop; Redactor șef Viorel Câmpean.

Independența Română – Independența prin cultură, anul V, nr. 55, august 2019, revistă cu conținut istoric, literar și artistic, de atitudine moderată, fondată de către Fundația Literar-Istorică „Stoika". Director Florian Laurențiu Stoica; Secretar general de redacție Corvin Bogdan Ariciuc.

Revista poate fi procurată, în București: de la chioșcul de presă din Piața Romană (La Coloane) și de la sediul Editurii RAWEX COMS (Calea Griviței, nr. 403, Bl. R, sector 1); în Bolintin Vale: de la Librăria Traian Chiva și de la sediul redacției.

Cărțile se primesc pe adresa redacției (str. Partizani, nr. 41A, Bolintin Vale, Giurgiu), iar manuscrisele pe adresa de e-mail: revistasud@yahoo.com.

Revista "SUD" recomandă autorilor sudiști și din alte părți de țară Editura - RAWEX COMS, București, pentru publicarea unor volume de poezie, proză, teatru, eseu etc.

Indiferent de tiraj, pentru debutanți se oferă o reducere de 10%; pentru autorii publicați reducerea este de 5%.

Editor: Raluca Tudor
Telefon editură: 0720 773209
Consilier editorial: Vasile Grigorescu
Telefon revista "SUD": 0786 455702

Alte convorbiri duhovnicești cu †Ioan al Banatului (XI)

„Rugați-vă lui Dumnezeu să vă dea îngeri de pază, ca să vă păzească pe toate cărările vieții”

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, binecuvântați să vă imit rugându-vă să ne mai puneți în traistă merinde duhovnicești pentru drumul pe care călătorim pe cărarea Raiului. Am învățat de la Înaltpreasfinția Voastră că acasă ne hrănim trupul, iar la biserică ne hrănim inima. De data aceasta, vă rog să pornim de la merindele puse în față de Sfântul Apostol și Evanghelist Matei care ne relatează cum un tată merge să-L caute pe Mântuitorul nostru Iisus Hrsitos și se oprește la apostoli și-i roagă să-i vindece fiul (Matei 17, 14-23).

Înaltpreasfințitul Ioan: Cheia înțelesului acestei evanghelii o găsim puțin mai în față. Unde a găsit Hristos pe ucenici și mulțime de oameni ? La poalele Muntelui Tabor. Cu o zi înainte, Mântuitorul a urcat cu cei trei apostoli, Petru, Iacob și Ioan, pe Muntele Taborului să se roage. Nu în pelerinaj, ci *să se roage*. Și consemnează Sfântul Evanghelist că cei trei apostoli i-au văzut pe Moise și pe Ilie grăind cu Hristos, întărindu-L, spune evanghelistul, pentru cele ce aveau să urmeze peste puțină vreme.

Gândiți-vă ce binecuvântare, ce bucurie a putut să fie pentru cei trei apostoli să-i vadă aievea pe Moise și pe Ilie ! Să știți că apostolii, până în ceasul acela, mai mult îi prețuiau pe Moise și pe Ilie decât pe Hristos, pentru că ei din fragedă pruncie au fost educați după *Legea Vechiului Testament* și părinții lor, prin viu grai, le povesteau despre Moise și despre Ilie. Prin Moise, a dat Dumnezeu *Tablele Legii*, iar prin Sfântul Ilie a salvat Dumnezeu *Legea* pe Carmel. Moise primește Legea pe Sinai, iar după aproape patru-cinci sute de ani, când poporul iar s-a depărtat de *Lege* și de Dumnezeu, prin Ilie, prin minunea de pe Carmel, salvează Legea lui Dumnezeu, a credinței într-un singur Dumnezeu.

Iată, deci, unde i-a dus Mântuitorul pe cei trei apostoli ! Apoi s-a auzit glasul Tatălui din cer, care le-a spus celor trei apostoli: *Acesta este Fiul Meu Cel iubit, de acesta să ascultați !*

O ! mari și minunați apostoli Petru, Iacob și Ioan ! Nimeni, în afară de Hristos și Maica Domnului, n-au fost atât de apropiați de Dumnezeu ca cei trei apostoli, cărora să le grăiască însuși Tatăl cel Ceresc și să le arate cu degetul: *Acesta este Fiul Meu cel iubit !* Iată, lor le-a grăit Dumnezeu direct, nu prin îngeri – pentru că și îngerii sunt mesageri ai puterilor lui Dumnezeu. Au fost și profeții, dar acești trei apostoli au fost aleși ca să le spună Dumnezeu direct lor. Lucru extraordinar ! Și într-adevăr, din cei trei apostoli, doi dintre ei, Petru și Iacob, au murit martiri, iar sfântului și blândului Ioan i-a dat Dumnezeu îndelungate zile, ca să poată scrie ultima carte a *Scripturii*, *Apocalipsa*. O carte strașnică ! O descoperire strașnică, dar nimeni nu putea să scrie *Apocalipsa* decât cel căruia i-a grăit Dumnezeu, Sfântul Evanghelist Ioan.

L.C.: Ce vremuri, Înaltpreasfințite Părinte ! Vremuri binecuvântate și înălțătoare.

Îps. Ioan: Poate veți zice: Doamne, de ce n-am trăit și eu în vremea aceea să mă fi luat și pe mine Hristos de mână, să mă urce pe Tabor, să-i văd pe Moise și pe Ilie, și să aud glasul Tatălui Ceresc ! ?

Nu sunteți mai puțin iubiți de Dumnezeu decât au fost cei trei apostoli. Și frățiile lor, cititorii care participă la sfintele liturghii, văd în potir trupul și sângele lui Hristos și aud glasul Evangheliei, cuvintele Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Deci, iată și frățiile lor, de fiecare duminică și sărbătoare, când vin la biserică, se învrednicesc de aceeași iubire și de același har de care s-au învrednicit cei trei apostoli. Bucurați-vă, deschideți-vă inimile, să intre harul bucuriei lui Dumnezeu că ați văzut pe Hristos, așa cum se cântă la strană: „*Văzut-am lumina cea adevărată !*”

Cum se numește locul unde se află Dumnezeu-Tatăl, Duhul Sfânt, Fiul, profeții Vechiului Testament și sfinții ? Se numește Rai. Iată, pe cei trei apostoli i-a luat Hristos de mână, au urcat pe poteca Taborului și, cum se spune în limbaj cotidian, le-a făcut Hristos o surpriză, i-a dus în Rai. Nu le-a spus unde îi duce. Ei s-au bucurat; n-au mai vrut să plece din Rai; au dorit să-și facă câte o colibă. Cine-ar mai vrea să plece din Rai ! ?

Din Rai nu voiau să mai plece niciodată, dar Hristos coboară cu ei la poalele muntelui, unde, între timp, s-a adunat mulțime de oameni, cărturari, ceilalți ucenici și apostoli, dar și un om cu o grea suferință în familia lui. Toți Îl așteptau pe Hristos, pentru că știau din spusele ucenicilor că a urcat pe munte. Coborând de pe munte, să vedem până unde a coborât Hristos cu cei trei apostoli ?/. Pentru că Muntele Taborului are 560 m înălțime. A coborât într-un loc unde oamenii se ceartă și unde duhurile cele rele îi chinuie pe oameni. Se numește iad. Iată, Hristos coboară din Rai, iar la coborâre, la poalele muntelui, se afla o imagine de iad, era iadul.

L.C.: Extraordinară această alăturare ! Într-un spațiu geografic atât de apropiat să existe două lumi diametral opuse ! Cum se poate, Înaltpreasfințite Părinte ? De ce la poalele Muntelui Tabor era iadul ? Vă rugăm să detaliați și să ne explicați.

Îps. Ioan: De ce era iadul ? Pentru că acolo era un copil stăpânit de acel duh surd și mut, iar cărturarii se certau cu ucenicii, cu apostolii Mântuitorului. Și când coboară, Hristos a văzut atâta lume și atâta ceartă, încât le-a spus: *Ce vă sfădiți între voi ?* Cuvântul acesta, verbul *a sfădi*, de conjugarea a IV-a, din limba noastră românească, a fost o traducere veche și e bine s-o păstrăm în *Sfânta Scriptură.*

Iată ce se întâmplă în iad. Oamenii se sfădesc unii cu alții. Am ajuns și eu într-o noapte târzie, la zidurile iadului. Nu știusem unde am ajuns. Erau ziduri negre, înalte, și m-am apropiat de zid. Am pus urechea să aud ce se petrece acolo. Se certa un soț cu soția lui. Și-i spunea soțul soției: *De ce nu m-ai luat și pe mine, duminica, de mână, să mă duci la sfânta biserică, că n-am fi ajuns amândoi aici ?* Am mers mai departe și am auzit cum se certa o fată cu mama ei, și-i spunea: *Mamă, de ce nu m-ai dus de mică la biserică, că n-am fi ajuns aici ?* Am auzit doi vecini care se certau unul cu altul și le părea rău că s-au războit pentru o palmă de pământ. Și tot așa am mers pe lângă zidul iadului și-am auzit numai oameni certându-se unii cu alții. Și tot așa, și tot așa. Prin urmare, în iad oamenii se ceartă și-n clipa aceasta.

La ce s-ar fi așteptat Hristos când a coborât din Rai, de pe munte ? S-ar fi așteptat ca să-i găsească acolo pe oameni în post și-n rugăciune. S-ar fi așteptat să-i găsească pe toți în genunchi, rugându-se pentru copilul acela ca să-l izbăvească Dumnezeu de duhul acela mut.

Iată, diavolul nu i-a lăsat să postească și să se roage, ci i-a pus să se certe unii cu alții. Și-n ceartă a venit Hristos, sosind cu pacea de sus și S-a apropiat de El acel bărbat, acel tată necăjit. Ați aflat din evanghelie cum i-a mărturisit cele ce se întâmplă cu copilul său și L-a rugat să-l vindece, să-l elbereze pe fiul său. Ați auzit cum a poruncit duhului mut să iasă din el, iar copilul a căzut la pământ ca mort. L-a prins de mână și l-a dat tatălui său.

Hristos le-a arătat ucenicilor și celor prezenți că El a venit pe pământ ca să ne izbăvească din mâna celui rău care cuprinsese întreg pământul în vremea aceea, să ne izbăvească pe cei ce eram în viață din iadul cel pământesc și-apoi ați văzut că la Înviere, mai întâi, Hristos coboară în iad și-apoi se arată femeilor mironosițe, apostolilor și celor cinci sute de frați.

Mărturisește evanghelistul apoi că, după ce copilul și-a revenit, apostoli, de-o parte, L-au întrebat: *de ce n-am putut face și noi lucrul acesta ?* Și le spune Hristos că acel neam de demoni nu pot fi scoși afară decât prin post și rugăciune.

L.C.: Oare, Înaltpreasfințite Părinte, există mai multe, ca să zic așa, categorii de diavoli ? Am în vedere expresia „acel neam de diavoli”, deci sunt mai multe asemenea „neamuri”.

Îps. Ioan: Dacă la început, în evanghelie, evanghelistul consemnează că acel copil era stăpânit de un duh mut, Hristos spune și surd, apoi iată că la urmă Hristos spune „acest neam de demoni”. Aici, am vrea puțin să vedem cum *grada* Mântuitorul, spune cu cine avem de-a face. Când spui: *a fost cuprins, chinuit de un duh surd și mut*, te gândești, în general, că este *o putere* – o putere care îl chinuia pe copil. Dar, la sfârșit, Hristos dezvăluie că nu e o putere oarecare, ci că era un demon, o persoană satanică, o persoană rea, deci nu o forță care împinge vântul dintr-o parte în alta, care spumegă mările, ci era o persoană, un demon, deci nu o forță oarecare, o forță impersonală, ci că într-adevăr o persoană căzută în adâncul iadului, demonii care ne încearcă și pe noi, astăzi, să ne ducă în prăpastia morții. Ați auzit, de multe ori, anunțându-se câte o știre foarte tristă în mass-media, când se spune despre persoana cutare că s-a aruncat de la etajul cutare. S-a aruncat și a murit, nu ? Ei ! nimeni, niciun om nu se aruncă de la etaj să moară, ci este chinuit, este împins de un demon să se arunce de la etajul zece și să moară.

De aceea, rugați-vă lui Dumnezeu să vă dea îngeri de pază, să vă păzească pe toate cărările vieții și să-l alunge pe acel demon care ar vrea să ne piardă pe toți. Ce-or fi având demonii cu noi, că noi nu le facem niciun rău ? ! Îi lăsăm în lumea lor. Oare de ce au atâta ură pe noi ?

Noi toți suntem biserica. Nu zidul, nu edificiul reprezintă biserica, ci toți credincioșii sunt biserica. La ce stare este chemată biserica să ajungă ? La mireasa lui Hristos. Biserica este mireasa lui Hristos. Toți aceia care cred în Prea Sfânta Treime Dumnezeu, botezați în numele Tatălui și-al Fiului și-al Sfântului Duh, formează biserica lui Hristos, pe care Duhul cel Prea Sfânt, la Rusalii, a fost mandatat ca să vină pe pământ, de data aceasta, să-I caute mireasă lui Hristos. De aceea, diavolul nu ne suportă și vrea să boicoteze nunta lui Hristos cu mireasa lui care este Sfânta Biserică. Auziți ! Satana vrea să boicoteze nunta lui Hristos, să rămână Mirele fără Mireasă !

Ei, în lumea de astăzi, uneori se aude că doi tineri s-au pregătit de nuntă și cu o zi-două înainte a plecat mireasa. Atunci se spune: *câtă rușine pe bietul tânăr și pe părinții lui !* Ei ! asta vor și demonii. Vor să-I fure Mireasa lui Hristos, adică pe noi, cei ce suntem aici și milioanele și miliardele, și miliardele de credincioși care cred în Prea Sfânta Treime Dumnezeu. Nu vă lăsați amăgiți de vânturile care vin dintr-o parte și alta. Nu vă lăsați amăgiți, ci rămâneți în sfânta biserică. Rămâneți, căci Hristos dorește ca pe cei ce credem în El și facem faptele Evangheliei să ne așeze cu Tatăl la masă, lângă Mirele Hristos. Auziți unde vor sta sfinții lui Dumnezeu la nunta Mielului ? La masă cu Hristos, nu undeva pe la marginea Raiului, ci la masă cu Hristos.

Cum sunt îmbrăcate miresele ? Miresele sunt îmbrăcate în alb. Aceasta este haina de botez, curată și albă, și așa să ne prezentăm cu ea, cu haină de mireasă. Nu vă îmbrăcați cu altceva, ci țineți și păstrați cu sfințenie haina cea albă de nuntă, la nunta Mielului, a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în Împărăția Sa.

A consemnat Luminița Cornea

Sud

Director fondator: Constantin Carbarău
Redactor șef: Vasile Grigore. **Senior editor:** Florentin Popescu
Redactor șef adjunct: Gabriel Dragnea
Secretar general de redacție: Ștefan Crudu
Colectiv de redacție: Constantin Bărbuță, Constanța Crudu, Marian Grigore, Corneliu State, Alexandru Cazacu, Ciprian Necșuțu, Gianina Mehedințu
Prelucrare imagini: Mircea Paraschiv

Redacția și administrația:
Str. Partizani, nr. 41A, Bolintin Vale, județul Giurgiu
tel.: 0720350555
revistasud@yahoo.com

ISSN 1224-7367
PREȚ 10 lei

RAWEXCOMS
Editura RAWEX COMS SRL
ralucatudor2000@yahoo.com; 0720 773209

Tipar: Venus Printing Solutions, Iași

Revista Sud publică opiniile colaboratorilor săi oricât de diverse ar fi acestea. Responsabilitatea pentru conținutul fiecărui text aparține, în exclusivitate, autorului.